

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

**OKAZIONALIZMY
V SOUČASNÉ ČEŠTINĚ,
ZVLÁŠTĚ V PUBLICISTICE**

**OCCASIONALISMES IN CONTEMPORARY
CZECH LANGUAGE,
ESPECIALLY IN JOURNALISM**

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Otakar Mališ, CSc.

Autor DP: Vít Michalec

Benkova 1693, Praha 4

8. ročník, obor: ČJ – FJ, léta studia: 2000 – 2007

prezenční studium

Datum odevzdání: prosinec 2007

Prohlášení

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 12. 12. 2007

Podpis

Michal

Poděkování

Chtěl bych na tomto místě vyjádřit svůj vděk vedoucímu diplomové práce,
PhDr. Otakaru Mališovi, CSc., za jeho rady, vedení a trpělivost během celého studia
i při přípravě diplomové práce.

Děkuji také **PhDr. Olze Martincové, CSc.**, která mi jako první dala podnět k napsání
této práce.

Obsah:

I.	Úvod	5
II. 1	Okazionalismus, jeho vymezení	8
II. 2	Hranice mezi neologizmy – okazionalizmy	12
III.	Okazionální pojmenování z hlediska stylu	16
III. 1	Vznik okazionalizmů v závislosti na věku.....	17
III. 2	Vznik okazionalizmů v závislosti na vzdělání, zájmech.....	19
III. 3	Vznik okazionalizmů z hlediska funkčních stylů.....	21
IV. 1	Nová okazionální pojmenování z hlediska vztahu jazyk – společnost	26
IV. 2	Jazyková hra	28
IV. 3	Nová okazionální pojmenování z hlediska jazyka a jednotlivce v závislosti na prostředí	33
V. 1	Zdroje vyhledávání okazionalizmů	36
V. 2	Český národní korpus	38
VI.	Metodika vyhledávání okazionálních slov a práce s ČNK	40
VII. 1	Typy okazionálních pojmenování z hlediska genetického	43
VII. 2	Klasifikace okazionalizmů	45
VII. 2.1	Pojmenování substantivní.....	45
VII. 2.2	Pojmenování adjektivní.....	56
VII. 2.3	Slovesa.....	60
VII. 2.4	Příslovce.....	63
VIII. 1	Slovník okazionalizmů – předmluva	65
VIII. 2	Slovník okazionalizmů	67
X.	Závěr	159
XI.	Bibliografie	162
X. 1	Literatura.....	162
X. 2	Prameny.....	162
X. 3	Seznam zkratk.....	163
XII.	Anotace	164

I. Úvod

Když jsem se jako student bohemistiky na pedagogické fakultě zamýšlel nad tématem své budoucí diplomové práce, byla má volba téměř jednoznačná. Během prvního a druhého ročníku moji pozornost stále více přitahoval jazyk, který se mi na gymnáziu nejevil nijak zajímavý, na rozdíl od literatury. Na začátku třetího ročníku v říjnu 2002 jsem začal pracovat jako pomocná vědecká síla v oddělení lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR. Má činnost spočívala ve vyhledávání nových slov v novinách a časopisech. Později v rámci přípravy druhého dílu slovníku neologizmů jsem se soustředil na vyhledávání vhodných kontextů, které byly důležité pro identifikaci a definování jednotlivých nových slov.

Během této práce jsem měl několikrát možnost diskutovat s vedoucí projektu, PhDr. Olgou Martinovou, CSc., díky níž se mi otevřely nové obzory. Předtím pro mě pod pojmem nová slova neexistovalo nic jiného než neologizmy. Ty samotné mi připadaly velmi zajímavé ať způsobem vzniku nebo svým tvarem. Dokonce jsem si začal ze zájmu vést svůj malý slovníček neologismů. Byla to převážně slova s cizím základem. Několikrát jsem se mohl účastnit diskuzí nad nově vznikajícím slovníkem. Do té doby jsem si vůbec nedokázal představit, jak práce vytváření slovníku probíhá, jak je tento proces až neskutečně zdlouhavý a náročný, kolik lidí se ho účastní atd. Nejvíce mě udivil fakt, kolik času se může strávit diskusemi nad popisem významu jednoho jediného slova. Během těchto diskusí jsem mohl hovořit s dr. Martinovou, která mě upozornila ještě na jiná slova, jež jsou také tématem lexikologie a lexikografie. Jednalo se právě o okazionalizmy a problematiku s nimi spojenou. Téma okazionalizmů mě okamžitě oslovilo, ale postupně se stále více během práce jak v ústavu, tak na univerzitě zasouvalo kamsi do paměti, až jsem na ně zcela zapomněl. Znovu se zrodilo právě ve chvíli, kdy byl čas zvolit si téma diplomové práce.

Můj první požadavek, aby téma bylo pro mě samotného zajímavé, byl splněn. Začal jsem však uvažovat o možných úskalích, s nimiž bych se při zpracovávání diplomové práce mohl setkat. Velice mě potěšil fakt, že moje práce nebude spočívat v hledání v archivech, a že se tedy nesetkám s případnou neochotou archivářů zapůjčit či jen prolistovat nějaký exemplář. Zjistil jsem, že tomu bude právě naopak. Materiál potřebný na zpracování se nacházel všude kolem mě, v bezprostřední blízkosti, ať již to měla být např. beletrie, která především obsahuje okazionální výrazy, jež spíše nazýváme

autorskými neologizmy, nebo samotná četba periodik, která jsou díky množství autorů přispívajících do nich snad největším zdrojem nejen neologizmů, ale též okazionalizmů. Nesmíme také zapomínat na samotnou komunikaci – nejprvotnější základ pro získávání zkoumaných výrazů umožňující jejich autentické pozorování v řečových aktech.

Při vyhledávání okazionálních slov dochází k mnohým potížím. Problém se nachází zvláště v bezbřehosti materiálu reprezentovaného dennodenními informacemi přicházejícími nejen prostřednictvím psaných textů – prezentovaných převážně denním tiskem a informacemi, jež poskytuje internet – ale též díky textům mluveným, zprostředkovaným médií (televizí, rádiem, ale i již zmiňovaným internetem, pomocí něhož má dnes i běžný uživatel možnost poslechu nejen zvukových záznamů, ale i různých videonahrávek, zpráv, seriálů, filmů...). Musel jsem se tedy pomalu smířovat ne snad s neschopností, ale zkrátka s holou nemožností nejen prostudovat, ale i jen zběžně pročíst desetinu tohoto materiálu pro získání maximálního počtu okazionalizmů a pro zajištění objektivitu.

V rámci lingvistických seminářů zaměřených na poznání současného jazyka a jeho fungování ve společnosti jsem se blíže seznámil s již několik let fungujícím Českým národním korpusem, obsahujícím obrovské množství jazykového materiálu. S tímto zdrojem jsem se spíše pasivně setkal též během činnosti v ÚJČ při zpracovávání textů do interní databáze, určené jako doprovodný a dokladný materiál k slovníku neologizmů.

Má pozornost se tedy nejvíce upnula právě k tomuto reprezentativnímu zdroji. Nicméně jsem si stále uvědomoval jednostrannost databáze ČNK. Při shromažďování podkladů pro diplomovou práci jsem nezapomínal pročítat též denní tisk, poslouchat pořady v rádiu, v nichž se s různými osobnostmi rozebírala témata a problémy týkající se společnosti, ale kde též zazněl hlas prostého posluchače, běžného uživatele jazyka. V neposlední řadě jsem si všímal v maximální míře komunikace lidí okolo sebe, ať již to byla rodina, přátelé nebo kolegové v práci či jen náhodný tazatel nebo jiný mluvčí.

Za stěžejní zdroj ovšem považuji Český národní korpus. Jednotky nalezené v této databázi tvoří víc než 80 % slovníku. Zbýlých necelých 20 % slovních jednotek bylo získáno z obou dílů slovníku neologizmů¹, z novin a časopisů, z reklamních letáčků, poslechem rádia a z běžné komunikace.

---

¹ Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 1. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 1998.
Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 2. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 2004.

Svou práci jsem uspořádal obvyklým způsobem. První část pojednává o okazionalizmech z hlediska jejich vzniku a zabývá se definováním termínu „okazionalismus“. Následující oddíl se zaměřuje na prostředí, v nichž se okazionální výrazy tvoří a kým jsou, nebo naopak nejsou vytvářeny. Do této části zařazuji kapitolu o jazykové hře, která se nezřídka na vzniku okazionalizmů podílí. V dalším oddílu je věnována pozornost metodice vyhledávání okazionálních výrazů. Podstatná závěrečná část práce se zaměřuje na třídění okazionalizmů a jejich zařazování do jazykového systému. Jako její doplněk je připojen slovník okazionalizmů.

Současnou češtinou rozumím jazyk a řeč mimo beletristickou a odbornou oblast posledních přibližně dvaceti let, přesněji od dob tzv. sametové revoluce, jež znamenala nejen osvobození našeho státu od totalitního režimu, ale spolu s tímto faktem i osvobození samotného jazyka, který přestává být takovou měrou cenzurován a již se nedělí na texty oficiální a tabuizované. Spolu se znovunabytím svobody přichází i otevření hranic, díky němuž má čeština možnost obohacovat se nebo se pouze inspirovat množstvím nových výrazů z různých oborů lidské činnosti. K tomu všemu přispívá velkou měrou příliv technických vymožeností v čele s internetem. Právě média velkou měrou přispívají ke komunikaci, a tedy k neustálé dynamice v jazyce, která se stává prvním hybatelem a „revolučním“ momentem pro vznik nových výrazů, jejichž nezanedbatelnou složku tvoří okazionalizmy. Celou práci jsem psal s vědomím, že není v silách a možnostech jednoho člověka postihnout ani polovinu okazionálních výrazů, natož jejich většinu, že by si toto téma, zvláště pak tvorba slovníku, zasloužovalo celý tým lidí, nikoliv jednotlivce. Proto svou diplomovou práci chápu v jistém smyslu jako první pokus o event. další rozpracování.

II. 1 Okazionalismus, jeho vymezení

V české odborné literatuře se příležitostně tvořenými slovy, která nazýváme okazionalizmy, začíná v rámci svých prací věnovaných neologizmům zabývat podrobněji až dr. O. Martincová. Součástí sborníku *Problematika neologizmů v současné spisovné češtině*² je okazionalizmům – speciálním neologickým výrazům – zasvěcena zvláštní (poslední) kapitola. Jedná se o první obecné ucelenější rozpracování, v němž se pozornost obrací k charakteristickým znakům těchto jednotek a k procesu jejich vzniku. Uvedena je i základní kategorizace. O dva roky později vychází ve *Filologických studiích* článek s názvem *Okazionalní pojmenování a jejich tvoření v současné češtině*,³ který obohacuje dosavadní bádání autorky o další nové poznatky s příklady z beletrie, publicistiky, ale i běžné mluvy. Dalším autorčiným příspěvkem je článek zabývající se srovnáním okazionalizmů v češtině a slovenštině.⁴ O neologizmech a okazionalizmech vázaných na oblast uměleckou, konkrétně na dílo K. Čapka, píše Vl. Staněk.⁵ Ten se také později zaměřuje na okazionalní pojmenování v publicistice.⁶ Jeho články spočívají především ve výčtu a třídění excerpovaných výrazů.

Termín okazionalismus má svůj původ v latinském *occasio*, což znamená příležitost.⁷ *Akademický slovník cizích slov*⁸ definuje okazionalismus jako „slovo nebo jiný jazykový prostředek užitý nebo vyskytující se v řeči náhodně, řídce, příležitostně, mimořádně“. Všechna tato příslovce jsou z hlediska posuzování slovní jednotky jako okazionalizmu směrodatné. Mezi základní vlastnosti okazionalizmů patří zvláště *rys novosti*, který poukazuje na to, že tato slova patří do lexikální skupiny neologizmů. Od vlastních neologizmů, u nichž se předpokládá, že se časem „stanou relativně ustálenými jednotkami slovní zásoby,“⁹ se ale tyto zvláštní neologizmy odlišují svojí vlastností příležitostnosti, která je už předem odsuzuje k zániku. Okazionalizmy jsou tedy

² Martincová, O.: *Problematika neologizmů v současné spisovné češtině*. Praha 1983.

³ Martincová, O.: Okazionalní pojmenování a jejich tvoření v současné češtině. In: *Filologické studie* 13, 1985, s. 19–30.

⁴ Martincová, O.: Okazionalní pojmenování v češtině a slovenštině. *SlavPrag* 30, 1987, s. 85–91.

⁵ Staněk, Vl.: Neologismy v díle Karla Čapka. *NR* 83, 2000, č. 2, s. 77–96.

⁶ Staněk, Vl.: Okazionalizmy v současné české publicistice. *NR* 85, 2002, č. 1, s. 57–67.

⁷ Rejzek, J.: *Český etymologický slovník*. Voznice, Leda 2004.

⁸ *Akademický slovník cizích slov*. Praha, Academia 2000, s. 539.

⁹ Martincová, O.: *Problematika neologizmů v současné spisovné češtině*. Praha 1983, s. 131.

takovými nově utvořenými výrazy, které nemají schopnost začlenit se do lexikálního systému, popř. je u nich tato schopnost velmi omezena.¹⁰

O. Martincová charakterizuje taková pojmenování jako „*neologizmy básnické, individuální, jako neologizmy tzv. stylistické.*“¹¹ Vedle poezie (kde plní především funkci estetickou) je však možné najít okazionalní slova také v próze.¹²

Kromě rysu novosti charakterizuje okazionalizmy především okazionalnost (příležitostnost, nahodilost), která zasahuje i do jiných oblastí jazyka, než jakou je lexikologie. O. Martincová posuzuje okazionalní výrazy ze tří hledisek¹³: 1. z hlediska mimojazykového jde o jednotky vnikající v určitých podmínkách – vznikají zcela nenadále při nějaké příležitosti, vhodné okolnosti, nebo 2. z hlediska stylistického (pragmatického) byly záměrně pro nějakou příležitost utvořeny, nebo 3. z hlediska frekvence jsou to jednotky „náhodné“, „nahodilé“, tzn. v minimální míře poměřitelné s ostatními jednotkami dané jazykové roviny.

Jednou z hlavních domén, kde se okazionalizmy vyskytují, je publicistika, a to jak publicistika psaná, tak i mluvená. Publicistika se jeví jako oblast dynamická, reagující na současné skutečnosti odehrávající se ve společnosti, proto i její jazyk je v jistém smyslu dynamický. Dynamičnost v jazyce je mj. ovlivňována výběrem jazykových prostředků. Mezi dynamizující jazykové prostředky patří nejen neologizmy, ale také okazionalizmy jako produkty individuální tvořivosti některých autorů. Setkáme se tak s příležitostně tvořenými novými slovy, kterým by se autor mohl vyhnout (opisem, užitím souznačného slova nepříznačného), záměrem autora však je, aby aktualizovala svojí expresivitou jazykový projev, a tak upoutala pozornost čtenáře nebo posluchače.

VI. Staněk v souvislosti s osobitostí a svérázností autora při tvorbě okazionalizmů charakterizuje tato slova jako *výsledky individuálního řečového aktu*, která vznikají převážně zcela nenadále v určitém okamžiku myšlenkového pochodu realizovaného řečí; záměrem autora je pak vyjádřit svůj subjektivní pohled na určitou skutečnost, jev.¹⁴

O užití okazionalizmu v jazykovém projevu rozhoduje především styl. Okazionalní pojmenování patří mezi prostředky podílející se na aktualizaci. Aktualizace vzniká záměrným odklonem od standardního vyjadřování, narušuje svým charakterem spisovnou normu mající automatizační funkci. Použití překvapivých, neobvyklých a neočekávaných

¹⁰ Staněk, VI.: Okazionalizmy v současné české publicistice. *NR* 85, 2002, č. 1, s. 57.

¹¹ Tamtéž.

¹² Staněk, VI.: Neologizmy v díle Karla Čapka. *NR* 83, 2000, č. 2.

¹³ Martincová, O.: *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha 1983, s. 131.

¹⁴ Staněk, VI.: Okazionalizmy v současné české publicistice. *NR* 85, 2002, č. 1, s. 57.

výrazů mezi běžnými lexikálními prostředky má za cíl oživit vyjádření, upoutat pozornost. Okazionální pojmenování v sobě nezřídka zahrnují doprovázející významy, konotace.¹⁵ Mezi ně patří především *expresivita*, která je podstatou většiny okazionalizmů, záměr snížení hodnoty něčeho (*malopolitika* – hanlivý výraz pro neprůbojnou, nesamostatnou politiku, *panovinář* – špatný, bezcharakterní novinář), *komika* (*lidojem* – velká budova pojímající velké množství lidí), *vtip* (*moderizátor* – moderátor), *ironie* (*lépevěd* – kdo ví všechno lépe než ostatní) aj.

Pro zdůraznění příznakovosti bývají okazionální pojmenování zvýrazňována v psaném projevu pomocí uvozovek, které mají na okazionalismus upozornit a podtrhnout jeho jedinečnou funkci v rámci sdělení (nejen v Praze propuká „mozartiáda“). Zřídka se setkáme s kurzívou. Okazionalismus opatřený uvozovkami bývá občas okomentován nebo přímo opatřen definicí, vysvětlením (dospět k objevu „mamutštiny“, totiž faktu, že lidé v Čechách uměli psát už před 25 tisíci lety).

Některé okazionalizmy se od svých stylově neutrálních protějšků liší pouze jiným slovotvorným formantem – sufixy, které mají stejnou nebo podobnou funkci. Mohou být tedy plnohodnotně zastoupeny synonymy. Jejich použití je doprovázeno snahou autora přesněji se vyjádřit nebo docílit určitého významového odstínu¹⁶ (*honitel* – honič, „NATO není žádný výprodej nebo pojišťovna pro pozdní honitele bycha; *dozorovač* – dozorce, „místní dozorovači“). Vznik takových slov může být zapříčiněn též autorovou neznalostí kodifikovaného tvaru nebo nejistotou týkající se správnosti.

Vznik okazionalizmu může podnítit i nějaká nenadálá situace (výraz *stara*¹⁷ vznikl jako reakce na pojmenování nové soukromé televizní stanice Nova: „Děkuji vám, kdo jste věrní naší staře“). Taková pojmenování jsou spojená převážně s mluveným projevem a způsobem stavby se nápadně podobají motivujícím slovům. Jiná okazionální pojmenování reagují na různé události a poměry v současné společnosti (hanlivý a znevažující výraz *grosstapo* reagující na snahu bývalého ministra vnitra S. Grosse vytvořit z republiky policejní stát: „v zemi funguje grosstapo“; *špidlomacie* – diplomacie ve stylu bývalého premiéra V. Špidly: „česká diplomacie se nebezpečně přiblížila špidlomacii“). Tato pojmenování (převážně v oblasti politiky), přestože některá z nich

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Staněk, Vl.: Okazionalizmy v současné české publicistice. NR 85, 2002, č. 1, s. 58.

¹⁷ Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 1. Slovník neologizmů*. Praha 1998.

bývají ve své době lavinovitě užívána různými autory, zaniknou patrně ihned, jakmile pomine dotyčný jev¹⁸.

Prozkoumáním charakteru lexikální jednotky dochází často k nejistotě, jde-li skutečně o neologismus, nebo jedná-li se o vlastní neologismus. Tato nejistota plyne z podobnosti některých jevů. Okazionalizmy jsou totiž chápány jako součást neologismů, ale toto pojetí se může lišit v závislosti na vlastním neologismy mnoho vztahů společných. Základním společným rysem je novost, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska používání. Neologizmy jako nové výrazy narozdíl od okazionalizmů „vznikají z potřeby nahradit staré slovo, neboť z potřeby nahradit dosavadní výrazy prostředkem přesnějším nebo výraznějším“¹⁹. Okazionalizmy naopak pojmenovávají převážně „obsah vědomí, který již existuje jako pojmenování“²⁰. Některé neologizmy „bývají i výsledkem spontánní tvorby“²¹ (např. substantivum *odklausování*²² s expresivním charakterem označující stavbu někoho nebo něčeho vlivu V. Klause: odklausování společnosti), jež je vskutečně příkladem okazionalizmů, neboť právě tato vlastnost je úzce spojena se vznikem i užitím konkrétního jedince v rámci jedinečné proměny. U takových nových slovo-tvorů vznik je někdy obtížně rozlišitelný, zdali nepatří spíše k okazionalizmům. Vešle vidíme, kdy je neologismus chápán jako okazionalizmus, si můžeme povšimnout rozdílů v odlišných, příslušících okazionalizmů k vlastním neologismům. Např. SN2²³ označuje některé slovní jednotky vzniklé stejným procesem jednou jako příležitostně slovo-tvor, podruhé jako uzátní (Slov. adjektivum *klauzový*, synonymum adjektiva *klauzový* + koncovkou mající podobnou funkci, je klasifikováno jako běžné slovo v podrobné rubrice, podruhé jako přislovec *klauzově* vzniklé z tohoto adjektiva, které tvoří se slovy stejného prostředky tvorně adjektivum *klauzový* spolu s přílovcem *klauzově* je klasifikováno jako výraz příležitostný, tedy okazionalizmus). Zde se nabízí otázka, jakou pravidly se při klasifikování slova jako příležitostně vytvořeného řídí.

Z hlediska slovo-tvorného se pro vzniklovtvorné okazionalizmy uplatňují dvě pojetí. První a druhé²⁴ širší pojetí zahrnuje všechna slova příležitostně tvořená v řeči, aniž by se přičítalo ke způsobu jejich tvoření, ať již pravidelnému nebo nepravidelnému. Při užití

¹⁸ *Lexikální jednotky v češtině*, Praha, NLN 2002, s. 294.

¹⁹ *Neologizmy v češtině*, Praha, NLN 2002, s. 132.

²⁰ *Lexikální jednotky v češtině*, Praha, NLN 2002, s. 294.

²¹ *Neologizmy v češtině*, Praha, NLN 2002, s. 132.

²² *Lexikální jednotky v češtině*, Praha, NLN 2002, s. 293.

II. 2 Hranice mezi neologizmy – okazionalizmy

Při určování charakteru lexikální jednotky dochází často k nejistotě, jde-li skutečně o okazionalismus, nebo jedná-li se o vlastní neologismus. Tato nejednoznačnost plyne z podobné klasifikace termínů. Okazionalizmy jsou totiž chápány jako součást neologizmů, lze tedy očekávat, že budou mít s vlastními neologizmy mnoho vlastností společných. Základním společným rysem je *novost*, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska funkčního. Neologizmy jako nové výrazy narozdíl od okazionalizmů „vznikají z potřeby pojmenovat nové věci, jevy i z potřeby nahradit dosavadní výrazy prostředkem přesnějším nebo výraznějším“¹⁹. Okazionalizmy naopak pojmenovávají převážně „obsahy vědomí jazykově vyjádřené jiným pojmenováním“²⁰. Některé neologizmy „bývají i výsledkem spontánního tvoření“²¹ (např. substantivum *odklausování*²² s expresivním charakterem znamenající zbavení někoho nebo něčeho vlivu V. Klause: odklausování společnosti), jež je vlastní především okazionalizmům, neboť právě samovolnost je úzce spojena se schopností kreativity konkrétního jedince v rámci jedinečné promluvy. U takových nově vytvořených výrazů je někdy obtížné rozhodnout, zdali nepatří spíše k okazionalizmům. Vedle tendence, kdy je neologismus chápán jako okazionalismus, si můžeme povšimnout tendencí opačných, přiřazujících okazionalismus k vlastním neologizmům. Např. SN2²³ charakterizuje některé slovní jednotky vzniklé stejným procesem jednou jako příležitostně utvořené, podruhé jako uzuální. (Srov. adjektivum *klausovitý*, synonymum adjektiva *klausovatý* s koncovkou mající podobnou funkci, je klasifikováno jako běžné slovo v politické publicistice, podobně jako příslovce *klausovitě* vzniklé z tohoto adjektiva; oproti tomu zcela stejnými prostředky tvořené adjektivum *zemanovitý* spolu s příslovcem *zemanovitě* je klasifikováno jako výraz příležitostný, tedy okazionalní.) Zde se nabízí otázka, jakými pravidly se při klasifikování slova jako příležitostně utvořeného řídit.

Z hlediska slovotvorného se pro vymezení okazionalizmů uplatňují dvě pojetí, širší a užší.²⁴ Širší pojetí zahrnuje všechna slova příležitostně tvořená v řeči, aniž by se přihlíželo ke způsobu jejich tvoření, ať již pravidelnému nebo nepravidelnému. Při užším

¹⁹ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, NLN 2002, s. 284.

²⁰ Martincová, O.: *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha 1983, s. 132.

²¹ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, NLN 2002, s. 284.

²² Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 2. Slovník neologismů*. Praha 2004.

²³ Tamtéž.

²⁴ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, NLN 2002, s. 293.

pojetí jsou okazionalizmy míněny různé nepravidelně až deformovaně tvořené útvary.²⁵ *vidba, grosstapo, kùplotismus, špidlomacie, jožinobažinoidní, fidlovaččí, kischovat, hafovat, odpanit*. Taková slova jednoznačně vnímáme s přihlédnutím k jejich stavbě a způsobu tvoření jako příležitostná. Širší pojetí může zahrnovat i tzv. *slova potenciální*, u nichž není okazionalnost vždy zcela jednoznačná. Mezi ně patří „*slova vznikající téměř paradigmaticky, podle velmi produktivních slovotvorných typů*“²⁶ (*irskost, karnevalovost, zkázněnost, smrtonosnost; protišpidlovský, porumlovský, hobbitovský, všeználkovský*), „*nebo ta, která realizují slovotvorný potenciál odvozujícího slova a doplňují prázdná místa v jeho slovotvorném paradigmatu*“²⁷ (srov. k vlastnímu jménu *Zeman* dotvořené výrazy *zemanovat, zemanovec, zemanovský, zemanovsky*; méně četné *zemanovitý, zemanovitě, zemanovština, zemanismus, zemanovka, zemanovkyně, zemanizovat*).

Vysoká produktivnost některých sufixů a prefixů, popř. sufixoidů a prefixoidů, má za následek, že velké množství nových slov tvořených pomocí takových slovotvorných prvků přestává být chápáno jako okazionální, a vzhledem k jejich potenciálnosti je považujeme spíše za vlastní neologizmy. Např. O. Martincová klasifikuje ve svém článku z roku 1985 zabývajícím se okazionalizmy²⁸ adjektiva s příponou *-ovský* s významem „charakteristický pro osobu označenou vlastním jménem“ (*janáčkovský, muchovský, belmondovský, šaldovský*) jako okazionalizmy. Adjektiva tvořená stejným způsobem (*blairovský, špidlovský, orwelovský, tolkienovský, potterovský*) jsou J. Světlou²⁹ o dvacet let později hodnocena jako vlastní neologizmy bez okazionálního příznaku. Mezi vlastní neologizmy bývají počítány též deriváty od názvů osob s formantem *-ovatý* (*klausovatý, thatcherovatý*), a *-ovitý* (*zemanovitý, klausovitý*). Produktivními se stávají cizí sufixy *-oidní*, méně *-ózní*. Spojování především domácích slovních základů s těmito cizími příponami se zatím většinou pocituje jako tvoření okazionální. Pokud se v českém prostředí tyto přípony s přihlédnutím k jejich větší distribuci postupem doby vžijí, začne se pravděpodobně stírat i okazionální charakter slov jimi tvořených, vzniklých podle určitého paradigmatu. Podobná situace nastává zvláště u abstraktních pojmenování s příponou *-ost*, především u těch, která vznikla z adjektiv odvozených ze zeměpisných jmen s příponou *-ský* (*polskost, britskost, irskost, germánskost, vílovoost, kytarovoost*). K vlastním

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Martincová, O.: Okazionální pojmenování a jejich tvoření v současné češtině. In: *Filologické studie* 13, 1985, s. 19–30.

²⁹ Martincová, O. a kol.: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha 2005, s. 115.

neologizmům mají blízko slova odvozená z vlastních jmen (zvláště jmen politiků) popř. jmen zeměpisných s příponami *-ismus* (*donkichotismus, teplotismus, zemanismus, špidlismus, klausismus*) a *-izace* (*rathizace, dehavelizace, tvrdíkizace, berluskonizace, škromachizace*). Okazionální charakter se ztrácí též u mnohých pojmenování s domácími příponami *-ání, -ení/-ění*, stejně jako u substantiv s prefixoidem *euro-* (*eurobrambor, eurookurka, eurochaos, eurodebakl*) nebo produktivními sufixoidy připojovanými k vlastním jménům: *-log* (*dylanolog, janáčkolog, bernsteinolog, mácholog, masarykolog, havlolog*), *-logie* (*puškinologie, werichologie, hrabalologie, klausologie*), *-fil* (*bondofil, poláčkofil, pinochetofil, havlofil*) a *-manie* (*potterománie, beatlemanie, jágrmánie, mitterrandománie, havlománie, kajínkománie*). U sloves se jedná zvláště o tvary s prefixy *od-* (*odrumlovat, odpilipovat, odmackovat, odklausovat*), *z-/ze-* (*zmekdonaldovatět, zhavlovatět, zblairovatět, zešpidlovatět, zezemanovatět*) a *pře-* ve tvaru stavového trpného přičestí (*přehotelováno, přeshakespeareováno, předdoktorováno, přemarečkováno, přemusilováno*). Základy těchto sloves jsou často tvořeny vlastními jmény. K neologizmům se přibližují též příslovce s příponou *-ovsky* vzniklá z adjektiv derivovaných též od vlastních jmen (*masarykovsky, škromachovsky, špidlovsky*).

Příležitostně nově utvořená slova mohou ztratit svůj okazionální charakter i v závislosti na rozšiřování určitého jazykového jevu souvisejícího s vývojem procesů v jazyce. Lze např. předpokládat, že proces univerbizace slovních spojení, kde dochází ke kondenzaci několika, zpravidla dvou slovních jednotek, má spojitost se zrychlováním doby, procesů ve společnosti, které se odrážejí v nástroji komunikace, v jazyce. Pro dosažení úspornosti se pak podle frekvence užívání slovních spojení nakonec vžijí výrazy jako *metrák* ← řidič metra (utvořené podle vzoru tramvaják), *senátorovat* ← dělat senátora, *procházkovat* ← chodit na procházky³⁰, *vernisážovat* ← účastnit se vernisáží, *odanovat* ← odškrtnout „ano“ (podle odentrovat).

Na hodnocení nově vznikajících slov, zdali se jedná o okazionalizmy nebo pouze o vlastní neologizmy, se velkou měrou podílí publicistika spolu s médii (rozhlasem, televizí a internetem). Jednotliví autoři článků se navzájem inspirují způsoby tvoření nových slov a ovlivňují své čtenáře či posluchače. Díky publicistice a médiím se mohou okazionalizmy dostat do širšího povědomí, zvláště pokud jsou součástí titulků, neboť v určitou dobu (zpravidla u většiny nejčtenějších periodik jeden den, kdy jsou zprávy

³⁰ Martincová, O. a kol.: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha 2005, s. 121.

aktuální) působí frontálně na velké množství lidí, narozdíl od beletrie, která takový dosah nemá.

Jak je patrné z předchozího rozboru, hranice mezi okazionalizmy v širším smyslu slova a vlastními neologizmy není ostrá, ale naopak velmi přechodná a neurčitá. Při klasifikaci výrazů na škále neologizmus – okazionalizmus se uplatňují zvláště dvě kritéria: *kritérium lexikalizace* (zapojení nové jednotky do lexika), *kritérium uzualizace* (zobecnění v úzu)³¹. Obě tato měřítka jsou závislá na čase. Teprve po určité době můžeme s jistotou konstatovat, že okazionalizmy nebyly skutečně jazykovým společenstvím přijaty do užívání a že si tak uchovaly svou novost, neobvyklost a výrazovou neotřelost³². O zapojení nových slovních jednotek do lexika vypovídá četnost jejich výskytu zachycená a sledovatelná zvláště prostřednictvím databáze Českého národního korpusu.

Ačkoli okazionalizmy patří mezi slova řídká, můžeme se v ojedinělých případech setkat s takovými, jejichž četnost je relativně vysoká. Obvykle to však bývají okazionalizmy chápané v užším pojetí, které zaujmou své uživatele svojí stavbou, trefností obsahu a často expresivitou v negativním smyslu slova (Srov. substantivum *grosstapo* se v ČNK vyskytuje 57x avšak pouze v období několika měsíců roku 2004).

³¹ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, NLN 2002, s. 284.

³² Tamtéž s. 292.

III. Okazionální pojmenování z hlediska stylu

Vytváření okazionálních výrazů je úzce spjato se stylem, především souvisí s procesem výběru jazykových jednotek, jež jsou integrovány do určité promluvy a které mají na jejich vznik nezanedbatelný vliv. *Příruční mluvnice češtiny* hodnotí styl jako *záležitost řeči, nikoli jazyka*.³³ Okazionální jednotky jsou vázány právě a především na řeč, která se stává potencionálním polem jejich vzniku, ať se již jedná o řeč „mluvenou“, v níž vystupuje mluvčí jako produktor a posluchač jako příjemce sdělení, nebo o „řeč“ – texty – psanou, v níž produktor – autor recipienta v podobě čtenáře předpokládá. Na výběr výrazových prostředků, mezi něž patří i okazionalizmy, a na způsoby jejich integrace do textu mají vliv stylové faktory, a to nejen faktory subjektivní, zaměřující se na individualitu jedince a podílející se na vzniku příležitostného výrazu, ale též faktory objektivní.

Mezi objektivní faktory řadíme na prvním místě mluvený nebo psaný způsob komunikace. V ústní komunikaci pak hodnotíme, zdali má mluvčí možnost přípravy, nebo nikoliv. Příležitostné výrazy nejsou záležitostí jen jednoho nebo druhého způsobu. Spadají do obou, nikoliv však se stejnou frekvencí. Zatímco psaný projev umožňuje autorovi přípravu, a dává mu tedy čas na rozmyšlenou, mluvený nutí mluvčího k neustálé produkci, kdy mu nezbyvá mnoho času na dostatečný výběr jazykových prostředků. V takových chvílích potom může docházet ke vzniku okazionalizmů, neboť mluvčí není např. schopen vzpomenout si na správný výraz, na správný tvar slova a aby jeho promluva měla ucelenou formu bez rušivých přestávek, použije výraz příležitostný, který vzniká zcela spontánně a stejně jako „promyšlený“, „záměrný“ okazionalizmus charakteristický pro psané projevy, působí dojem aktualizace, ozvláštění promluvy. Obecně bychom mohli z tohoto procesu vyvodit, že mnohem spíše vznikají okazionalizmy v projevech mluvených než psaných, i když se nemusí vykazovat vždy takovou originalitou.³⁴

Pro svou zaměřenost a snahu upoutat je pro okazionalizmy podstatná přítomnost adresáta, jsou tedy záležitostí stylu kontaktního, nikoliv nekontaktního. Jejich použití v určité míře souvisí i s typem adresáta. Různý stupeň obecné i odborné vzdělanosti adresáta vede mluvčího ke změnám ve výběru jazykových prostředků. Zatímco konverzace

³³) *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000, s. 699.

³⁴) Mnoho výrazů z řeči je zachyceno též ve zde využívané databázi SYN2006PUB zaměřující se výhradně na publicistické texty. Noviny a časopisy však neobsahují pouze texty primárně psané. Jejich součástí jsou také rozhovory, ankety, parafráze či citace různých mluvčích atd.

s odborně vzdělaným adresátem je pro své zaměření na termíny výrazově úspornější, nedostatek odborného vzdělání adresáta promluvy naopak nutí mluvčího k omezování odborných termínů a k definování těch odborných slov, u nichž se předpokládá, že adresátovi nejsou známa, čímž především v rámci vysvětlování vzniká prostor pro užití příležitostného výrazu umožňujícího snazší pochopení.

Okazionalizmy nevznikají pouze v dialogickém způsobu vyjadřování, najdeme je velmi často i v monolozích, nicméně jsou pro dialogický styl charakterističtější. Větší rozdíly ve frekvenci je možné pozorovat v závislosti na komunikačním prostředí, které může být v různé míře důvěrné (famiální), nebo se naopak vyznačuje jistým stupněm oficiálnosti. Zatímco famiální prostředí neklade překážky pro užívání nespisovných prostředků, se vzrůstající oficiálností roste nárok na výběr výrazových prostředků patřících do spisovné normy,³⁵ která okazionální výrazy zamítá. Famiální styl okazionalizmy naopak přijímá i proto, že bývá emocionálnější, zatímco oficiální prostředí vyžaduje explicitnost spojenou s racionalitou.

Vedle faktorů objektivních ovlivňují tvoření okazionálních jednotek zvláště činitelé subjektivní. V celém procesu se jeví jako aktivní narozdíl od pasivních objektivních faktorů. Zatímco pohlaví má pro vytváření okazionalizmů nepříliš velký význam, jako významným se jeví naopak věk. *Příruční mluvnice češtiny* ponechává dětské styly, vyznačující se menšími výběrovými možnostmi, stranou.³⁶ Pro tvoření okazionalizmů však tento styl není zcela bezvýznamný a ukazuje se, že právě malá možnost výběru, resp. neznalost slov, nedostatečnost aktivní slovní zásoby vede dětského jedince k vytváření nových výrazů. U zcela malých dětí jsou tvůrci okazionálních výrazů spíše dospělí inspirující se často dětskou mluvou, citoslovci a tvořící zvláště výrazy charakteru zdobného ve snaze přizpůsobit se nebo se přiblížit mluvě malého dítěte.

III. 1 Vznik okazionalizmů v závislosti na věku

Dětský styl

Ze slovo tvorného hlediska jsou tvořivé děti v předškolním věku. Na tuto tvořivost má vliv převážně nedostatečná slovní zásoba. Dítě vzhledem k tomuto omezení vymýšlí nové výrazy, které bychom mohli považovat za okazionální. V mladším předškolním věku

³⁵) *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000, s. 712.

³⁶ Tamtéž s. 719.

vytváří nová slova především v závislosti na smyslech, díky nimž vnímá svět kolem sebe a cítí potřebu se vyjádřit, nebo je dospělým k tomuto vyjádření ponoukáno. Mezi pěti lidskými smysly se jako relevantní jeví sluch. Zpravidla je dítě inspirováno nějakým zvukem, který se snaží pomocí slovního výrazu včlenit do svého projevu, a vzhledem k nedostatečnosti svojí slovní zásoby vytváří slovo nové. (Např. označení *koky* pro obuv na podpatcích bylo motivováno zvukem, který tato obuv vydává při chůzi: *kok, kok*; od tohoto okazionálního citoslovce dochází dále ke tvoření dalšího slova a pomocí přípony vzniká sloveso *kokat*, které bychom mohli přeložit jako „klapat“.)

Dítě staršího předškolního a mladšího školního věku již sice disponuje větším počtem lexikálních jednotek, ale na základě již známých slov tvoří slova nová, přičemž často respektuje jazykový systém pomocí předpon a přípon, avšak vytvořená slova nepatří do běžné slovní zásoby a chápeme je jako příležitostná (např. deminutiva *pávátko*, *žirafátka* vznikla zcela v souladu se slovo tvornými pravidly, kdy přípona *-átka* označuje mládě, SSJČ (1960) uvádí pouze tvary *pávě* a *žirafečka*). Okazionálnost je zpravidla spjatá s určitou situací, kdy dospělí často trvají na tom, aby dítě pojmenovalo nějaký předmět, s nímž se dosud nesešlo nebo na jehož název si nemůže momentálně vzpomenout, a je tedy nuceno k slovnímu experimentu.³⁷ Nová slova tvořená touto věkovou skupinou bychom mohli nazvat jako „dětské okacionalizmy“. Starší školní věk se příliš nevyznačuje velkou kreativností v oblasti okazionálních výrazů.

Styl adolescentů

V adolescenci dochází sice k odklonu od spisovné normy, ale převážně směrem k užívání vulgárních nebo slangových výrazových prostředků. Ojedinele se setkáme s příležitostnými výrazy tvořenými pomocí určité módní předpony nebo přípony (v poslední době nejvíce rozšířené výrazy s příponou *-oidní*, *-ózní*: *primadoidní*, *panáčkoidní*, *sloupoidní*, *mimózní*). Fakt nekreativnosti v tomto věku je podtrhován potřebou zařadit se do kolektivu, příliš se neodlišovat od ostatních vrstevníků, což vede k větší či menší ztrátě individuality nejen v chování, ale i ve vyjadřování. V závislosti na kolektivu dochází stále více k používání vulgárních výrazů a zjednodušování individuálního slovníku. Neschopnost srozumitelně se vyjádřit vzhledem k malé slovní zásobě souvisí často s vlivem médií, kdy jedinec nemající dostatečné množství

---

³⁷ Poznatky z této oblasti nebyly soustavně zkoumány a byly získány pouhým náhodným pozorováním a na základě rozhovorů s rodiči dětí.

mimoškolních aktivit pasivně sleduje především televizi, jíž reprezentují v inkriminovanou dobu na slovní zásobu chudé seriály. Specifickým znakem v oblasti lexika je zvláště používání slangových výrazů.

Styl dospělých jedinců

Období dospělosti je charakteristické hledáním vlastní identity, individuality, návratu k sobě samému nezávisle na kolektivu. Dospělý jedinec si klade otázky související s jeho další existencí, nastává postupné odpoutávání se od rodičů, kteří splnili svou roli patronů, osamostatňování se, vytváření vlastního žebříčku hodnot. Toto období bychom mohli z hlediska přínosu pro jazyk rozdělit na dvě skupiny. První skupinu tvoří ti, co dále pokračují ve vzdělání studiem na vysoké škole. Do druhé spadají jedinci, kteří se zařadili do pracovního procesu a tím zcela vstoupili do světa dospělých. Oba dva druhy lidí právě uvědomováním a získáváním vlastní identity se ukazují být jako velmi perspektivní pro tvoření nových individuálních výrazů, každý ovšem svým způsobem.

Na vysoké škole se v lexiku odklánějícím se od spisovné normy setkáváme podobně jako na školách základních a středních s výrazy slangovými. U pracujících bývají často zvláštností slovní zásoby výrazy charakterizující profesní mluvu. V obou dvou případech můžeme předpokládat v souvislosti se slangem a profesní mluvou potencionální pole vzniku okazionálních jednotek. Obecně lze říci, že produktivní věk dospělých je k vytváření okazionalizmů nakloněný.

U starých lidí (přibližně od důchodového věku) zpravidla nedochází k jazykové kreativnosti. Jejich slovník je charakterizovaný mnohými archaismy, zatímco okazionální tvoření nových slov je spíše, v závislosti na stále vzrůstající konzervativnosti, řídký.

III. 2 Vznik okazionalizmů v závislosti na vzdělání, zájmech

Velký význam pro vytváření nových okazionálních výrazů má vzdělání. Vzdělání jak všeobecné, tak i odborné je současně jedním z nejúčinnějších subjektivních slohotvorných faktorů.³⁸ Dosažení vyššího stupně vzdělání zpravidla směřuje k osvojení si většího počtu lexikálních jednotek, takže užití okazionalizmu bývá posuzováno především jako snaha o ozvláštnění promluvy. Naopak jedince s nižším vzděláním vede k použití okazionalizmu převážně nedostatečná slovní zásoba nebo neschopnost vzpomenout si

³⁸ *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000, s. 720.

na správný výraz. Na základě slovotvorných pravidel tak vznikne výraz okazionální, utvořený s pomocí různých formantů, zvláště přípon (v dialogu s prodavačkou brýlí použila uklízečka výraz *oknař* namísto běžného *myč oken*). Některé z nich mohou mít podobnou nebo dokonce stejnou funkci, přičemž jedna z variant není používána, zachycená ve slovníku (kodifikované substantivum *vzdělavatel* x příležitostné *vzdělavač*, *homosexualita* x *homosexualismus*). Právě záměna může vést k vytvoření nového slova, které svůj charakter novosti získává díky „nesprávné“ příponě. Lidé s vyšším vzděláním, obzvláště vzděláním humanitním, naopak dokáží využívat znalost jazyka a jazykového systému k záměrnému vytváření nových slov (pracovnice památkového ústavu s magisterským vzděláním používala v neformálním rozhovoru okazionální výraz *katoška* namísto *katedrála*).

S profesními styly vyznačujícími se v oblasti slovní zásoby profesionalizmy úzce souvisejí styly zájmové, jejichž výrazové tendence se v individuálních stylech relevantních pro vznik okazionalizmů dokonce projevují silněji než výrazové tendence profesní.³⁹ U některých zájmových stylů pozorujeme výrazný podíl jazykových prostředků emocionálně zabarvených. Vzhledem ke skutečnosti, že emocionalita bývá jednou z hlavních vlastností okazionálního tvoření, můžeme předpokládat, že bude docházet v zájmových stylech i k většímu výskytu okazionalizmů (např. ve společenství lidí zajímajících se o umění a památky zachyceny výrazy: *kost'ař*, *středověkářka*, *kontaktářka*, *vraceč*, *upečenec*, *kondomista*, *aktárna*, *židlař*, *sexurálie*, *antikryptik*, *praszismus*).

Vznik okazionalizmu může ovlivnit také příslušnost k určité ideologii. Zjednodušeně platí, že okazionalizmy se budou vyskytovat více tam, kde ideologie nemá charakter totalitní, ale naopak svobodný, podporuje samostatné kritické myšlení a kreativitu, staví jedince do role aktivního samostatného člena schopného uvažování, přestože jazyk zůstává ve službách ideologie.

Značný vliv na styl komunikantů a tedy i potencionální užití okazionálního výraziva má též psychický typ a psychický stav. Co se týče psychického typu, mnohem spíše se setkáme s novým příležitostným slovem u jedince emocionálního než racionálního. Jak jsme se výše zmínili, rys emotivnosti je po rysu novosti jedním ze základních vlastností okazionální lexikální jednotky. Do procesu se zapojuje také komunikační implicitnost, která s okazionálním tvořením narozdíl od explicitnosti,

---

³⁹ Tamtéž.

vyžadující přesné vyjádření (nejen pojmenování, ale např. také mimojazykových skutečností, mezi něž patří zvláště emoce, které jazyk zpětně ovlivňují), nepočítá. Existence okazionalizmu je podmíněna příslušností mluvčího k psychickému typu vážnému nebo naopak humornému, který se snaží o uvolnění komunikace mj. právě tvorbou nezvyklých, často legračních, nových slov. Na základě pozorování běžné komunikace bylo zjištěno, že na tvorbě převážné většiny okazionalizmů se podílely typy výrazně sangvinické. Výrazy pak byly často součástí nadsázek, vtipů, žertů apod. (*psuláš, štěkanátek, kousátko, sexurálie, nákupoběžník, lokňárna, panisovat*). Z psychických stavů bývají relevantní ty, které jsou doprovázené různými emocemi, ať kladnými, nebo zápornými: nadšení, radost (*Ta píseň se stala takovým hitičekem*. – nadšení písničkářky z přijetí publikem; *Mně se líbí, jak dělá panáčkoidní kolečka!* – radost nad komickými kousky psa), rozčilení, zlost (*Jsem antikryptik!* – reakce na neustálé poučování obhájců názoru, že je třeba věnovat pozornost zvláště kryptě kostela; *To je prasizmus!* – reakce na nevhodně renovovanou historickou stavbu).

III. 3 Vznik okazionalizmů z hlediska funkčních stylů

V našem pojednání o okazionálním tvoření v závislosti na stylistice bychom neměli zapomenout zvláště na dělení reprezentované funkčními styly, které sice patří mezi styly objektivní, ale mnohem výrazněji než ostatní objektivní styly ovlivňují výběr výrazových prostředků. *Příruční mluvnice češtiny* uvádí celý výčet funkčních stylů: umělecký, konverzační, epistolární, odborný, právně-administrativní, ekonomický, propagační, ideologický, publicistický, esejistický, direktivní, orientační.⁴⁰ U některých z těchto stylů dochází ještě k dalšímu podrobnějšímu dělení. My si budeme všimnout, jaké styly z této množiny jsou pro tvoření okazionálních výrazů relevantní a které naopak nikoliv.

Mezi ostatními funkčními styly vyvstává do popředí styl umělecký. Případné tvoření okazionalizmů je ovlivňováno jednak estetickou, jednak aktualizací komunikační funkcí. Umělecký styl se dále dělí na styl prozaický, dramatický a poetický. Každé z těchto odvětví může být v různé míře okazionalizmu zasaženo, záleží na osobnosti autora, na jeho zkušenosti s jazykem, ale též na formě psaní. Jako reprezentativní v oblasti prózy stojí dílo K. Čapka, jímž se z hlediska tvorby nových slov – jednak neologizmů, jednak

---

⁴⁰ Tamtéž s. 725.

okazionalizmů – zabýval VI. Staněk.⁴¹ Z prozaických děl se dílo Karla Čapka z pohledu tvoření okazionálních výrazů jeví jako výjimečné. S okazionalizmy se mnohem méně nebo vůbec nesetkáme např. v historických románech, kde ani jejich tvoření není na místě, neboť nekoresponduje s žánrovým zaměřením, kterému v oblasti lexika odpovídají spíše archaizmy a historizmy, jejichž charakter je zcela opačný než charakter okazionalizmů a neologizmů.

Jiná situace nastává v próze zpracovávající témata současnosti a především té, která míří do budoucnosti. Takové zaměření je obvykle dáno mj. i výběrem specifického lexika, zajišťujícího např. žánrům science fiction určitou dynamičnost. S modernizací jazyka prostřednictvím nových slov dochází k ozvláštňení vymykající se současnému běžnému životu a mířící často za hranice dosavadního lidského poznání. Nové, nezřídka okazionální výrazy se nevyskytují jen tam, kde jde o pojmenování dosud neexistujících technických prostředků, způsobů komunikace, ale mají své místo i v románech zaměřujících se na lidskou psychiku, oblast, která je též prozatím ne zcela probádanou. Okazionální výrazy se nevyhýbají ani literatuře žánru fantasy, kde jde převážně o pojmenování zcela vymyšlených zbraní, předmětů, bytostí atd. V celém procesu vytváření nových výrazů však nejvíce záleží na osobnosti autora, na jeho znalosti jazyka a pravidel, jimiž se řídí, na schopnosti využít v maximální míře jazyk s nějakým estetickým záměrem.

Estetická funkce jazyka je potom zvláště charakteristická pro poezii, velké odvětví krásné literatury, v níž jde autorovi – básníkovi často o aktualizaci veršů, které odrážejí jeho subjektivní vnímání světa. Obsahy vědomí se promítají nejen zvláštním výběrem dosud existujících jednotek ze systému jazyka, ale též tvořením výrazů nových, příležitostných, které odrážejí autorovu individualitu. Pozornost čtenáře se odvádí od obsahu, od sdělení ke slovu samému, k jeho vlastnostem a jeho výstavbě.⁴² U mnoha básníků, ale i některých prozaiků v čele s K. Čapkem je třeba upozornit též na zaměření se na hru se slovy.⁴³

U stylu konverzačního je pro tvoření okazionalizmů charakteristický spíše styl soukromý, oblasti, kde více než ve stylu veřejném dochází k projevování emocí jedince. Emocionálnost a snaha o expresivitu vede častokrát mluvčího k použití okazionálního výrazu i v prostředí veřejném. Podobná situace nastává na poli stylu epistolárního, kdy

⁴¹ Staněk, VI.: Neologismy v díle Karla Čapka. *NŘ* 83, 2003.

⁴² Viz o tom Mukařovský, J.: *Kapitoly z české poetiky II*. Praha 1948, s. 45.

⁴³ Staněk, VI.: Neologismy v díle Karla Čapka. *NŘ* 83, 2003, s. 90.

ve veřejném vyjadřování je pisatel svázán určitými jazykovými pravidly omezujícími použití nekodifikovaného výrazu – okazionalizmu.

Zatímco v předchozích stylech je použití okazionalizmu možné, u stylu odborného je naopak zcela nežádoucí, a to jak v oblasti teoretické, tak praktické. Odborný styl vyžaduje přesnost, jednoznačnost, naprostou objektivnost. Oproti tomu charakter okazionalizmu je ryze subjektivní, i když je tvořen na základě jazykového systému, je záležitostí individua. Okazionalizmus v odborném textu by byl vnímán podobně jako tzv. „plevelná“, výplňová slova, která častokrát stěžují čitelnost textu, kladou překážky jeho porozumění, jsou pro sdělení tohoto charakteru bezvýznamná. Okazionalizmy stojí v naprostém protikladu k výrazům, jež označujeme za termíny, které patří mezi základní lexikální jednotky odborných textů. Odborný styl je však stále více zasahován neologizmy, které přicházejí s novými poznatky, objevy, technologiemi atd. U neologizmů, které se postupně stávají též termíny, již od samého začátku v podstatě plní jejich funkci, se zde setkáme pouze s příznakem novosti, kde je důležitá záměrnost použití, nikoliv nahodilost. V rámci odborného stylu by bylo možné okazionalizmy nalézt v textech popularizujících, kdy by nové slovo s rysem okazionalnosti naopak mohlo napomoci k porozumění odborného pojednání.

Podobná situace nastává v závislosti na komunikační funkci právně-administrativní či ekonomické, kdy je úřední styl též zproštěn okazionalních výrazů, jenž by zbytečně znemožňovaly porozumění širokou veřejností. Úřední texty musí být naopak dostatečně jednoznačné a srozumitelné, aby nedocházelo k nedorozumění komplikující běžné fungování společnosti. Stejně je tomu se stylem direktivním a orientačním, kdy navíc dochází k určité kondenzaci textu.

Jak styl odborný, tak styl úřední jsou oprostěny od okazionalních výrazů především absencí estetičnosti a expresivity, která pro texty tohoto druhu nepředstavuje žádný význam. Oproti tomu styl propagační neboli reklamní nezřídka s estetičností pracuje. Cílem autora sdělení je přesvědčit příjemce informace, aby si opatřil, koupil určitý produkt, zařídil nějakou službu apod. Činí tak především prostřednictvím jazyka. Reklama využívá různých jazykových postupů častokrát souvisejících s uměleckým stylem. Důraz je kladen na aktualizaci a originalitu spojenou s potřebou zaujmout. Originálnosti a aktualizace lze dosáhnout různými lexikálními prostředky, nejen prostřednictvím např. homonymie (*Vy zíráte, my zíráme, Vizír*) nebo rýmů, typického prostředku stylu básnického, ale též použitím příležitostných výrazů, které v sobě zpravidla zahrnují vtip,

aby se dosáhlo žádoucí atraktivnosti a efektivity. Právě okazionalizmy mají moc svým vybočováním z normy přitáhnout pozornost adresáta sdělení. Narozdíl od umění má být tato pozornost odvedena od slova k obsahu, sdělení, popř. s ním má úzce souviset. Např. záměrem autora slova *datárty* je upozornit příjemce na firmu *DART*. Výraz *datárty* má čtenáře zaujmout svojí neobvyklou stavbou. Slovní spojení *vánoční datárty* pak přímo odkazuje k vánočním dárkům. Letmé čtení udělá z výrazu *datárty* běžné slovo *dárky*, zvláště ve spojení s adjektivem *vánoční*. Opětovný návrat k tomuto příležitostně vytvořenému slovu dovede čtenáře ke zjištění, že substantivu *dárky* přebývají nějaká písmena. V první chvíli většinu lidí napadne, že se jedná o chybu, pozornější čtení pak dovede k názvu firmy *DART*, čímž je splněna funkce okazionalizmu *datárty*.

Funkčním stylem široce přístupným všem vrstvám je styl publicistický, který dělíme dále na styl zpravodajský, úvahový, interviewový a přesvědčovací.⁴⁴ „*Přes větší stylistickou individualizovanost některých žánrů je publicistický styl po stránce výrazové poměrně stereotypní. Souvisí to se skutečností, že se témata zpravodajských a do jisté míry i analytických textů opakují a že výrazové formule usnadňují sdělování obsahově podobných informací. V publicistice bývají tyto formule, pokud neklesnou v módní klišé, užity automatizovaně, stávají se publicismy; to znamená, že mají stylistický příznak publicistický i mimo tento kontext.*“⁴⁵ S přihlédnutím ke stereotypnosti nevyužívá publicistický styl okazionalních výrazů v takové míře jako styl poetický,⁴⁶ frekvence okazionalizmů je dána zejména množstvím autorů, kteří se účastní procesu vytváření publicistických útvarů. Okazionalizmy jsou nejméně zaznamenávány v oblasti zpravodajské. V centru zpravodajského stylu totiž stojí informace, sdělení mající objektivní charakter, zatímco estetická funkce a expresivita je v pozadí. Naopak úvahový styl v sobě zahrnuje subjektivní hodnocení autora a využívá častokrát slovních výrazů s okazionalním odstínem. V úvahovém stylu můžeme vysledovat i estetickou funkci. Mezi útvary úvahového stylu patří především komentáře. V nich „*adresáti očekávají individuální postoje autorů, což se projevuje rozmanitostí výběru zvláště výrazových prostředků, ale i textových schémat.*“⁴⁷ Styl interviewový je charakterizován přítomností dvou účastníků: autora otázek – tazatele a tázaného. Tyto dva subjekty se navzájem ovlivňují a inspirují jeden druhého. V procesu vzájemné komunikace může docházet,

⁴⁴ *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2000, s. 725.

⁴⁵ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, NLN 2002, s. 459.

⁴⁶ Staněk, Vl.: Okazionalizmy v současné publicistice. *NŘ* 85, 2003, s. 57.

⁴⁷ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, NLN 2002, s. 459.

zvláště ve chvílích citového zaujetí jednotlivých stran, ke vzniku okazionalizmů. Styl přesvědčovací má podobnou funkci jako styl reklamní: usiluje o to získat čtenáře pro nějakou myšlenku, přiklonit se k určitému názoru. „*Expresivní výrazové prostředky, které dávají průchod citovým postojům autorů ke sdělovaným informacím nebo k jejich analýze, pronikají zejména do publicistických textů analytických.*“⁴⁸ Vznik okazionalizmů je provázen funkcí aktualizací.

Specifickým funkčním stylem zahrnujícím v sobě jak uměleckost, tak odbornost je styl esejistický. Kromě objektivního hlediska obsahuje navíc subjektivní hodnocení autora často doprovázené expresivitou.

Ačkoliv funkční styly patří mezi styly objektivní, využívají nezdědka subjektivních postupů doprovázených expresivním rysem podílejícím se velkou měrou na vzniku nových slov, které můžeme klasifikovat jako okazionální.

---

⁴⁸ Tamtéž.

IV. 1 Nová okazionální pojmenování z hlediska vztahu jazyk – společnost

Okazionalizmy stejně jako neologizmy náležejí k takovým jazykovým jevům, které jsou podmíněny jednak činiteli vnitřně jazykovými, jednak činiteli mimojazykovými, společenskými.⁴⁹ Mimojazykové faktory působí především na jejich vznik, ale neuplatňují se stejným způsobem. Zatímco u některých okazionálních pojmenování půjde převážně o určení činiteli vnitřně jazykovými, jiná budou určena faktory vnějšími, které jsou předmětem zkoumání z hlediska vztahu jazyka a společnosti a vyžadují sociolingvistický přístup.

Okazionální pojmenování bývají zřídka určována společenskými vyjadřovacími (pojmenovacími) potřebami na rozdíl od nových slov, která se zařazují do jazykového systému a dále v něm fungují. Pojmenovací činnost je dána především jedincem jako samostatným subjektem, který je společností motivován k vytváření příležitostného pojmenování majícího omezené trvání v určitém řečovém aktu. Vznik okazionalizmů souvisí s individuálním vztahem jedince k společenským jevům, jakými je v té největší míře především kultura a politika, ale i jiné sféry společenského života. V tomto procesu se musíme zaměřit na emocionální angažovanost uživatele jazyka a jeho schopnost okamžitě reagovat svým osobitým způsobem na společenské dění, určitou situaci. Okazionální pojmenování mohou být realizována v komunikačních aktech charakteristických jak pro spisovný jazyk, tak i pro jazyk běžně mluvený, neomezují se pouze na určitou společenskou vrstvu a teoreticky mohou být tvořena kýmkoli. Ukazuje se však, že motivace vnějšími činiteli specifickými pro projevy spisovného jazyka (mezi něž patří veřejnost projevů, ústní i písemná forma projevu, jeho připravenost, nepřímý kontakt komunikátora s komunikantem atd.) je pro vznik okazionálních pojmenování spíše neperspektivní, na rozdíl od motivace činiteli specifickými pro projevy jazyka běžně mluveného, jakými je ústní forma projevu, soukromost, nepřipravenost a především emocionálnost.

Narozdíl od nových pojmenování majících trvalý charakter, která se mohou zařadit jak do lexikálního sémantického pole, tak do odborné nomenklatury, jde v případě okazionalizmů o izolované postavení, vzhledem k jejich příležitostnému, situačnímu

---

⁴⁹ Martincová, O.: *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha 1983, s. 23.

charakteru, slovotvorné stavbě apod.⁵⁰ U okazionálních pojmenování je tedy otázka pronikání do jazykového systému relevantní, ať již vznikají v oblasti běžně dorozumívací, publicistické, esejistické nebo individuálně v umělecké literatuře.⁵¹

⁵⁰ Tamtéž s. 25.

⁵¹ Tamtéž.

IV. 2 Jazyková hra

Specifickou sférou vzniku okazionálních výrazů, která je předmětem zkoumání sociolingvistiky, je jazyková hra, jíž se podrobně zabýval z hlediska filozofického Ludwig Wittgenstein.⁵² Zvláštní odvětví jazykových her tvoří hra se slovy. Pojem jazyková hra by však bylo možné aplikovat i na celý jazyk.

Wittgenstein objasňuje pojem řečová či jazyková hra na příkladu hry s obrazci, různě barevnými čtverci a obdélníky, v nichž obdélníky složené ze čtverců mohou mít jména pro barevné kombinace, ale pro jednotlivé barvy nikoliv.⁵³ Klade si otázku, do jaké míry mají znaky této řečové hry zapotřebí analýzy, do jaké míry může být tato hra nahrazena hrou. „*Je to právě jiná řečová hra, která je s ní příbuzná.*“⁵⁴ Pozornost potom obrací zvláště k podstatě hry, co je pro hru a tedy pro řeč důležité. Ve svých úvahách se zaměřuje na ty aktivity v běžném lidském životě, které souhrnně označujeme jako „*hry*“. Do této skupiny počítá např. deskové, karetní, míčové či bojové hry. Přitom se zamýšlí nad tím, co všechno mají tyto formy aktivit společného. Na první pohled není hned zřejmé, že by tyto hry měly nějaké společné znaky, nicméně jsou zde patrné jisté podobnosti a příbuznosti, lépe řečeno jejich celé řady.⁵⁵ Nabízí se otázka, zdali jsou tyto podobnosti něčím, *co slouží zábavě*, nebo jsou-li založeny na principu *vyhrávání a prohrávání*, popř. *soutěžení hráčů*. Výsledek tohoto pozorování podle Wittgensteina zní: „*Vidíme složitou síť podobností, které se navzájem překrývají a kříží. Podobnosti ve velkém i v malém.*“⁵⁶ Tyto podobnosti charakterizuje Wittgenstein slovním spojením „*rodové podobnosti*“. Přídavné jméno *rodový* si vybírá právě proto, že se jedná o *podobnosti, které se vyskytují u členů nějaké rodiny*, v níž se navzájem překrývají a kříží. Jsou to např. *vzrůst, rysy obličeje, barva očí, chůze, temperament*.⁵⁷ Hry tedy tvoří rodinu. Stejný cíl jako běžné hry sledují i hry jazykové, neboť patří do společné rodiny. Jsou též založeny na podobném principu, mají společné znaky. Aby mohla být jazyková hra hrou, měla by sloužit zábavě. Účastníkem může být jak pouze jeden člověk, tak menší či větší skupina lidí. V oblasti slovotvorby se např. jedná o vytváření nových okazionálních slov na základě principu napodobování slov již existujících (*štěkanátky* podle karbanátky, *lidojem* podle vodojem).

⁵² Wittgenstein, L.: *Filozofická zkoumání*. Filosofický ústav AV ČR, Praha 1993.

⁵³ Tamtéž, s. 36–37.

⁵⁴ Tamtéž, s. 45.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, s. 46.

⁵⁷ Tamtéž.

Okazionalizmy jako produkty jazykové hry potom vznikají buďto v nějakém společenství, v rámci autentické komunikace na základě podnětů zvenčí (*tramvajosexuál* jako reakce na substantivum *metrosexuál* pronesené jiným účastníkem komunikace), nebo individuálně, z vnitřního popudu, nezávisle na komunikaci (okazionalizmy v prózách K. Čapka: *mechošlap, sprostopášník, zápecitost*⁵⁸).

Wittgenstein se mj. zabývá tím, jak je pojem hry ohraničen, co ještě za hru můžeme považovat a co již nikoliv. Zdali je možné uvést, kde je hranice. Odpovídá jednoznačně, že nikoliv. Hranici však můžeme sami stanovit, *neboť žádná ještě stanovena nebyla*⁵⁹. Z toho plyne, že *používání tohoto slova – hra – nemá žádná pravidla. Hra, kterou s ním hrajeme, je bez pravidel, resp. není pravidly omezena všude*.⁶⁰ Jestliže je pojem hra takto ohraničený, v pravém smyslu nemůžeme zcela vědět, co se slovem hra míní. Z toho vyplývá, že pojem hry je *pojem s rozplývavými okraji*. Nabízí se však další filozofická otázka, a to, jestli je rozplývavý pojem vůbec pojmem, podobně je-li neostrá fotografie vůbec obrazem nějakého člověka. Wittgenstein se domnívá, že právě tato rozplývavost je tím, co potřebujeme. Stejně jako nemusí být vždy výhodou nahrazení neostrého obrazu obrazem ostrým.⁶¹ I v jazyce je někdy obtížné stanovit, zdali se jedná o hru, nebo ne (srov. výraz *stara* utvořený k pojmenování televize *Nova*). Právě nejasnost a rozplývavost hranic je prostředkem, jak odhalit podstatu hry. Člověk je nucen vysvětlovat, co je hra, uvádí příklady a chce, aby byly chápány v jistém smyslu. Přitom, jak říká Wittgenstein: „*Uvádění příkladů tu není nepřímým prostředkem vysvětlení – z nedostatku nějakého lepšího prostředku. Neboť nesprávně pochopeno může být i každé obecné vysvětlení*.“⁶² „*Je to právě způsob, jak hrajeme tuto hru. Pojem toho, co je hra, je cele vyjádřen právě v těch vysvětleních, která je člověk, jako individualita, s to podat; tím, že popisuje příklady her různého druhu, že ukazuje, jak se v období k nim dají nejrůznějšími způsoby konstruovat jiné hry, tím že řekne, že to a to by stěží už označil jako hru*.“⁶³

V souvislosti s pravidly si klade Wittgenstein zásadní otázku: „*Je to, čemu říkáme „řídít se pravidlem“, něco, co by mohl udělat také jenom jediný člověk jenom jedenkrát v životě?*“⁶⁴ Podle něj je *nemožné*, jak se můžeme přesvědčit z každodenního života, *aby se*

⁵⁸ Staněk, Vl.: Neologismy v díle Karla Čapka, *NŘ* 83, 2002, č.2, s. 90.

⁵⁹ Wittgenstein, L.: *Filozofická zkoumání*. Filosofický ústav AV ČR, Praha 1993, s. 47.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž, s. 48.

⁶³ Tamtéž, s. 50.

⁶⁴ Tamtéž, s. 101.

*nějakým pravidlem řídil jen jedenkrát jeden člověk, stejně jako není možné, aby došlo jen jedenkrát k jednomu jedinému sdělení, aby jen jedenkrát byl dán nebo pochopen rozkaz. Řídit se pravidlem, učinit sdělení, dát rozkaz, hrát šachy jsou návyky, zvyklosti. Rozumět nějaké větě znamená rozumět určité řeči. Rozumět nějaké řeči znamená ovládat určitou techniku.*⁶⁵ A ovládnutí této techniky je pro hry jak klasické, tak jazykové to podstatné. Při tvoření okazionalizmů se autor nemůže obejít bez (jazykových) pravidel, musí je respektovat. Např. hanlivý výraz *grosstapák* je utvořen na základě dvou slov: vlastního jména *Gross* a substantiva *gestapo*, přípona *-ák* s hovorovým charakterem vyjadřuje, že se jedná o osobu mužského pohlaví příslušející k nějaké skupině.

Jazyková hra je zpravidla součástí komunikace, v níž vystupují jednak komunikanti – adresát a příjemce, jednak jazyk samotný (řeč) jako prostředek, který umožňuje dorozumívání mezi jednotlivými stranami. V komunikaci – u níž předpokládáme, že bude docházet k jazykové hře – vystupuje do popředí jedinec s individuálním projevem, který se zásadním způsobem na této hře podílí. Pro jazykovou hru je důležitý právě ten, kdo se v komunikaci nejvíce angažuje, kdo v ní vystupuje jako aktivní činitel. K tomu, aby mohlo k jazykové hře vůbec dojít, však nestačí jenom aktivní přístup ke komunikaci, ten je pouze jeho největším předpokladem. Pouze se očekává, že za takových okolností se bude jazyková hra nejspíše realizovat. Pro realizaci takové hry je však třeba mít především pozitivní přístup k jazyku jako nástroji ne pouhé komunikace, kdy jde o prosté sdělování informací, ale jako prostředku, který sleduje i jiné cíle, především zábavu.

Z pozorování mluvčích v různých společenstvích je zřejmé, jaký druh osob se na jazykové hře nejvíce podílí, jakého zaměření jsou ti, kdo se chtějí angažovat a angažují při její tvorbě. Smysl pro jazykovou hru mají zpravidla jedinci humanitně orientovaní, zvláště ti, pro něž je jazyk každodenním zdrojem obživy, kteří se pohybují v prostředí založeném na komunikaci a osobním kontaktu s druhým člověkem. Podstatným faktorem ovlivňujícím aktivitu v oblasti jazykových her je ale nakonec psychický typ člověka. Zatímco flegmatické a melancholické povahy jsou k jazykovým hrám méně přístupné, u cholerických a sangvinických typů předpokládáme aktivní činnost a zapojení, což je dáno mírou emocí, jejich projevováním navenek.

Pro jazykovou hru jsou otevřenější převážně osoby s vyšším vzděláním, nikoliv však ti, jejichž vzdělání dospělo k jistému stupni vědeckosti uzavírající se před okolním

---

⁶⁵ Tamtéž, s. 101–102.

světem, běžnými lidmi, prostředím, tedy realitou všedního dne, jež je obklopuje, a tedy před komunikací samotnou.

Pojem jazyková hra je běžnými uživateli jazyka chápán spíš v zúženém smyslu slova, tedy nikoliv mimo rámec všeobecně známých jazykových her. Mezi ty nejznámější je řazen zvláště slovní fotbal (kopaná), dále křížovky, sekretář, scrabble, asociace. Z těchto her, které se mohou podílet na vzniku okazionálních výrazů, vystupuje do popředí scrabble. Slovník neologizmů definuje scrabble jako *deskovou hru na principu tvoření křížovky, při které hráči skládají slova z písmen tažených ze společného banku*⁶⁶. Nedostatek potřebných písmen pro složení slova s určitým počtem písmen častokrát způsobuje, že se hráč nakonec musí uchýlit k experimentování s aktuálním počtem písmen, díky kterému dochází k různým kombinacím. Kombinování častokrát vede k vytvoření nového slova okazionálního charakteru. Tak dochází nejčastěji k vzniku nových slov prostřednictvím sufixů a prefixů, které nejsou pro daný slovní základ běžné. Jako pomůcka při posuzování existence či neexistence slova často slouží výkladové slovníky.

Hra se slovy však nemusí nutně souviset se společenskými hrami. Bývá též součástí jazykolamů (*nejkulat'oulinkatější kulička*), různých záměrně druhotně tvořených přesmyček (*maminkové a tatínky, všimněte si zvláště čárků a háček*) nebo metatezí (*levorvel* namísto *revolver*). Setkáme se s ní jak v běžné komunikaci (*tramvajosexuál*), tak i publicistice (*špidlomacie*), reklamě (*datárky*), a beletrii, zvláště v poezii. Podobně jako při hraní scrabble, i zde dochází k slovním experimentům (např. česky znějící substantivum *frikulín* vzniklo na základě tří anglických slov: *free, cool* a *in*). Okazionalizmy nezdědka vznikají jako reakce na jiné okazionalizmy vyskytující se v jejich bezprostřední blízkosti. Autor okazionalizmu je nadšen, osloven či inspirován svým vlastním spontánně utvořeným slovem a začne si libovat ve vytváření dalších nových jednotek, jejichž způsob tvoření je zpravidla totožný s inspirujícím slovem. Tak dochází k jakémusi řetězení: *vídeňský Karl Kraus o Praze říkal, že se to tam wertlí, brodí, kaská a kischuje. O jiráskovatění pomlčel; Martin Zikmund v knížečce tvaru kapesního telefonku dává rady, jak psát důvěrná sdělení, pojmenovaná jím podle síly milostného citu jako flirtovky, laškovky, sextovky a láskovky; jako by si každá firma představovala, že získá jméno a zákazníky dodáním předpony „euro“. A tak dnes existují prý dokonce „europohřby“, „eurotopení“, „eurouzeniny“ a „europsi“; rozdělit komentátory podle toho, odkud se na věc dívají, na nadvěcaře, podvěcaře, mimověcaře a vnitrověcaře.*

⁶⁶ Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 1. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 1998.

Tvůrci okazionalizmů chápou jazyk jako dynamický systém, který neklade bariéru vytváření nových individuálních slov, ale naopak ho svými prostředky umožňuje a podporuje. Hra se slovy je charakteristická zpravidla pro okazionalizmy chápané v užším pojetí, jejichž přechod k vlastním neologizmům se nepředpokládá.

IV. 3 Nová okazionální pojmenování z hlediska vztahu jazyka a jednotlivce v závislosti na prostředí

V procesu vytváření nových okazionálních pojmenování mají úlohu nejen sociální činitelé, ale též činitelé psychičtí. Ve vědomí jsou jazykově ztvárňovány objektivní a subjektivní skutečnosti, které chápeme jako prvky myšlení. Vyjadřuje se subjektivní vztah mluvčího k označované realitě, tedy jeho citově hodnotící postoj a volní úsilí o zapůsobení na posluchače. Vlastní pojmenovací akt spadá do oblasti jazyka.⁶⁷

Zatímco sociální činitelé se týkají společnosti jako souboru jednotlivců, činitelé psychičtí jsou naopak záležitostí jednotlivce, který je přirozeně společností ovlivňován.

Jak jsme se již výše zmínili, tvoření okazionálních pojmenování se neomezuje jen na určitou věkovou či společenskou vrstvu. Potencionálním tvůrcem může být každý uživatel jazyka. Dochází zde však k určitým omezením, která závisejí jak na prostředí, v němž se jedinec vyskytuje a které ho svým způsobem stimuluje, tak na jedinci samotném, jeho ochotě vzdělávat se, komunikovat, pracovat s jazykem nejen jako nástrojem komunikace.

S okazionalizmy se tedy spíše než u dětí setkáme u dospívajících nebo dospělých, u nichž z hlediska jejich víceletých zkušeností z různých oblastí, ale především s jazykem předpokládáme větší schopnost použít příležitostný výraz. Okazionální pojmenování budou patřit do slovníku především těch jedinců, kteří jsou otevřeni komunikaci. Méně se budou vyskytovat u uživatelů jazyka s převahou melancholického nebo flegmatického chování. Naopak své místo budou mít u povah charakteru sangvinického a cholického.

Lidská povaha častokrát předurčuje k vykonávání specifického povolání. Pro okazionalizmy jsou směrodatná taková povolání, u nichž je jazyk základní náplní práce. Důležité je, aby v tomto pracovním procesu nebyla omezována kreativita mluvčího nebo autora podporovaná emocionalitou. Práce s jazykem je spojena s povoláním učitelů, převážně učitelů jazyků, spisovatelů, kritiků, překladatelů, moderátorů, herců, novinářů, jazykových poradců a jazykovědců. Všechny tyto profese se mohou značnou měrou podílet na vzniku okazionálních slov.

K povolání učitele patří nejen odbornost související s vyučovacím předmětem, ale též pedagogické zkušenosti. Jeho cílem je, aby si žák (student) osvojil učivo. V tomto

---

⁶⁷ Martincová, O.: *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha 1983, s. 31.

procesu se uplatňuje především osobnost učitele. V rámci vyučování se učitel setkává se spoustou překážek. Mezi těmi největšími je převážně nedostatečná motivace jeho posluchačů. Problematickým se jeví především vyučování mateřského jazyka zvláště ve vyšších ročnících. Učitel by měl umět v takové situaci vzbudit zájem. Dělá to různými prostředky. Častokrát se stane, že upadne do určitých stereotypů majících demotivační charakter a směřujících k automatizaci. Aktivizující aktualizace je možné dosáhnout originalitou, emocemi, které jsou schopné vtáhnout posluchače do dění. Jedním z doprovodných prostředků může být užívání neobvykle tvořených slov s okazionálním charakterem.

Vedle učitelů usilují o vzbuzení zájmu především lidé pohybující se v umělecké sféře, jejichž nástrojem je jazyk. K tvoření okazionalizmů sáhnou např. spisovatelé věnující se tématům současné společnosti a zvláště potom ti, kteří se specializují na témata science fiction přesahující rámec současnosti. Vize budoucnosti zpravidla souvisí s neologizací a vyžaduje experimentování s jazykem potřebou dosáhnout originality, která by ji odlišila od přítomných událostí. Vedle spisovatelů se častými tvůrci příležitostných pojmenování stávají kritici nejen v oblasti umělecké, ale i jiných oblastech společenského života. Do centra se dostává subjektivní hodnocení kritika, které je nezřídka doprovázeno emocemi, snahou o zaujmutí čtenářů používáním neobvyklých a neotřelých aktualizovaných slov.

Maximální zkušenost s jazykem se předpokládá u překladatelů z cizích jazyků, zvláště překladatelů poezie. Překladatelé si často nevystačí s výkladovým slovníkem mateřského jazyka. Jazyky, zvláště jazyky z různých jazykových rodin se liší nejen svým systémem, ale též slovní zásobou. Kultura každého národa má svá specifika v různých oblastech. Zatímco jeden jazyk je bohatší v oblasti gastronomie, druhý zase v oblasti techniky, umění atd. Každá z těchto oblastí předpokládá v různých jazycích různou bohatost lexikálních jednotek. Pro přeložení cizího slova, jehož ekvivalent v druhém jazyce neexistuje, si překladatelé pomáhají buďto vytvořením neologizmu nebo výrazu, který pro jeho neopakovatelnost vystupňovanou autorským individualismem a emocionálností klasifikujeme jako okazionální. Tvoření okazionalizmů v rámci překladatelské činnosti je charakteristické zvláště pro oblast uměleckou.

Experimentování s jazykem a potřeba o dosažení originality je doménou mnohých herců nejen v prostředí jejich zaměstnání, ale též v jejich běžném životě. Podobnou potřebu aktualizace můžeme pozorovat u moderátorů, kteří jsou (na rozdíl od protagonistů

zábavných pořadů) omezování v tvoření neobvyklého příležitostného lexika pracovníky kontrolujícími jazykovou správnost a komunikativní funkčnost, která je u okazionalizmů snížena.

Neustálé úsilí o dosažení aktualizace a zaujetí čtenáře je vlastní tvůrcům článků tisku – publicistům. Ačkoli publicistika je po stránce výrazové poměrně stereotypní, pro množství autorů a žánrů s převahou subjektivního stylu (komentáře, fejetony, eseje) je velkým zdrojem okazionalizmů, které se na rozdíl od běžně mluveného jazyka uchovávají v písemné podobě, a tak jsou zachyceny jako svědectví pro budoucí generace.

Vedle formálního prostředí (zaměstnání, škola), kde si jedinec zpravidla kolektiv nevybírá, ovlivňuje člověka také prostředí přirozené (rodina) a neformální prostředí přátel, které si jedinec na základě různých kritérií volí. Pro vznik okazionalizmů se tato dvě prostředí jeví jako perspektivní, neboť narozdíl od prostředí formálního poskytují dostatečný prostor pro projevení emocí, s nimiž je spjatá značná jazyková expresivita. Při komunikaci převážně nedochází k autokontrolě, jednotliví mluvčí jsou spontánnější. Na vytváření okazionálních výrazů se značnou měrou podílí i jazyková hra. V rodinné atmosféře nejednou dochází ke tvorbě slov, která jsou utvořena podle určitého modelu, fungují po určité krátké období a s pominutím jevu, který pojmenovávají, záhy zanikají (*vtíring, blízing, vtíroblízing* – výrazy pojmenovávající specifické chování domácího mazlíčka – psa). Taková slova bychom s přihlédnutím k prostředí, v němž vznikají, mohli pojmenovat jako familiarizmy. Ačkoli v kruhu přátel se jedinec ztotožňuje s danou skupinou, v jistém smyslu se snaží vyniknout mezi druhými osobitým stylem projevu. Jedním z prostředků ozvláštňení mluvy jsou okazionálně tvořená slova, která mají upozornit na neopakovatelnost, jedinečnost a originalitu jejich tvůrce. Tato slova většinou vznikají zcela nenadále, ale jejich tvoření je ostatními mluvčími podněcováno a podporováno. Např. okazionální pojmenování *řepiny* vzniklo jako reakce na příležitostný výraz používaný jiným mluvčím – *pusiny*, označující velké cukrářské *pusinky*.

Z hlediska jednotlivce jsou tedy okazionalizmy tvořeny takovými uživateli, pro něž se jazyk stává prostředkem zábavy. Jsou produkty kreativity a originality zpravidla aktivních účastníků komunikace snažících se odlišit od ostatních mluvčích. Vznikají pak zvláště v prostředí s neformálním charakterem.

V. 1 Zdroje vyhledávání okazionalizmů

Zdroje okazionálních výrazů dělíme na dva typy: na zdroje primární a sekundární. Primární zdroje počítají na rozdíl od zdrojů sekundárních s autentickou zkušeností pozorovatele. Řadíme do nich např. poslech každodenní mluvy běžných uživatelů jazyka (v zaměstnání, ve škole, v rodině, na setkáních přátel, známých atd.); sledování různých pořadů, zpráv, debat, diskusí, soutěží, reklam aj. zprostředkovaných médii (rádiem, televizí či internetem); četbu beletrie, převážně poezie, četbu tisku (novin a časopisů) aj. Všechny tyto zdroje mají stejně jako zdroje sekundární své výhody, ale také nevýhody.

Souhrnně lze říci, že ten, kdo provádí výzkum, je v mnoha směrech omezen. V možnostech jednotlivce, ale ani celého týmu lidí totiž není zachytit veškeré promluvy jednoho dne nejen v rámci mluvy běžných uživatelů jazyka, ale ani při poslechu mluvy v médiích, která probíhá na několika desítkách kanálů v jeden jediný moment. Podobná situace se týká i pozorování jazyka psaných dokumentů, v nichž je možné zachytit příležitostná pojmenování prostřednictvím i menšího počtu lidí majících základní zkušenosti s jazykem. Při vyhledávání nových okazionálních slov je důležité zaměřit se na takové oblasti, u kterých předpokládáme, že bude k jejich vzniku docházet. V každodenním styku se s okazionalizmy setkáme spíše v prostředí, v němž mluvčí vyjadřují své emoce, usilují o originalitu a směřují k experimentování s jazykem. Z pohledu lexika budou okazionalizmy součástí slovní zásoby promluv probíhajících mezi známými, přáteli, zatímco v zaměstnání půjde zpravidla o profesní výrazy a ve škole o výrazy slangové. Úsilí o originalitu a vyjádření emocionality provází v médiích především zábavné pořady, soutěže, debaty a diskuse, které bývají potencionálními oblastmi vzniku okazionalizmů narozdíl od zpravodajských vysílání, kde chápeme emocionalitu a originalitu zastoupenou novým neběžným výrazem jako nežádoucí, kladoucí překážky jednoznačnému porozumění sdělení, v němž by bylo zcela nadbytečné.

Podobným způsobem se při vyhledávání okazionalizmů zaměřujeme na dokumenty tištěné. Jak jsme se výše několikrát zmínili, v beletrii půjde především o témata věnují se současnému nebo budoucímu společenskému životu směřujícímu k žánru science fiction, ale zvláště tam, kde vystupuje do popředí subjekt autora – v poezii. Publicistická oblast bude nejbohatší na okazionalizmy v takových útvarech publicistiky, které zaznamenávají emotivní postoj autora a jeho subjektivní názor. Jde zvláště o různé komentáře současných

společenských událostí, fejetony⁶⁸ – zvláště fejetony zaměřující se na kulturu jazyka, a v kulturních rubrikách o kritiky všímající si především sfér uměleckých: literární a divadelní kritiky, kritiky výstav, různých představení, koncertů atd.

Vyhledávání okazionalizmů prostřednictvím prvotních zdrojů vyžaduje určitou znalost jazyka, schopnost zaměřit se na promluvy a texty nebo dokonce určitý typ média či periodika, v nichž se výskyt příležitostně tvořených slov předpokládá. Charakter tohoto vyhledávání hodnotíme jako kvalitativní – možnost získání maximálního počtu okazionalně tvořených slov závisí na všeobecných znalostech vyhledávajícího, jeho povědomí o různých vrstvách jazyka a jisté míře intuice.

Mezi druhotné zdroje počítáme takové dokumenty či databáze, které zahrnují texty někým (zpravidla celým kolektivem) již zpracované. Takové zdroje představují především slovníky neologizmů⁶⁹, kde jsou okazionalní pojmenování přímo explicitně jako příležitostně tvořené výrazy klasifikována. Existuje též zatím interní elektronická databáze, jež je součástí těchto dvou slovníků. Ta plní úlohu doprovodného materiálu, který dokládá přesný výskyt všech slovních jednotek ve slovnících nových slov uvedených a klasifikuje je i z jiných hledisek. Databáze obsahuje též slova, která do slovníků z nějakého důvodu zařazena nebyla. Znaměřší databází přístupnou širokým vrstvám je elektronický Český národní korpus, který usiluje o zaznamenání maximálního počtu jazykových dat zpracováním různých oblastí jazyka: vedle prepisů publicistiky též beletrii, ale i mluvený jazyk. Vzhledem k obrovskému množství dat označujeme toto vyhledávání jako kvantitativní – umožňující podle určitých parametrů nalézt velký počet výrazů řídicí se vyskytujícími a tedy aspirujícími na pozici příležitostně tvořených slov.

---

⁶⁸ Jako ukázkou uvádím úryvek fejetonu Kamila Kováře s názvem *Antimanažer*:

Otázete-li se dospívající dívky, po jaké profesi baží z celého srdce její mozek, patrně uvede povolání herečky, modelky, hostesky, případně stevardky. Kupodivu asi jenom málokterá z nich prahne po zaměstnání odstraňovačky fleků v chemické čistírně či řidičky rolby neboli úpravkyně ledové plochy. Co tak láká děvčata na letuše? Proč nechtějí být na lodích plavbauškami anebo ve vlcích jízdpokolejíchuškami? A dojde-li konečně k zavedení i rozšíření vznášedel, tak vznášeníuškami? Zato u bystrých studovaných mužů má docela hi-fi zvuk povolání manažera. Většinou si pod tímto slovem vybavíme štíhlého, víc než solidně oblečeného pána, o dost méně než v nejlepších letech, který parkuje se svým sportovním vozem hned vedle autřáku šéfa organizace. (*České slovo* 10. 3. 2000)

⁶⁹ Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 1. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 1998.

Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 2. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 2004.

V. 2 Český národní korpus

Český národní korpus (ČNK) je akademický projekt zaměřující se na budování rozsáhlého počítačového korpusu především psané češtiny. Jedná se o soubor počítačově uložených textů (v případě mluveného jazyka – přepisy záznamů mluvy), který je určen k jazykovému výzkumu. Pro účely efektivní práce s tímto korpusem slouží speciální vyhledávací program. S jeho pomocí je možné vyhledávat slova a slovní spojení v kontextu a zjistit jejich frekvenci v korpusu i původní textový zdroj. Umožňuje i další zpracování nalezeného (např. abecední třídění apod.). V některých korpusech lze vyhledávat i podle slovních druhů.⁷⁰

Narozdíl od Internetu, obsahujícího velké množství textů, který by bylo možné také využívat jako materiál pro jazykový výzkum, umožňuje korpus třídění dat prostřednictvím speciálního programu. Korpus se také vyznačuje stálostí dat, zatímco Internet bývá z velké části aktualizován, staré texty jsou nahrazovány novými, některé bývají pak zcela vypuštěny, čímž dochází k úniku mnoha informací o jazyce a s tím nemožnost zachytit např. změnu slovní zásoby s nově vznikajícími slovy. Texty jsou do korpusu zařazovány podle předem stanovených poměrů tak, aby co nejlépe reprezentovaly daný jazyk. Kromě publicistických textů, které pokládáme za největší zdroj nově vznikajících slov, obsahuje též texty odborné z různých oblastí lidského vědění. Zastoupena je i beletrie a stále více i mluvený jazyk, zatímco texty nabízené Internetem jsou jednostranně zaměřené, mnoho žánrů je v něm zastoupeno v minimálním počtu nebo dokonce vůbec.

Český národní korpus se dělí na dvě části: část diachronní (obsahující staročeské texty) a část synchronní, představující současné české texty upravené pro vyhledávání korpusovým manažerem. Synchronní část pak zahrnuje korpusy mluvené (pražský, brněnský a ORAL2006) a psané. Z psaných jsou nejvýznamnější synchronní korpusy SYN2000, SYN2005 a SYN2006PUB. Jednotlivé synchronní korpusy se liší především složením a počtem textových slov. SYN2000 obsahuje 100 miliónů textových slov, je vytvořený z celých textů (do roku 1999), které do něj byly zařazeny na základě výzkumů recepce psaného jazyka tak, aby pokrývaly co nejširší žánrové rozvrstvení češtiny. Z 60 % je v něm zastoupena publicistika, z 25 % odborná literatura a z 15 % beletrie. Přibližně stejné množství textových slov obsahuje SYN2005, liší se však zastoupením jednotlivých žánrů jazyka. Obsahuje 40 % beletrie, 27 % odborné literatury a 33 % publicistiky. Oba

⁷⁰ WWW: <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>.

korpusy jsou, co se zařazených textů týče, disjunktní tzn., že žádný z textů korpusu SYN2005 nebyl již dříve použit v korpusu SYN2000. Celkem čítají tedy 200 miliónů slov. Korpus SYN2006PUB, který je výchozím zdrojem zachycení okazionálních výrazů v této práci, je synchronní korpus psané publicistiky o rozsahu 300 milionů textových slov. Obsahuje výhradně publicistiku od listopadu 1989 do konce roku 2004, tedy z období pokrytého korpusy SYN2000 a SYN2005, která však v těchto korpusech není zařazena. V korpusu SYN2006PUB jsou zastoupeny texty z *Mladé fronty Dnes*, *Lidových novin*, *Práva*, *Hospodářských novin*, *Blesku*, *Respektu*, *Reflexu* a dalších. Výběr právě tohoto korpusu pro pozorování a zachycování okazionálních slov byl ovlivněn skutečností, že obsahuje narozdíl od svých předchůdců velké objemy dat z oblasti publicistiky, která se z hlediska tvoření nových příležitostných slov jeví po beletrii jako nejproduktivnější.⁷¹

---

⁷¹ Tamtéž.

VI. Metodika vyhledávání okazionálních slov a práce s ČNK

Mezi výhody Českého národního korpusu patří především velké množství jazykového materiálu. Pro orientaci v tomto materiálu slouží speciální vyhledávací program umožňující v této databázi hledat daný jev a zkoumat ho z mnoha hledisek. Při vyhledávání okazionálních výrazů je třeba si uvědomit, v jakých textech se bude nejvíce vyskytovat. Nejeftivnější z pohledu nejen množství slovních jednotek, ale též s přihlédnutím k zaměření daného korpusu se jeví korpus SYN2006PUB zachycující výhradně publicistické texty, zatímco ostatní korpusy zahrnují kromě publicistiky (ne příliš zastoupené) též vybrané beletristické texty a odbornou literaturu, která sice není z hlediska tvoření nových pojmenování bezvýznamná, avšak pro příležitostně tvořená slova se jeví zpravidla jako irelevantní. Nová slova tvořená v rámci odborných textů mají ponejvíce charakter termínů, pojmenovávajících nové jevy, skutečnosti apod., a spadají tedy do vrstvy vlastních neologizmů.

Při práci s korpusem SYN2006PUB je důležité stanovit si, podle jakých měřítek budeme okazionální jednotky vyhledávat. Okazionalizmy charakterizuje několik vlastností: novost, emocionálnost, expresivita, malá frekvence. Vzhledem k tomu, že v možnostech korpusového vyhledáče není identifikovat slova z hlediska novosti, emocionálnosti ani expresivity, nezbyvá než zaměřit se na frekvenci slov. Jednotlivé okazionální výrazy se v textech nevyskytují ve velkém množství. Počet příležitostného nově utvořeného slova jednoho druhu zpravidla nepřesahuje 2 výskyty. Pokud je jeho výskyt vyšší a objevuje-li se v různých textech různých autorů, můžeme předpokládat, že se již jedná o výraz, který se pomalu dostává do povědomí více uživatelů jazyka, a tak se postupně smazává jeho charakter příležitostnosti a stává se běžným neologizmem.

Pro postihnutí maximálního počtu nových příležitostně tvořených slov je možné zvolit několik metod vyhledávání. Jako jedna z nich se nabízí metoda vyhledávání pomocí počátečních písmen podle abecedy. Práce pomocí této metody je však velmi zdlouhavá a neefektivní.⁷² Podobně je možné vyhledávat zadáním koncového písmene. Jako nejlepší varianta, redukující počet slov a třídící je podle určitého parametru, se ukazuje vyhledávání

⁷² Např. při hledání všech slov začínajících písmenem „a“ napočítá korpusový vyhledávač kolem 12,5 miliónů slov. Při zadání funkce určené k počítání frekvencí, která redukuje počet slov sjednocením stejných tvarů slova do jednoho, zjistíme něco přes 31 tisíc jednotek. Počet slov, která se vyskytují pouze jednou, ať se již jedná o tvary běžných slovních jednotek nebo potenciální nová slova, tvoří přibližně přes polovinu tohoto množství, přičemž nesmíme zapomínat, že nereprezentativnost korpusu SYN2006PUB je dána i mnoha slovy s ojedinělým výskytem, což je zapříčiněno chybností.

na základě afixů, především přípon,⁷³ méně pomocí předpon. Vyhledávání tímto způsobem bohužel neumožňuje ani alespoň relativní třídění slov podle slovního druhu. Stejně lze vyhledávat slova utvořená na základě sufixoidu⁷⁴ a prefixoidu⁷⁵, které nezřídka dávají běžnému slovu charakter příležitostnosti.

Metodu vyhledávání okazionalizmů bychom mohli rozdělit do tří fází. První krok souvisí se zadáním určitých parametrů: hledání podle sufixu, prefixu popř. sufixoidu nebo prefixoidu. V rubrice konkordance nalezneme odkaz na statistiky, pod nimiž se nachází funkce nazvaná „frekvenční distribuce“ umožňující rozřídít materiál podle počtu výskytů. Následuje uložení jednotlivých slov bez kontextu. Druhý krok spočívá v samotném vyhledávání potenciaálních okazionalizmů. Během vyhledávání se setkáme s množstvím překážek. Počítač sice sám označí slova, která klasifikuje jako chybně napsaná nebo která nezná. Mezi těmito slovy se ovšem nacházejí jak opravdové příležitostně tvořené výrazy, tak také slova pouze nová, která počítač zatím nemá zařazena ve slovníku. Velkou část označených slov tvoří různé názvy (obchodů, firem, produktů, měst atd.), jména, příjmení. Dále jsou označována slova chybná. Mezi nejčastější chyby patří různé překlipy: vynechání písmene nebo naopak jeho přidání, slovo napsané dohromady bez mezery s následujícím nebo předcházejícím slovem, zdvojená písmena ve slově, přesmyčky a jiné deformace slov, která z tohoto hlediska nemůžeme považovat za příležitostně tvořená, ale vnímáme je jako chybu. Zachycená slova, o nichž předpokládáme, že by mohla být okazionalizmy, je třeba si ověřit prostřednictvím slovníků⁷⁶, zdali vskutku tvoří součást lexika. Třetí krok v sobě zahrnuje opětovné vyhledávání v korpusu, kdy slovo zapíšeme takovým způsobem, aby bylo vyhledáváno v různých tvarech a bylo možné zjistit, je-li jeho frekvence v textech minimální.⁷⁷

⁷³ Při vyhledávání podstatných jmen zakončených příponou *-tel* naleznou vyhledávač přes jeden milión výskytů. Frekvenční distribuce zredukuje tento počet na pět tisíc, přičemž slova (tvary slov), která se vyskytují v počtu jedna je přibližně jedna třetina z tohoto počtu.

⁷⁴ Termínem sufixoid jsou označovány morfémově nevyhraněné prvky, které se po významové a funkční stránce blíží příponám, ale zároveň podržují rysy kořených morfémů např. *-fil*, *-filie*, *-fob*, *-fobie*, *-log*, *-logie* atd.

⁷⁵ Termínem prefixoid jsou označovány morfémově nevyhraněné prvky, které se po významové a funkční stránce blíží předponám, ale zároveň podržují rysy kořených morfémů např. *celo-*, *extra-*, *euro-*, *lži-*, *mikro-*, *super-*, *bio-*, *hydro-*, *eko-* atd.

⁷⁶ Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 1. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 1998.

Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 2. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 2004.

Akademický slovník cizích slov. Praha, Academia 2000.

Slovník spisovného jazyka českého I. – IV. Československá akademie věd, Praha 1960.

⁷⁷ Chceme-li vyhledat slovo nebo slovní spojení ve všech jeho tvarech, hledáme podle tzv. lemmatu (základního slovníkového tvaru: u slovesa podle infinitivu, u podstatných a přídavných jmen, zájmen a číslovek podle tvaru 1. pádu). Výsledkem hledání jsou všechny konkordance obsahující tvary hledaného

Pro zjištění významu slova je v některých případech nutné nastavit si v rubrice zobrazení na horní liště delší kontext umožňující pochopit nejen, co slovo znamená, ale poskytující též informace o tom, za jakých okolností slovo vzniklo nebo podle čeho bylo utvořeno.

Vedle možnosti vyhledat konkrétní slovo v různých tvarech je korpus schopen prostřednictvím speciálních znaků najít slova hledanému výrazu příbuzná mající nezřídka charakter okazionalizmu.⁷⁸

Vyhledávací program korpusu neumožňuje zachytit slova, která jsou tvarem zcela totožná s již existujícím slovem, avšak jejichž smysl je zcela odlišný – homografa. Takové výrazy byly v rámci korpusu nalezeny zcela náhodně v blízkosti jiných, pomocí afixu tvořených slov.

Během vyhledávání v databázi ČNK bylo zjištěno, že korpus neobsahuje veškeré publicistické texty uváděného soustavně zpracovávaného tisku. Při zadávání okazionalizmu z období zpracování (1989 – 2004) vyhledávač vícekrát zadané slovo nenalezl. Tato skutečnost dokládá částečné mezery v korpusové databázi.

---

slova (s malým i velkým počátečním písmenem). Dotaz zapíšeme do dotazového řádku v následujícím tvaru: **[lemma="slovo"]**.

⁷⁸ Dotazy je možné zadávat pomocí tzv. regulárních výrazů. Tečkou lze nahradit libovolný znak a hvězdičkou libovolné opakování těchto znaků, takže po zadání dotazu **klaus.*** vyhledá manažer všechna slova, která takto začínají (např.: *klausovatět, klausovat, klaosobjice, klausovství, klaustrofobně, klausovština, klausiánství, klaustrofobik, klausovitý, klausovina* atd.).

VII. 1 Typy okazionálních pojmenování z hlediska genetického

Většinu okazionálních pojmenování můžeme na základě jejich příslušnosti k určitému slovo tvornému typu rozdělit do několika skupin. Databáze Českého národního korpusu poskytuje, vzhledem k velkému množství dat získaných z různých typů zdrojů, více méně objektivní informaci o výskytu okazionalizmů v rámci celého jazyka. Předkládaná klasifikace se týká převážně oblasti publicistiky disponující nejen obrovským množstvím jazykového materiálu, ale zahrnující též velký počet autorů, čímž je z části vyloučena jednostrannost. Publicistický styl se navíc s přihlédnutím k jeho charakteristice jeví pro získávání okazionálně tvořených slov jako perspektivní.

Mezi okazionálními pojmenováními zaujímají centrální postavení podstatná jména tvořící přibližně jednu polovinu celkového počtu slov. Početně vyrovnaná jsou přídavná jména se slovesy představující druhou polovinu excerpovaného materiálu. Zanedbatelné místo mají příslovce.

V kategorii podstatných jmen se jako nejproduktivnější ukazují pojmenování tvořená domácími sufixy. Tradičně početnou skupinou jsou pojmenování vlastností a stavů charakteristické příponami *-ost* (*odecpanost, blábolivost, hamletovost*), *-ství* (*dívačství, papalášství, edisonství*) a *-ctví* (*kurevnictví, našinectví, poživačnictví*). Vedle těchto domácích přípon se velkou měrou na tvorbě okazionalizmů podílí cizí přípona *-ismus / -ismus* (*děckismus, pygmalionismus, prasismus*). Podobná situace je u pojmenování dějů a jejich vlastností s příponami *-ení / -ění, -ání* (*obžerstvení, zestejnění, holocaustování*) a cizí příponou *-izace* (*ornitologizace, panelizace, rathizace*). Názvy činitelské představují nejvíce slova zakončená na *-tel* (*vymlouvatel, milovatel, mapovatel*) a *-č* (*cinkač, volač, mailovač*), konatelské názvy jsou zastoupeny z převážné části příponami *-ař / -ář* (*židlař, varlatář*) a cizím sufixem *-ista* (*kondomista, třebista*). U pojmenování činitelských se obecně projevuje spíše tendence zařazení k vlastním neologizmům, které frontálně pronikají do běžné slovní zásoby. Početná jsou též substantiva s koncovou částí *-log* (*řečolog, stresolog, kostelcolog*), *-logie* (*andělologie, zatloukologie, klausologie*), *-manie / -mánie* (*tatrmánie, víčkománie, potterománie*), *-holik* (*stresholik, jablkoholik*) a *-bijce* (*temelínobijce, havlobijce*). Jako velmi produktivní z hlediska slovních základů se jeví vlastní jména, převážně jména politiků (*teplíkismus, tigridovština, škromachiáda, havlolog, klausovize, grevitalizace, grosstapo*). Autorskou originalitou a kreativitou se vyznačuje skupina slov tvořených nápodobováním slov běžných (*holkořadí, kulateum,*

souklad). Velmi početná jsou též pojmenování modifikovaná prefixoidy (*autovzdělanec, europohřeb, technodítě*) a složená podstatná jména (*bonsajkotě, sněholetec, havlomobil*). Zcela ojediněle se naopak objevují okazionalní pojmenování nových předmětů, nových jevů skutečnosti a obsahu vědomí.⁷⁹

Kategorie přídavných jmen je podstatněji zastoupená pojmenováními vyjadřujícími vlastnosti s předponami *o-*, *od-* a příponou *-ovaný* (*ohřebikovaný, odšpidlovaný*). Jako produktivní se v této skupině ukazují pojmenování zakončená cizí příponou *-ózní* (*kravinózní, ruinózní*). Velmi početná jsou pojmenování dějová s příponou *-ující* (*klackující, panoramující*) a velkou produktivnost zaznamenávají zvláště pojmenování s významem podobnosti s cizím sufixem *-oidní* (*kýčoidní, zebroidní*). Naopak málo produktivní jsou přídavná jména charakterizovaná krátkými příponami: *-ný, -lý, -ní*, nejedná-li se ovšem o přídavná jména složená (*dobrojitřní, televizněreklamní, lehkoperý*).

U sloves jsou početně nejvíce zastoupena slovesná pojmenování odvozená od podstatných jmen příponami *-ovat* (*hrátkovat, krtkovat*) a *-izovat* (*amaterizovat, kytarizovat*). Jako produktivní se jeví slovesa s předponami *od-* *vy-*, *z-*, *u-* (*odztrátovat, vyimitovat, zhypochondrizovat, ujabkovat*) a stavová trpná přičestí s předponou *pře-* (*přeptákováno, přehotelováno, přeshakespeareováno*).

Příslovce zastupují převážně tvary odvozené od přídavných jmen zakončených příponami *-ovitě* (*fackovitě, zářivkovitě*) a *-ově* (*poušťově, zpěvově*).

Zvláštní skupinu tvoří slova graficky totožná s již existujícími slovy, ale významově odlišná – homografa (*brodit se, metrák, myší, rakovina, skopec, slanost, větve*) a slova, která označujeme jako frazeologizmy (*jaktovidič, nicnežnárodismus, odpankejtukpankejtismus, otomista, zabukismus*).

Většina okazionalizmů je tvořena z domácích nebo zdomácnělých slovních základů, jedině slovesa se vyznačují poněkud početnější skupinou základů cizího původu.

---

⁷⁹ Martincová, O.: *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha 1983, s. 132.

VII. 2 Klasifikace okazionalizmů

VII. 2.1 Pojmenování substantivní

Mezi okazionálními pojmenováními zaujímají substantivní pojmenování centrální místo, neboť tvoří základ lexikálního způsobu pojmenování. Substantivní pojmenování se současně vyznačují výraznou rozmanitostí slovtvorných odvozovacích prostředků.

1. Názvy činitelské

Názvy činitelské zahrnují ta pojmenování, která pojmenovávají osobu, živou bytost podle její činnosti. Ze slovtvorného hlediska jsou odvozené od slovesného kmene minulého, ale mohou být motivovány i deverbativním substantivem s příponou *-ace*, *-ní*, i jménem dějovým s oslabenou dějovostí. Některá okazionální pojmenování se liší od svých již existujících protějšků pouze jinou příponou. Slova se stejným slovním základem tvořená příponou *-tel* nebo *-č* mají řadu společných vlastností a v podstatě znamenají totéž, ale pouze jedna varianta je uvedena ve slovníku. Druhý tvar je možný, vnímáme ho však jako příležitostný. Např.: okazionální pojmenování *honitel* a běžné kodifikované *honič*.

- t e l : *dešifrovatel, honitel, křižovatel, líbátel, mapovatel, milovatel, nakazitel, nařizovatel, orodovatel, polidšťovatel, ponoukatel, povolovatel, prezentovatel, proživatel, rozpoznávatel, spřadatel, stmelovatel, stříkatel, šikanovatel, šlapatel, tvarovatel, ukázkovatel, umlčovatel, uspokojovatel, vydíratel, vykupovatel, vylouvatel, zakončovatel, zaručitel, zatracovatel, zaučovatel, zesvětšťovatel, znárodňovatel, znehybňovatel, znemravňovatel, znepríjemňovatel, znesvětitel, zpeněžovatel, zraňovatel, ztotožňovatel, zveřejňovatel;*
kompozitum: *vínápitel*

- č : *cinkač, dojímač, dokončovač, doplňovač, dozorovač, drancovač, chlácholič, chodič, chroupač, kastrovač, komolič, kvílič, lehkáč, loudič, lovič, mailovač, mařič, mávač, miřič, mlžič, myslič, ničič, nudič, nutič, obsazovač, ocumlovač, odkupovač, padač, poďobávač, ponoukávač, pošlapávač, povlávač, povolovač, prohrávač, přelepovač, přepadač, sledovač, slibovač, swingáč, šířič, šplhač, udržovač, varovač, vlichocovač, vnímač, volač, vstávač, zabydlovač, zkreslovač, zneužívač, zpochybňovač;* kompozita: *jaktovidič, nicneříkač, nonstopmluvič, rýmoplivač, srdcelamač, šéfstávkovač.*

- č k a : *klávesačka, pojídačka, ropačka, sledovačka*

- a ř : *bouřař, vraždař*

- á l e k : *cvakálek, šourálek*
- a l k a : *cákalka, skákalka*
- o u š : *androuš, čilouš, disidouš, džentlouš, ligouš, úchylouš, zapšklouš*
- á t o r : *bolševizátor, demontátor, demystifikátor, demýtizátor, dezinterpretátor, fatalizátor, fonetizátor, havranizátor, hvezdičkátor, koktátor, komplikátor, lamentátor, liberalizátor, moderizátor, precizátor, rusifikátor*
- á t o r k a : *osnovátorka*
- a n t : *dešifrant, informant, piknikant*
- i á n : *fernetarián*

2. Názvy konatelské

Konatelské názvy pojmenovávají osobu vzhledem k předmětu, jímž se zabývá, pomocí něhož vykonává činnost atd. Některá pojmenování mohou patřit jak k názvům konatelským, tak činitelským.

- a ř / - á ř : *balíčkář, bibliotékař, bombonář, cenař, citroenař, čepičkář, drogař, fernetář, hromosvodař, kolekcionář, kondorář, kostář, ladronkář; letadýlkář, licencionář, mašličkař, mítinkář, mrtvičkař, námětař, nápadář, nedostatkář, obvodář, oknař, parfémář, penaltář, prdlavkář, problémář, srandičkař, systémář, územář, vagónkář, vápenkář, varlatář, věcař, výjimkář, zápočtař, znělkař, židlař, žiletkář, žumpař, kompozita: mimověcař, nadvěcař, podvěcař, vnitrověcař, zvonkohrař*
- á ř k a : *butikářka, kontaktařka, kytičkařka, okrskářka, středověkařka, výtahařka, záchoďařka; kompozitum: dřevořezbářka*
- á k : *belhák, hovaďák, igeliták, konvenčák, kradák, metrák, něcák, nočňák, obyčejňák, pitvák, plašák, půďák, stabilák, syrák, šlapeták, zmiják*
- n í k : *filmovník, nerozhodník, perverzník, podzemník, reklamník; kompozita: arcíčajovník, nákupoběžník*
- i s t a : *absurdista, balábilista, dialogista, estrádista, faunista, goista, gramofonista, halabalista, internetista, kolista, kondomista, kungfista, liturgista, mikrofonista, paxista, pranýřista, scrabblista, serialista, terárista, třebista, videista; kompozitum: otomista*
- i s t k a : *himalájistka, řešeršistka*
- i k : *napoleonik; kompozitum: antikryptik*
- c e : *odběrce*

3. Názvy podle příslušnosti

- i s t a : *benešista, hrabalista, klausista, macchiavellista, miloševista, neptunista, plutonista, smetanista, režimista, višnuista, vlezdoprdelista, výročista*
- á k : *alkajďák, děkujemák, grosstapák, odák, opozičák, smluvák*
- i k : *leukemik*
- e c : *benešovec, Čechonizozemec, grossovec, havlovec, klausovec, nobelovec, škromachovec, staroobřadec, špidlovec, ublíženec*

4. Názvy nositelů vlastnosti

- e c : *běhavec, bezvědomec, cizorodec, hněvivec, internetoplavec, lustrovanec, nevtíravec, nezdrženlivec, podjatec, podroušenec, potetovanec, prvovolanec, předurčenec, přemítavec, řítilezec, skotačivec, ubulenec, ulitnatec, vychcanec, vylízanec, zbožichtivec*
- a ř : *hluchař, zrůdař*; - á č : *pohodáč, sakáč*
- í n : *frikulín*; - í n k a : *frikulínka*
- i k : *heroik, utopik*; - á l : *hranál*; - o ň : *hluchoň*

5. Názvy vlastností a stavů

- o s t : *bestsellerovost, bezbřejlovost, bezpříběhovost, blábolivost, britskost, cirkusovost, dohotovenost, drživost, figurkovost, germánskost, hamletovost, hokejovost, houpavost, hvězdnost, irskost, jednovětost, jihočeskost, kabinetnost, kaleidoskopičnost, karnevalovost, klišovitost, klubovost, kostižernost, kradenost, kytarovost, litaničnost, loutkovost, načančanost, nedodělanost, nedozkoušenost, nefotbalovost, nemaďarskost, nezkurvenost, odecpanost, otlemenost, ovocnost, panoptikálnost, peciválovost, plakátovitost, polskost, poplivatelnost, požárnost, restauračnost, řeckost, sešvagřenost, smrtonosnost, smůlovitost, stohovatelnost, studiovost, šokantnost, táborovost, telkovitost, tělovost, trampskost, trdlovitost, ubrblanost, ušlápnutost, vílovitost, vílovost, vtípičitost, vyhecovanost, zabejčenost, zkázněnost, zmetkovitost, zparchantělost, židlovitost; kompozita: *dlouhovládnost, podkapitalizovanost, polozakázanost, proticírkevnost, velkokapelovost, zeměkulovitost**
- o i d n o s t : *balvanoidnost, ghettoidnost, kafkoidnost, komunistoidnost, uměleckoidnost*
- ó z n o s t : *celebritóznost*
- o v s t v í : *babičkovství, baziliškovství, bossovství, buddhovství, grázlovství, halasovství, hračičkovství, jájínkovství, lemplovství, máničkovství, masarykovství, miminkovství,*

neznákovství, peroutkovství, posměváčkovství, přísírkovství, rozumbradovství, služebníčkovství, tatičkovství, vašnostovství; kompozita: antiklausovství, eurohurvínkovství, znovu-tatínkovství

- s t v í : báchorkářství, baťovství, debilševizátorství, diváčství, edisonství, fiškulínství, fnukalství, harpagonství, hebrejství, hloubačství, chameleonství, klausíánství, kopečkářství, kurýrství, lebkounství, loudilství, luciferství, magorství, melouchářství, muslimství, nadvěcařství, papalášství, popěračství, pračlověčenství, reptalství, rockerství, separatérství, spřeženství, svinství, šejchovství, šrudibylství, tupounství, vrahounství, vyžírkařství, žalobníčkovství; kompozita: autoškolství, bohočlověčenství, čajomilství, keltomilství, mrakodrapounství, mýtotvorství, němcobijství, paromilství, playboyství, pseudovědátorství, živočichožroutství

- c t v í : alkoholictví, bosňáctví, bunkráctví, egomanictví, galejnictví, chlíváctví, chrapláctví, jézédáctví, kibucnictví, kulišáctví, kurevnictví, lempláctví, modlitebnictví, narodovectví, našinectví, nezápadnictví, parťáctví, piklnictví, podraznictví, podvraťáctví, pokřivenectví, poplašnictví, pošklebnictví, požívačnictví, přestupnictví, přiblblictví, příznivectví, rozárnictví, rozhlasáctví, správňáctví, srabáctví, sviňáctví, šibenictví, štvanečství, televiznictví, vyvolenectví, zadarmovnictví, zbabělectví, zdatnictví; kompozita: metáloborectví, mravoznalectví, pornoherectví, stěnolezectví, tajnoslužebnictví, vínoznalectví

- i s m u s : aférismus, agentismus, bankaholismus, benešismus, buzkovismus, caravaggismus, děckismus, donkichotismus, doslovismus, evangelikalismus, gargantuismus, homosexualismus, húskismus, izolacionalismus, jecinismus, jezuitismus, karasismus, klausismus, mafianismus, magorismus, masarykismus, matyldismus, mečiarismus, mostismus, nohsledismus, orwellismus, panelákismus, panelákovismus, panelismus, pascalismus, paviánismus, Pinochetismus, potápkismus, prasismus, přehradismus, psinismus, pygmalionismus, smetanismus, středismus, špidlismus, švejkismus, teplíkismus, vampírismus, zemanismus, žánrismus; kompozita: antibenešismus, antibushismus, anticastrismus, anticikanismus, antimasarykismus, bonmotismus, brnocentrismus, klauszemanismus; frazeologizmy: jánabráchismus, jánapřítelismus, jetřebismus, kůlplotismus, nicežnárodismus, odezdikezdisimus, odpankejtukpankejtismus, otomismus, podpantoflismus, větrodeštismus, vlezdoprdelismus, vlezprdelismus, zabukismus

- á r n a : lokňárna, švejkárna

- i t a : lesbicita, maskulinita

-erie: *clownerie, piraterie*

-oid / -ida: *bramboroid, citronoid, citronoida, člověkoid, gumoid, komunistoid, mecha-
noid, obludoid, šišoid, technoid, vopicoid, živloid, žumpoid*

-o: *bezhranično, démonično, mlado, nelegálno, nevtipno, neuchopitelno, pseudokonkrét-
no, vehementno, upřímno*

6. Názvy dějů a jejich vlastností

-en í / -ě n í: *básničkaření, dobrovolničeni, dostřešení, eunuchovatění, grégrovatění, hříčkaření, internetění, jiráskovatění, kašičkaření, kašpaření, korupčení, korytaření, kotlíkaření, medvěděni, motýlkaření, obžerstveni, odbyzanštění, odestébáčtění, ofakultnění, odkasárnštění, odlotření, odmetafyzičtění, odmrzoutění, odpražštění, odzavaznění, ohaření, ohlupení, okaření, orlaření, osmyslnění, otepláčení, ozdůbkaření, oženštění, ponárodnění, ponorštění, posličkaření, posvévolnění, pozápadničtění, pozpravodajštění, přestátnění, republikaření, revolučionáření, rybníkaření, škatulkaření, špidlovatění, taxíkaření, temelení, textaření, trosečničeni, západničeni, zbačkorovatění, zbarabiznění, zesloupovatění, zestejnění, zezábavnění, zkabaretnění, zkýčovatění, zlevicověni, zlidovečtění, zmagičtění, zmaliřštění, zmateriálnění, zmobilnění, zmonolitnění, zmuzejnění, zpitnění, zpravicověni, zprovinčnění, zrockověni, zruinovatění, ztošovštění, zústavění, zvizuálnění; kompozita: čarokouzlení, krásnotónění, sebeuvidění, sebeznásilnění, snovidění, zeměměření, znebojeschopnění*

-á n í: *agentování, baštování, boudování, burákování, butykování, čapkování, čertování, detektivování, hamletování, hloučkování, hokejování, holocaustování, holomíčkování, hospodování, hračičkování, hradování, hranatizování, hřebenování, choreografování, jánošíkování, kaciřování, kastelánování, kašpárkování, krtkování, krylování, lemplování, mecenování, myšlenkování, oddramatizování, odjaponizování, odkasárnštění, odklausování, odkomunizování, ofutrálování, othelování, pejskování, plesování, pošmudlinkování, pouťování, pravicování, primářování, přepomníčkování, přestátnění, přeželarování, rabínování, savování (čavování), servisování, stovkování, stromkování, svičkování, širákování, šlofičkování, špidlování, vánočkování, vaškování, vymístování, zakázkování, zápočtování, zarouškování, zavejcování, zbuldozerování, zjednoznačňování, znicotňování, ztřetinkování, žabkování, žebříčkování; kompozita: cyklocestování, kdedomování, klíčodávání, krasoplavání, krasozpívání, lezprdelkování, listopadání, mezižánrování, sebeznásilnění, videokonferencování*

- u t í : *resetnutí, uvtipnutí*
- i n g : *blízing, inženýring, kajaking, vtíring, vtíroblízing, zevling*
- i z a c e : *ázerbájdžanizace, beatlesizace, berluskonizace, dallasizace, deestrádizace, defloskulizace, dehavelizace, dekurdizace, demečiarizace, desexualizace, disneyzace, fantomatizace, fejetonizace, gerontizace, grevitalizace, hamburgerizace, hulvatizace, humorizace, kokakolalizace, koreanizace, lepenizace, makedonizace, malajizace, medicinalizace, muzealizace, odpolitizace, ornitologizace, panelizace, póvlizace, rathizace, rebolševizace, rehistorizace, rejudaizace, rekorytizace, saúdizace, schengenizace, sicilianizace, slavíkizace, snickerizace, songizace, srbizace, škromachizace, talibanizace, tvrdíkizace, volkswagenizace, wimbledonizace, xindlizace*

7. Názvy hromadné

- c t v o : *esenbáctvo, plukovníctvo, pověřeníctvo, soudnictvo, strávníctvo, strážníctvo, vnu-
ctvo*
- s t v o : *funkcionářstvo, manažerstvo, martýrstvo, pacientstvo, šéfstvo, špindírstvo, tramp-
stvo*

8. Názvy míst

- o v : *blbákov, figurkov, vidlákov*
- á r n a : *aktárna, blbárna, botárna, disciplinárna, folkárna, hlídárna, jeptiškárna, knedlí-
kárna, magorárna, obědvárna, papouškárna, prďárna, světárna, šiškárna, tryskárna,
vychcárna*
- o v n a : *občerstvovna, ochraňovna, osvěžovna, plátkovna, senátorovna, schvalovna,
šperkovna*
- i š t ě : *bambusoviště, baroviště, brusliště, buňkoviště, dojezdiště, doprdeliště, dovádiště,
dřeviště, gepardiště, griloviště, házeliště, ikoniště, jásaviště, kladbiště, klausiště,
kolébkoviště, kostkoviště, kradeniště, kulisiště, kurviště, laviniště, mlsaniště, odložiště,
onaniště, ozvěniště, posraniště, smrtiště, sysloviště, šmejdiště, špekáčkoviště, výkaliště*
- á r i u m : *absurdárium, bestiárium, motýláríum, orchideárium, slonárium, strašidlaríum,
želvárium, žralokárium*
- í n : *bizonín*
- e c : *hrůzinec, pižmoninec*
- s t v í : *nábojářství, podlahářství*
- c t v í : *cihelnictví, galernictví, zastavárnictví*

9. Názvy prostředků

- d l o : *cvičidlo, drápadlo, chrastidlo, klouzadlo, kníkadlo, lámadlo, napichovadlo, odkládadlo, odpuzovadlo, šumidlo, tulidlo, zviditelňovadlo*
- č : *brouzdač, faxovač, luxovač, odnaučovač, odstressovač, upomínkovač, zadýmovač*
- á t o r : *debilizátor, dechlorátor, šifrátor*
- á t k o : *kecátko, otírátko*

10. Názvy oborů činnosti

- i s t i k a : *legendistika, pamfletistika, píustika, sgrafistika*
- i n a : *památkářina, policajtovina, restaurátorina, stíhačičina, vlekářina*

11. Názvy zdrobnělé

- i t k a : *mešitka, originalitka*
- í č k o : *gestičko, hanobeničko, chlastáníčko, podezřeníčko, studiíčko, svinstvíčko, traumaticko, umyvadlíčko, zamhořeníčko, znásilněníčko*
- í č e k : *ansámblíček, faulíček, golfíček, hitíček, kompakťček, mausolejíček, odsuníček, prezidentskýček, sniček, úspěšiček*
- i č k a : *bustička, katedřička, krizička, olympiádička, pařbička, sambička, sankcička, spermička, vstupenčička*
- ů s t k a : *ochotnůstka, trapnůstka*
- á t k o : *debilátko, klauňátko, kluzišťátko, ódésátko, pražátko, schodišťátko, tržišťátko, vzorňátko*
- í n e k : *čeledínek, prášínek, spořínek, troubínek, veltlínek*

12. Názvy mlád'at

- á t k o : *harfátko, hveňátko, mrožátko, orlátko, pand'átko, pštrosátko, velrybátko, želvátko*

13. Názvy přechýlené

- y n ě : *boboprůvodkyně, člověkyně, fajnsmekryně, hvězdopravkyně, jasnovědkyně, jazykovědkyně, mužovražedkyně, odvážlivkyně, opozdilkyň, přežvýkavkyně, rozhodkyně, sestrovražedkyně, svalovkyně, tyčkyně, úpravkyně, věrozvěstkyně, zemanovkyně, zplnomocněnkyně, zrozenkyně, zuřivkyně, životopiskyně*

- i c e : *čokoládnice, lachtanice, kanovnice, klaunice, nahatice, podporučnice, rozkolnice, skřetice, tulenice*

- á k : *sýkorák koňadrák*

- k a : *heroinomanka, hostka, jorkširačka, kamzička, klenotka, kočkodanka, komplicka, šprtounka*

14. Názvy jazyků

- š t i n a : *cimrmanovština, clintonovština, dadaistina, diplomatština, disneyovština, dylanovština, golfština, gorbačovština, kaskadérština, kerouacovština, klausovština, macešština, mamutština, manažerština, nadčeština, obrazovanština, oněginovština, ortenovština, orwellovština, palicovština, pirátština, pračeskoslovenština, programátorština, rumlovština, srozumitelština, špidlovština, tigridovština, topolovština, tvrdíkovština, vachkovština, vydavatelština, východňárština, vysočinština, zdvořilovština, zemanovština, žižkovština*

15. Názvy podle soutěží, kampaní, oslav a podobných akcí a událostí

- i á d a : *balóniáda, diaboliáda, donquijotiáda, foglariáda, holinkiáda, holmesiáda, hřebíkiáda, humoriáda, chapliniáda, igelitiáda, kašpariáda, koloběžkiáda, křečkiáda, lustrináda, missiáda, mozartiáda, nonsensiáda, odpadkiáda, orwelliáda, oskariáda, palachiáda, paličkiáda, potteriáda, provazkiáda, sataniáda, smskiáda, stehlíkiáda, škromachiáda, špuntiáda, trautenberkiáda, tričkiáda, vackiáda*

16. Názvy utvořené od vlastních jmen

- o v s t v í : *antiklausovství, eurohurvíkovství, halasovství, máničkovství, masarykovství, neználkovství, peroutkovství*

- i s t a : *benešista, hrabalista, klausista, macchiavellista, miloševista, smetanista*

- i s m u s : *antibenešismus, antibushismus, antimasarykismus, benešismus, buzkovismus, caravaggismus, donkichtotismus, jelcinismus, karasismus, klausismus, klauszemanismus, masarykismus, mečiarismus, orwellismus, pascalismus, pinochetismus, smetanismus, špidlismus, švejkismus, teplíkismus, zemanismus, zemanocentrismus*

- i z a c e : *beatlesizace, berluskonizace, dallasizace, dehavelizace, demečiarizace, disneyzace, grevitalizace, hamburgerizace, lepenizace, rathizace, slavíkizace, snickerizace, škromachizace, tvrdíkizace, volkswagenizace, wimbledonizace*

- e n í : grégrovatění, jiráskovatění, špidlovatění, ztošovštění
  - á n í : baštování, čapkování, hamletování, krylování, odklausování, othelování, špidlování
  - š t i n a : cimrmanovština, clintonovština, disneyovština, dylanovština, gorbačovština, kerouacovština, klausovština, oněginovština, ortenovština, orwellovština, palicovština, rumlovština, špidlovština, tigridovština, topolovština, tvrdíkovština, vachkovština, zemanovština
  - i á d a : chapliniáda, trautenberkiáda, holmesiáda, foglariáda, mozartiáda, donquijotiáda, potteriáda, palachiáda, orwelliáda, stehlikiáda, vackiáda, škromachiáda
  - o v e c : benešovec, grossovec, havlovec, klausovec, škromachovec, špidlovec
  - o v k a : březinovka, dienstbierovka, grossovka, havlovka, klausovka, langerovka, zemanovka
  - o v i n a : drákulovina, fundovina, klausovina, nedvědovina, rakovina, škromachovina
  - l o g : bernsteinolog, burianolog, dylanolog, havlíčkolog, havlolog, janáčkolog, krakonošolog, mácholog, maříkolog, masarykolog, simpsonolog
  - l o g i e : hrabalologie, klausologie, puškinologie, werichologie
  - m á n i e : beatlemanie, beatlománie, beckhamánie, brownománie, havlománie, jágrmánie, jaksonmánie, jelcinománie, kajínkománie, matušovičománie, mitterrandománie, potterománie, rilkománie, titanicománie
  - k r a c i e : havlokracie, jelcinokracie, špidlokracie
  - b i j c e : havlobijce, klausobijce, mečiarobijce
  - f o b i e : hitlerofobie, klausofobie
- ostatní: grosstapák, hamletovost, klausiště, klausiánství, Mečiaristán, napoleonik, púistika
- kompozita: boboprůvodkyně, bobotitulky, bobovize, bobozprávy, havlofil, havlomobil, havlovláda, klausopakt, klausospeak, klausovize, klausémie, škromachr, špidlovláda, zemanocentrismus, zemanoklaus

17. Názvy vzniklé napodobením slov

absurdista ← realista, *bankaholismus* ← workoholismus, *českopis* ← zeměpis, *datártky* ← dárky, *džentlžena* ← džentlman, *flirtovka*, *láskovka*, *laškovka*, *sextovka* ← textovka, *fikulín* ← free + cool + in, *grosstapák* ← gestapák, *grosstapo* ← gestapo, *holkořadí* ← sloupořadí, *katabáze* ← anabáze, *kolenotechna* ← mototechna, *kulateum* ← jubileum, *kuřojed* ← medojed, *lesbicita* ← homosexualita, *lidojem* ← vodojem, *obžerstvení* ← občerstvení, *pornodonna* ← primadona, *prosezenina* ← proleženina, *psuláš* ← guláš,

restitut ← *prostitut*, *restitutka* ← *prostitutka*, *seriozita* ← *kuriozita*, *sexodrom* ← *hipodrom*, *sexpertka* ← *expertka*, *sextrace* ← *lustrace*, *sexurálie* ← *naturálie*, *sliveta* ← *viněta*, *slyšina* ← *vidina*, *souklad* ← *protiklad*, *stara* ← *Tv Nova*, *špidlomacie* ← *diplomacie*, *štěkanátky* ← *karbanátky*, *tramvajosexuál* ← *metrosexuál*, *trvaliště* ← *bydliště*, *tuctuleť* ← *století*, *vidba* ← *četba*, *videogramiáda* ← *autogramiáda*, *zpěvandule* ← *levandule*, *zradar* ← *radar*

- e c : *hvězdozpytec*, *jasnomluvec*, *uměnozpytec*

- i c e : (podle *slivovice*) *borůvkovice*, *fíkovice*, *jedlovice*, *jeřabinovice*, *kdoulovice*, *petrželkovic*, *pivovice*, *rybízovice*, *šípkovice*

sufixoidy, radixoidy

- l o g i e : *andělologie*, *hrabalologie*, *klausologie*, *luciologie*, *medvědogologie*, *mlsologie*, *puškinologie*, *pyramidologie*, *stupidologie*, *šumírologie*, *testologie*, *trpaslíkologie*, *upírologie*, *výčtologie*, *werichologie*, *záhadologie*, *zájmologie*, *zatloukologie*

- l o g : *bernsteinolog*, *broukolog*, *burianolog*, *dudolog*, *dylanolog*, *havlíčkológ*, *havlolog*, *janáčkológ*, *keltolog*, *kostelcolog*, *krakonoškolog*, *mácholog*, *maříkológ*, *masarykológ*, *pornolog*, *řečolog*, *sektolog*, *simpsonolog*, *slovakolog*, *stresolog*, *tornádolog*, *vatikánolog*, *zombiolog*

- m a n i e / - m á n i e : *beatlemanie*, *beatlománie*, *beckhamánie*, *brownománie*, *čivavománie*, *dinosaurománie*, *elektrománie*, *havlománie*, *hokejománie*, *jágrmánie*, *jaksonmánie*, *jelcinománie*, *kajínkománie*, *klimatizomanie*, *matušovičománie*, *miterrandománie*, *okurkománie*, *omluvománie*, *orientománie*, *plastomanie*, *pomádománie*, *posudkománie*, *potterománie*, *puzzlemánie*, *rilkománie*, *šipkomanie*, *špuntomanie*, *tatrmánie*, *telemánie*, *titanicománie*, *vičkománie*, *volantománie*, *walkmanomanie*, *workomanie*

- m a n : *baťaman*, *dekalkoman*, *familyman*, *frankoman*, *heroinoman*, *houseman*, *jachtman*, *kinoman*, *myšoman*, *ufoman*, *workoman*

- f i l i e : *marodofilie*, *úřadofilie*

- f i l : *betónofil*, *biofil*, *bondofil*, *gerontofil*, *havlofil*, *kinofil*, *pinochetofil*, *poláčkofil*

- f o b i e : *bolšefobie*, *dextrtofobie*, *eutanazofobie*, *hitlerofobie*, *chronofobie*, *islamofobie*, *klausofobie*, *slovakofobie*, *tankofobie*, *žralokofobie*

- f o b / - f o b i k : *klaustrofobik*, *židofob*

- h o l i k : *čokoloholik*, *čokoládoholik*, *jablkoholik*, *jídlkoholik*, *klaustrofobik*, *maňanaholik*, *sexholik*, *stresholik*, *sugarholik*, *pornoholik*

- *b i j e c / - b i j c e* : *arabobijce, bohobijce, bruselobijec, drogobijce, havlobijce, japonobijce, kamenobijce, klausobijce, komunistobijce, krysobijce, křesťanobijce, maďarobijce, mečiarobijce, sektobijce, temelínobijce, tchyňobijce*
- *v i z e* : *holovize, klausovize, komervize, opovize, pratelevice*
- *ž r o u t / - ž e r* : *časožrout, folkožrout, kilometrožrout, penězožrout, reklamožrout, rybožrout, šnekožrout, trávožrout, tukožrout, manyžer*
- *b a r o n* : *hydrobaron, pornobaron, šnekobaron*
- *c e n t r i s m u s* : *brnocentrismus, londýnocentrismus, pařížocentrismus, zemanocentrismus, zlínocentrismus*
- *k r a c i e* : *havlokracie, jelcinokracie, křupokracie, špidlokracie*
- *n o š* : *bičonoš, spásonoš*
- *t é k a* : *kliplotéka, zpěvníkotéka*

18. Názvy tvořené na základě frazeologizmů

jaktovidič, nicneříkač, nonstopmluvič, odpankejtukpankejtismus, otomismus, otomista, podpantoflismus, větrodeštismus, vlezprdelismus

19. Prefixální modifikace podstatných jmen

a) prefixoidy:

antinebe, antiúnor, antišvejk, antimanažer, antimodlitba, antidáma, antilistopad, astroapatyka, automilec, autoškolitel, autovzdělanec, biosafie, diskonářez, diskovýlet, ekobůh, ekohyenismus, ekochiméra, ekochondr, ekojarmark, ekomagorizace, ekopranyř, ekošpinavec, ekovýjezd, ekovýbava, euroanděl, eurobrambor, euročarodějnice, euročert, eurodebakl, eurodivák, eurochaos, euroidiot, eurojablko, eurokamarád, eurokocovina, eurokomik, eurokouzelník, euromávátka, euromerenda, eurookurka, europaraple, europes, europohádka, europohřeb, europomeranč, europověra, eurosladkost, eurosousto, eurostarosta, eurošmudla, eroustrašenec, erouzenina, eurověštec, eurověštění, eurovkus, fotomalba, fotorekord, fotožurnalista, heteroláska, heterosvazek, holobazén, holovýroba, homocaust, homopolitik, hyperbrak, hyperkutil, hyperpadouch, hyperšance, hyperzloděj, jakoblues, jakozaměstnání, jakobykancelář, jakobyreferendum, maloobčan, malopolitika, malovesničan, minimistička, multitok, narkotrafikant, neokočovník, panovinář, papřevrat, pididisk, pidikomedie, polohoror, polozakázanost, pornodonna, samodárek, superčlověk, takéturista, takymoravan, takypřeklad, technonenávisť, technostrach, technodítě,

technověk, telekonzument, telezážitek, ultrahypersuprakoalice, ultrapartaj, veletunel, velkohledač, velkomejdan, velkoslezina, videogangster, videokonferencování, zoozahradník

b) prefixy:

nadsamice, podpolitik, předsókratik

e) negace:

neautomobilista, nekytarista, nelegislativec, nelidožrout, neobčan, neškolenec

20. složená podstatná jména

boboprůvodkyně, bobotitulky, bobovize, bobozprávy, bohonositel, bonsajkotě, dešťodárce, džentlžena, genonosič, havlomobil, havlovláda, kazihudebník, klausopakt, klausospeak, kličkarta, kočkopes, krasopěvec, kruhoturistika, lampovaříč, medvědíťe, medvětáta, natrucombudsman, obrobraz, plácačkomatch, plazmkřeslo, plotostřih, prsospínka, rychlokarikatura, rychloopakování, rychlorestaurace, slovobraz, smíchudárce, sněholetec, sportohraní, středoproudař, svaložena, šéfморalista, škromachr, špidlovláda, tabletenista, tajnoslužebnictví, testotvůrce, trucnávštěva, trucskupina, trucvarianta, trucverdikt, turbokošťe, ufomág, ufoskeptik, zemanoklaus, zlozprávička

21. Jména předmětů

betoňák, fofrovačky, ikonář, kalhotovník, kondomník, kravatník, napoleonika, pivňačka, plechovkáč, poznámkovník, prostorák, prostorník, rajtovačka, samonafukovačka, sgrafitář, velouš, vyfukovačka, zadarmovník

VII. 2.2 P o j m e n o v á n í a d j e k t i v n í

1. Přídavná jména vyjadřující vlastnosti

- n ý : *koukatelný, kyselostný*
- o v a n ý : *ateizovaný, detotalizovaný, dolarizovaný, fantomizovaný, finlandizovaný, fragmentovaný, invalidizovaný, natunelovaný, obštědřovaný, odabovaný, oderotizovaný, odevítkovaný, odřáčovaný, odfrustrovaný, odmindrakovaný, odšátkovaný, odšpidlovaný, odžínovaný, ohavlovaný, ohřebíkováný, ochmýřovaný, okartovaný, okolečkovaný, okorálkovaný, okotletovaný, okravatovaný, okufrovaný, omajákováný, omarmeládovaný, omedailovaný, omotýlkovaný, onástrojovaný, oparukovaný, opřilbovaný, osádovaný, oslámovaný, ospoilerovaný, otalárováný, otaškovaný, oteplákováný, patronovaný, přegalerizovaný, překeltovaný, rozanimovaný, trezorovaný, utendrováný, vbubnováný,*

vymyškovany, vyzvětšovaný, zapředsudkovany, zarádiovany, zhaiderizovaný, zhollywoodizovaný

- ě l ý : najazzovělý, oprsatělý, zboubelatělý, zesádelnatělý, zešachovatělý, zklasifikovatělý, zknedlíkovatělý, zkulisovatělý, ztotalitnělý

- e n ý / - ě n ý : nahastrošený, nedosouložený, odnáboženštěný, odpojištěný, odpřírodněný, odstoupený, ohlupený, ochocholený, okněžněný, okravatěný, olyžený, osvalený, počlověčený, propolitikařený, proštíhlený, předopálený, vyakčněný, vyhysterčený, vyzrcadlený, zkýčářený, zmaškařený, zmockeřený, zprůměrněný

- t ý : prodavačtý

- i č i t ý : vtipičitý

- a t ý : blábolnatý, holopupkatý, kytkatý, malililinkatý, samosvatý

- o v a t ý : andělovatý, beethovenovatý, celníkovatý, dívkovatý, egyptovatý, holčičkovatý, kacířovatý, klausovatý, kudrlinkovatý, makeupovatý, mašinfírovatý, médiovatý, ministrovatý, morousovatý, nudovatý, padouchovatý, práškovatý, předákovatý, soudruhovatý, státečkovatý, symbolovatý, thatcherovatý, tylovatý, vesnicovatý, zámkovatý, zedníkovatý, zlosynovatý

- i z o v a n ý : diabolizovaný, futurizovaný, internetizovaný, marxizovaný, přesocializovaný, westernizovaný, zemocionalizovaný, zkrálikizovaný

- c k ý : klauszemácký

- i c k ý : benešologický, čechobolševický, poststudenoválečnický, záhadologický

- i s t i c k ý : ebenistický, kajdistický, mizerabilistický, odistický, oranžistický, režimistický, totálsocialistický, trémistický, trumpetistický, ultrapaternalistický, ultrasocialistický

- ó z n í : angimózní, anginózní, bezšpirituózní, blbečkózní, česnekově-žumpózní, fabulózní, gelózní, hororózní, chuťózní, infarktózní, kopytózní, kravinózní, kredenciózní, krustózní, lavinózní, libidózní, maskózní, mimózní, neparfózní, oficiozní, páprdózní, perfekciózní, pobliózní, putykózní, ruinózní, scifózní, šikanózní

- o v i t ý : bačkorovitý, blábolovitý, cedníkovitý, dallasovitý, domečkovitý, dortovitý, garážovitý, gulášovitý, klausovitý, kolovrátkovitý, lochneskovitý, matronovitý, mazánkovitý, migrénovitý, neismusovitý, nemehlovitý, plavkovitý, plezírovitý, policajtovitý, poslancovitý, scénkovitý, skanzenovitý, slepicovitý, sopránovitý, sračkovitěúhořovitý, těstíčkovitý, traktátovitý, trapasovitý, tužičkovitý, verneovkovitý, vlásenkovitý, zátišovitý, zemanovitý

- i v ý : trenduchtivý, zásahuchtivý, zatměnichtivý, zhlédnuchtivý

2. Přídavná jména vztahová

- n ý : *odecpaný, odstupitelný*
- o v s k ý : *andálkovský, antibaziliškovský, besídkovský, bohovský, hobbitovský, chlápkovský, indianajonesovský, ježíškovský, kanárkovský, koučovský, lvíčkovský, mimobesídkovský, myšákovský, papouškovský, pitbulovský, porumlovský, postzemanovský, pošlitrovský, protišpidlovský, prvňáčkovský, rádobyholanovský, raráškovský, skřetovský, sluncesenovský, sluníčkovský, šakalovský, titanikovský, toboganovský, tučňákovský, všeználkovský, vyčůránkovský, zlodějíčkovský*
- á n s k ý : *klausiánský*
- s k ý : *postotrokářský, ženskoženský, životněprostředářský*
- o v ý : *bumpmappingový, celebritový, čubičkový, hloučkový, hovnový, ježíškový, kolonkový, matonkový, obezličkový, ozubenicový, pováلكový, prezervativový, slzičkový, tlampačový, tramvajenkový, výpraskový*
- n í : *cizozemní, fantomní, grevitalizační, kibucní, médiumní, relikvijní, telecomní*
- í : *fidlovaččí*

3. Přídavná jména s významem podobnosti

- o i d n í : *armenoidní, bláboloidní, botičkoidní, bramboroidní, bumerangoidní, činkoidní, děvčátkoidní, diblíkoidní, džungloidní, falusoidní, fašizoidní, fašoidní, fraškoidní, ghetoidní, golemoidní, hmyzoidní, hysteroidní, jožinobažinooidní, kaploidní, kašparoidní, kavkazoidní, kečupoidní, komunistoidní, kostroidní, krabicoidní, kriploidní, kuboidní, kýčoidní, labyrintoidní, lemuroidní, lesboidní, lupoidní, magnetoidní, maskoidní, maskulinooidní, mastodontoidní, měsíčkoidní, metroidní, mrazákooidní, mužoidní, myšoidní, natooidní, nekňuboidní, novoidní, obludooidní, ovulooidní, panáčkooidní, panákooidní, primadooidní, příběhoidní, robotoidní, seriálooidní, sigmoidní, sloupoidní, spratkoidní, šimpanzoidněgoriloidní, španělooidní, tahákooidní, trampoidní, trenkooidní, trumpetoidní, tuberkulooidní, uměleckoidní, váchaloidní, vepřoidní, vopicooidní, zajícooidní, zebroidní, židonegroidní*
- o i d á l n í : *kreténoidální*

4. Přídavná jména dějová

- u j í c í : *anemizující, antizující, apokalyptizující, bicyklující, bluesující, bossující, cynizující, debilizující, debužirující, defamující, dekorativizující, desakralizující, disneylandizující, dovolenkující, drogující, embargující, epizující, evolucionizující, exotizující, flashující, flešující, fuckující, hladovkující, hollywoodizující, hysterizující, chaotizující, intimizující, invalidizující, jogizující, kafkující, klackující, konfliktující, mcdonaldizující, metamorfující, mobilující, monoteizující, nihilizující, odpohlavňující, osmyslňující, panoramující, patronující, pejorativizující, petrarkizující, pornografizující, povlakující, protihrudkující, přitučňující, puchýřující, purizující, reportující, rozporující, saunující, sólující, surrealizující, symfonizující, šokingující, uniformizující, zabřemeňující, zestejňující, zinfantilňující, znakující, znicotňující, zoomující, zpravděpodobňující, zvěrohodňující*

- o v a c í : *odšátkovací, datumovací, vyviňovací*

5. Přídavná jména tvořená z vlastních jmen

benešologický, klauszemácký, thatcherovatý, zmočekřený

- o v a n ý : *odšpidlovaný, ohavlovaný, zhaiderezovaný, zhollywoodizovaný*

- o v i t ý : *dallasovitý, klausovitý, verneovkovitý, zemanovitý*

- o v s k ý : *hobbitovský, ježíškovský, porumlovský, postzemanovský, pošlitrovský, protišpidlovský, všeználkovský*

- n í : *grevitalizační, klausofobní, telecomní*

- u j í c í : *disneylandizující, hollywoodizující, kafkující, mcdonaldizující, petrarkizující*

- o v a t ý : *klausovatý, thatcherovatý*

6. Přídavná jména zdrobnělá

- o u č k ý : *čiloučký, jednoduchoučký, mrňavoučký, primitivňoučký, strašlivoučký, voňavoučký, živoučký*

7. Přídavná jména zvlíčelá

- á n s k ý : *absurdistánský, klausíánský, obrovitánský*

8. Přídavná jména složená

antipsí, bezpříběhový, dobrojitřní, eurostrašící, hmyzofóbní, hořkopěnný, houboslepý, klausafobní, kouřotěsný, krasosmutný, kvapnopracovní, latinskočtvrtní, lehkoperý, lehkoslovný, letadlovražděný, mediafilní, mediafóbní, míčemilovný, mobilmilný, mopslomilný, myšlenkyprostý, nadhlavní, nadsexuální, narkočistý, nekňubný, pivomléčný, pivostředný, podlidový, podstromečkový, postkompjútrový, pragofobní, pragokonzertní, protinožní, předkufříkový, přednovelizační, příběhogenní, příběhopudný, pyromuzikálový, rockověoperetní, skorovětštinový, stranotvorný, svatozářný, špionomaniakální, talentupustý, televizněreklamní, tlapkodělný, totálsocialistický, třetizemní, ultrakonzumní, ultrakřivolaký, ultrapaternalistický, ultrasladký, ultrasocialistický, ultrašpatný, ultrašpinavý, umělohmotový, vlastiplný, zaloužový, zavelkoloužový, zednářofobní, zemanologický, žabokrysí, židozednářofobní

VII. 2.3 Slovesa

1. Slovesa odvozená od podstatných jmen

- *ě t* : *odestébáčtět, zacvokatět si, zlidovečtět, zpapalášťtět*
- *o v a t ě t* : *babkovatět, luzovatět, nicovatět, slangovatět, šupinkovatět, zbačkorovatět, zgumovatět, zkečupovatět, zmagorovatět, zmezkovatět, zpimprlovatět, ztunelovatět*
- *í t* : *anekdotařit, archivarit, bludařit, funkcionářit, kapsařit, klipařit, odřevit, kořistnit, modelářit, násilničit, odbřemenit, odlišit, odpamátit, odpanit, odpohlavnit, odsmradit, odškolnit, odtrubnit, ostrunit, pochmelit se, povesničit, taxíkařit, vypotřebit se, vystolničit se, vyšpiónit, výtržničit, zkapacitnit, zplnoplavit, zpohybnit, zprocesnit*
- *o v a t* : *alibizovat, arielovat, bluesovat, clownovat, čumákovat, datumovat, diskurzovat, dobropisovat, dorybňovat, došprýmovat se, ervěčkovat, hladovat, hrátkovat, jogurtovat, kaligrafovát, kelímkovat, klackovat, kolážovat, koňakovat, krtkovat, krucifixovat, kyvadlovat, legislatovat, legracovat, majitelovat, manažerovat, manažovat, mementovat, myšovat, náborovat, nakapsovát se, náměstkovat, navigónovat, odbonmotovat, odheslovat, odkočárkovat, odnebešťovat, odparagrafovát, odpeřovat, odplachtovat, odpomníkovat, odprávnikovat, odrohovat, odšátkovat, odšumovat, odzrcadlovat, odztrátovat, okrabičkovat, osmyslovat, osnímkovat se, paňacovat, panisovat, perníkovat, pesticidovat, piknikovat, plentovat, počítačovát, pořadatelovat, potůčkovat, pozjišťovat, prázdninovat se, primářovat, primášovat, prozmrzlinovat, předákovat, překnihovat, přeperestrojkovat, přetrasovat, přetraverzovat, přibidlovat, připrsovat, rautovat, rošádovat, rozborovat,*

rozpumpřlíkovat, rozsalámovat, řemeslníkovat, senátorovat, servisovat, soudruhovat, splátkovat, srandovat, stchyňovat, stromkovat, supervidovat, svatbovat, šiškovat, teenagerovat, tenisovat, traktorovat, ufórovat se, ufórovat, ujabkovat, umítinkovat, uodpověďňovat, upendrekovat, velvyslancovat, vernisážovat, vizírovat, vlichocovat, volantovat, vyboulovat, vydokladovat, vymísťovat, vymošťovat, vyněžňovat se, vysvahovat, vyviňovat, zadrnovat, zamobilovat, zaparádovat si, zapelyňkovat, zapytlovat, zásahovat, zašuplíkovat, zašuplíkovat, zbonsaizovat, zgenerálkovat, zkapacitňovat, zkolapsovát, znemocňovat, zónovat, zpandulákovat, zpendrekovat, žalmovat

- á v a t : *odtopolovávat, zaknihovávat*

- i z o v a t : *amaterizovat, anekdotizovat, apologetizovat, čechoslovakizovat, debalvanizovat, debilizovat, deerotizovat, deheroizovat, dejudaizovat, delegitimizovat, detotalizovat, dolarizovat, dualizovat, emocionalizovat, eufemizovat, ezoterizovat, hamburgerizovat, hypochondrizovat se, chaotizovat, invalidizovat, kanibalizovat, karnevalizovat, katastrofizovat, královizovat, kytarizovat, libanonizovat, maskulinizovat, medicinalizovat, odbalkanizovat, odfolklorizovat, odhungarizovat se, odkriminalizovat, odlegitimizovat, odradikalizovat, odstigmatizovat, odtraumatizovat, okategorizovat, psychiatrizovat, řečechizovat, renacionalizovat, silanizovat, tabakizovat, talibanizovat, temporalizovat se, teokratizovat, uekologizovat, vietnamizovat, zanonymizovat, zhypochondrizovat, zrevolucionalizovat, zunitarizovat*

2. Slovesa odvozená od přídavných jmen

- ě t : *zbizarnět, zesenílnět, zformálnět, zprůměrnět*

- í t : *dopřesnit, hřmotnit, chlípnit, odsmutnit, odstupidnit, odtajemnit, ostaršit, přetělesnit, přivětrovávat, ukrásnit, zadresnit, zagresivnit, zezbytečnit, zintelektuálnit, zkontrastnit, zmrtvolnit, znormálnit, zodolnit, zpochopitelnit, zpozitivnit, zprůtočnit, zrestriktivnit, ztransparentnit, zúhlednit, zužitečnit, zvizuálnit, zvlídnit, zvnějšnit*

- o v a t : *ateizovat, transcendovat, uzáporňovat, zestejňovat, zestařovat se, zmetafyzičťovat, znaivňovat, znevýznamňovat, znicotňovat, zpozitivňovat*

3. Slovesa utvořená ze zájmen

onenovat

4. Modifikace druhu slovesného děje

- ě t : *vejletět*
- i t : *dovyložit, founit, podsolit, předopálit se, samoobsloužit se, sebeupálit se, vybrzdit, vydivit se, zpojistitelnit*
- o v a t : *dosídlavat, protextovat, protikandidovat, prožvaňovat se, vyzimovat*
- o v á v a t : *naddělávat, přifilmovávat, vyzvdorovávat*

5. Perfektizace sloves nedokonavých

- i t : *obláznit, otruchlit, prodanit se, promazlit, prosouložit se, provraždit, upelešit se, usouložit se, ustrážit, vysouložit, vyzápolit*
- a t : *odčekat si*
- e t : *odslzet*
- o v a t : *dojmenovat, dozjišťovat, oddotovat, odkolaborovat, odparkovat, pronormovat, prorazítkovat se, předrazítkovat, přistanovat, sklonovat, ukontrolovat se, ukonzultovat, ulyžovat se, ureformovat, urestituovat se, utransformovat, uvypisovat, vhojovat, vyfabrikovat, vygestikulovat, vyignorovat se, vyimitovat, vyzvěšovat, zaprezentovat, zdominovat*

6. Slovesa utvořená z částic

odanovat

7. Slovesa utvořená z citoslovcí

ahojovat, hafovat

8. Slovesa utvořená od vlastních jmen

- o v a t ě t : *haničincovatět, klausovatět, werichovatět, zblairovatět, zemanovatět, zešpidlovatět, zezemanovatět, zhavlovatět, zmekdonaldovatět*
- i t : *brodit se, werflit se, zabatmanit*
- a t : *kafkat se, zapipat si*
- o v a t : *dizengofovat, domatrixovat, dylanovat, fernetovat, havlíčkovat, kischovat, klausovat, krakonošovat, odbaštovat, odklausovat, odmackovat, odpilipovat, odrumlovat, odšvejkovat, pešanovat, pobebeovat, prošvejkovat se, šaldovat, tošibovat, vyšvejkovat, zašvejkovat si*

- i z o v a t : *blairizovat se, dallasizovat, mečiarizovat, odhaiderizovat, temelínizovat, zblairizovat, zbruselizovat, zemanizovat se, zhollywoodizovat, zmečiarizovat*

(ze zkratek: *éjovat, ódovatět*)

9. Slovesa utvořená z cizích slov

jumpovat, kaminkautovat, lunchovat, negociovat

10. Stavové trpné přičestí

- o v a t : *podzaměstnáno, přebasováno, předdoktorováno, přeeekonomováno, přefestivalováno, přefunkcionářováno, přehercováno, přehotelováno, přejarmarkováno, překavanováno, přeleasingováno, přemanažerováno, přemarečkováno, přemaryškováno, přemusilováno, přenemocnicováno, přeplukováno, přeptákováno, přereklamováno, přeshakespearováno, přesklepováno, převanilkováno, přeželarováno*

11. Slovesa složená

- o v a t : *českorepublikovat, dědomrázovat, fotodokumentovat, třídněnepřítelovat, učesko-republikovat se, zavideokonferencovat si, videotelefonovat*

VII. 2.4 P ř í s l o v c e

1. Odvozování od podstatných jmen

klademo, mobilmo, pololežmo, uvážlissimo

2. Odvozování od přídavných jmen

- o v i t ě : *arenovitě, bačkorovitě, basovitě, cecíkovitě, čítankovitě, deníkovitě, fackovitě, flétnovitě, jezevčikovitě, kafemlejnkovitě, kašpárkovitě, klišéovitě, komiksovité, křemenovitě, migrénovitě, mužatkovitě, panenkovitě, peříčkovitě, protěžovitě, punkovitě, rakovinitě, sardinkovitě, slabikářovitě, sloganovitě, stádovitě, šalmajovitě, tribunovitě, úvalovitě, vránovitě, zářivkovitě, zemanovitě, zvonečkovitě*

- o v ě : *adidasově, antukově, bačkorově, bakelitově, bumerangově, cappucinově, deštníkově, erbově, formulářově, gagově, harmonikově, hnízdově, homosexuálově, honorářově, jedově, jehlově, koktejlově, kurzově, láhvvě, limonádově, loknově, magazinově, makavě, onlinově, panelákově, pavilonově, pingpongově, podcenivě, podřidivě, porozumivě,*

poušťově, rodokapsově, sekavě, stávkově, striptýzově, tyčově, veršově, vláhově, vodkově, webově, zpěvově

- *ě* : *dořešeně, doufanlivě, povahovatě, smlouvovatě, umluveně, umoudřeně, vyhněteně, zamhouřeně, zhudlařeně*

- *oidně* : *fašistoidně, mimoidně*

- *isticky* : *brutalisticky, litanisticky, meandricky, pojišťovnický, sadovnický, sodomisticky, staropříkaznický, vlezdoprdelisticky, xenoaltruisticky, zásadnický*

- *sky* : *klauszemansky, mapařsky, masarykovsky, škromachovsky, špidlovsky*

3. Složená příslovce

přebarveně, přepáleně, přestrojeně, přesvíceně, přetančeně, samoblbě, sebebphrouženě, ultrasoučasně, velkoustnatě, vlastnohubě

VIII. 1 Slovník okazionalizmů – předmluva

Slovník okazionalizmů, stejně jako oba díly *Nových slov v češtině – Slovníku neologizmů*, vydané v roce 1998 a 2004, není počítán ke slovníkům, které popisují standardní, ustálenou slovní zásobu. Zaznamenává okazionalizmy, tj. nová slova, která byla utvořena příležitostně v závislosti na nějaké situaci, události nebo jevu, pro osvěžení či aktualizaci textu. Od vlastních neologizmů se liší tím, že nejsou obvykle schopny začlenit se do lexikálního systému, nebo je u nich tato schopnost velmi omezena. Jsou to tedy slova, jejichž většina je ihned po svém vytvoření odsouzena k zániku. Některé z těchto výrazů mají schopnost přetrvat delší období, ale nestávají se součástí běžné slovní zásoby, neboť jejich životnost je omezená. Zpravidla zaniknou, jakmile pomine dotýčný jev, který pojmenovávají. Vznik okazionalizmů doprovází náhodnost, spontánnost. Jsou to výrazy, narozdíl od všech ostatních vrstev lexika (slangizmů, argotizmů, vlastních neologizmů, které tvoří slovní zásobu charakteristickou pro určité společenství), úzce spjaté se svým tvůrcem. Pro jejich jedinečnost bychom je mohli pojmenovat i jako individualizmy, neboť se objevují v osobité, svérázné slovní zásobě jednoho konkrétního člověka.

Jazykový materiál slovníku byl čerpán především z databáze *Českého národního korpusu*, konkrétně ze synchronního korpusu psané publicistiky od listopadu 1989 do konce roku 2004. Část slovníku je tvořena výrazy převzatými z obou dílů *Nových slov v češtině – Slovníku neologizmů*, který získával nový lexikální materiál zejména z novin a časopisů, částečně též z mluvených projevů zaznamenávaných z televizního a rozhlasového vysílání. Tato slova slovník v poznámce přímo klasifikuje jako příležitostně utvořená. Malou část představují též výrazy zachycené v běžné komunikaci. Vybraná hesla byla porovnávána s dosavadními slovníky současné spisovné češtiny: se *Slovníkem spisovného jazyka českého* (1960–1971), se *Slovníkem spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (2007), *Akademickým slovníkem cizích slov* (2000) a se *Slovníky neologizmů* (1, 2, 1998, 2004).

Slovník je uspořádán abecedně. Slova se uvádějí v reprezentativním tvaru: podstatná a přídavná jména v 1. pádě jednotného čísla, slovesa v infinitivní podobě na *-t*. Před výkladem významu slov bývají ve slovníku uvedeny kvalifikátory postihující expresivitu slova nebo poukazující na postoje uživatelů jazyka k označované skutečnosti. Zkratkou *expr.* je naznačeno, že jde o slovo expresivní, s kladným nebo záporným citovým

zabarvením, hanl. poukazuje na hanlivý příznak, iron. značí ironičnost a žert. žertovnost slova. Vzhledem k tomu, že v některých případech (zejména u okazionalizmů v širším pojetí) dochází k nejistotě ohledně zařazení do určité lexikální skupiny (častější výskyt výrazu) a nemůžeme tedy zcela jednoznačně klasifikovat dotýčný výraz jako okazionální, používáme pro upozornění na toto kolísání mezi okazionalizmy a vlastními neologizmy za heslem také označení neol.

Výklady slovních významů jsou psány kurzívou. Za výkladem následuje kontext, v němž bylo slovo nalezeno. Některé kontexty jsou pro ekonomičnost a srozumitelnost upravovány. U všech hesel je v závorce za kontextem uveden zdroj s rokem vydání, resp. s posledním dvojčíslím roku vydání.

Slovník okazionalizmů, čítající přibližně 2500 hesel, neobsahuje a ani nemůže obsahovat vyčerpávající výčet všech příležitostně utvořených slov a nečiní si nárok na jakoukoli reprezentativnost. Klade si pouze za cíl seznámit uživatele jazyka s různými druhy okazionálně tvořených slov, upozornit na obrovské jazykové bohatství a kreativní schopnost jazyka a alespoň částečně zachytit výrazy, které se pro svou efemérnost nikdy nestanou součástí běžného výkladového slovníku.

VIII. 2 Slovník okazionalizmů

- absurdárium** -a s. expr. *expozice absurdního světa*: gotwaldovsko-socrealistické absurdárium (LN94)
- absurdista** -y m. *kdo vše pokládá za absurdní*: absurdistický realista a realistický absurdista (LN94)
- absurdistánský** příd. expr. *související s absurdní vládou státu*: absurdistánské politické střelnici (LN92)
- adidasově** přísl. *jako adidas*: gastarbeiter domáhající se adidasově cocacolového blahobytu (LN94)
- aférismus** -mu m. *skandalizování; vyhledávání, prezentování a rozvádění afér*: primitivní sdělovací aférismus (LN99)
- agentismus** -u m. *způsob chování, jednání typické pro agenta* (ml.)
- agentování** -í s. *vykonávání činnosti agenta*: 21 let agentování (Resp95)
- ahojovat** ned. *říkat si pouze ahoj*: budeme si teď ahojovat (ml.)
- aktárna** -y ž. *místnost, kde se kreslí, malují akty*: klíče od aktárny (ml.)
- akupunkturistka** -y ž. neol. *lékařka provádějící akupunkturu*: akupunkturistka a rehabilitační lékařka (Právo98)
- alibizovat** ned. *sloužit jako prostředek pro zastírání něčeho*: ještě horší je, že se čeština stále více zvěčňuje, a tím jakoby mravně alibizuje: dříve „opilec zabil“, teď „vlivem závislosti na alkoholu došlo k usmrcení“ (MF00)
- alkajd'ák** -a m. *příslušník Al Kajdy*: útoky ze strany alkajd'áků (LN03)
- alkoholictví** -í s. *alkoholismus, záliba v pití alkoholu*: vyvracet mýty o Bezručově misogynii, misantropii, alkoholictví, skrblictví a pýše (MF03)
- amaterizovat** ned. *činit amatérským*: sport se stal výnosným průmyslovým odvětvím a snažit se hry zpětně amaterizovat by znamenalo je pohřbít (HN00)
- amigista** -y m. slang. *příznivce počítačové značky Amiga*: příloha pro amigisty (MF97)
- andělologie** -e ž. *obor zabývající se anděly*: pokus vytvořit současnou encyklopedii andělologie (LN97)
- andělovatý** příd. *podobající se andělovi*: dárky nejen pro nejandělovatější anděly, nejstrašidelnější čerty a nejdůstojnější Mikuláše (Blesk99)
- andílkovský** příd. *podobný vzhledem andílkovi*: herec-milovník měl opticky podobnou andílkovskou tvář (NBlesk97)
- androuš** -e m. expr. slang. *underground*: „androuš“, který vznikl postupně z okruhu bigbítových fanoušků (MF99)
- anekdotařit** ned. *vyprávět anekdoty*: nebude se anekdotařit (LN97)
- anekdotizovat** ned. *činit z něčeho anekdotu*: na rozdíl od řady svých vrstevníků jsem se nepokoušel skutečnost anekdotizovat (MF01)
- anemizující** příd. neol. *způsobující anémii*: anemizující faktor (Právo98)
- angimózní** příd. neol. *vztahující se k angině pectoris*: angimózní záchvat (Právo01)
- anginózní** příd. neol. *vztahující se k angině*: anginózní bolest (Právo04)
- angloman** -a m. *nekritický obdivovatel Angličanů a všeho anglického*: anglomanové začnou vytlačovat anglicismy už ustálenou výpůjčku francouzskou (LN96)
- ansámblíček** -u m. expr. *zdob. k ansámbl*: mám tedy takový malý ansámblíček (MF01)
- antibaziliškovský** příd. *jsoucí v opozici k chování záluďného člověka*: antibaziliškovské postupy – vyjednávání a umírněný nátlak (LN94)
- antibenešismus** -mu m. *vystupování proti osobnosti E. Beneše, proti jeho politice, názorům* (LN91)

antibushismus -mu m. *odpor proti politice G. Bushe* (Týden03)

anticastrismus -mu m. *nepřátelství, odpor proti politice F. Castra*: boj proti drogám je pro USA důležitější než anticastrismus porevoluční kubánské emigrace (Právo99)

anticikanismus -mu m. expr. *nepřátelství, odpor vůči Romům*: označit vztahy veřejnosti k Romům za anticikanismus (MF97)

antidáma -y ž. *opak opravdové dámy*: brzy se samo sebou ukáže, že „antidáma“ v konverzaci na nejvyšší úrovni klidně vystačí s osmi pracně nadřeny frázemi (MF94)

antiklausovství -í s. *odpor proti politice V. Klause*: jediný smysl čtyřkoalice – antiklausovství (LN98)

antikryptik -a m. *kdo je zaměřený, vysazený proti tématům týkajícím se krypty* (ml.)

antilistopad -u m. *událost stojící v opozici k Listopadu 1989*: komunismus rovněž slibuje odplatu, která postihne privilegované. Lidé dnes nestojí o nějaký antilistopad (Resp99)

antimanažer -a m. expr. *kdo naprosto postrádá schopnosti manažera*: skvělý obchodník, ale vyložený antimanažer (SN1)

antimasarykismus -mu m. *nesouhlas, averze, vystupování proti osobnosti T. G. Masaryka, proti jeho životní filosofii*: mít v popisu práce antimasarykismus (Právo99)

antimodlitba -y ž. *opozice modliteb*: mnohastránkové proslovy, kletby a antimodlitby (MF04)

antinebe -e s. *protiklad nebe*: udělat přirozené obyvatele jakéhosi antinebe, kde se mohou navěky oddávat svým fantasmagoriím (LN97)

antipsí příd. *stavící se proti psům*: pokud si to majitelé psů neuvědomí, přijde čas antipsí domobrany (MF04)

antišvejk -a m. *dílo stojící v opozici k Haškovu Švejkovi*: cosi jako genetický kód antišvejka, abychom uvedli jiné dílo, které nás rovněž reprezentuje (Právo01)

antiúnor -a m. *reakce na Únorový převrat v roce 1948; vítězný Listopad 1989*: pohrozil reakci, protože podle něho je vítězství antiúnora v roce 1989 dočasná epizoda (MF98)

antizující příd. neol. *stávající se antickým*: antizující prvky (LN92)

antukově přísl. *jako antuka*: běžecké cestičky jsou antukově rudé (MF99)

apokalyptizující příd. *stávající se apokalyptickým*: apokalyptizující facky (MF00)

apologetizovat ned. *obhajovat, provádět apologii čeho*: apologetizovat násilí (MF99)

arabobijce -e m. expr. *kdo vystupuje nepřátelsky proti Arabům*: v premiérovi Arielu Šaronovi vidí Jásir Arafát nenávisného arabobijce (HN01)

arcičajovník -a m. expr. *velký milovník čaje, pítí čaje*: arcičajovník je člověk, který nevyluhuje v horké vodě jen čajové lístky, ale i svou duši (SN2)

arenovitě přísl. *způsobem typickým pro arény*: arenovitě upravený prostor Sokolovny (MF00)

archivařit ned. *dělat archivářskou práci*: ztracené archívy, kde nebyl čas archivařit (LN94)

arielovat ned. *prát v pracím prášku Ariel*: lidé se diví, že nemohou vyprat doběla prádlo. Můžete vizírovat nebo arielovat, ale jak tam jde rez, nic nepomůže (Vlasta95)

armenoidní příd. neol. *podobný Arménům*: armenoidní typ (LN01)

astroapatyka -y ž. expr. *astrologická lékárna*: v astroapatyce najdete kameny, bylinky i astromediciální horoskopy (SN1)

ateizovaný příd. *učiněný ateistickým*: ateizovaná Tichá noc (LN98)

ateizovat ned. *stávat se ateistickým*: naše společnost se bude dále ateizovat (MF03)

automilec -lce m. expr. *milovník automobilů*: skvělá komunita jsou automilci a motorkáři (SN2)

- autoškolitel** -e m. neol. *kdo školí budoucí řidiče aut*: podřizovat se autoautoritě autoškolitele (LN03)
- autoškolství** -í m. *vzdělávání, výuka v autoškolách*: otec českého autoškolství V. Klement založil v Mladé Boleslavi první autoškolu (SN1)
- autovzdělanec** -nce m. expr. *kdo se sám vzdělal, vzdělával/samouk*: nyní se objevilo tolik bojovníků s totalitou, tolik fundovaných autovzdělanců a politologických mozečků (SN1)
- ázerbájdžanizace** -e ž. neol. *návrat Ázerbajdžánců, jejich kultury*: pomáhat ázerbájdžanizaci východních teritorií Karabachu (LN92)
- babičkovství** -í s. *styl, charakter chování babiček*: nová a stará rodina se díky babičkovství znovu spojuje a prolíná (HN04)
- babkovatět** ned. *stávat se (senilní) stařenou, babkou*: měla jsem pocit, že začínám babkovatět. (MF00)
- bačkorově** přísl. *jako bačkora*: Špidlova reforma je bačkorově měkká (LN03)
- bačkorovitě** přísl. *způsobem připomínajícím bačkory*: nejlevnější boty se zadním nástupem jsou sice až bačkorovitě pohodlné, ale nefixují řádně nohu (MF00)
- bačkorovitý** příd. expr. hanl. *neschopný*: bačkorovitý manžel (LN Kulturní příloha93)
- báchorkářství** -í s. „obor“ *specializující se na psaní báchorek*: touhy po českém národním báhorkářství (LN92)
- bakelitově** přísl. *zvukem připomínající bakelit*: jednoduché klávesy s automatickými bicími znějí občas bakelitově (Týden04)
- balábilista** -y m.expr. *tanečník*: JUDr. Jan Ledecký není prostoduchý „balábilista“, ale docela šikovný český muzikant. (LN03)
- balíčkář** -e m. *kdo pomáhá při shromažďování a distribuci balíčků s prostředky humanitární pomoci*: balíčkáři pomáhají připravit kamion do Bosny (SN1)
- balóniáda** -y ž. *pohár horkovzdušných balónů* (Blesk97)
- balvanoidnost** -i ž. *vlastnost typická pro balvany, charakterizující je*: balvanoidnost tupého režimu (LtN91)
- bambusoviště** -ě s. *lán bambusů*: celý prostor se během krátké doby proměnil v bambusoviště (MF99)
- bankaholismus** -mu m. *chorobná potřeba zjišťování svého stavu účtu několikrát denně*: obyvatelům Velké Británie hrozí nová závislost – „bankaholismus“ (Právo01)
- baroviště** -ě s. *prostor baru*: otevření „baroviště“ českých likérů (LN93)
- básničkaření** -í s. neol. *řádoby psaní básniček*: kultivované básničkaření (LN92)
- basovitě** přísl. *tvarem připomínajícím hudební nástroj basu*: basovitě tvarovaná okénka a mušle (Vlasta95)
- baštování** -í s. *způsob politického jednání J. Bašty týkající se privatizace*: Klaus nechtěl mluvit o ničem jiném než o „baštování“ (Blesk99)
- baťaman** -a m. *zaměstnanec podniku T. Baťy* (MF04)
- baťovanství** -í s. *příslušnost, sympatie k T. Baťovi, jeho stylu*: komunisty proskřibovaný „duch baťovanství“ (dle vzoru „duch mnichovanství“) (LN95)
- baziliškovství** -í s. *baziliščí chování, šibalství, vychytralost*: středoevropské baziliškovství Josefa Luxe (Ref197)
- beatlemanie** -e ž. *hudební program věnovaný písničkám Beatles*: těšte se na beatlemanii na rádiu Kiss (SN1)
- beatlesizace** -e ž. *přeměna, přeměňování stylu v duchu hudební skupiny Beatles*: některé módní vlny zasahující prostřednictvím filmů a seriálů mladou generaci budou mít asi stejně dlouhé trvání, jakou měla „beatlesizace“ naší generace (Právo98)

- beatlománie** -e ž. *náruživé zaujetí pro hudební skupinu Beatles*: od sklonku listopadu stanul svět na prahu nové beatlománie (HN95)
- beckhamánie** -e ž. *náruživé až chorobné zaujetí pro fotbalistu D. Backhama*: „beckhamánie“ se přeplavila z Ostrovů do celého světa (LN03)
- beethovenovatý** příd. *mající vlastnosti Beethovena*: Beethoven zůstane Beethovenem jenom o trochu víc beethovenovatějším (Ref197)
- běhavec** -vce m. *kdo běhá při nějakém sportu* (MF00)
- belhák** -a m. *kdo se belhá*: úplný belhák (volejbalista) (MF99)
- benešismus** -mu m. *ideologie E. Beneše*: Werner Nowak obvinil Čechy, že „stále krácejí ve stopách neblahého benešismu“ (LN97)
- benešista** -y m. neol. *přívrženec E. Beneše, jeho politiky*: v posledním odstavci vypustil autor do světa v pejorativním významu slovo „benešisté“, hned vedle slova komunisté (LN99)
- benešologický** příd. *zabývající se politikou E. Beneše*: státníci z několika zemí považovali za nutné vyjádřit své stanovisko k Benešově politice a naše domácí politika se chvílemi proměnila v benešologický seminář (LN02)
- benešovec** -vce m. neol. *příznivec politiky E. Beneše*: víra „benešovců“ v parlamentní, či spíše prezidentské řešení krize byla dojemná, jenže opravdu k pláči
- berluskonizace** -e ž. *přeměňování, přeměna v duchu S. Berlusconiho*: „berluskonizace“ italské televize (LN92)
- bernsteinolog** -a m. neol. *kdo se vědecky zabývá životem a dílem hudebního skladatele L. Bernsteina*: ortodoxní bernsteinolog (MF94)
- besídkovský** příd. *vztahující se k besídce*: proměnlivý besídkovský tým (MF04)
- bestiárium** -ria s. *expozice bestii, zvířat*: skutečné bestiárium v majolice (HN98)
- bestsellerovost** -i ž. *vlastnost klasifikující knihu jako bestseller*: irská literatura se objevuje čas od času, neprovází ji zářící aureola věhlasu ani zaručená bestsellerovost (LN02)
- betonák** -u m. expr. *betonový komín*: pětáosmdesátimetrový „betonák“ (HN04)
- betonofil** -a m. expr. hanl. *kdo obhajuje zájmy betonářských firem*: oponovat nátlaku betonofilů (SN1)
- bezbrejlovost** -i ž. *výhoda, možnost nemuset nosit brýle*: vlastnost bezbrejlovost (ml.)
- bezhranično** -a s. *prostor bez hranic*: vznášet se do bezhranična (LtN92)
- bezpříběhovost** -i ž. *vyprávění, kde je oslabena dějovost, episká linie (příběh)*: Hrabal je geniální vypravěč bezpříběhovosti (SN2)
- bezpříběhový** příd. *neobsahující příběh(y), nevystavěný na příbězích*: bezpříběhový film (SN2)
- bezšpirituózní** příd. expr. *nealkoholický*: zabrousit do bezšpirituózních vod (Ref193)
- bezvědomec** -mce m. expr. *kdo něco nezná, neví, neznalec, nevědomec*: kdo je největší právní bezvědomec, je absolvent právnické fakulty, ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda (Právo03)
- bibliotékář** -e m. neol. *knihovník*: vrchní vatikánský bibliotékář (Resp02)
- bicyklující** příd. *jezdící na kole*: bicyklující skupinka neohrožených cestovatelů (Ref199)
- bičonoš** -e m. *kdo nosí bič* (LN03)
- biofil** -a m. expr. *milovník přírody*: jsem vášnivý biofil (SN1)
- biosofie** -e ž. *filozofie zabývající se biologií*: U Klagese a jeho obdivovatelů se pak z naturfilozofie stává „biosofie“ (LN97)
- bizonín** -u m. *stáj pro bizony* (ml.)
- blábolivost** -i ž. expr. *vlastnost blábolivého člověka; charakter blábolivých seriálů*: stupidní blábolivost (Právo01)
- blábolnatý** příd. *plný blábolů*: čistý blábolnatý folklór pantáty s bandaskou (MF94)

bláboloidní příd. expr. *připomínající blábol, nesmyslný*: bláboloidní space opera (Ikárie99)

blábolovitý příd. *podobající se blábolu*: blábolovité filmy (Ref197)

blairizovat se ned. *měnit se podle vzoru ideologie, politiky T. Blaira*: bude se naše sociální demokracie po volbách „blairizovat“? (LN98)

blbák -a m. *prostředí, místo, kde si člověk připadá jako by byl mezi blbci, od nichž se nic nedoví*: mě jenom zajímalo, aby věci fungovaly a nebyl tady ten blbák (Ref103)

blbárna -y ž. expr. hanl. *činnost hodná blbců*: medicína v ambulanci je někdy pěkná blbárna (MF04)

blbečkózní příd. expr. *mající chování blbečka*: přiblížej blbečkózní blbštajn (Právo03)

blízing -u m. *lízavé chování (psa)* (ml.)

blízkozemní příd. *nacházející se blízko Země*: vyhledávání blízkozemních planetek (MF01)

bludařit ned. *hlásat bludy*: scholasticky bludařit (HN99)

bluesovat ned. *hrát blues*: bluesovat naživo (MF01)

bluesující příd. *zpívající ve stylu blues*: výtečně „bluesující“ vokalistka (MF97)

boboprůvodkyně -ě ž. *průvodkyně moderátorka J. Bobošíková*: druhý den boboprůvodkyně otevřela vitrínu dvou exponátů zdánlivě kontrastních (LN02)

bobotitulky -ků ž. mn. *titulky moderátorky J. Bobošíkové*: na ČT 1 místo ranních zpráv naskočily oblíbené bobotitulky (Blesk01)

bobovize -e ž. *televize ovlivněná moderátorkou J. Bobošíkovou*: vysílání „bobovize“ (LN01)

bobozprávy -áv ž. mn. *zprávy moderátorky J. Bobošíkové*: bobozprávy připomínají nejtrapnější pookupační období (LN01)

bohobijce -e m. *kdo bije boha*: zobrazovat Židy jako bohobijce (MF00)

bohočlověčství -í s. *božský a zároveň lidský původ*: pocity bohočlověčství jsou pevnou výbavou autorovy nesourodé duše (LN96)

bohonositel -e m. *kdo nosí boha*: všelidské poslání ruského lidu, bohonositele a jednotitele všeho lidstva (HN97)

bohovský příd. *vlastnostmi podobný bohu, dokonalý*: bohovský výrobek (LN94)

bolšefobie -e ž. *strach z bolševiků* (Týden03)

bolševizátor -a m. *kdo činí něco bolševickým*: komunista a bolševizátor strany (MF94)

bombonář -e m. *jedlík, milovník bombónů*: přinesla jsem našemu „bombonáři“ sáček sladkostí (Vlasta95)

bondofil -a m. *milovník bondovek*: zběhlý bondofil (Týden02)

bonmotismus -mu m. *užívání bonmotů*: trapný bonmotismus (MF99)

bonsajkotě -ěte s. *zakrslé kotě*: vypěstovat dokonalé bonsajkotě (Právo01)

borůvkovice -e ž. neol. *pálenka z borůvek*: na řadu přijdou ještě větší kuriozity – výroba borůvkovice, jedlovice či pivovice (Právo02)

bosňáctví -í s. *příslušnost k národnosti obyvatelů Bosny*: úzce chápané bosňáctví (Resp99)

bossovství -í s. *chování, styl bossů*: politická scéna je už bossovstvím nakažena (LN96)

bossující příd. *vykonávající funkci šéfa*: bossující nadřízený (MF04)

botanka -y ž. *botanická zahrada*: na přetnutí botanky nebudou pět let peníze (MF00)

botárna -y ž. expr. *prodejna obuvi*: zákazníci si boty mohou vybrat v „botárně“ (Blesk02)

botičkoidní příd. *podobající se botičkám, určený mj. i na chůzi mimo obydlí*: botičkoidní bačkory (ml.)

boudování -í s. *stavění budek*: novočeské boudování (LN95)

bourař -e m. *kdo něco bourá*: ač nejsem bourař, je otázkou, zda to raději nesrovnat se zemí (Blesk00)

bramboroid -u m. expr. *těleso ve tvaru bramboru*: Země má ledvinovitý tvar, je to „bramboroid“

- Den 314 - Leonerke*
- bramboroidní** příd. *připomínající svým vzhledem* bramboru: olýsalý tloušťik poněkud bramboroidní fyziognomie (CNK)
- britskost** -i ž. neol. *britský původ, styl: posílit identitu a „britskost“ značky* (HN98)
- brnocentrismus, brnocentrismus** -mu m. *nadměrné soustředování, soustředění řídicích orgánů, průmyslu, kultury apod. do Brna; rozhodování o všem v Brně, posuzování všeho z hlediska Brna: pražská kapela, která dotvrzuje, jak my, ubozí Pražáci, úpíme pod jhem brnocentrismu* (SN2)
- brodit se** ned. *hemžit se literaturou, obrazy z díla M. Broda: vídeňský Karl Kraus o Praze říkal, že se to tam werflí, brodí, káfká a kischuje* (Resp92)
- broukolog** -a m. *kdo se zabývá brouky* (ml.)
- brouzdač** -e m. neol. *internetový prohlížeč: množství brouzdačů webovými stránkami* (LN00)
- brownománie** -e ž. *náruživé zaujetí pro román J. Browna 'Da Vinci Code'* doba nejprudší brownománie (Resp04)
- bruselobijec** -jce m. *kdo pranýřuje politiku Bruselu: ješitný a zavilý „bruselobijec“ Klaus* (Resp98)
- brusliště** -ě s. neol. *prostor určený na bruslení: brusliště pro veřejnost* (Právo99)
- brutalisticky** přisl. *brutálně: burleskně brutalisticky industriální Komix bar ve Farní ulici* (MF03)
- březinovka** -y ž. expr. *sympatizantka poslance J. Březiny: vášnivé grossovky, langerovky či dokonce březinovky, to je dnes nonsens* (Právo01)
- buddhovství** -í s. *odstranění všech nedostatků z mysli, pravá dokonalost: dosáhnout buddhovství* (HN95)
- bumerangoidní** příd. *připomínající bumerang: bumerangoidní Sylvestr* (oral04)
- bumerangově** přisl. *jako bumerang: tenorista se moc brzo vrhl do těžkých dramatických úloh, což se mu nyní bumerangově vrací ztrátou barvy a lehkosti* (MF02)
- bumpmappingový** příd. neol. *vztahující se k bumpmappingu: bumpmappingové textury hýří pestrostí a detaily* (Blesk03)
- buňkoviště** -ě s. *zástavba buňkami: prostor ustupujícího „buňkoviště“ je v územním plánu Zlína určen k zástavbě* (MF01)
- bunkráctví** -í s. *koníček spočívající v obnovování bunkrů, záliba v renovaci československého pohraničního opevnění: pojem bunkráctví* (BleskMag97)
- burákování** -í s. *soutěž v loupání burských oříšků: populární burákování* (MF03)
- burianolog** -a m. *kdo se vědecky zabývá životem a dílem Z. Buriana: v roce 1980 se burianolog se svým mistrem setkal osobně* (MF01)
- bustička** -y ž. expr. *zdrob. k busta: pozlacená bustička* (LN02)
- butikářka** -y ž. *módní návrhářka, která nenavrhuje módu, ale jen věci, které zaručeně někdo koupí* (MF01)
- butykování** -í s. *nadměrné používání slova butique: snad to „butykování“ nebude mít v našich obcích dlouhé trvání* (LN91)
- buzkovismus** -mu m. *nemoc prajeující se teatrální vzdorovitostí typickou pro P. Buzkovou: nemoc zvaná „buzkovismus“* (Blesk00)
- cákalka** -y ž. *cákající holčička: neposedná „cákalka“ a „skákalka“* (BleskMag97)
- cappucinově** přisl. *jako cappucino: cappucinově hnědá dlouhovlasá brazilská kráska* (Právo98)
- caravaggismus** -mu m. *směr vyznačující se stylem Caravaggia: „caravaggismus“ se opravdu stal vlivným stylem* (Právo03)
- cecíkovitě** přisl. *jako cecíky: objekty cecíkovitě gumové* (Týden03)

- cedníkovitý** příd. *mající vlastnost cedníku, pouštějící informace*: cedníkovitá podstata BIS (Právo99)
- celebritový** příd. *patřící, náležející mezi celebrity*: sešlo se tam mnoho celebritových lidí (SN1)
- celebritóznost** -i ž. *vlastnost celebrit*: celebritóznost jde daleko (ČRo2)
- celníkovatý** příd. *podobající se celníkovi*: ministr je poněkud ministrovatější, poslanec je poněkud poslancovitější, celník poněkud celníkovatější, mašinfira poněkud mašinfirovatější (LN93)
- cenař** -e m. neol. *kdo uděluje, dává výrobkům ceny*: cenař velkého strojírenského podniku (MF04)
- cihelnictví** -í s. neol. *odvětví výroby cihel*: investice do českého cihelnictví (MF92)
- cimrmanovština** -y ž. neol. *styl mluvy, jednání, chování J. Cimrmana*: osvědčené teorie cimrmanovštiny (HN99)
- cinkač** -e m. *kdo něčím cinká*: řada tehdejších cinkačů klíči totiž očekávala leccos jiného než svobodu (MF99)
- cirkusovost** -i ž. *cirkusový styl*: Bořek Šípek si je své cirkusovosti dobře vědom a rád to s ní přehání (LN97)
- citroenař** -e m. *kdo je nadšený pro automobilovou značku Citroen*: jsem zarytý citroenař, ale Jeep Cherokee mi nedá spát (NBlesk03)
- citronoid** -u m., **citronoida** -y ž. *geometrický tvar podobající se citrónu*: rotační citronoid; nazvat křivku citronoidou (LN93)
- cizorodec** -dce m. expr. *kdo se narodil v cizině*: odpor k „cizorodcům“ (LN92)
- cizozemní** příd. *vztahující se k cizím zemím*: cizozemní kraje (LN96)
- clintonovština** -y ž. *způsob jednání, chování B. Clintona, prezentovaný jeho mluvou*: byla to čistě osobní věc a nelze z ní ani dnes činit nějakou „clintonovštinu“ (LN98)
- clownerie** -e ž. *řemeslo, činnost klauna*: hrát clownerii na velkém jevišti (MF01)
- clownovat** ned. *dělat klauna, vykonávat jeho řemeslo*: clownovat naživo (MF01)
- cvakálek** -lka m. expr. *fotograf, fotoreportér*: cvakálci s aparáty kolem zahraniční návštěvy (SN1)
- cvičidlo** -a s. *přístroj na cvičení*: nainstalovat cvičidlo v panelákovém pokoji (Blesk01)
- cyklocestování** -í s. *cestování na kole* (MF01)
- cynizující** příd. *chovající se cynicky*: racionalistický, až cynizující dorost (LN96)
- čajomilství** -í s. *záliba v požívání čaje*: v prvním stadiu čajomilství přistupuje novic k zaslíbenému extraktu jako k božskému zjevení (LN95)
- čapkování** -í s. *pojednání o osobnosti K. Čapka, zabývání se touto osobností*: Klíma své „čapkování“ obrábí 40 let (LN02)
- čarokouzlení** -í s. *čarodějnické kouzlení*: pohádkové čarokouzlení (LN01)
- časožrout** -a m. neol. *žrout času*: muzika je časožrout a šťávožrout (MF01)
- čechobolševický** příd. expr. *vyvolaný, vykonaný českými bolševiky (komunisty)*: čechobolševický puč (SN1)
- Čechonizozemec** -mce m. *Nizozemec českého původu, zpravidla český emigrant usídlený v Nizozemsku*: ve výpravě bylo několik Čechonizozemců, poznali jsme je podle řeči (SN1)
- čechoslovakizovat** dok. i ned. *rozdělit, rozdělovat po způsobu bývalého Československa*: „čechoslovakizovat“ Itálii (MF96)
- čeledínek** -a m. *zdrob. k čeledín*: zelený čeledínek (LN91)
- čepičkář** -e m. *čepičář*: čepičkáři v Karlově ulici (v Praze) se známým ruským artiklem (SN1)

černokněžnění -í s. *dělání černokněžníka, chování související s touto pohádkovou postavou*: sklon k černokněžnění (LN93)

čertování -í s. *strašení čerty*: mikulášské čertování (Blesk03)

českopis -u m. *časopis o Česku* (rekl.)

českorepublikovat ned. *používat sousloví Česká republika*: a právě proto, že se v Česku stále „českorepublikuje“, není divu, že se tato nemotornost přenesla do cizích jazyků (MF98)

česnekově-žumpózní příd. *čichem připomínající česnek a žumpu*: masíčko česnekově-žumpózního zápachu (Právo02)

čiloučkový příd. expr. *zdrob. k čilý*: čiloučkové žluté tramvaje (LN95)

čilouš -e m. expr. *kdo je čilý* (Blesk02)

činkoidní příd. *upnutá na činky*: činkoidní sportovkyně (Právo98)

čitankovitě přísl. *způsobem připomínající jazyk čítanek*: prkenný jazyk čitankovitě slušných „Sípáků“ přímo svádí k vytvoření sarkastické parodie (LN93)

čivavománie -e ž. *náruživé zaujetí pro čivavy*: vlna čivavománie pokračovala v Evropě prázdninovým tanečním hitem Chihuahua (LN03)

člověkoid -a m. expr. *připomínající člověka, související s ním; krvinky*: červení člověkoidi

člověkyně -ě ž. přechýl. *k člověk*: slušná člověkyně (MF04)

čokoloholik -a m. *kdo nevydrží bez čokolády*: armáda „čokolohiků“ (MF01)

čokoládnice -e ž. expr. *žena s tmavou pleťí podobnou barvě čokolády*: krásná čokoládnice s indiánskými geny (MF01)

čokoládoholik -a m. *kdo nevydrží bez čokolády*: Mayové byli těžkými „čokoládoholiky“ (Právo02)

čtyřholčí -í s. *hudební skupina, uskupení čtyř dívek*: šikovné čtyřholčí, které má za sebou předskokanství před hudebními legendami (SN2)

čubičkový příd. *připomínající stylem čubičku*: pan Brodský při oslavě otevření nového mostu během čubičkového tempa zabrblal do vody, že tam přece žádný most není (Refl97)

čumákovat ned. *mazlit se čumákem*: chvíli se se mnou čumákuje (pes), ale pak odejde a jen tak chodí kolem (Právo01)

dadaistina -y ž. *jazyk dadaistů*: slova i věty jsem komolil v jakousi dadaistinu (Právo01)

dallasizace -e ž. neol. *přeměňování, přeměna kultury, zejm. televizních programů, v duchu amerických televizních seriálů typu Dallas*: „hamburgerizace“ a „dallasizace“ hrozí jen tomu, kdo se hamburgerizovat a dallasizovat nechá (Refl98)

dallasizovat ned. neol. *ovlivnit, ovlivňovat někoho, něco americkou kulturou, reprezentovanou americkými seriály typu Dallas*: „hamburgerizace“ a „dallasizace“ hrozí jen tomu, kdo se hamburgerizovat a dallasizovat nechá (Refl98)

dallasovitý příd. *vztahující se k Dalassu*: být uměle nadnášen mocným vlivem dallasovitého bratříčka ze stříbrného plátna (MF98)

datártky -ů m. mn. *dárky, produkty firmy Datart*: vánoční datártky; Datártky pro Vás (rekl.)

datumovací příd. neol. *datovací*: datumovací razítko (LN97)

datumovat ned. neol. *označit datovacím razítkem* (LN97)

davajka -y ž. expr. *prostitutka*: silnice E 55 plná davajek (SN1)

debalvanizovat dok. *zbavit (tíhy) balvanů, mýtu*: debalvanizovat Masaryka (LN93)

debilátka -a s. expr. *hlupáček* (LN93)

debilizátor -u m. expr. *televize*: zapnout si debilizátor (Refl99)

debilizovat ned. expr. *dělat z někoho debila*: politici se přestanou vzájemně debilizovat (MF99)

debilizující příd. *činící z někoho debila*: debilizující vliv televize (Resp96)

debolševizátorství -í s. *vyhoštění bolševiků*: zaujímat liberální postoj vůči militantnímu a radikálnímu „debolševizátorství“ (LN92)

debužirující příd. *hodující, pochutnávající si na dobrém jídle a pití*: debužirující zákazník (LN02)

děckismus -mu m. *hnutí zrovnoprávňující děti s dospělými*: pokud by u nás teď mělo nastoupit nějaké hnutí, tak děckismus (LN92)

dědomrázovat ned. *dělat dědu Mráze*: „Důchod není moc vysoký, tak si alespoň v zimě přivydělám,“ říká 60letý Andrej Volkov, který „dědomrázuje“ již více než 20 let (LN97)

deerotizovat dok. neol. *zbavit erotiky, erotičnosti*: osvětové rady pro tak intimní činnost, jakou je sexualita, mohou člověka i deerotizovat (LN95)

deestrádizace -e ž. *zbavení se stylu v duchu estrád*: deestrádizace volební kampaně (LN02)

defamující příd. *nesmyslný*: defamující údaje (MF96)

defloskulizace -e ž. *zbavení se prázdných obrátů a průpovědí*: jako potřebná se mi jeví rovněž defloskulizace (Právo02)

dehavelizace -e ž. *očistění od působení, vlivu n. názorů V. Havla*: definitivní dokončení „dehavelizace“ české zahraniční politiky (MF04)

deheroizovat dok. *zbavit někoho hrdinského charakteru*: deheroizovat hlavně Freuda s Jungem (MF99)

dechlorátor -u m. neol. *odstraňovač chemických příměsí* (NBlesk99)

dejudaizovat dok. neol. *zbavit všeho, co souvisí s judaismem*: politický pokus zmocnit se bible a dejudaizovat ji (LN99)

dekalkoman -a m. *tvůrce tzv. dekalků*: dekalkoman V. Nezval (MF04)

dekorativizující příd. *činící dekorativním*: dekorativizující vize nutkavých tvarových představ (LtN92)

děkujemák -a m. expr. *tvůrce politické výzvy Děkujeme, odejděte! z roku 1999, určené vládnoucím politikům; její příznivec*: „děkujemáci“ opět vytáhli předlistopadovou kartu, která spočívá v negování současného režimu (SN2)

dekurdizace -e ž. neol. *vyhnání Kurdů*: program dekurdizace iráckého severu (MF96)

delegitimizovat dok. i ned. neol. *zbavit, zbavovat legitimitosti*: ani sládkovce, ani grebenčíkovce nelze delegitimizovat, jestliže je legalizoval volič (MF96)

demečiarizace -e ž. neol. *vymýcení všeho, co souvisí s V. Mečiarom, s jeho politikou*: zhostit se úkolu „demečiarizace“ země (LN98)

démoniěno -a s. *prostředí, oblast zla*: záliba v démoničnu nestále roste (Ref194)

demontátor -a m. expr. *kdo něco demontuje, rozkládá, ničí*: „velký demontátor“ sovětského systému Michail Gorbačov (SN2)

demontátor -a m. neol. *kdo něco demontuje*: „velký demontátor“ Michail Gorbačov (MF98)

demystifikátor -a m. *kdo něco demystifikuje*: výjimečný demystifikátor představ o dobrém gruntu českého maloměsta (MF94)

demýtizátor -a m. neol. *kdo něco odmytizovává*: demýtizátor kultů (LN94)

deníkovitě přísl. *způsobem připomínajícím deník*: básník v dopisech deníkově zaznamenával, že nejlepší inspirací je každodenní práce (SN2)

desakralizující příd. *zbavující posvátnosti*: desakralizující portrét z pera Canettiho (LN99)

desexualizace -e ž. *zbavení sexuality kastrací*: doporučit desexualizaci (LN02)

dešifrant -a m. *kdo něco dešifruje*: skupina dešifrantů (Právo99)

dešifrovatel -e m. *kdo něco dešifruje*: zkušený dešifrovatel (ČNK)

deštníkově přísl. *jako deštník*: ministerstvo představuje orgán, který deštníkově kryje celou instituci (LN03)

dešťodárce -e m. *kdo dává déšť* (odb.)

- detektivování** -í s. *vykonávání profese detektiva*: žít se soukromým detektivováním (Právo00)
- detotalizovaný** příd. *zbavený totalitního charakteru*: myšlenka „detotalizované totality“ (Resp95)
- detotalizovat** dok. *zbavit totalitního charakteru*: iluze, že totalitu lze detotalizovat, demokratizovat, zlidštit (LN92)
- děvčátkoidní** příd. *podobný děvčátku*: vamp „děvčátkoidní“ ztělesňuje neposkvrněnost severských fjordů (Story96)
- dextrofobie** -e ž. neol. *hrůza z předmětů po pravé ruce* (Týden03)
- dezinterpretátor** -a m. *kdo něco dezinterpretuje*: „dezinterpretátor“ Bible (Právo04)
- diaboliáda** -y ž. *represivní akce komunistického režimu proti soukromým obchodníkům* (LN97)
- diabolizovaný** příd. *učiněný dábelským*: diabolizovaná tvář (MF98)
- dialogista** -y m. neol. *tvůrce n. upravovatel dialogů*: renomovaní překladatelé a dialogisté (LN97)
- díblíkoïdní** příd. *podobající se svým hlasem díblíkovi*: díblíkoïdní Hana Zagorová (LNMag97)
- dienstbierovka** -y ž. expr. *sympatizantka J. Dienstbiera (českého politika)*: romantické časy, kdy se české ženy dělily na havlovky, klausovky a dienstbierovky, jsou dávno pryč (Právo01)
- dinosaurománie** -e ž. *náruživé zaujetí pro dinosaury*: legendární Spielbergův velkofilm Jurský park spustil celou lavinu „dinosaurománie“ (MF03)
- diplomatština** -y ž. expr. *řeč diplomatů, diplomatická řeč*: v diplomatštině slovo „ano“ znamená „snad“ (SN2)
- disciplinárna** -y ž. *prostor, místnost, kde se učí disciplíně*: disciplinárna řiťolezectví (Právo01)
- disidouš** -e m. expr. *disident* (Blesk01)
- diskonářez** -u m. expr. *nabitý, atraktivní, hlučný program diskotékové hudby*: jména účinkujících zaručují opravdový diskonářez (SN1)
- diskovýlet** -u m. *výprava do oblasti diskotékové hudby*: diskovýlet za písničkami a humorem (SN1)
- diskurzovat** ned. *rozmlouvat dělat rozhovor*: o průniku umění a veřejnosti lze donekonečna diskutovat, vymezovat, diskurzovat a transcendovat (Atelier98)
- disneylandizující** příd. *přeměňující se na zábavný podnik (na způsob disneylandů)*: rychle se disneylandizující svět (LN03)
- disneyovština** -y ž. *styl animace W. Disneje*: Mulloy používá nekonvenční animaci – žádnou disneyovštinu (MF96)
- disneyzace** -e ž. *přeměňování, přeměna kultury, zejm. televizních programů, v duchu amerických televizních seriálů W. Disneje*: Ritzerův termín mcdonaldizace se rychle zabydlel ve společenských vědách: na rozdíl od jiných, analogických výrazů, jako je například disneyzace nebo v Rusku ražená snickerizace (LN00)
- dívačství** -í s. *chování, vlastnost spočívající v dívání se na něco, sledování něčeho*: televizní dívačství se stalo jednou z dominantních funkcí dnešního člověka (LN98)
- dívkovatý** příd. *podobající se dívce*: šerpy nakonec získaly tři dívky „nejdívkovatější“, a ty ostatní přitom smutně hleděly na korunované hlavy svých vrstevnic (Blesk00)
- dizengofovat** ned. *bavit se v DizengoffCenter*: odjet do Tel Avivu, jak mladí Izraelci říkají, dizengofovat (LN96)
- dlouhovládnost** -í ž. *schopnost, umění dlouho vládnout*: recept Margaret Thatcherové na dlouhovládnost byl v podstatě jednoduchý (MF97)

dobrojitřní příd. *vztahující se k pořadu Dobré jitro*: zkazit dobrojitřního apríla (ČRo2)

dobropisovat dok. i ned. *zapsat, zapisovat ve prospěch účtu*: Pražské komunikace budou příslušnou částku dobropisovat (LN92)

dobrovolničení -í s. *dělání dobrovolných prací*: pár hodin dobrovolničení týdně (HN04)

dohotovenost -i ž. neol. *dokončenost*: definitivní dohotovenost je příznakem choroby nejstrašlivější – zániku (Ref197)

dojezdíště -ě s. *místo, prostor, kam se dojíždí*: Staroměstské náměstí se pro nedělní den stalo „dojezdíštěm“ devadesáti závodníků (MF04)

dojímač -e m. kdo někoho dojíma: klukovský dojímač, jež dobývá hitparády u nás i ve světě (MF00)

dojmenovat dok. neol. *dobře jmenovat*: volební zákon neumožňuje, aby starosta nové členy dojmenoval (MF99)

dokončovač -e m. *kdo něco dokončuje*: dělník profesí lisař a dokončovač (MF99)

dokopec -pce m. *kopec směřující nahoru* (ml.)

dolarizovaný příd. neol. *přeorientovaný na dolary*: plně dolarizovaná Panama (Resp99)

dolarizovat dok. i ned. neol. *zavádět, zavést někam dolary*: dolarizovat nebo devalvovat svou měnu (MF01)

domalovánka -y ž. *snímek, který si divák na základě několika bodů doplní, domyslí, domaluje*: záběry kopulujících orgánů retušoval tak, že zbyly pouze jednotlivé body, čímž vznikla „domalovánka“, při níž si nejpikantnější části divák doplňuje sám (MF02)

domatrixovat dok. *dodívat se na film Matrix*: teď jsem domatrixovala (sms)

domečkovitý příd. neol. *podobající se domečku*: nahoře má tumba domečkovitou schránku pro ostatky svatého Václava (MF98)

donkichotismus -mu m. *chování charakteristické pro Dona Quijota, který se těžko orientuje v reálných podmínkách*: fatální krátkozrakost a vrávoravost se stává tělesným znakem donkichotismu (LN93)

donquijotiáda -y ž. *životní cesta Dona Quijota*: nikoli podstatné je mu poznání, ale donquijotiáda lásky (LN94)

doplňovač -e m. neol. *kdo něco doplňuje*: doplňovač zboží

doprdeliště -ě s. expr. *místo, kde jde všechno „do prdele“ n. kde se „do prdele“ leze* (Právo01)

dopřesnit dok. *zpřesnit*: dopřesnit výpověď (MF03)

dortovitý příd. *podobající se svým tvarem dortu*: domy nejsou dortovité, ale výstavní (Ref197)

dořešeně přisl. *jako vyřešený*: problémy vypadají dořešeně (Resp02)

dosídlovat ned. *dokonávat osídlení*: odešla jsem s manželem dosídlovat pohraničí (Resp92)

doslovismus -mu m. *doslovný překlad nějakého slova*: z některých „doslovismů“, které se potom převezmou z překladu, vznikají samozřejmě potom nesmysly (ČNK98)

dostřešení -í s. *dodělání střechy*: dostřešení zimního stadiónu (Právo99)

došprýmovat se dok. *žerty, šprýmy se někam dostat*: tak se došprýmujeme k závěru (MF94)

doufanlivě přisl. *způsobem doufání*: vyjádřit se o něčem doufanlivě (odb.)

dovádiště -ě s. *místo, prostor vyhraněný dovádění*: dětské dovádíště (MF03)

dovolenkující příd. *beroucí si, užívající si dovolenou*: dovolenkující veřejní činitelé (MF02)

dovyložit dok. *znovu vyložit*: snaha „dovyložit ústavu“ tak, aby parlament mohl „kontrolovat vládu“ (MF94)

dozjišťovat ned. *dobře zjistit*: pracovnice však musela dozjišťovat potřebné podklady (MF02)

dozorovač -e m. *kdo dělá dozor*: místní dozorovač (MF98)

drákulovina -y ž. *činnost, předmět, fotografie vztahující se Drákulovi*: drákuloviny bych zde našťestí mít měla (ml.)

drancovač -e m. *kdo drancuje*: zastřelení rudoarmějci a „drancovači“ (MF97)

drápadlo -a s. neol. *předmět, o který si kočky brousí drápy* (Vlasta95)

drogař -e m. neol. *kdo vyhledává drogy*: pes sloužil jako drogař (Právo04)

drogobijce -e m. *kdo vystupuje razantně proti drogám*: nesmlouvavý drogobijce (LN96)

drogující příd. neol. *požívající drogy*: drogující školáci (MF00)

drživost -i ž. *schopnost držet*: velice dobrá obřačka (druh lyže) se silnou drživostí (MF97)

dřevíště -ě s. *sklad dřeva*: areál bývalého dřevíště (HN96)

dřevořezbářka -y ž. neol. přechýl. *k dřevozeřbář*: dřevořezbářka vyřezala motorovou pilou bójku s vlajkou (MF01)

dualizovat ned. *rozdvoujovat*: celá společnost se dualizuje (Právo02)

dudolog -a m. *kdo se vědecky zybývá dudami, jejich stavbou, historií*: neoficiální titul vrchní dudolog (MF99)

dylanolog -a m. *kdo se vědecky zabývá osobou a dílem B. Dylana*: novinář a dylanolog Paul Williams (MF03)

dylanovat ned. *hrát stylem B. Dylana*: ve Swingin, Echo nebo No More „dylanuje“ až na doraz (LN99)

dylanovština -y ž. *způsob tvorby B. Dylana, jeho styl písničkáření*: byly to takové jako protestsongy, trochu dylanovština (Folk a Country96)

džentlouš -e m. expr. *džentlman*: on má pořád styl, je „džentlouš“, seriózní pán (LN99)

džentlžena -y ž. přechýl. *k džentlman*: vychovat z buranky džentlženu (MF04)

džungloidní příd. *podobající se džungli, nepřehledný*: džungloidní vztahy, poměry (LN94)

ebenistický příd. neol. *vyrábějící z ebenového dřeva*: sbírka nábytku z nejlepších francouzských ebenistických dílen (HN99)

edisonství -í s. *hraní si s tématem a objevování*: téma edisonství (MF03)

egomaniactví -í s. *chorobná sebestřednost*: egomaniactví nejhrubšího zrna (MF01)

egyptovatý příd. *být vlastní Egyptu*: papyrus je nakonec přece jen „nejegyptovatější“ suvenýr (MF99)

éjovat ned. slang. *prosazovat zákon EIA o posouzení vlivu na životní prostředí, mluvit o tomto zákonu*: mezi úředníky MŽP se pomalu začíná vžívat nový termín – éjovat (Právo00)

ekobůh -boha m. *ekologický bůh; bůh ekologů*: pokud budeme s odpady neodpady zacházet tak jako s jejich definicí, tak nás ochraňuj „ekobůh“ (Blesk97)

ekohyénismus -mu m. *ekologické vykořisťování*: Rean prý chtěl na povodních vydělat, a to je podle šéfa Arniky Jindřicha Petrlíka „ekohyénismus“ (MF02)

ekochiméra -y ž. *vidina, klamná představa o ekologii*: ekologický aktivista je nedouk, polovzdělanec, který si maluje jakési ekochiméry, za něž je pak ochoten i násilně bojovat (LN01)

ekochondr -a m. neol. *kdo trpí přecitlivělostí na určité chemické látky*: skupina lidí, které lékaři mohou označit nikoliv jako hypochondry, ale ekochondry, kteří trpí přecitlivělostí na určité chemické látky (HN97)

ekojarmark -u m. *jarmark, trh s ekologickými výrobky*: nabídka na ekojarmarku uspořádaném při „zemědělském dnu“ na ostravském Ekofilmu (SN1)

ekomagorizace -e ž. *ekologické ohlupování*: Knebl se jmenoval náměstkem pro ekomagorizaci obyvatelstva a jeho přítelkyně ministryní (MF00)

ekopranýř -e m. *pranýř určený pro neekologické společnosti*: na haagském ekopranýři jsou vedle ropných firem jako Shell a Texaco hlavně Američané (MF00)

- ekošpinavec** -vce m. *společnost znečišťující životní prostředí*: stojí za ní dva „ekošpinavci“, do nichž byste to asi neřekli: Mostecká uhelná společnost a Chemopetrol (Refl99)
- ekovýbava** -y ž. *ekologické, ekologicky nezávadné náčiní*: běžná ekovýbava chalupáře – motyčky, hrábě, kosa (SN1)
- ekovýjezd** -u m. *ekologický výjezd*: pořádat ekovýjezdy, školní výlety, letní tábory (SN1)
- elektrománie** -e ž. *honba za elektrotechnikou*: Hradec ovládla elektrománie (MF04)
- embargující** příd. *uvalující na někoho embargo*: Američané embargující jiné (Právo04)
- emocionalizovat** ned. neol. *činit emotivním*: silně emocionalizovat rozšíření unie v příštích volbách (MF98)
- epizující** příd. *stávající se epickým*: fiktivní epizující příběhy (LtN91)
- erbově** přísl. *jako erb*: erbově čestný intelektuál (LN01)
- ervéčkovat** ned. neol. *cestovat, jezdit s ervéčkem*: pojezdové domy se ve skutečnosti jmenují „ervéčka“ (RV, Recreation Vehicles). Když jezdíte s ervéčkem tak „ervéčkujete“ (RVing) a jako takový si můžete říkat „ervéčkář“ (Rver)
- esenbáctvo** -a s. *soubor příslušníků SNB*: esenbáctvo se naráz vrhlo na řidiče (MF03)
- estrádista** -y m. neol. *moderátor estrád*: poněvadž je to estrádista, tak se předvádí (LN98)
- eufemizovat** ned. *činit eufemistickým*: eupemizovat nadávky změnami jejich fonetické realizace (Souvislosti96)
- eunuchovatění** -í s. *proces přeměny v eunucha*: jeho cílem bylo eunuchovatěním zapomenout na bolest způsobenou půlroční nevěrou družky (Právo00)
- euroanděl** -a m. *anděl z Evropské unie*: po vstupu do Unie je očekáván příchod euroandělů (HN04)
- eurobrambor** -u m. *brambor splňující parametry Evropské unie*: příslušné komise už sice vědí, jak má vypadat eurojablko či eurobrambor, ovšem o podobě eurofilmu ještě představu nemají (MF02)
- euročarodějnice** -e ž. *čarodějnice spadající pod Evropskou unii*: ve městě 30. dubna pálíme euročarodějnice. Doufám, že bude mít nápis S námi do Evropy, ať je legrace (MF04)
- euročert** -a m. *čert z Evropské unie*: teď bude všechno euro, čert bude euročert i starosta bude eurostarosta (MF04)
- eurodebakl** -u m. *porážka, prohra v Evropské unii*: Vladimír Špidla není jediný, kdo za eurodebakl může (Blesk04)
- eurodivák** -u m. *divák sympatizující s Evropskou unií*: aby nadšený eurodivák dočista nezapomněl, čím má podle kazatelů eurovkusu pohrdat (MF02)
- eurohurvíkovství** -í s. *vychytralý způsob chování typický pro Hurvínka žádoucí pro vstup do EU; vychytralé vybědnutí, vyvážnutí z životní šedi před vstupem do EU* (HN04)
- eurochaos** -u m. *chaos v Evropské unii*: nad blížícím se cenovým eurochaosem mrzne mnoha lidem úsměv na rtech (MF01)
- euroidiot** -a m. expr. hanl. *idiot brojící proti Evropské unii*: Widdecombová se nedávno označila za „euroskeptika, ale nikoli euroidiota“ (LN01)
- eurojablko** -a s. *jablko splňující parametry Evropské unie*: příslušné komise už sice vědí, jak má vypadat eurojablko či eurobrambor, ovšem o podobě eurofilmu ještě představu nemají (MF02)
- eurokamarád** -a m. *kamarád, spřízněnc z Evropské unie*: Lidovci dokonce na svých „eurokamarádech“ postavili celou volební kampaň (MF04)
- eurokocovina** -y ž. *kocovina, rozčarování z Evropské unie, ze vstupu do ní*: evropská euforie v této zemi ustoupila eurokocovině (LN96)

- eurokomik** -a m. *komik v Evropské unii: premiér jistě nemyslel na výroky ODS o eurokomikovi Špidlovi (LN03)*
- eurokouzelník** -a m. expr. hanl. *kdo „kouzlí“, dělá nějaké machinace v rámci vstupu do Evropské unie: finanční eurokouzelníci argumentují, že vyřazení příjmů z privatizace z běžného rozpočtu je poctivější (Refl99)*
- euromávátka** -a s. *mávátka z Evropské unie: české politické hádky získaly nový rozměr. Europaraplata a euromávátka si odnášeli spokojení občané z euromerend ke Dni Evropy (LN03)*
- euromerenda** -y ž. *taneční zábava uspořádaná na počest Evropské unie: české politické hádky získaly nový rozměr. Europaraplata a euromávátka si odnášeli spokojení občané z euromerend ke Dni Evropy (LN03)*
- eurookurka** -y ž. neol. *okurka mající parametry podle směrnic Evropské unie: Unie dokázala i ve Finsku vyvolat řadu negativních reakcí eurobyrokracie – ať už to bylo kvůli závazně stanovenému zakřivení eurookurky, nebo při „aféře“ s vizitkami (MF96)*
- europaraple** -ete s. *paraple z Evropské unie: české politické hádky získaly nový rozměr. Europaraplata a euromávátka si odnášeli spokojení občané z euromerend ke Dni Evropy (LN03)*
- europes** -psa m. *pes pocházející ze zemí Evropské unie: jako by si každá firma představovala, že získá jméno a zákazníky dodáním předpony „euro“. A tak dnes existují prý dokonce „europohřby“, „eurotopení“, „eurouzeniny“ a „europsi“*
- europohádka** -y ž. *lež nesmysl pocházející z Evropské unie: jsou lidé jako ti, kteří europohádkám věří (MF03)*
- europohřeb** -řbu m. *pohřeb podle směrnic Evropské unie: jako by si každá firma představovala, že získá jméno a zákazníky dodáním předpony „euro“. A tak dnes existují prý dokonce „europohřby“, „eurotopení“, „eurouzeniny“ a „europsi“*
- europomeranč** -e m. *pomeranč splňující parametry Evropské unie: Pražané si zaslouží, abychom jim dovezli pravý, čerstvoučkový europomeranč (MF03)*
- europověra** -y ž. *pověra, lež týkající se Evropské unie: mezi europověrami je ale také velké procento těch, které jsou šířeny některými politiky záměrně (LN02)*
- eurosladkost** -i ž. *sladkosti Evropské unie: zajímavý průzkum veřejného mínění proběhl v několika cukrárnách. Prodávaly speciální „eurosladkosti“ dvojího druhu – kladné a záporné – a průběžný stav kupujících oznamovaly na tabuli (MF94)*
- eurosousto** -a s. *sousto, překážka pro Evropskou unii: velké eurosousto Prezident, to zní českému uchu hrdě (MF03)*
- eurostarosta** -y m. *starosta z Evropské unie: teď bude všechno euro, čert bude euročert i starosta bude eurostarosta (MF04)*
- eurostrašící** příd. *strašící Evropskou unii, vstupem do ní: eurostrašící strany, ODS a KSČM, získaly největší podporu (Resp04)*
- eurošmudla** -y m. *nečistotný stát v rámci Evropské unie: podle tohoto kritéria jsou druhými největšími eurošmudly (35 eur) Španělé (Týden03)*
- euroustrašenec** -nce m. *kdo má strach z Evropské unie: ale nemusí se k tomu koni hrnout hned všichni euroustrašenci (Právo04)*
- eurouzenina** -y ž. *uzenina vyrobená podle parametrů Evropské unie: jako by si každá firma představovala, že získá jméno a zákazníky dodáním předpony „euro“. A tak dnes existují prý dokonce „europohřby“, „eurotopení“, „eurouzeniny“ a „europsi“*
- eurověštec** -tce m. *kdo věští budoucí směřování Evropské unie: Euro a čeští eurověštec (Právo99)*

eurověštění -í s. *věštění týkající se budoucích událostí v rámci Evropské unie*: právě tato okolnost – nazvěme ji „eurověštění“ – bývá nejjasnějším důkazem, že dotyčný pouze fabuluje (Právo99)

eurovklus -u m. *vkus podle Evropské unie*: aby nadšený eurodivák dočista nezapomněl, čím má podle kazatelů eurovklusu pohrdat (MF02)

eutanazofobie -e ž. neol. *strach vyjevit hlubokou touhu po smrti* (MF04)

evangelikalismus -mu m. neol. *aliance protestantských evangelických církví*: celosvětový reprezentant evangelikalismu (LN99)

evolucionizující příd. *procházející evolucí, vyvíjející se*: „evolucionizující“ elektronická hudba (HN01)

exotizující příd. *stávající se exotickým*: exotizující trdlování (MF94)

ezoterizovat dok. i ned. *(u)činit ezoterickým*: ezoterizovat zadek (LN96)

fabulózni příd. *podobající se charakterem fabuli*: zúčastnit se fabulózniho podniku (Resp01)

fackovitě přísl. *jako facka*: název Česko zní nelibozvučně až fackovitě (MF95)

fajnšmekryně -ě ž. přechýl. *k fajnšmekr*: asi jsem na tom náměstí natrefil na nějaké fajnšmekryně (MF00)

falusoidní příd. *podobný mužskému pohlavnímu údu*: falusoidní válečky jsou principem mužství (Ref197)

familyman -a m. *kdo je závislý na rodině*: nikdy jsem se necítil jako familyman (Ref193)

fantomatizace -e ž. expr. *přechod do světa filmových fantomů*: proces fantomatizace politiků (LN92)

fantomizovaný příd. *podobající se fantomu*: vehrát se přes fiktivní fantomizované šarže do reálné politické role ministra zahraničních vztahů (LN92)

fantomní příd. *vztahující se k fantomu*: fantomní nadhodnoty (Ref199)

fašistoidně přísl. *jako fašisté*: fašistoidně nenávidět (MF94)

fašizoidní příd. neol. *směřující k fašismu, související s fašismem*: fašizoidní strana, sentiment (Týden04)

fašoidní příd. neol. *připomínající fašistické chování*: publikum se změnilo v jednu fašoidní masu (Resp98)

fatalizátor -a m. *kdo činí něco fatálním*: šokingující fatalizátoři cechového jazyka jsou stále odecpanější (LtN92)

faulíček -u m. expr. *zdrob. k faul*: rozhodčí pískali každý faulíček (MF96)

faunista -y m. *specialista na faunu*: hannoverský faunista (Týden02)

faxovač -e m. expr. *kdo (často a rád) faxuje*: technický pokrok si mě přece jen najde a já se stávám faxovačem (SN2)

fejtonizace -e ž. *nadlehčování zautomatizovanými jazykovými ornamenty*: fejtonizace esejům Miroslava Holuba příliš neprospívá (LN93)

fernetarián -a m. expr. *pijan fernetu*: já vegetarián nejsem, já jsem fernetarián (Folk a Country95)

fernetář -e m. *znalec fernetů* (LN98)

fernetovat ned. *pít fernet*: po půlnoci se asi začne i trochu fernetovat (MF99)

fidlovaččí příd. *vztahující se k Fidlovačce*: první fidlovaččí objev nové tváře z bůhvíkolikáté generace starobylého divadelního rodu (HN98)

figurkov -a m. *prostředí, místo, kde jsou lidé jakýmsi figurkami s předem danými funkcemi*: je to takový figurkov (ml.)

figurkovost -i ž. *figurkový styl*: režisér vsadil evidentně právě na Poláčkovu figurkovost (LN92)

fíkovice -e ž. neol. *pálenka z fíků*: mezi ovocnými pálenkami z celé republiky ji zaujala fíkovice (MF04)

filmovník -a m. expr. *kdo má v oblíbené filmy, filmovou tvorbu; filmomil*: v červnu vrcholí pro filmovníky a filmomily kinařský rok: koná se filmový festival v Karlových Varech (SN2)

finlandizovaný příd. *přeměněný podle vzoru finské ideologie*: „finlandizování“ prezidenti (MF02)

fiškulínství -í s. *vychytralost, šibalství*: mít v očích záblesk fiškulínství (Právo02)

flashující příd. *vydávající blesky, blýskající se*: flashující pódium pro narcistního návštěvníka (MF98)

flešující příd. *blýskající*: snažit se skryt před flešujícími přístroji (Blesk99)

flétnovitě přísl. *zvukem připomínajícím flétnu*: Královnu noci zpívá italská sopranistka Luciana Serraová s flétnovitě čistým tónem i bezchybnou koloraturou (LN93)

flirtovka -y ž. *flirtující SMS zpráva*: Martin Zikmund v knížce tvaru kapesního telefonku dává rady, jak psát důvěrná sdělení, pojmenovaná jím podle síly milostného citu jako flirtovky, laškovky, sextovky a láskovky (LN02)

fňukalství -í s. *ufňukaný způsob chování*: sklony k malichernosti a fňukalství (Týden03)

fofrovačky -ek ž. pomn. neol. *kalhoty ke kolennům s možností nastavných nohavic*: zuřiví rekreanti ve „fofrovačkách“ Adidas (Ref197)

foglariáda -y ž. *filmové zpracování prózy J. Foglara*: atraktivní „foglariáda“ Záhada hlavolamu (LN92)

folkárna -y ž. *místo, akce kde se hraje folk*: člověče, to byla tvrdá folkárna! (Folk a Country95)

folkožrout -a m. expr. *konzument, milovník folku*: o mně se říká, že jsem folkožrout (Folk a Country96)

fonetizátor -a m. *zastávce fonetického přepisu mluveného slova*: naši fonetizátoři by asi nejrady psali „tekst“ (LN93)

formulářově přísl. *stylem formulářů*: firmy mají většinou smlouvy koncipované formulářově (Blesk00)

fotodokumentovat ned. *dokumentovat pomocí fotoaparátu*: zatím se podařilo zapsat či fotodokumentovat 156 Ferenzových portrétů (MF01)

fotomalba -y ž. *malba spojená s fotografií*: autor se věnuje také prostorovým instalacím, fotomontáží, fotomalbě (LN91)

fotorekord -u m. *rekord v počtu fotografií, ve fotografování za určitou dobu*: fotograf ohromil svět svým fotorekordem, kdy za 24 hodin pořídil snímky o životě v Americe, Vietnamu a Londýně (SN2)

fotožurnalista -y m. *novinář, jehož práce spočívá ve fotografování*: fotožurnalista podružné jednotlivosti při práci nutně pomíjí (MF99)

founit ned. expr. *telefonovat*: obecně neradí se pohybujete tam, odkud „founit“ nejde (Periskop97)

fragmentovaný příd. neol. *rozdělený (na části)*: ve Francii zůstává levice i pravice fragmentována na několik vzájemně si konkurujících stran (LN98)

frankoman -a m. *nekritický obdivovatel Francouzů a všeho francouzského* (Právo99)

fraškoidní příd. *podobající se frašce*: fraškoidní motiv, komedie (MF00)

frikulín -a m. *kdo je free, cool a in* (MF03)

frikulínka -y ž. přechýl. *k frikulín*

fuckující příd. expr. *ukazující znamení fuck-off*: fuckující punkerská narkomanka (MF97)

fundovina -y ž. *jednání profesora Fundy* (ml.)

funkcionářit ned. *dělat funkcionáře*: je to především fotbal, kde funkcionářím a dělám vedoucího týmu dorostu (Právo04)

funkcionářstvo -a s. *soubor funkcionářů*: stranické funkcionářstvo (MF02)

futurizovaný příd. *vztahující se k futurismu*: futurizovaná magie složená z přesného rytmu a obsahu slova (MF98)

gagově přísl. *formou gagů*: divadelní sdružení gagově ilustrovalo písničky nové vlny (LN93)

galejnictví -í s. *trestání odsouzenců formou připomínající galeje*: systém sovětského galejnictví v Souostroví Gulag (HN95)

galernictví -í s. neol. *provozování galerií*: důležitý den českého galernictví (MF92)

garážovitý příd. neol. *podobající se garážím*: šeredné garážovité budníky mizí s hanbou v propadlišti dějin (Ref199)

gargantuismus -mu m. *způsob jednání, který nebere v úvahu nějaké omezení n. jiná možná řešení, typický pro Rabelaisovu postavu Gargantuy*: režisérský gargantuismus (LN94)

gelózní příd. neol. *mající vlastnosti gelu*: gelózní spojení s mezibuněčnými bílkovinami (Blesk99)

genonosič -e m. *kdo je nositelem genů*: člověk genům slouží jen jako vehikl „genonosič“ (analogicky k bacilonosiči) (LN93)

gepardišť -ě s. *výběh pro gepardy*: gepardišť se rozkládá na ploše 2200 metrů čtverečních (Právo00)

germánskost -i ž. *germánská příbuznost*: germánskost slov (LN94)

gerontizace -e ž. *proces stárnutí*: gerontizace českého školství (LN03)

gerontofil -a m. *kdo miluje, zbožňuje staré lidi*: Jaro není žádný ujetý gerontofil (Ref197)

gestičko -a s. *zdrob. ke gesto*: dělá grimasy a sebeironická gestička (MF95)

ghetoidní, ghettoidní příd. *podobající se ghettu, uzavírající se před okolním světem*: ghetoidní názor na život (Ref100)

ghetoidnost -i ž. *uzavřenost vůči okolnímu světu* (Ref102)

goista -y m. *hráč stolní hry go*: na Jesenicku je nejvíce goistů v České republice (MF03)

golemoidní příd. *připomínající Golema*: těžkopádní tvorové s golemoidní koulí místo hlavy (ČNK)

golfiček -u m. expr. *zdrob. ke golf*: zajedu si do Poděbrad na golfiček (MF99)

golfština -y ž. *mluva lidí sjatých s golfem; výrazy z oblasti golfu, golfový slang*: učte se golfštinu; slovo golfština vuvolává v člověku rozporuplné pocity (SN2)

gorbačovština -y ž. *politika charakteristická mluvou M. S. Gorbačova, jeho styl mluvy, promluvy*: zabránit příchodu takzvané gorbačovštiny k nám (MF92)

gramofonista -y m. *kdo vytváří hudbu pomocí gramofonu; DJ*: přední experimentální gramofonista DJ Olive (Týden04)

grázlovství -í s. *způsob chování grázlů*: pomník svatého grázlovství (MF97)

grégrovatění -í s. *proměňování ve stylu M. Grégra*: grégrovatění naší politiky (MF02)

grevitalizace -e ž. expr. hanl. *revitalizace českých podniků podle představ ministra průmyslu a obchodu M. Grégra*: jednoznačně odmítnout projekt grevitalizace (SN2)

grevitalizační příd. expr. hanl. *vztahující se ke grevitalizaci; pro ni příznačný*: z nadějně kostry tržně konformního projektu se tak může v zájmu politických kompromisů stát opět nesmyslný „grevitalizační“ paskvil; grevitalizační smluvní ceny (SN2)

griloviště -ě s. *místo, prostor určený ke grilování*: zastřešené griloviště (MF03)

grossovec -vce m. neol. *přívrženec S. Grosse (českého politika)*: spory mezi „grossovci“ a „zemanovci“ vypukly s novou intenzitou (LN00)

- grossovka** -y ž. expr. *sympatizantka S. Grosse (českého politika)*: vášnivě grossovky, langerovky či dokonce březinovsky, to je dnes nonsens (Právo01)
- grosstapák** -a m. expr. hanl. *člen strany ČSSD v čele se ministrem vnitra S. Grossem provádějícím policejní vyšetřování připomínající gestapo*: použijí tvrdé předvolební výroky: je možné, že už příští týden zasednou v krajských vládách „modré straky“ společně s „grosstapáky“? (MF04)
- grosstapo** -a s. expr. hanl. *policejní vyšetřování pod vedením někdejšího ministra vnitra S. Grosse a jeho přívrženců připomínající gestapo*: v zemi funguje grosstapo (Právo04)
- gulášovitý** příd. expr. *podobající se guláši*: královský galakonzert se už začíná podobat nechvalně známým „gulášovitým“ estrádám (LN92)
- gumoid** -a m. *příšery připomínající svoji konsistencí gumu*: gumoidi útočí (MF99)
- hafovat** ned. *dělat „haf, haf“*: na psy se hafuje (Právo99)
- halabalista** -y m. expr. *kdo dělá věci nepořádně, ledabyly (halabala)*: říkám o sobě, že jsem člověk halabalista, tudíž mě nerozčiluje, že není všechno, jak má být (SN2)
- halasovství** -í s. *příslušnost, sympatie k literárnímu stylu F. Halase*: mladistvé halasovství (Právo04)
- hamburgerizace** -e ž. neol. *vytváření uniformního, povrchního, konzumního životního stylu (na způsob stravování v hamburgerových jídelnách)*: „hamburgerizace“ a „dallasizace“ hrozí jen tomu, kdo se hamburgerizovat a dallasizovat nechá. (Ref198)
- hamburgerizovat** ned. neol. *vytvářet uniformní, povrchní, konzumní životní styl (na způsob stravování v hamburgerových jídelnách)*: „hamburgerizace“ a „dallasizace“ hrozí jen tomu, kdo se hamburgerizovat a dallasizovat nechá (Ref198)
- hamletování** -í s. *filozofování ve stylu Hamleta*: po alkoholu nepřichází žádné hamletování, jet nebo nejjet (Resp02)
- hamletovost** -i ž. *souhrn vlastností charakterizujících Shakespearova Hamleta*: přetržitost, rozpojenost, takřkajíc hamletovost je něčím, co k nám patří, proto také bez ustání usilujeme o jednotu, většinou marně a za cenu příliš vysokou (LN Příloha93)
- haničincovatět** ned. *začínat se podobat stylem chování, jednání P. Haničincovi*: „Už mluvím sprostě a haničincovatím, to je dobré znamení,“ konstatoval představitel mužných postav na jevišti pražského Divadla na Vinohradech (BleskMag97)
- hanobeníčko** -a s. *zdrob. k hanobení*: lid byl podle toho paragrafu trestán za každý vtíp, za každé hanobeníčko (LN95)
- harfátko** -a s. *malý potomek harfy*: na svět přišlo druhé harfátko (Folk a Country97)
- harmonikovč** přísl. *způsobem podobajícím se harmonice*: harmonikovč skládané žaluzie z barevných tkanin (MF96)
- harpagonství** -í s. *styl chování typický pro Moliérova Harpagona, lakomství*: důsledná šetrnost se mění v harpagonství (LN93)
- havlíčkolog** -a m. *kdo se zabývá životem a dílem K. H. Borovského*: předseda ČNR je havlíčkolog (LN92)
- havlíčkovat** ned. *psát stylem K. H. Borovského*: potřebujeme spíše havlíčkovat než šaldovat (LtN91)
- havlobijce** -e m. *kdo razantně vystupuje proti V. Havlovi*: statečný havlobijce Václav Klaus (Resp99)
- havlofil** -a m. *obdivovatel V. Havla*: zavilý havlofil (MF02)
- havlokracie** -e ž. *demokracie založená především na silné občanské společnosti prosazovaná V. Havlem (českým politikem, býv. prezidentem)*: Klaus brání demokracii proti havlokracii; stoupenci havlokracie (SN2)

- havlog** -a m. *kdo se zabývá osobností V. Havla*: stal jsem se havlogem (LN96)
- havlománie** -e ž. (*vášnivě*) *zaujetí pro V. Havla, jeho hry*: brzy po listopadu 1989 vypukla v českých a moravských divadlech vlna „havlománie“ (LN93)
- havlomobil** -u m. *automobil určený k převážení V. Havla*: dojel by (prezident V. Havel) až na místo, vypustil poklopem věnec a potom s havlomobilem zase vycouval (MF93)
- havlovačka** -ky ž. *přeneseně politická polévka charakteristická stylem V. Havla*: porce polévky havlovačky
- havlovec** -vce m. neol. *příznivec V. Havla*: i v jídelně můžeme spatřit u jednoho stolu klausovce a u druhého antiklausovce, kteří se zároveň stávají havlovci (Blesk97)
- havlovka** -y ž. *sympatizantka V. Havla (českého politika)*: romantické časy, kdy se české ženy dělily na havlovky, klausovky a dienstbierovky, jsou dávno pryč (Právo01)
- havlovláda** -y ž. *vláda V. Havla*: pokud by Havel musel svou výjimečnou pozici po volbách využít znovu a sestavit další „havlovládu“, fakticky by to znamenalo, že se stává osobním garantem politického systému (Resp98)
- havranizátor** -a m. *kdo činí někoho havranem*: městský havranizátor uděluje potvrzení šéfredaktorovi Literárních novin Vladimíru Karfíkovi, že se stal diplomovaným havranem.
- házeliště** -ě s. neol. *prostor, kam se něco hází*: házeliště ručních granátů (Blesk00)
- hebrejství** -í s. *hebrejský způsob života*: konzumace masa i krve je v protikladu k hebrejství (Ref104)
- heroik** -a m. *kdo je heroický*: heroik a patetik českých stalinských lágrů (LN96)
- heroinoman** -a m. *kdo je závislý na heroinu*; *heroinista*: heroinomanům terapie náhražkovou drogou methadonem nestačí (LN92)
- heroinomanka** -y ž. přechýl. *k heroinoman*; *heroinistka*: hrdinkou příběhu je heroinomanka (SN1)
- heteroláska** -y ž. žert. *láska mezi jedinci opačného pohlaví, heterosexuální láska*: za trochu heterolásky šel bych světa kraj (SN2)
- heterosvazek** -u ž. *svazek dvou heterosexuálních jedinců*: žít v heterosvazku (SN2) z úže
- himálajistka** -y ž. *žena slézající Himaláje* (LN95)
- hitíček** -čku m. *zdrob. k hit*: píseň se stala hitíčkem (ml.) J ?
- hitlerofobie** -e ž. *strach z A. Hitlera, odpor k němu*: nová nemoc hitlerofobie (MF03)
- hladovat** ned. *držet hladovku*; *trpět nřady*: každý hospodář ví, že projí-li v zimě osivo, příští rok bude hladovat, protože zasít nebude co (Právo04)
- hladovkující** příd. *držící hladovku*: hladovkující horníci (MF99)
- hlídárna** -y ž. *zařízení na hlídání dětí*: ze školky se stala jen lepší hlídárna (Resp03)
- hloubačství** -í s. *hloubavý způsob myšlení*: hudebního hloubačství (MF02)
- hloučkování** -í s. *vytváření hloučků*: globalizace popírá princip hloučkování, jež vede k diferenciaci (Právo03)
- hloučkový** příd. *mající charakter hloučku*: hloučkové uspořádání (Právo03)
- hluchař** -e m. *kdo nemá hudební sluch*; *hluchoň*: absolutní hluchař (Ref197)
- hluchoň** -ě m. expr. *kdo nemá hudební sluch*; *hluchař*: na kytarové sólo reagovali i největší hluchoňové v publiku (SN1)
- hlukařina** -y ž. *hudební skupina hrající stylem hluku, vytvářející hluk*: na pražském koncertě kapelu doprovodí „improvizovaná hlukařina“ Napalmed (Ref199)
- hmyzofobní** příd. *mající strach (fobii) z hmyzu*: hmyzofobní farmáři ničili půdu vražednými herbicidy (SN2)
- hmyzoidní** příd. *připomínající svým vzhledem hmyz*: hmyzoidní, výhrůžně vyhlížející věc (letadlo) (ČNK)

hněvivec -vce m. expr. *kdo se hněvá*: potměšilý parafrázista a zároveň rytířský soupeř, hněvivec a zároveň podmanitel básnického svéúčelu (LN96)

hnízdově přisl. *způsobem podobným hnízdům*: molekuly nového maziva s hnízdově cibulovitou strukturou (MF99)

hobbitovský příd. *vztahující se k hobbitovi*: kvůli hobbitovské cestě hrstky politiků tam a zase zpátky bylo nutné sestavovat prozatímní vládu (Právo98)

hokejománie -e ž. *náruživé zaujetí pro hokej*: noční hokejománie pokračuje (Blesk02)

hokejování -í s. *hraní hokeje*: k ženskému hokejování se hlásí víc než tucet zemí (Refl93)

hokejovost -i ž. *schopnost hrát hokej*: hráčům chybí hokejovost (MF04)

holčičkovatý příd. *podobající se holčičce*: Ruth si myslí, že je holčičkovatější, jemnější a něžnější (Právo02)

holinkáda -y ž. *soutěž, při níž se sportovní disciplíny absolvují v holinkách*: vyšebrodská holinkáda (MF02)

holkořadí -í s. expr. *řada prostitutek (holek) čekajících u silnice na klienty*: silnice lemovaná svodidly a holkořadím (SN2)

hollywoodizující příd. neol. *přeměňující se na způsob Hollywoodu*: hollywoodizující styl (Refl04)

holmesiáda -y ž. neol. *akce shromažďující detektivní příběhy spojená s postavou Sherlocka Holmese*: holmesiáda stále trvá a každým rokem k ní přibývají další tituly Doylevých pokračovatelů (HN04)

holobazén -u m. *bazén bez jakýchkoli přídatných zařízení*: koncepčně zastaralý, zbytečně drahý, krytý „holobazén“ (MF04)

holocaustování -í s. *zabývání se holocaustem, mluvení či pojednávání o něm*: vyrobit si z holocaustování ideální námět kvazihlubokomyslné konverzace (MF99)

holomíčkování -í s. *styl fotografování B. Holomíčka*: „holomíčkování“ – snímky přátel, známých, významných osobností z večírků (MF99)

holopupkatý příd. *s holým pupkem*: holopupkatý řidič (LN92)

holovize -e ž. *okleštěná, na program chudá televize*: poslední nezávislý veřejnoprávní kanál holovize opět změnil svého mecenáše (MF01)

holovýroba -y ž. *čistá výroba*: z velké části vyrábíme druhořadou „holovýrobu“ a laciné exportní produkty (MF02)

homocaust -u m. *vyhlazování homosexuálně orientovaných osob*: pro pomník obětem „homocaustu“ hlasovali poslanci rudo-zelené vládní koalice a liberálové (Týden03)

homopolitik –a m. *politika zastávající se práv homosexuálů, lidí obecně*: nikdy jsem nebyl ten „homopolitik“ v pravém slova smyslu (HN04)

homosexualismus -mu m. *homosexualita; ideologie homosexuálů*: uchránit společnost před hrozbou „homosexualismu“ a liberalizace morálky (Refl99)

homosexuálově přisl. *jako homosexuál*: být homosexuálově oddán (Týden04)

honitel -e m. *kdo něco n. někoho honí*: NATO není žádný výprodej nebo pojišťovna pro pozdní honitele bycha (MF97)

honorářově přisl. *oceněním honorářem*: většina advokátů dává přednost honorářově atraktivnějším agendám (Právo99)

hororista -y m. neol. *tvůrce hororů*: hororista Ambros Bierce (MF00)

hororózní příd. *mající charakter hororu*: hororózní milostné příběhy (Blesk97)

hořkopěnný příd. *mající hořkou pěnu*: české pivovary do hořkopěnného moře přilévají 18 milionů hektolitrů (MF95)

hospodování -í s. *posedávání v hospodě*: hospodování a marné a ničemné tlachání (Refl97)

hostka -y ž. přechýl. *k host* (CRO2)

- houboslepý** příd. *neschopný hledat, najít houby*: některé národy jsou prostě houboslepé (SN2)
- houpavost** -i ž. *vlastnost charakterizující tanec jako houpavý*: beatový rytmus i houpavost jamajského reggae (MF03)
- houseman** -a m. *kdo poslouchá house* (MF99)
- hováďák** -a m. expr. *hovado* (Blesk01)
- hovnový** příd. expr. *vztahující se k hovnu*: konstrukce hovnového vysavače (Refl98)
- hrabalista** -y m. *specialista na dílo B. Hrabala*: maďarský „hrabalista“ Peter Kocsis (MF04)
- hrabalologie** -e ž. *obor zabývající se životem a dílem B. Hrabala*: američtí bohemisté a historikové kultury fušující do hrabalologie (LN92)
- hračičkování** -í s. *rozpuštělé hraní*: hračičkování si s písmenky, slabikami, slovy a významy (BleskMag03)
- hraičkovství** -í s. *pohrávání si s něčím*: pěvecké hraičkovství (MF04)
- hradování** -í s. *vládnutí, vykonávání prezidentského úřadu na Hradě*: vykašlat se na „hradování“ (NBlesk98)
- hranál** -a m. expr. *člověk s mohutnou (hranatou) postavou*: hranálové v kožené bundách (SN2)
- hranatizování** -í s. *činění hranatým*: hranatizování figur i věcí (LN91)
- hrátkovat** ned. *provádět hrátky*: člověk se rozmnožuje nebo jen sexuálně hrátkuje (Právo99)
- hromosvodač** -e m. neol. *výrobce hromosvodů* (LN96)
- hrůzinec** -nce m. *dům hrůzy* (HN96)
- hřebenování** -í s. neol. *sbírání pomoci hřebenu*: chytit někoho na borůvkách při hřebenování (MF99)
- hřebíkiáda** -y ž. *soutěž v zatloukání hřebíků*: pokračovala až do nedělního odpoledne (MF02)
- hříčkaření** -í s. *tvoření hříček*: sklon k permanentnímu slovnímu hříčkaření a šoufkům (LN92)
- hřmotnit** ned. *chovat se hřmotně*: hospodsky hřmotnit (Resp91)
- hulvatizace** -e ž. expr. hanl. *přeměna, přeměňování něčeho v hulvátský, nevychovaný styl*: hulvatizace české politiky (Právo00)
- humoralizace** -e ž. *humorné zobrazování*: obrazy z éry humoralizace (LN97)
- humoriáda** -y ž. *soutěž o nejlepšího humoristu*: vítěz humoriády (NBlesk00)
- húskismus** -mu m. *ideologický směr pojmenovaný podle A. M. Húsky*: Miroslav Kusý, který přednáší na katedře politologie Filozofické fakulty, vymyslel nový ideologický směr, který hanlivě nazval „húskismus“. Vysmívá se tím názorům Augustína Mariána Húsky, jehož považuje za hlavního ideologa (Právo98)
- hvězdičkátor** -a m. *kdo provádí hvězdičkování, udělování hvězdiček*: mé zařazení po bok slovných hvězdičkátorů (SN2)
- hvězdnost** -i ž. *vlastnost patření mezi hvězdy, věhlasnost*: kapela se do pozice idolů sama manipuluje přiznáním své hvězdnosti (LN93)
- hvězdopravkyně** -ě ž. neol. přechýl. *k hvězdopravec*: pikantní snímky známé hvězdopravkyně (Blesk97)
- hvězdozpytec** -tce m. *hvězdář*: evropský hvězdozpytec (MF98)
- hydrobaron** -a m. *majitel vodní elektrárny*: bojíme se „hydrobaronů“? (LN91)
- hyeňátko** -a s. *mládě hyeny*: hyeňátko skotačí v prachu (MF96)
- hyperbrak** -u m. *obrovský brak*: prázdně kýčovitý hyperbrak Lunetic (MF99)

hyperkutil -a m. *velký kutil*: předchozím obyvatelem bytu byl hyperkutil, všude po něm zůstalo plno „lidové tvořivosti“ (Právo99)

hyperpadouch -a m. *velký padouch*: atomový fyzik a hyperpadouch dr. No hodlá zničit část planety (Týden02)

hyperšance -e ž. *obrovská šance*: hypersklady ovšem poskytují hyperšanci zlodějům, a tady už neříkám hyperzlodějům, protože kradák je vždycky ušmudlaný póvl (MF99)

hyperzloděj -e m. *zloděj kradoucí ve velkém*: hypersklady ovšem poskytují hyperšanci zlodějům, a tady už neříkám hyperzlodějům, protože kradák je vždycky ušmudlaný póvl (MF99)

hypochondrizarovat se ned. *stávat se hypochondrem*: pacient se může hypochondrizarovat a stávat se na medicíně závislým (Souvislosti97)

hysterizující příd. *činící hysterickým*: hysterizující nevědomost, neznalost, falešné mytizování a obviňování (LN03)

hysteroidní příd. *přibližující se hysterii*: hysteroidní až hysterická „drogová matka“ (LN02)

chameleonství -í s. *schopnost přizpůsobit se něčemu, někomu, stylu něčeho, někoho*: hudební chameleonství jako hlavní stylový prvek moderní hudby dneška (MF04)

chaotizovat ned. neol. *uvádět v chaos*: chaotizovat společnost (LN97)

chaotizující příd. *způsobující chaos*: chaotizující globální změny (MF02)

chaplíniáda -y ž. *jednoduchá pohybová struktura zasazená do černobílé scény na způsob Ch. Chaplina*: vážná „chaplíniáda“ (LN02)

chlácholíc -e m. *kdo někoho chlácholí*: profesionální chlácholíc (Právo99)

chlácholítka -a s. *co někoho chlácholí*: laciné chlácholítka (Katolický Týdeník)

chlápkovský příd. *chováním podobný chlapům*: hodně chlápkovská jsem byla v Dánsku, kde jsme vystupovali s divadlem (LN94)

chlastáníčko -a s. neol. *zdrob. k chlast*: V. Klaus totiž nějaké to chlastáníčko při jednání nerad vidí (Blesk99)

chlípnit ned. *chovat se chlípně*: Karamazovci mohou jakkoli chlípnit (Souvislosti96)

chliváctví -í s. *zvrácené chování*: dekadentně unavené chliváctví (MF97)

chodič -e m. *kdo s něčím chodí přes hranice, něco přes hranice přenáší*: polští „chodiči s pitím“ reptají (Blesk98)

choreografování -í s. neol. *vykonávání povolání choreografa*: dávat přednost choreografování před politikářením (MF99)

chrapláctví -í s. *chraplavý styl zpěvu*: přehlídka hlasového chrapláctví (HN99)

chrastidlo -a s. *hudební nástroj, který chrastí*: exotický nástroj peruánské chrastidlo (MF99)

chronofobie -e ž. neol. *strach z času* (Týden03)

chroupač -e m. expr. *kdo něco chroupe*: chroupači popcornu a pijáci coca-coly (SN2)

chuťózní příd. *vzbuzující chuť, zvl. sexuální*: chuťózní zdravotní sestra (Právo02)

chvilkař -e m. *kdo si koupil, kupuje zájezd s označením „zájezd na poslední chvíli“*: ideální chvilkař je člověk rozhodný, rázný; zkušený chvilkař se dokáže adaptovat (SN2)

igelit'ák -a m. *kdo odnáší reklamní předměty z výstav ap. v igelitových taškách*: firemní igelit'áci chodí až poslední den výstav, kdy firmy všechno rozdávají o sto šest (SN2)

igelitiáda -y ž. *akce dobrovolného sbírání odpadů* (MF04)

ikonář -e m. neol. *kniha obsahující ikony*: zlatý ikonář (Blesk01)

ikoniště -ě s. *prostor, kde se nacházejí ikony*: zlacené ikoniště (Vlasta95)

indianajonesovský příd. *vztahující se k filmové postavě Indiana Jonese*: indianajonesovská honba za archou úmluvy (LN03)

infarktózni příd. *způsobující infarkt*: infarktózni přímořská doprava (HN99)

informant -a m. *kdo informuje někoho, informátor*: zprávy nezávislých informantů (LN96)

internetění -í s. expr. *užívání Internetu; surfování*: vystavený protokol rozpoutal celodenní internetění (SN1)

internetista -y m. neol. *kdo často používá internet*: maniakální internetista (LN02)

internetizovaný příd. *vybavený internetem*: internetizované pobočky knihovny (MF01)

internetoplavec -vce m. *kdo brouzdá po internetu*: do systému surfujícího internetoplavce proudí nejen informace z celého světa, ale při troše smůly i viry (MF96)

intimizující příd. *proměňující se v intimní*: intimizující lyrická malba (MF01)

invalidizovaný příd. *učiněný invalidou*: drogové matce paradoxně dítě invalidizované drogami může vyhovovat (Refl00)

invalidizovat ned. *dělat z někoho invalidu*: „invalidizovat“ oběti válečných útrap (MF97)

invalidizující příd. *činící z někoho invalidu*: smrtící, invalidizující nebo dlouhodobě poškozující je tbc u vnímavých jedinců (MF94)

inženýring -u m. *inženýrování*: jednání s úřady a veškerý „inženýring“ má na starosti firma Akcent, která se zabývá i správou nemovitostí (Týden07)

irskost -i ž. *identita, kultura příslušníků Irska*: atributy „irskosti“ (Právo03)

islamofobie -e ž. neol. *strach z islámu*: britští muslimové setkávají s projevy islamofobie (Týden04)

izolacionalismus -mu m. *princip izolace, stranění se něčemu*: sklon k izolacionalismu (Refl93)

jablkoholik -a m. *kdo nevydrží bez jablek*: procento jablkoholiků je v populaci poměrně malé (MF93)

jacksonmánie -e ž. *náruživé až chorobné zaujetí pro M. Jacksona, jeho hudbu*: mnozí Pražané se na jacksonmánii dívají zamračeně (MF96)

jágrmánie -e ž. *náruživé zaujetí pro hokejistu J. Jágra*: takže si od té jágrmánie moc neoddychnete? (Blesk04)

jachtman -a m. *kdo se často plaví na jachtě, kdo je na ní závislý*: americký jachtman se připravil do Zanzibaru (LN93)

jájinkovství -í s. *sebestřednost*: sebevědomé jájinkovství (Právo01)

jakoblues neskl. s. *skladba, píseň napodobující blues*: výběr písní obsahuje mimo jiné jedno jakoblues, jednu pseudolidovku a jednu nedvědovku jako vyšitou (SN2)

jakobykancelář -e m. *místnost pouze vypadající jako kancelář*: sedíme pohodlně usazení v přijímací jakobykanceláři (SN2)

jakobyreferendum -da s. expr. *hlasování pouze vypadající jako referendum*: referendum být nemůže a jakobyreferendum nevzala prohrávající strana vážně (SN2)

jakozaměstnání -í s. *co napodobuje zaměstnání*: maturanti mají za sebou „jakozaměstnání“, přípravu ve fiktivní firmě (SN2)

jaktovidič -e m. *host pořadu Jak to vidí*: rodina jaktovidičů (ČRo2)

jánabráchismus -mu m. *způsob donášení podle frazeologizmu „já na bráchu, brácha na mě“*: systém vydatného toku finančních prostředků bez jejich účinné kontroly je živnou půdou pro „jánabráchismus“ televizních pracovníků a externistů (LN00)

janáčkolog -a m. *kdo se vědecky zabývá životem a dílem hudebního skladatele L. Janáčka*: vášnivý janáčkolog (MF00)

jánapřítelismus, jánapřítelismus -mu m. expr. *protislužby mezi přáteli, známými*: ve straně funguje jánapřítelismus (SN2)

- jánošíkování** -í s. *vládnutí s heslem Jánošíka, který bohatým bral a chudým dával:* sociálně-demokratické jánošíkování (LN98)
- japonobijce** -e m. *kdo bije Japonce, kdo proti nim razantně vystupuje:* největší „japonobijec“ mezi americkými podnikateli (LN92)
- jasaviště** -ě s. *hlediště, v němž se jásá:* nálada v publiku se dá charakterizovat jako „rozjásané jasaviště“ (MF02)
- jasnomluvec** -vce m. *kdo jasně mluví* (LN92)
- jasnovědkyně** -ě ž. přechýl. *k jasnovidce:* japonské jasnovědkyně (Blesk99)
- jazykovědkyně** -ě ž. neol. přechýl. *k jazykovědec:* soud si vyžádal posudek od jazykovědkyně (Refl03)
- jedlota** -y ž. *chuť k jídlu* (ml.)
- jedlovice** -e ž. neol. *pálenka z šišek jedle:* na řadu přijdou ještě větší kuriozity – výroba borůvkovice, jedlovice či pivovice (Právo02)
- jednoduchoučký** příd. expr. *zdrob. k jednoduchý:* jednoduchoučký funkční model (LN01)
- jednovětost** -i ž. *vlastnost charakterizující skladbu jako jednovětou:* jednovětost zařazených skladeb (MF 1997)
- jedově** přísl. *jedovatě:* jedově sarkastické názory (LN03)
- jehlově** přísl. *jako jehla:* jehlově úzké kalhoty (Právo99)
- jelcinismus** -mu m. *politika B. Jelcina:* skoncovat s jelcinismem (LN94)
- jelcinokracie** -e ž. *autoritářské vedení státu B. Jelcinem (ruským politikem, bývalým prezidentem):* konec éry „jelcinokracie“ (SN2)
- jelcinománie** -e ž. *náruživé zaujetí pro B. Jelcina, jeho politiku:* Západ se rozhodl zbavit se své staré „jelcinománie“ (HN99)
- jeptiškárna** -y ž. *stroze zařízená ubytovna (podle vzoru klášterů jeptišek):* „je to taková jeptiškárna,“ hodnotí ubytovací prostory Jana Novotná (MF96)
- jeřabinovice** -e ž. neol. *pálenka z jeřabin:* z dálky vonící rybízovice, jeřabinovice, šípkovice i další netradiční pálenky (MF04)
- jetřebismus** -mu m. *neosobní deklarování potřebnosti podle frazeologizmi „je třeba“:* nedávno jsem na schůzi slyšel nový výraz s -ismus: jetřebismus. Označuje se tak neosobní deklarování potřebnosti (je třeba udělat atd.) místo skutečných činů (LN91)
- jézédáctví** -í s. *způsob života pracovníků JZD:* doba zahnojeného jézédáctví a uválených modráků (MF04)
- jezevíkovitě** přísl. *způsobem podobným jezevíčkovi:* jezevíkovitě dlouhá koloběžka (MF02)
- jezuitismus** -mu m. *způsob jednání typický pro jezuitu:* pokleslý jezuitismus jako z učebnice (Právo02)
- ježíškovský** příd. *vztahující se k Ježíškovi:* razítka s ježíškovským pozdravem (MF04)
- ježíškový** příd. *vztahující se k Ježíškovi, Vánocům:* „ježíšková“ polévka (LN01)
- jídloholik** -a m. expr. *(až chorobný) milovník jídla:* snaha přetvořit se z jídloholika na normálního strávnicka vyžaduje značné úsilí (SN1)
- jihocheskost** -i ž. *vlastnost, identita Jihočechů:* systematický badatel v „jihocheskosti“ (Souvislosti96)
- jiráskovatění** -í s. *hemžení literaturou A. Jiráska:* pomlčet o jiráskovatění (Resp92)
- jítí** -í s. *chození* (odb.)
- jogizující** příd. *vztahující se k józe:* jogizující cvičení je velmi účinné a příjemné (MF03)
- jogurtovat** ned. *vyrábět jogurt* (Refl99)
- jorkšíračka** -y ž. přechýl. *k jorkšír:* jorkšíračka Lucinka (Blesk99)

- jožinobažinoidní** příd. *podobající se melodií a rytmem Mládkově písni Jožin z bažin*: Mládek svými jožinobažinoidními písněmi i zpěvem trochu vylepšil Novým Zelenáčům profil (ČNK)
- jumpovat** ned. *provádět bungee jumping*: podle některých informací „jumpovali“ už kdysi na lijánách mladí domorodci (SN1)
- kabinetnost** -i ž. *odtrženost od praktického života, problémů*: kritika za kabinetnost politiky (LN92)
- kacířování** -í s. *kacířský způsob jednání*: kacířování J. Zieleniece (MF97)
- kacířovatý** příd. *mající chování kacíře*: kacíř kacířovatý (MF99)
- kafemlejnkovitě** přisl. *stále dokola*: dovolil si vstoupit na půdu, o které dynastie polovzdělců kafemlejnkovitě opakovaly, že „tady nic zajímavého není“ (MF99)
- kafkat se** ned. *hemžit se literaturou, obrazy z díla F. Kafky*: vídeňský Karl Kraus o Praze říkal, že se to tam werflí, brodí, kaffká a kischuje (Resp92)
- kafkoidnost** -i ž. *vlastnost odvozená od F. Kafky*: mnichovanství a kafkoidnost (ČNK)
- kafkující** příd. *píšící stylem F. Kafky*: exaltovaný a „odcizeně kafkující“ P. Lébl (Resp01)
- kajaking** -u m. *plavení se na kajaku*: „kajaking“ na moři (MF04)
- kajdistický** příd. *vztahující se k Al Kajdě*: kajdistický útok na Ameriku (Týden04)
- kajinkománie** -e ž. *sympatie s uprchnutým vrahem J. Kájínkem*: oslavná kajinkománie (LN00)
- kaleidoskopičnost** -i ž. *zrcadlové odrážení*: kaleidoskopičnost děje dává hercům příležitost jen k určitým typům (LN02)
- kalhotovník** -u m. *tyč na kalhoty* (Právo04)
- kaligrafovat** ned. neol. *ozdobně psát*: kaligrafovat jména židovských obětí na bílé stěny (Resp02)
- kamenobijce** -e m. *kdo hází kameny po někom, něčem*: policisté žádné kamenobijce nedopadli (Blesk99)
- kaminkautovat** dok. i ned. *prodělat, prodělávat coming out*: je třeba „kaminkautovat“ (MF99)
- kamionista** -y m. neol. *řidič kamionu*: k hazardním jízdám bez odpočinku nutí kamionisty často jejich firmy (MF99)
- kamzička** -y ž. přechýl. *ke kamzík*: malá kamzička (Resp93)
- kanárkovský** příd. *podobný barevností kanárkovi*: vyměnil kanárkovské oblečení z Paříže za čistě bílé (MF97)
- kanibalizovat** ned. neol. *přiživovat se (používáním stejných součástí, designu) na něčem příbuzném*: Peugeot 206 je tak krásné auto, že určitě bude jistým způsobem kanibalizovat na svých bratrech – Peugeotech 106 a 306 (Blesk98)
- kanovnice** -e ž. přechýl. *ke kanovník*: augustiniánští kanovníci a kanovnice (MF97)
- kaploidní** příd. *podobající se kapli*: vypadat jako nějaký kaploidní butyk (ČNK)
- kapsařit** ned. *krást*: tuneláři budou dál tunelovat a kapsáři kapsařit (LN98)
- karasismus** -mu m. *tažení poslance J. Karase proti potratům a homosexualitě podobající se rasismu*: karasismus je jenom zvláštní odrůdou rasismu (Právo04)
- karnevalizovat** ned. *stávat se charakterem karnevalem*: vysoká kultura se začala parodovat a karnevalizovat sama (LtN91)
- karnevalovost** -i ž. *divadelnost podobající se karnevalu*: karnevalovost města (Resp92)
- kaskadérština** -y ž. *činnost, profese kaskadéra*: „mám rád legraci a to, že jsem se odhodlal vylézt před lidi, jsem necítil jako kaskadérštinu, i když trému jsem samozřejmě měl,“ doplňuje kaskadér (Blesk00)
- kastelánování** -í s. neol. *vykonávání povolání kastelána*: období kastelánování (Právo98)

kastrovač -e m. *kdo v přeneseném smyslu kastruje, zbavuje někoho vlivu na něco podle F. Castra*: pro pravicové publicisty byl zas Castro bolševickým kastrovačem a ukrutným tyranem (Resp98)

kašičkaření -í s. *vaření kasičky, zabývání se banalitami*: země, kde rozhoduje neustálé kompromisování a kašičkaření, hokynářství a domlouvání se při kartách. (MF01)

kašpariáda -y ž. *hra, v níž hlavní role je zosobněná postavou kašpara*: drsná kašpariáda kombinovaná se subtilní činohrou o trpkých následcích (LN92)

kašpárkování -í s. *dělání kašpárka, chování související s touto pohádkovou postavou*: sklon ke kašpárkování (LN93)

kašpárkovitě přisl. *pestře, způsobem typickým pro kašpárky*: kašpárkovitě se odívat (LN93)

kašparoidní příd. *podobající se kašparovi*: národ kašparoidních magorů (MF00)

kašpaření -í s. *dělání kašpařin, šaškování*: oslavy jsou vnímány jako povinné oficiální kašpaření (LN93)

katabáze -e ž. *opak k anabáze* (ml.)

katastrofizovat ned. *dělat ze všeho katastrofu, dramatizovat něco*: nepřestáváme katastrofizovat a naříkat (LN91)

katedřička -y ž. *zdrob. ke katedra*: sama olomoucká katedra žurnalistiky je spíše katedřička (MF00)

katoška -y ž. expr. *katedrála*: půjdeš do katošky? (ml.)

kavkazoidní příd. neol. *mající rysy kavkazské rasy*: kavkazoidní stavba tváře (ČNK)

kazihudebník -a m. expr. *kdo z politické svévole ničí, kazí hudbu*: mazaní Češi nebrání svůj rokenrol holýma rukama, ale přelstili partajní kazihudebníky jinak (SN2)

kdedomování -í s. *vyzdvihování tradic vlastního národa*: odmítání „kdedomování“ a snaha o nacionálně nezabarvený internacionalismus (Resp98)

kdoulovice -e ž. neol. *pálenka z kdoulí*: absolutním vítězem se stala podle komise kdoulovice (Právo04)

kecátko -a s. expr. *mikrofon; nahrávací zařízení*: posunout „kecátko“ těsně ke stolu senátu (Blesk97)

kečupoidní příd. *podobající se kečupu*: kečupoidní omáčka (ml.)

kelímkovat ned. *házet na někoho papírové pohárky od piva*: v předchozích ročnících bylo již několik umělců „kelímkováno“ (MF02)

keltolog -a m. neol. *odborník na kelty, keltskou kulturu*: rakouský keltolog (Právo99)

keltomilství -í s. expr. *nadměrná obliba keltů, jejich kultury, tradic, keltofilie, keltomanie. keltomanství*: ohromné množství lidí postižených keltomilstvím něco znamená (SN2)

kerouacovština -y ž. *styl psaní J. Kerouaca*: Waits svým chronicky angínovým hlasem „překládá“ píseň do kerouacovštiny a zbavuje ji tak slzavého nánosu (Folk a Country93)

kibucní příd. *vztahující se ke kibucu*: kibucní muzeum (LN91)

kibucnictví -í s. neol. *provozování kibuců*: začátky kibucnictví byly tvrdé (MF97)

kilometrožrout -a m. *zanícený cyklista nahánějící kilometry zmeškané v zimním období* (MF01)

kinofil -a m. *milovník kina*: představení pro náročné kinofily (SN1)

kinoman -a m. *kdo často chodí do kina, kdo je na něm závislý*: kinoman se těší na to, jak tamní vedra stráví v příjemném chládku a přítmí bijásku (LN92)

kischovat ned. *hemžit se literaturou, obrazy z díla E. E. Kische*: vídeňský Karl Kraus o Praze říkal, že se to tam werflí, brodí, kaská a kischuje (Resp92)

✓ ✓ ✓ ✓

- klackovat** ned. expr. *chovat se nevychovaně jako klacek*: celý týden se neobjevil ve škole, pak přišel, provokativně klackoval (LN92)
- klackující** příd. expr. *chovající se jako klacek, nevychovaný, hrubý, neotesaný*: klackující mladíci (Vlasta95)
- kladbiště** -ě s. neol. *prostor pro provádění klání*: symbolické kladbiště letců (LN93)
- kladeč** -e m. expr. *(o veřejném činiteli) kdo klade kytice k památníkům při významných výročích ap.; kdo má jen ceremoniální a reprezentační funkci*: prezident nechce být jen kladečem věnců (SN1)
- klademo** přísl. *způsobem kladení*: nevíme, odkud se mezi námi vzali, a když odejdou, klademo si otázku, proč a kam šli (Souvislosti97)
- klasičtět** ned. *stávat se klasickým, klasikem*: začít akademicky „klasičtět“ (LN91)
- klaunátko** -a s. *dítě klauna*: klaunátko má již v povijánu na nose červenou kouli (LN01)
- klaunice** -e ž. přechýl. *ke klaun*: klaun a klaunice (MF03)
- klausíánský** příd. *související s V. Klausem, jeho politikou*: „éra klausíánského kapitalismu“ (LN02)
- klausíánství** -í s. *styl, vedení politiky V. Klause*: pochybovat o správnosti klausíánství (Právo01)
- klausismus** -mu m. *ideologie V. Klause*: ideologii strany zůstává „klausismus“ (MF02)
- klausista** -y m., **klausovec** -vce m. *stoupenec, příznivec V. Klause*: neoblomný klausista, soused je klausovec (SN1)
- klausišťe** -ě s. *prostor určený pro V. Klause*: lajnovat si klausišťe (Týden04)
- klausobijce** -e, **klausobijec** -jce m. *kdo razantně (s odporem) vystupuje proti V. Klausovi*: zavilým klausobijcům totiž vůbec nedochází, že čím více se snaží pošpinit oblíbeného prezidenta, s tím větším znechucením a odporem se dívá veřejnost na ně samé (MF04)
- klausofobie** -e ž. *odpor k V. Klausovi, jeho politice*: diagnóza klausofobie (MF96)
- klausofobní** příd. *mající odpor k V. Klausovi, strach z něho*: každá významná síla, která přichází v úvahu pro budoucí koalici, je aspoň částečně klausofobní (Právo01)
- klausologie** -e ž. *věda uvnitř ODS o tom, jak svůj názor učinit takovým, aby to byl názor V. Klause*: metoda klausologie (Ref198)
- klausopakt** -u m. *smlouva, úmluva, pakt s V. Klausem*: se zlobnou pěnou v koutcích úst vyčítal vládě, že nedělá, k čemu se on sám neodhodlal po celé čtyři roky držen na uzdě klausopaktem (LN03)
- klausospeak** -u m. *mluva, rétorika V. Klause*: i když by měl vědět, že klausospeak (jeho vlastní hantýrka) by mohl být termín neméně zábavný, stačí zalistovat sebranými projevy (Právo04)
- klausovat** ned. neol. *počínat si (v politice) jako V. Klaus*: pro lež v politice by se dobře hodilo slovo klausovat (Právo99)
- klausovatět** ned. neol. *začínat se chovat jako V. Klaus, nabývat vlastností V. Klause*: současný prezident do své funkce vnáší příliš mnoho politiky, zemanovatí a klausovatí, a to není dobře (MF02)
- klausovatý** příd. *mající charakter politiky V. Klause*: tak jako jsme se v koalici s ODS nestali klausovatější, tak není důvod se obávat, že bychom se v možné koalici s ČSSD stali zemanovitější (MF98)
- klausovina** -y ž. *styl jednání V. Klause*: taková pěkná klausovina (Právo99)
- klausovitý** příd. *mající vlastnosti V. Klause, egoistický, individualistický*: kocour klausovitý (MF02)
- klausovize** -e ž. *televize pod vlivem ideologie V. Klause*: transparenty odmítající klausovizi (LN00)

- klausovka** -y ž. přechýl. *ke klausovce*: souhlasím s rozhodnutím V. Klause, já jsem totiž typická klausovka (SN1)
- klausovština** -y ž. *mluva spojená s jednáním V. Klause*: ODS je skutečně nemocná „klausovštinou“ (LN97)
- klaustrofobik** -a m. neol. *kdo trpí klaustrofobií*: typický klaustrofobik (LN94)
- klauszemácký** přísl. *související s V. Klausem a M. Zemanem*: odpůrci klauszemáckého spolenectví (MF98)
- klauszemanismus** -mu m. *společná koaliční politika V. Klause a M. Zemana*: hledat jiné cesty než klauszemanismus (Právo02)
- klauszemansky** přísl. *stylem V. Klause*: výměna ministrů se po klauszemansku řekne – zdůvěryhodnění některých státních institucí (MF00)
- klauszémie** -e ž. *země, v níž je vše podřízeno dvěma politikům: V. Klausovi a M. Zemanovi*: osobní naléhavé angažmá šéfů ČSSD a ODS v ústavní diskusi tak může nakonec vyústit do vytvoření značně autoritativního režimu, jakési „klauszémie“, v níž vše bude podřízeno vůli dvou dominantních vůdců (MF99)
- klávesačka** -ky ž. *žena hrající na klávesy* (MF00)
- klenotka** -y ž. expr. *přítelkyně, milenka*: momentálně žádnou klenotku nemám (SN2)
- klíčkartá** -y ž. neol. *karta určená k otevírání dveří (místo klíče)*: dostal v hotelu ke dveřím od pokoje klíčkartu (SN1)
- klíčodávání** -í s. *předávání cen*: klíčodávání se odehrávalo v jediném vstupu ke konci, dávaly se jen ceny za první místa (Folk a Country97)
- klimatizomanie** -e ž. expr. *módní záliba ve vybavení (automobilů) klimatizací*: zvýšení prodeje automobilů s klimatizací ovlivnila současná klimatizomanie (SN1)
- klipařit** ned. *vytvářet klipy*: klipařím už několik let (SN1)
- klipotéka** -y ž. *sbírka klipů*: máme desky, kazety a „klipotéku“ (SN1)
- klišéovitě** přísl. *na způsob klišé*: klišéovitě předpokládat (LN96)
- klišovitost** -i ž. *ustálenost, otřelost*: klasická trampská píseň je pro svou klišovitost již dlouho v krizi (Folk a Country97)
- klouzadlo** -a s. *prostředek na klouzání*: po nedělním obědě vzali Pražané sánky a nejrůznější „klouzadla“ a vyrazili na Petřín (Blesk02)
- klubovost** -i ž. *vlastnost klubů*: inscenační proudy, které se dají zahrnout pod hlavičku „studiovosti a klubovosti“ (MF93)
- kluzištěátko** -a s. *malé kluziště*: odporne kluzištěátko (MF04)
- knedlíkárna** -y ž. *divčí penzionát, kde se učilo vaření, stolničení a společenské chování*: splnění divadelního snu ale ještě předcházela roční „knedlíkárna“ (MF01)
- kníkadlo** -a s. *hudební nástroj, který kníká*: ve srovnání se zvukem varhan je pozitiv kníkadlo (MF00)
- kočkodanka** -y ž. *samice kočkodana*: malá kočkodanka ze zoo Ohrada (Blesk04)
- kočkopes** -psa m. expr. *co nemůže tvořit fungující celek, něco nepovedeného*: ekonomika zřejmě zůstane v podobě kočkopsa na poloviční cestě mezi trhem a centrálním plánováním (SN1)
- kokakolalizace** -e ž. *vytváření uniformního, konzumního životního stylu (souvisejícího s konzumací nápoje Coca-cola)*: slyšel jsem pro to krásný výraz – „kokakolalizace“ (LN97)
- koktátor** -a m. expr. hanl. *kdo trhavě, zajíkově mluví*: šéf zpravodajství Nova opět sklouznul do role koktátora, nebyl schopen zformulovat kloudnou větu (SN2)
- koktejlově** přísl. *jako koktejl*: projekt v galerii po horké letní sezoně osvěží vskutku koktejlově (LN97)
- kolážovat** ned. neol. *dělat z něčeho koláž*: kolážoval jsem, co jsem měl (Právo00)

- kolébkoviště** -ě s. neol. *oblast, kde se rodí, vzniká něco umělecky cenného*: jedno velké kolébkoviště žánrů (Folk a Country97)
- kolekcionář** -e m. *sběratel, majitel nějaké kolekce*: rodilý kolekcionář (LN92)
- kolenotechna** -y ž. expr. *vlastní amatérská výroba (doslova na koleně)*: v minulosti si každý závodník sháněl auta a součástky sám, svým umem zdokonaloval motor – byla to taková kolenotechna (SN1)
- kolista** -y m. *cyklista*: druhý ročník Mistrovství České republiky historických velocipedistů se konal v sobotu a neděli v Uherském Ostrohu. Zúčastnilo se jej bezmála 60 „kolistů“ (ml., Právo03)
- koloběžkiáda** -y ž. neol. *závod koloběžek*: druhý ročník koloběžkiády (MF04)
- kolonkový** příd. *vztahující se k děláni kolonek*: hospodaření organizací je svázáno kolonkovými pravidly (MF99)
- kolovrátkovitý** příd. *opakující se dokola*: kolovrátkovitá melodie (MF00)
- komervize** -e ž. *komerční televize*: kopírovat praktiky komervize (Ref100)
- komiksovité** přísl. *způsobem typickým pro komiksy*: větší pozornost věnoval komiksovité přebujelému obrazovému řešení (Ref199)
- komolič** -e m. *přístroj na komolení*: reportérka kouzelnických novin si nosí na každé interview automatický komolič výroků zvaný Bleskobrk (Resp01)
- kompaktíček** -u m. *zdrob. ke kompaktní disk*: vložit do časopisu malý kompaktíček (Story95)
- komplicka** -y ž. neol. *přechýl. ke komplic*: komplicka podezřelého (Právo02)
- komplikátor** -a m. *kdo něco komplikuje*: velký komplikátor (MF97)
- komunistobijce** -e m. *kdo vystupuje razantně proti komunistům*: zasloužilý komunistobijce (MF02)
- komunistoid** -a m. expr. *hanl. člověk chovající se v demokratické společnosti stejně jako za komunismu*: teorie o „komunistoidnosti“ a „komunistoidech“ (LN93)
- komunistoidní** příd. *související s komunisty*: komunistoidní stereotypy (Resp93)
- komunistoidnost** -i ž. *vlastnost, charakter typický pro komunisty*: komunistoidností netrpí pouze bývalí členové KSČ (ČNK)
- koňakovat** ned. *popíjet koňak*: pamatuji na případ, kdy dva téměř vyléčení opilci unikli panu docentovi rovnou do baru a radostně tam koňakovali (SN2)
- kondomista** -y m. *šířitel kondomů v rámci volební kampaně* (ml.)
- kondomník** -u m. *zásobník na nepoužité kondomy kombinovaný s odpadní nádobkou na použitou pánskou ochranu*: kondomník by měl tvořit nedílnou součást nočního stolku (LN94)
- kondorář** -e m. *kdo chová kondory, zabývá se jimi* (ml.)
- konfliktující** příd. *způsobující konflikt*: falešně konfliktující hypostáze (LtN92)
- kontaktářka** -y ž. *žena se schopností kontaktovat se s různými lidmi, mající mnoho kontaktů; žena zprostředkovávající kontakt mezi lidmi* (ml.)
- konvenčák** -a m. expr. *konvenční typ člověka*: konvenčák a tradicionalista jak prdel (Resp96)
- kopečkářství** -í s. *útěk za kopečky, emigrace*: za „kopečkářství a velezradu“ se těžce trestalo (LN01)
- kopytózni** příd. expr. *podobající se svým charakterem kopytům, neschopný, nešikovný*: věrní a spolehliví, leč nebetyčně kopytózni trpaslíci (LN94)
- koreanizace** -e ž. *šíření, rozšiřování korejského stylu*: přimět Spojené státy ke spolupráci na programu posílení „koreanizace“ poloostrovních záležitostí (MF00)
- korupčení** -í s. *provádění korupce*: informace o korupčení na ministerstvu (MF04)

korytaření -í s. expr. hanl. *bezuzdné vysávání zdrojů veřejných financí*: z volebního slibu stalo bohapusté korytaření (HN01)

kořistnit ned. *vydělávat na někom*: kořistnit na Ukrajinách, které si z výdělku svým tělem mohly nechávat jen 20 až 30 % (Blesk00)

košťář -e m. *archeolog zabývající se kostmi*: kunsthistoriky zajímá něco jiného než košťáře (ml.)

kostelcolog -a m. *kdo se vědecky zabývá městy nesoucími název Kostelec*: to je náš vrcholný „kostelcolog“ a už jsme ho povýšili na prezidenta Kostelců (MF02)

kostižernost -í ž. *kostižer*: doba zasažená costižerností je bezmocná proti návalům nestoudnosti a mění se na epochu beze studu (LN92)

kostkovice -e ž. neol. *silnice z dlažebních kostek*: obcí na Uherskobrodsku vede kostkovice (Právo04)

kostkoviště -ě s. *prostor určený ke stavení z kostek*: na ulicích se opět objevila obrovská kostkoviště, lákající k odvážným stavbám (Právo99)

kostroidní příd. *připomínající svým vzhledem kostru*: kostroidní bomba Hey Boy (MF99)

kotlíkaření -í s. *vaření v kotlicích při trampování*: country ztrácí punc onoho věhlasného kotlíkaření a stává se každému přístupným hudebním stylem (MF02)

koučovský příd. *vztahující se ke kouči*: koučovská židle (MF02)

koukatelný příd. expr. *(o filmu, divadelním představení) na který se dá dívat (koukat); přijatelný; zdařilý, povedený*: americký film z roku 1974 je sice poněkud pošetilé, ale přesto koukatelné dílko (SN1)

kouřotěsný příd. *těsnící před kouřem*: kouřotěsné dveře (Security Magazin97)

kousátko -a s. *hračka určená ke kousání*: fenka si ze mě udělala kousátko (ml.)

krabicoidní příd. *podobající se krabici, mající její tvar*: krabicoidní ohyzdná budova bývalého sídla státostrany, anonymní obchoďák (MF04)

kradák -a m. *kdo krade; běžný zloděj*: kradák je vždycky ušmudlaný póvl (MF99)

kradeniště -ě s. *místo, kam se chodí krást*: z Temelína se stalo velké kradeniště místo staveniště (Blesk99)

kradenost -i ž. *kradení*: domácí Škoda je za rok 2000 až na patnáctém místě žebříčku průměrné kradenosti (MF01)

krakonošolog -a m. *odborník na pohádky o Krakonošovi* (LN01)

krakonošovat ned. *hospodařit, spravovat nějaké území jako Krakonoš*: horal a bývalý lesník, který v Harrachově krakonošoval třicet let, vzpomíná rád třeba na Silvestry (MF00)

královizovat ned. *idealizovat něco jako pohádka s moudrým králem*: nemělo by se to tak královizovat. To je pohádka a život je jiný (MF99)

krásnotónění -í s. *krásná hraná hudba, hudba krásných tónů*: červenové velikodeskové krásnotónění Dead Can Dance (SN2)

krasopěvec -vce m. *kdo krásně zpívá*: Ramón Vinay nebyl žádný krasopěvec (LN96)

krasoplavání -í s. *plavání, při kterém je nejdůležitější estetická stránka*: začít s krasoplaváním (MF99)

krasosmutný příd. *jímavě, tklivě smutný*: krasosmutná poetika prosté písničky (SN2)

krasozpívání -í s. *krásné zpívání, zpěv*: nemoci se nabažit krasozpívání (MF97)

kravatník -u m. *úchyt na kravaty* (Právo04)

kravinózní příd. expr. hanl. *nesmyslný, hloupý*: „kravinózní“ architektura (Ref104)

kredenciózní příd. expr. *podobající se tvaem kredenci*: postavy je kredenciózní, povahy veselé (Blesk00)

kreténoidální příd. expr. *připomínající kreténa*: vypísknout s kreténoidálním smíchem (ČNK)

- kriploidní** příd. expr. hanl. *připomínající svým vzhledem kripla*: proměna Supermana v kriploidního Clarka Kenta (Živel02)
- krizička** -y ž. expr. *zdrob. k krize*: česká krizička (Právo99)
- krosítko** -a s. *auto, které krosuje, jezdí na letišti* (ml.)
- krtkování** -í s. *přehrabování se*: krtkování v tajných svazcích (MF94)
- krtkovat** ned. *hrabat se jako krtek*: krtkovat kvůli žížalám v zemi (Ref197)
- krucifixovat** ned. *nadávat do krucifixu*: nemohl ho z hromady vytáhnout, a tak začal klít a krucifixovat (MF98)
- kruhoturistika** -y ž. expr. *cestování/ježdění na místo, kde se objevily kruhy v obilí*: pro drobného farmáře představuje malou katastrofu, když si neznámý tvůrce kruhů v obilí zvolí jeho pozemek. K místu se hned stahují badatelé i zvědavci. Jistě si dokážete představit, jak za několik týdnů „kruhoturistiky“ pole vypadá (SN2)
- krustózní** příd. *připomínající svými vlastnostmi krustu*: puchýřky, které praskají a mění se ve špinavé krustózní plochy (Právo99)
- krylování** -í s. *projevování sympatií osobnosti K. Kryla, jeho tvorbě*: způsob krylování (LN96)
- krysobijec** -jce m. *kdo bije krysy*: statečný krysobijec (LN97)
- křečkiáda** -y ž. *represivní akce komunistického režimu proti soukromým obchodníkům* (LN97)
- křemenovitě** přísl. *tvrdostí připomínající křemen*: dovedl být až křemenovitě tvrdý, uměl z jeviště hřmít při interpretaci postav, které to vyžadovaly (LN95)
- křesťanobijce** -e m. *kdo vybijí křesťany*: obrácení židovského křesťanobijce Šavla z Tarsu (MF00)
- křídlovák** -a m. neol. *hráč na křídlovku*: znamenitý křídlovák (MagBlesk99)
- křížovatel** -e m. *kdo někoho, něco křížuje*: křížovatel lidstva (LN96)
- křupokrác** -e ž. expr. hanl. *vláda nadutců, hrubců, neotásanců (křupanů)*: vážení čtenáři, až se zase někde bude křupokracie roztahovat, normálně ji práskněte (SN2)
- kuboidní** příd. neol. *připomínající svým tvarem kubistickou stavbu*: kuboidní obluda (ČNK)
- kudrlinkovatý** příd. *ozdobený kudrlinkami*: kudrlinkovaté ornamenty (LN96)
- kulateum** -tea s. expr. žert. *kulaté jubileum*: oslavit jubilejní kulateum (SN1)
- kulisiště** -ě s. *prostor pro ukládání kulis*: kulisiště literární scény (Resp96)
- kulišáctví** -í s. *dělání zlomyslností*: autorské škodolibosti či kulišáctví (MF98)
- kůlplotismus** -mu m. *zbytečná, nepotřebná ideologie*: každá převratná událost poznamenává i filozofii. Právě jsme svědky toho, jak se solipsismus může změnit v kůlplotismus (LN98)
- kungfista** -y m. neol. *zápasník kung-fu*: rodilý kungfista (Ikarie99)
- kurevnictví** -í s. *způsob chování kurev*: mít na mysli jak tělesné, tak politické kurevnictví (LN94)
- kurviště** -ě s. *prostor, kde provádějí kurvy své řemeslo*: svět, kterej připomíná jedno velký krvavý kurviště (MF00)
- kurýrství** -í s. *šíření něčeho prostřednictvím kurýru*: nejnebezpečnější fenomén drogového kurýrství (HN01)
- kurzově** přísl. *týkáje se kurzu*: investovat do kurzově překvapivé nabídky 4. kola kuponové privatizace (LN94)
- kuřojed** -a m. *kdo pojídá kuřecí maso*: když jsem kuře a jím kuřecí maso, tak to znamená, že jsem lidojed, vlastně „kuřojed“ (Blesk03)
- kvapnopracovní** příd. *vyznačující se kvapnou prací; kvapný, odbytý, nepečlivý*: kvapnopracovní norma dnešních překladů (SN1)

kvílič -e m. *kdo kvílí*: spisovatel Pavol Vilíkovský říká Slováckům „kvíliči“; asi opravdu rádi kvílíme strachem z budoucnosti (Týden04)

kýčoidní příd. *podobající se kýči*: kýčoidní malůvky, klišátko (Ref193)

kyselostný příd. *kyselý, rozmrzelý*: oficiální místy byla trochu kyselostná, že toho slavného muže do akademie nepozvali (SN2)

kytarizovat ned. *věnovat se (profesionálně) hře na kytaru, zaměřit se na ni*: chci se kytarizovat (Ref197)

kytarovost -i ž. *vlastnost kytary*: syntetizující kytarovost raných Pink Floyd (Ref100)

kytičkářka -y ž. *žena pěstující květiny* (NBlesk02)

kytkatý příd. *mající na sobě skvrny ve tvaru květů*: ošklivá, modrá a kytkatá kočička (Vlasta95)

kyvadlovat ned. *kyvadlově převážet*: z Jindřichova Hradce bude návštěvníky koncertu kyvadlovat zvláštní autobus (Folk a Country97)

labyrintoidní příd. *podobající se labyrintu*: labyrintoidní prostor naší doby (LN94)

lacinka -y ž. slang. *levnější, méně kvalitní ocel*: druhá varianta (oceli), odborníky roztomile přezdívaná „lacinka“, je o trochu méně kvalitní a používá se na výrobu levnějších řad (Týden03)

ladronkář -e m. *aktivista za statek Ladronka*: tlumočit vyjádření „ladronkářům“ (Blesk97)

láhvově přísl. neol. *odstínem se podobající láhvi*: vltavín láhvově zelené barvy (Ref198)

lachtanice -e ž. přechýl. *k lachtan*: odchyt lachtanice (Blesk02)

lámadlo -a s. *kdo mluví lámavý způsobem, předmět na lámání něčeho*: na angličtinu je Jim to největší lámadlo, na kterém byla kdy lámána (LN92)

lamentátor -a m. *kdo lamentuje, nařiká*: pro nařikače a lamentátory mám tadyhle připravený takový zvláštní medikament (Ref197)

lampovaříč -e m. *petrolejové těleso vydávající světlo a teplo*: uprostřed stanu stál „lampovaříč“ (Ref104)

langerovka -y ž. *sympatizantka poslance I. Langeru*: vášnivé grossovky, langerovky či dokonce březinovky, to je dnes nonsens (Právo01)

láskovka -y ž. *zamilovaná SMS zpráva; SMS zpráva vyznávající lásku*: Martin Zikmund v knížečce tvaru kapesního telefonku dává rady, jak psát důvěrná sdělení, pojmenovaná jím podle síly milostného citu jako flirtovky, laškovky, sextovky a láskovky (LN02)

laškovačka -ky ž. *proces, při němž se „laškují“*: když připravíte dítě o rodiče a rodiče o dítě, následuje jen taková bezvýsledná úřední laškovačka (Ref199)

laškovka -y ž. *laškující SMS zpráva*: Martin Zikmund v knížečce tvaru kapesního telefonku dává rady, jak psát důvěrná sdělení, pojmenovaná jím podle síly milostného citu jako flirtovky, laškovky, sextovky a láskovky (LN02)

latinskočtvrtní příd. *nacházející se v Latinské čtvrti v Paříži*: restaurace v Latinské čtvrti je typickým příkladem pro Latinskočtvrtní restauračnost (Resp93)

laviniště -ě s. *prostor, kam padají laviny*: naše staveniště se nachází v čele obrovského dávného laviniště (LN91)

lavinózní příd. *hrozící spadnutím laviny*: lavinózní svahy (MF04)

láznění -í s. *užívání, podstupování lázeňských kúr*: okusit sedm druhů způsobů láznění (BleskMag97)

lebkounství -í s. *vlastnost lidí s vyholenými lebkami*: nacionalismus holého lebkounství (Právo99)

legendistika -y ž. neol. *obor zabývající se legendami*: legendistika Bílé Rusi (MF98)

legislatovat ned. *uzákoňovat*: legislativci nevědí, co legislatovat dříve, a my se dusíme (LN97)

legracovat dok. *dělat legraci*: já jen tak legracuju (ml.)

lehkáč -e m. *sportovec lehké váhy*: závod „lehkáčů“ (LN01)

lehkoperý příd. *vyznačující se tím, že lehce píše (doslova lehkým perem)*: je to lehkoperý a velkohubý synek, který se často chytí do vlastních pastí (SN2)

lehoslovný příd. *vyznačující se lehkostí vyjádření (doslova lehkými slovy)*: pronést vhodný projev, který by byl vtipný, nezaujatý a lehoslovný je vysoké diplomatické umění (SN2)

lehkoživka -y ž. *prostitutka*: těžké podmínky pro lehkoživky (SN1)

lemláctví -í s. *nešikovnost*: označit práci vyšetřovatelky za šlendrián a lemláctví (LN96)

lemplování -í s. *provádění činnosti lemplů, nešikovných lidí*: poukaz na doživotní lemplování (MF04)

lemplovství -í s. *chování lemplů*: lemplovství „odborníků“ (LN03) 2

lemuroidní příd. *připomínající lemury*: lemuroidní zástup (ČNK)

lepenizace -e ž. *proces přeměny v duchu myšlenek, politiky Le Pena*: Francií obchází strašidlo takzvané lepenizace společnosti (Refl97)

lépevěd -a m. iron. *kdo vše ví lépe než ostatní*: proč by ten, kdo vše ví lépe, nemohl být lépevědem (SN2)

lesbicitá -y ž. *lesbické chování*: mít sklony k lesbicitě (LN92)

lesboidní příd. *připomínající lesbické chování*: ideologie lesboidního feminismu (LN02)

letadlovražděný příd. expr. *vraždící létající hmyz*: zuřivé letadlovražděné choutky (MF02)

letadýlkář -e m. *kdo obdivuje létání letadly* (LN01)

leukemik -a m. neol. *kdo je n. byl nemocný leukémií*: vyléčený leukemik (LN03)

lezprdelkování -í s. expr. *lezení do prdele, podlézání*: na servilní pochvaly a s prominutím lezprdelkování se uvyká rychleji než na nepopulární oponenturu (HN04)

libanonizovat dok. i ned. *přeměnit, přeměňovat podle politického vzoru Libanonu*: libanonizovat zemi (Resp98)

líbatel -e m. *kdo někoho líbá*: úspěšný líbatel dostane nejen princeznu, ale i půl muzea k tomu (Právo04)

liberalizátor -a m. *kdo dává něčemu svobodu, volnost*: liberalizátor obchodu (HN01) 2

libertináž -e ž. *volnost mravů; libertinizmus*: ptát se, zda zvítězí křesťanské ctnosti nad pornografií, lascivností a libertináží (SN1)

libidózní příd. *způsobující pohlavní vzrušení*: libidózním úsměvem vybavená moderátorka (Právo00)

licencionář -e m. *poskytovatel licence*: licencionář poskytl za úplatu výkon práva z průmyslového vlastnictví jiné osobě (LN98)

lidojem -u m. expr. žert. *velká budova pojímající velké množství lidí*: Palác kultury lidem nazývaný lidojem (SN1)

ligouš -e m. expr. *ligový fotbalista*: ligouš přišel (LN01)

limonádově přisl. *jako limonáda*: dílka limonádově sladká či dojmavá a povážlivě koketující s kýčem (LN99)

listopadání -í s. *padání listů*: hudební festival amatérských kapel a zpěváků Ostravské listopadání (MF04)

litaničnost -i ž. *zařikávání opakovaním slova*: v řečnickém projevu může výčet působit i litaničností (LN92)

litanisticky přisl. *způsobem litaní, stále*: litanisticky opakuje slovo (LN92)

liturgista -y m. *specialista na liturgii; liturgik*: mezinárodní kongres liturgistů (LN92) 2

lochneskovitý příd. *mající charakter lochnesky*: Chemopetrol se po krátké odmlce opět vydal na „lochneskovitou“ dráhu obousměrných pětiprocentních výkyvů (HN95)

lokňárna -y ž. expr. *lumpárna vztahující se k loknám*: máte tam nějakou lokňárnu? (ml.)

loknově přísl. *způsobem připomínajícím lokny, šlechtu*: pane markýzi, měj se krásně loknově (ml.)

londýnocentrismus -mu m. *nadměrné soustředování, soustředění řídicích orgánů, průmyslu, kultury apod. do Londýna; rozhodování o všem v Londýně, posuzování všeho z hlediska Londýna*: ve světě se nás ptali, co je to ten pragocentrismus. Po vysvětlení zareagovali: No jistě, to známe také, to je londýnocentrismus, pařížocentrismus (MF97)

loudanice -e ž. *loudavé procházení*: maminkiny nákupní loudanice (Týdeník Rozhlas99)

loudič -e m. *kdo loudí*: loudiči na prahu chrámu ztichli (LN92)

loudilství -í s. *styl loudění*: trpké sexuální loudilství (LN94)

loutkovost -i ž. *vlastnost loutek, bezvládnost*: absurdní dojem loutkovosti světa (MF94)

loviě -e m. *kdo něco loví*: zdá se, že se stáváme společenstvím lajdáků, sobci a loviči peněz (Blesk97)

luciferství -í s. *dábelskost*: položit rovnítko mezi osvícenství a luciferství (LN94)

luciologie -e ž. *obor zabývající se slovanským kmenem Lučanů*: studium luciologie (MF00)

lunchovat ned. *obědvat*: budeme lunchovat v hotelu (SN1)

lupoidní příd. neol. *související s lupy*: lupoidní reakce, hepatitida (ČNK)

lustrát -a m. expr. *lustrovaný člověk*: zůstal mu cejch lustráta (SN1)

lustráda -y ž. *lustrační akce* (LN97)

lustrovanec -ce m. expr. *kdo byl lustrován*: někteří lustrovanci se do registrů dostali omylem (SN1)

luxovač -e m. *vysavač*: luxovač je na nic (ml.)

luzovatět ned. *podobat se lůze*: česká politika začíná luzovatět (LN97)

lvíčkovský příd. *podobající se stylem chování koťatům lva*: lvíčkovská vitalita (MF00)

macešština -y ž. *macešský jazyk, jehož příbuznost k jinému jazyku se podobá příbuznosti macechy s jejím nevlastním dítětem*: kdysi druhou mateřštinu v průběhu let zjevně vytlačily dvě „macešštiny“: angličtina a němčina (MF00)

macchiavellista -y m. *příznivce myšlenek Macchiavelliho*: schopný macchiavellista bez jakýchkoli morálních skrupulí (Refl92)

maďarobijce -e m. *kdo vystupuje razantně proti Maďarům*: maďarobijce Slota škodí Slovákům (Právo99)

mafianismus -mu m. *mafianské jednání*: Klausův „kriminální mafianismus“ (Refl00)

magazínově přísl. *způsobem typickým pro magazíny*: magazínově vtipné odpovědi (LN94)

magnetoidní příd. *připomínající magnet*: magnetoidní Silvestr (oral04)

magorárna -y ž. *prostor pro magory*: spíš než dům budoucnosti mi to připadá jako pěkná magorárna (Refl98)

magorismus -mu m. *styl chování charakteristický pro magory*: fantastický magorismus (LN03)

magorství -í s. expr. *styl chování magorů*: případy magorství (Resp01)

mácholog -a m. *kdo se vědecky zabývá životem a dílem básníka a prozaika K. H. Máchy*: do města se sjedou naši nejlepší máchologové (MF98)

mailovač -e m. poč. expr. *kdo používá elektronickou poštu (e-mail)*; *mailista*: technický pokrok si mě přece jen najde a já se stávám mailovačem, brouzdačem po webových stránkách a mobilním telefonistou (SN2)

majitelovat ned. *dělat majitele*: majitelovat někde jinde, a ne v TV Nova (LN03)

makavě přísl. *dotykově*: smrt stala se čímsi až makavě přítomným (Souvislosti97)

makedonizace -e ž. neol. *proces zavádění, implantace makedonské kultury*: Černé Hoře hrozí „makedonizace“, varoval předseda srbské politické strany Nové Srbsko (Právo01)

- makeupovatý** příd. *podobající se charakterem make-upu*: krása se stává však čím dál umělejší a makeupovatější (HN01)
- malajizace** -e ž. *transformace v duchu malajského vzoru spočívajícího v kontrolování domácích podniků*: program „malajizace“ ekonomiky (LN91)
- malililinkatý** příd. *velmi malý*: malililinkatý balíček (HN97)
- maloobčan** -a m. expr. *malý (český), málo významný občan*: miliony maloobčanů za kancelářskými stroji (SN1)
- malopolitika** -y ž. expr. hanl. *úzkoprsá, neprůbojná, nesamostatná politika*: do dnešních dnů přetrvávají základní stereotypy české politiky nebo spíše malopolitiky (SN2)
- malovesničan** -a m. expr. hanl. *člověk s malým rozhledem (jako na malé vesnici)*: chování maloměšťáků (malovesničanů) za „totáče“ (SN1)
- mamutština** -y ž. *jazyk, písmo v době mamutů*: dospět k objevu „mamutštiny“, totiž faktu, že lidé v Čechách uměli psát už před 25 tisíci lety (Refl99)
- maňanaholik** -a m. *kdo plnění povinností odkládá pod heslem „zítra je také den“* (MF98)
- manažerovat** ned. *organizovat*: tatínek byl architekt a manažeroval všechny, všude a pořád (Vlasta95)
- manažerstvo** -a s. *soubor manažerů*: živit a šatit manažerstvo (LN96)
- manažerština** -y ž. *mluva manažerů*: Z. Kubrová mluví o programátorštině a manažerštině a jak se programátoři nemohou domluvit s manažery (HN98)
- manažovat** ned. neol. *vést, organizovat, dělat vedoucího, manažera (někomu)*: schopnost manažovat výměnný kurs (HN96)
- máničkovství** -í s. expr. *odpor proti komunistickému režimu nošením copánku, charakteristického pro loutkovou postavu Máničky*: pozůstatek máničkovství (Resp96)
- manyžer** -a m. *žrout peněz* (MF96)
- mapařsky** přísl. *z pohledu mapy*: pro závodníky jsou připraveny náročné a mapařsky zajímavé tratě (MF01)
- mapovatel** -e m. *kdo něco mapuje*: mapovatelé české hudby (HN00)
- marinista** -y m. *kdo se zabývá námořní tematikou*: ilustrace pořídil marinista Tony Gibbons (Refl98)
- marodofilie** -e ž. *obliba v ošetřování nemocných lidí způsobující až sexuální vzrušení*: nekrofilů máme plný ústav, ale marodofilie, to slyším prvně (MF98)
- martýrstvo** -a s. *soubor martyřů, mučedníků*: Tukovo „martýrstvo“ se stalo oficiální součástí státní ideologie o boji Slováků za svobodu (Refl98)
- marxizovaný** příd. *předělaný podle vzoru marxismu*: marxizovaná Poetika Josefa Hrabáka (MF97)
- mařič** -e m. *kdo něco maří*: mít pověst mařiče šancí (LN94)
- maříkolog** -a m. *odborník na příhody Káji Mařika*: baštou maříkologů je Morava (LN98)
- masarykismus** -mu m. *životní filosofie; ideologie T. G. Masaryka*: po Mnichovu čeští integrální katolíci umocnili svou kritiku „masarykismu“ (LN93)
- masarykolog** -a m. *kdo se zabývá osobností T. G. Masaryka*: produkce našich i zahraničních masarykologů (LN94)
- masarykovsky** přísl. neol. *stylem T. G. Masaryka*: když fakta, tož – po masarykovsku – celá fakta (LN95)
- masarykovství** -í s. *ideje T. G. Masaryka*: pomáhat ve výchově příštích generací a seznamovat je se základními kameny „masarykovství“ (LN92)
- maskoidní** příd. *schovávající své emoce za masku*: u premiéra je to možná i trochu maskoidní (Blesk03)

maskovačka -ky ž. *prostředek pro maskování skutečných úmyslů, činů*: házet na své skutečné úmysly důkladnou maskovačku (Právo98)

maskózní příd. *charakteristický přítomností masek*: maskózní mejdan (MF99)

maskulinita -y ž. *projevy mužského chování*: zduřelá mužská maskulinita (MF01)

maskulinizovat ned. *stávat se podobným muži*: feministky se nechtějí maskulinizovat (Resp95)

maskulinoidní příd. *připomínající svým chováním muže*: lesbické sklony se projevují u maskulinoidních žen (MF01)

mastodontoidní příd. *připomínající svoji tloušťkou mastodonta*: mastodontoidní postava (LN96)

mašinfirovatý příd. *podobající se mašinfirovi*: ministr je poněkud ministrovatější, poslanec je poněkud poslancovitější, celník poněkud celníkovatější, mašinfira poněkud mašinfirovatější (LN93)

mašličkař -e m. *kdo hraje sólo stylem kličkování*: je to pěkný mašličkař, ale hrál výborně (Právo04)

matonkový příd. *vztahující se k minerální vodě Mattoni*: u silnice v lese je matonková studánka (LN98)

matronovitý příd. *mající vzhled a chování matrony*: role matronovité dozorkyně (LN03)

matušovičománie -e ž. *náruživé až chorobné zaujetí pro fotbalistu M. Matušoviče*: v Ostravě na podzim vypukla „matušovičománie“ (MF04)

matyldismus -mu m. *sjíždění, zdolávání řek, toků na člunech typu „Matylda“*: v Československu tahle činnost získala podle typu člunu název „matyldismus“ (LN92)

mausolejíček -u m. *zdrob. k mausoleum*: dávat hold malým zmařeným živůtkům a stavět jim čestný mausolejíček (MF94)

mávač -e m. *kdo mává*: profesionální mávač (Blesk01)

mazánkovitý příd. *chovající se jako mazánek*: mazánkovitý Matěj (Týden02)

mcdonaldizující příd. *přeměňující se na konzumní (na způsob stravování se v restauracích McDonald's)*: rychle se mcdonaldizující svět (LN03)

meandricky přisl. *způsobem vytvářejícím meandry, krouceně*: řeka teče městem a navíc se meandricky kroutí (MF97)

mecenování -í s. *sponorování mecenášem*: mecenování umění (LN03)

Mečiaristán -u m. expr. hanl. *stát, v němž se projevuje mečiarismus, jeho prvky*: proti své vůli a z velké části nikoli ze své viny se Česká republika v zahraničí pomalu stává Mečiaristánem, tedy státem xenofobním, který porušuje lidská práva (SN2)

mečiarizmus -mu m. neol. *politika V. Mečiara*: vymanit se z bahna mečiarizmu (LN97)

mečiarizovat ned. neol. *přizpůsobovat ideologii V. Mečiara*: pokus „mečiarizovat“ Českou televizi (Právo99)

mečiarobijce -e m. *kdo vystupuje razantně proti V. Mečiarovi*: hlavní „mečiarobijce“ premiér Mikuláš Dzurinda (Refl04)

mediafilní příd. *mající v oblibě vystupování ve veřejných sdělovacích prostředcích (mediích)*: mediafilním komunikátorům televize umožňovala oslovovat občany v celé zemi s hřejivou perspektivou vytváření slavné tváře (SN2)

mediafobní příd. *mající odpor, nepřátelství, nedůvěru k veřejným sdělovacím prostředkům (mediím)*: muž není xeno-, ale mediafobní (SN2)

medicinalizace -e ž. *proces šířící se závislosti na medicíně*: medicinalizace nebo medikalizace přirozeného života (MF04)

medicinalizovat ned. *činit něco předmětem medicíny*: „medicinalizovat“ celý problém (LN02)

- médiovatý** příd. *mající charakter média*: je až s podivem, jak málo je v tomto směru využíváno médium „nejmédiovatější“, televize, s obrovským rozsahem a dosahem na občany (HN97)
- médiurní** příd. *vztahující se k médiu*: sbírka médiurních kreseb (Právo04)
- medvědění** -í s. *vodění medvěda*: proces známý pod označením „medvědění“ (MF97)
- medvěditě** -ěte s. *medvědí mládě, dítě*: příběh o medvědovi, který se chtěl stát medvětátou a opatřit si medvěditě (MF04)
- medvědologie** -e ž. *obor zabývající se pohádkovými medvídky*: v kapitolách z medvědologie a píustiky je řešen rozdíl mezi Púem a kocourem Garfieldem (Právo02)
- medvětáta** -y m. *medvědí otec, táta*: příběh o medvědovi, který se chtěl stát medvětátou a opatřit si medvěditě (MF04)
- mechanoid** -a m. *robot nebo sci-fi živočich mající souvislost s mechanikou*: popletený mechanoid Kryton (HN02)
- melouchářství** -í s. *způsob práce spočívající v děláni melouchů*: socialistické melouchářství (Právo00)
- mementovat** ned. *varovat, dávat výstrahy*: „Tak jak to u vás šlape?“ „Pořád stejně, jako u vás: ráno mementujeme, v poledne komentujeme a večer dementujeme...“ (NBlesk02)
- měsíčkoidní** příd. *podobající se Měsíci*: měsíčkoidní obličej (MF93)
- mesmerizovat** ned. *hypnotizovat, facsinovat*: jako partner vás Tracy dokáže přímo mesmerizovat (Cinema00)
- mešitka** -y ž. *zdrob. malá mešita*: v hlavním městě Almaty byla ještě donedávna jen jedna malá mešitka a zela prázdnotou (Ref197)
- metálobrectví** -í s. *vynikání v metalu* (LN96)
- metamorfující** příd. *přeměňující se*: příšernost metamorfujících existencí (Resp98)
- metrák** -a m. *řidič metra* (ml.)
- metroidní** příd. *podobající se dopravnímu prostředku metro*: musíme přestoupit na něco metroidního (ml.)
- mezizánrování** -í s. *pohybování se mezi žánry*: mezizánrování na půdě klasiky (Folk a Country93)
- míčemilovný** příd. *expr. mající v oblibě fotbalový míč, dobře jej ovládající*: bájně souboje s hravým a míčemilovným Vizkem (SN2)
- migrénovitě** přisl. *zdravotním stavem připomínající člověka majícího migrénu*: dáma vypadala migrénovitě (LN91)
- migrénovitý** příd. *trpící migrénami*: migrénovitá dáma (LtN91)
- mikrofonista** -y m. *neol. kdo obsluhuje mikrofon*: zvukař sedí u tlačítek a mikrofonista obsluhuje mikrofon nad hlavami herců (MF02)
- miloševista** -y m. *příznivce myšlenek prezidenta Miloševiče*: být ve skutečnosti „miloševistou“ (LN98)
- milovatel** -e m. *kdo miluje, milovník*: dobrý milovatel (ČNK)
- miminkovství** -í s. *období, kdy je dítě miminkem*: užít si miminkovství (Story95)
- mimobesídkovský** příd. *nemající charakter besídky*: původní a typická lidová mimobesídkovská kultura (Ref104)
- mimoidně** přisl. *způsobem typickým pro osoby, které jsou tzv. mimo*: mimoidně hovořící host ze zámku (Ref103)
- mimověcař** -e m. *kdo se dívá na věc zvenku*: rozdělit komentátory podle toho, odkud se na věc dívají, na nadvěcaře, podvěcaře, mimověcaře a vnitrověcaře (LN94)

mimózní příd. expr. *nacházející se mimo (realitu)*: obrýlený plešatý intelektuál s lehce mimózním pohledem (Cinema01)

minimistička -y ž. expr. *(velmi) malá, miniaturní, nepatrná mistička*: palcem se v kuličce vymodeluje jamka – tedy jakási minimistička – tou se nabere maso s omáčkou a jí se (SN1)

ministrovatý příd. *podobající se ministroví*: ministr je poněkud ministrovatější, poslanec je poněkud poslancovitější, celník poněkud celníkovatější, mašinfira poněkud mašinfirovatější (LN93)

minutovka -y ž. *zájezd prodávaný krátkou dobu před jeho začátkem, na poslední chvíli; zájezd na poslední chvíli, last minute*: nejsou výjimkou jedinci, kteří čekají nějaký čas za bukem, aby ulapili tu nejvýhodnější „minutovku“ (SN2)

miřič -e m. neol. *kdo míří, zaměřuje*: sloužit jako miřič u kanonů (MF04)

missiáda -y ž. *organizování soutěže o miss roku* (LN97)

mítinkář -e m. *kdo se aktivně (slovně) účastní mítinku*: laciný mítinkář (LN91)

miterrandománie -e ž. *náruživé zaujetí pro F. Mitterranda*: Francii zachvátila miterrandománie (MF92)

mizerabilistický příd. *mající charakter bídníků (podle Hugova románu Miserables)*: mizerabilistický duch (LN91)

mlado -a s. *období mladosti, mládí*: měl jsem kdysi své mlado, ale to už je dávno (SN2)

mlsniště -ě s. *místo, podnik určený k mlsání*: někde poblíž určitě najdeme mlsniště (Právo00)

mlsologie -e ž. *bufet s pamlsky na poliklinice*: nově zřízené oddělení mlsologie (Blesk99)

mlžič -e m. *kdo tzv. mlží, skrývá n. zatemňuje něco svým jednáním, mluvou*: profesionální mlžič (LN92)

mobilmilný příd. expr. *mající v oblibě mobilní telefon (mobil)*: touhy prostého mobilmilného člověčenstva (SN2)

mobilmobil přisl. *prostřednictvím mobilního telefonu (mobilu)*: nemůžu najít mobil a říkám si, který hňup může zvolit tuhle chvíli k tomu, aby mi zatelefonoval mobilmobil (SN2)

mobilující příd. *telefonující z mobilního telefonu*: věčně „mobilující“ podnikatel (Právo03)

modelařit ned. neol. *vyrábět modely*: kolem šesté třídy jsem začal modelařit (MF03)

moderizátor -a m. expr. *moderátor*: „moderizátor“ Jiří Macháček (MF96)

modlitebnictví -í s. *modlení se v synagógách dávané na odiv*: modlitebnictví, co Ježíš vzpomínal proti farizejům (LN92)

monoteizující příd. *stávající se monoteistickým*: monoteizující představa o „jedinosti Onoho univerzálního“ (LN98)

monumentalista -y m. neol. *umělec velkého gesta*: vrchní státní monumentalista (LN96)

mopslomilný příd. expr. *mající v oblibě mopslíky*: mopslomilný ministr zahraničí (SN2)

morbidity -y ž. *morbidní divadelní hra, příběh, seriál*: půvabná animovaná „morbidity“ (MF94)

morousovatý příd. *mající vlastnosti morouse*: morousovatý manžel (MF98)

mostismus -mu m. *způsob „stavění mostů“ mezi státy; umožnění vzájemné komunikace, spolupráce*: Ve srovnání s rozmáchlým mostismem je Gabčíkovo zanedbatelným přehradismem. (LN92)

motýláríum -ria s. *zařízení pro chov motýlů*: motýláríum je přístupné téměř celý rok (NBlesk98)

motýlkaření -í s. *provozování zanedbatelné činnosti podobající se sbírání motýlů*: moje motýlkaření je pouhým okresním přeborem (Právo04)

mozartiáda -y ž. *oslava výročí W. A. Mozarta*: nejen v Praze propuká „mozartiáda“ (LN91)

mrakodrapounství -í s. *stavění mrakodrapů*: zabraňovat zběsilé módě mrakodrapounství (MF01)

mravoznalectví -í s. *znalost mravů hraničící až s posedlostí jimi*: mít záchvat mravoznalectví (LN96)

mrazákoidní příd. *připomínající svými vlastnostmi mrazák*: mrazákoidní skafandr (MF97)

mrholice -e ž. *vánice s mrholením*: v noci na včerejšek se v některých místech objevila mrholice (MF02)

mrňavoučkový příd. expr. *zdrob. k malý*: mrňavoučké korálové ostrovy (Ref193)

mrožátko -a s. *mládě mrože*: přivést na svět mrožátko (MF97)

mrtvák -u m. *nehoda, při níž někdo zemře; smrták* (MF96)

mrtvičkář -e m. neol. *kdo prodělal mrtvici n. kní má sklony*: dirigent, tlustý ruměný mrtvičkář, se zmitá na pódiu, supí, potí se a freneticky mává taktovkou (Ref197)

multitok -u m. *velký tok, přemíra informací*: žijeme ve věku informačního mediálního multitoku (SN1)

muslimství -í s. *příslušnost k muslimskému náboženství*: Korán ho přivedl k muslimství. (MF00)

muzealizace -e ž. *uložení, ukládání, zastrčení do muzea*: muzealizace a zmrtvění městských struktur (Ref195)

mužatkovitě přísl. *způsobem připomínajícím mužatku*: mužatkovitě bolševická Krupská (LN99)

mužoidní příd. *charakteristický pro muže*: jednopohlavní mužoidní vidění světa (MF04)

mužovražedkyně -ě ž. *žena vraždící muže*: to vše mužovražedkyně líčí rakouskému faráři (Právo00)

myslič -e m. *kdo myslí*: překladatel vymyslel nové slovo „myslič“ (MF97)

myšákovský příd. *vztahující se k animovanému myšákovi Mickeymu*: myšákovský příběh (LN03)

myší příd. *týkající se myši*: na trh přichází další z myších novinek (SN1)

myšlenkování -í s. *přemýšlení, přemýtlání o něčem* (ČRo2)

myšlenkyprostý příd. *jsoucí bez myšlenek, bezobsažný*: z úst politiků vycházejí bezvadně zřetězené, avšak myšlenkyprosté věty (SN2)

myšnout dok. (na co) *kliknout na něco myši*: když na příslušnou kategorii (třeba sport) „myšnete“, dostanete se na stránku např. se seznamem jednotlivých sportů (SN2)

myšoidní příd. neol. *související s počítačovou myší*: myšoidní programy (MF02)

myšoman -a m. expr. *kdo rád pracuje u počítače s myší*: být myšomanem (SN1)

myšovat ned. *(o myši) funkčně pracovat*: vše funguje hladce, displej svítí, myš myšuje (SN1)

mýtotvorství -í s. *způsob tvorby mýtů*: mýtotvorství je fundamentálním rysem většiny pokusů o zachycení podoby člověka (LN99)

nábojářství -í s. neol. *obor specializující se na náboje*: vynikající výsledky v oblasti vojenského materiálu jsou v nábojářství (HN97)

náborovat ned. *dělat nábor, přijímat*: náborovat budoucí studenty přímo mezi žáky posledních ročníků základních škol (Právo99)

načančanost -i ž. *upravenost*: typicky německá a rakouská načančanost (MF01)

nadčeština -y ž. expr. *vznešená čeština, vysoký styl českého jazyka*: vstoupení „nadčeštiny“ do aktivního podvědomí národa (LN92)

naddělovat ned. *odpracovávat*: budu si muset zameškanou hodinu naddělovat (MF99)

nadhlavní příd. *nacházející se nad hlavou*: nést lyže nadhlavním stylem (ml.)

nadsamice -e ž. expr. *žena s obdobnými schopnostmi, které jsou přisuzovány nadsamci*: je zamilovanou naivkou, nikoli nadsamicí (SN1)

nadsexuální příd. *stojící mimo sexualitu, nad ní*: feministky v armádě bojují proti sexizmu – žena má být považována za nadsexuální (nebo podsexuální?) objekt, který se liší jen sukní uniformy (SN1)

nadvěcař -e m. *kdo se dívá na věc shora*: rozdělit komentátory podle toho, odkud se na věc dívají, na nadvěcaře, podvěcaře, mimověcaře a vnitrověcaře (LN94)

nadvěcařství -í s. *chování charakteristické pro lidi, kteří jsou „nad věcí“, mají nadhled*: při vystupování v masmédiích veřejnost vyžaduje nadvěcařství (LN94)

nafouklina -y ž. *nafouklý, zveličelý jev*: Strož zredukoval tuhle nezřízenou nafouklinu na pouhých osm čísel (LN91)

nahastrošený příd. *ustrojený jako hastroš*: hordy nahastrošených maturantů (Blesk01)

nahatice -e ž. *nahá žena*: Rockera Brichtu rozžhabila nahatice (Blesk04)

najazzovělý příd. neol. *podobající se jazzu*: najazzovělá velkokapelovost (LN92)

nakapsovát se dok. *nacpat si kapsy, obohatit se, zbohatnout*: na snížení horní sazby by se nakapsovali obchodníci (Právo02)

nakazitel -e m. *kdo přenáší nějakou nemoc, zpravidla pohlavní*: policie usvědčila jako nakazitele dívek místního homosexuálního prostituta (Blesk04)

nákupoběžník -a m. *kdo běhá v cizině po nákupech* (ml.)

náměstkovat ned. neol. *vykonávat funkci náměstka*: na ministerstvu obrany náměstkoval nynější šéf lidovců Miroslav Kalousek (Resp04)

náměťář -e m. *tvůrce námětů*: Marcel, to je spíš takový náměťář (Story96)

nápadář -e m. *kdo má nápady*: zapomenutou dovednost oprašuje jen p. t. kolega „nápadář“, fyzický básník Váša (LN94)

napichovadlo -a s. neol. *nástroj k napichování odpadků*: uklízecí čtyři byly vybaveny špičatými napichovadly (MF00)

napoleonik -a m. *kdo se zabývá Napoleonem*: český napoleonik (Folk a Country96)

napoleonika -y ž. *sbírka karikatur Napoleona*: barokní zámek se může pochlubit také bohatou sbírkou napoleonik (MF03)

narkočistý příd. *neužívající drogy (narkotika), abstinující od drog (narkotik)*: být narkočistý nejméně od roku 1974 (SN2)

narkotrafikant -a m. expr. *obchodník s drogami (narkotiky); narkoobchodník*: kolumbijští či asijské narkotrafikanti (SN1)

narodovectví -í s. *posedlost národem*: záchvaty narodovectví (Právo01)

nařizovatel -e m. *kdo něco nařizuje*: u nás má učitel roli řídicího činitele a nařizovatele (LN96)

násilničit ned. *chovat se násilnicky*: násilničit v anonymitě davu (Právo04)

našinectví -í s. *ztotožňování se s běžnými občany národa*: jsem jeden z vás, říkali politikové občanům v dobách, kdy se toto našinectví nosilo (LN92)

natoidní příd. neol. *připomínající rétoriku NATO*: natoidnější (stát) než NATO (Právo03)

natrucombudsman -a m. *ombudsman dělající něco na truc*: natrucombudsman Realistického bloku (Refl99)

natunelovaný příd. *tunelováním znovu obohacený, naplněný financemi*: to, co se v posledních letech nacpalo do vytunelovaných či natunelovaných bank, by určitě našlo lepší uplatnění (MF00)

navagónovat dok. *nastoupit do vagónu*: čs. Němci se z vlastní iniciativy shromáždili v táborech, sami se seřadili, případně navagónovali (Resp92)

neautomobilista -y m. *kdo neřídí auto*: být od nějaké doby neautomobilista (HN99)

něcák -a m. expr. *kdo v věři v „něco“*: takzvaný něcák (MF99)

nedodělanost -í ž. neol. *nedokončenost*: u dřeva mám pořád jakýsi pocit nedodělanosti (MF02)

nedosouložený příd. *mající nedostatek soulože*: nedosouložený spolužák (LN91)

nedostatkář -e m. *majitel velkostatku, který má nedostatek*: ráno jsem byl velkostatkář, večer jsem velký nedostatkář (LN01)

nedozkoušenost -i ž. *vlastnost klasifikující operu jako nedostatečně nazkoušenou*: Mozartův Don Giovanni, nastudovaný rovněž brněnskou operou, trpěl celkovou nedozkoušeností a vesměs nevalnými pěveckými výkony (MF93)

nedvědovina -y ž. *nápad (převzatý od) bratří Nedvědů* (Refl97)

nefotbalovost -i ž. *neschopnost hrát fotbal*: způsob hraní svědčí o hráčově nefotbalovosti (Blesk99)

negociovat ned. neol. *jednat, vyjednávat*: negociovat s „otevřenou myslí“ (HN98)

neismusovitý příd. *nepoužívající tzv. ismy*: být neobyčejně osvěžující neismusovitý

nekňubný příd. *nemotorný, nešikovný*: mírně nekňubný soukromý detektiv (LN97)

nekňuboidní příd. *připomínající svým chováním nekňubu*: nekňuboidní hotelový poslíček (LN97)

nekytarista -y m. *kdo nehraje na kytaru*: pro kytaru komponuje nekytarista (Refl97)

nelegálno -a s. *nelegální stav*: éra komunistického nelegálno (SN1)

nelegislativec -vce m. *kdo se nezabývá legislativou* (MF92)

nelidožrout -a m. *živočich nepožírající člověka*: elegantní žralok nelidožrout (Story96)

nemaďarskost -i ž. *vlastnost popírající jakoukoli souvislost s maďarskou národností, zvyky atd.*: lidé se s mnohem menšími zábrany hlásí k vlastní nemaďarskosti (Resp96)

němcobijství -í s. *pranířování Němců*: vliv němcobijství gajdovských fašistů z třicátých let (LN92)

nemehlovitý příd. *nešikovný*: nemehlovité ruce (MF00)

neobčan -a m. *kdo není oficiálně uznaným občanem státu*: neudělit občanství – nedělá se to jen proto, že neobčany není prostě kam vyvést? (SN1)

neokočovník -a m. *člověk stále se stěhující, bez trvalého bydliště, připomínající někdejší kočovníky*: nádraží jako konečná stanice postsovětských neokočovníků (SN1)

neparfózní příd. *nepřekypující vůni parfému, neagresivní, mírný, zněžnělý*: neparfózní krocení (Právo00)

neptunista -y m. neol. *zastávce vědeckého názoru, že rozhodujícím faktorem pro vznik pevniny byla voda*: neptunisté hájili názor, ve kterém úlohu rozhodujícího činitele hrála voda

nerozhodník -a m. *kdo se neumí rozhodovat*: jsem takovej nerozhodník (ČRo2)

neškolenec -nce m. *kdo není školený*: ekonomický neškolenec (Refl97)

netopýřiště -ě s. neol. *pavilon netopýřů, místo, kde žijí netopýři*: pro veřejnost bude netopýřiště otevřeno 2. října (Blesk99)

neuchopitelno -a s. *svět neuchopitelných jevů*: pojmy související s hraničními jevy neboli s tajemnem a neuchopitelnem (SN2)

nevtipno -a s. *příběh, situace, jejich zpracování postrádající vtip*: obrazovka nabízela jen úporně křečovitě nevtipno (SN1)

nevtíravec -vce m. *kdo se nikam nevtírá*: prostovlasý nevtíravec (MF00)

nezápadnictví -í s. *vlastnost nesouvisející se západem, jdoucí proti němu*: neevropanství a nezápádnictví (Resp95)

nezdrženlivec -vce m. *kdo není zdrženlivý* (LN95)

nezkurvenost -i ž. *mrvní nezkaženost*: svobodné myšlení a nezkurvenost umělců je devizou národa (Refl97)

neznákovství -í s. *styl chování charakterizující pohádkovou postavu Neználka; nevědomost, neznalost*: křikem hesel účelově maskovat svoje neznákovství (NBlesk99)

nicneřikač -e m. *člověk, jehož promluva nic neříká, beze smyslu*: suverénní nicneřikač (LN97)

nicnežnárodismus -mu m. *ideologie vyzdvihující národ podle frazeologizmu „nic než národ“*: v Jugoslávii nutně a zákonitě řadí černá ruka demagogie, populismus, nicnežnárodismus (ČNK93)

nicovatět ned. *měnit se v nic*: duch začal pojednou nicovatět a mizet (LtN91)

ničič -e m. *kdo něco ničí, ničitel*: ničič lesa (SN1)

nihilizující příd. *činící nicotným*: nihilizující mentorování nepřijemných aktérů historie (LN93)

nobelista -y m. neol. *nositel Nobelovy ceny*: básníci „nobelisté“ (LN97)

nobelovec -vce m. neol. *nositel Nobelovy ceny*: perverzní nobelovec USA (LN96)

nočňák -a m. expr. *noční typ člověka* (MF03)

nohsledismus -u m. expr. *vlastnost, jednání nohsledů* (ml.)

nonsensiáda -y ž. *nesmyslné předvádění*: nonsensiáda klauna Zdeňka Korčiana (Právo04)

nonstopmluvič -e m. *kdo mluví bez přestání*: rychlopalný nonstopmluvič (LN97)

novoidní příd. *související s televizí Nova*: mít schopnosti a obzor novoidního Železného (Folk a Country97)

nudič -e m. expr. *kdo někoho nudí*: hlavně nebýt nudič (Blesk02)

nudovatý příd. *mající nudný charakter*: jak už bývá údělem dobrých zpráv, mezi výše zmíněnými aspiruje na titul Nudy nejnudovatější (MF98)

nutič -e m. expr. *kdo někoho k něčemu nutí*: nikdo mě nedonutil načaté věci dopsat, až teď je takovým mým nutičem šéfredaktor (SN1)

občerstvovna -y ž. expr. *žert. pohostinské zařízení sloužící k (rychlému) občerstvení; osvěžovna*: klubová občerstvovna (SN1)

obědvárna -y ž. *jídlna, kde se obědvá*: lidová obědvárna (MF98)

obezličkový příd. *zbavující se vlastní odpovědnosti*: obezličkového usnesení (MF99)

obláznit dok. (koho) *oklamat, ošálit, ošidit někoho*: neznalou veřejnost je snadné obláznit (SN2)

obludoid -a m. *živočich podobný obludě*: pořád doufal, že ze skříně vyleze nějaký obludoid, sežere aspoň toho kluka (ČNK)

obludoidní příd. *podobající se svým tvarem obludě*: stromy obludoidního typu (ČNK)

obrazovanština -y ž. *jazyk, chování sovětské inteligence, v němž vedle technických návyků a odborností, exaktních znalostí a poznatků nezbyvá místo pro etické vnímání světa*: Solženicynův termín „obrazovanština“, srovnatelný s Adornovým pojmem „polovzdělanost“ (Ref194)

obrobraz -u m. *velkoformátový obraz*: malování obrobrazů (MF98)

obrovitánský příd. expr. *zdrob. k obrovský*: obrovitánský bazén (LN01)

obsazovač -e m. *kdo obsazuje nějaké místo*: obsazovací finančních pašalíků ve správních radách (Právo00)

obštedřovaný příd. *štedře obdarovaný*: vysokými funkcemi obštedřovaný (LN93)

obvodář -e m. neol. *odborník na obvody v oblasti radiokomunikace*: být zaměstnán jako obvodář, systémář (Security magazin97)

obyčejňák -a m. expr. *obyčejný, běžný člověk*: dokázat obrůst vousem tak, jako obyčejňák za týden (LN95)

obyvačka -ky ž. expr. *obývací pokoj*

- obžerstvení** -í s. expr. hanl. *obžerstvení vyznačující se obžerstvím*: McDonaldivo obžerstvení (LN96)
- ocumlovač** -e m. *kdo něco ocumlává*: ocumlovač katovské oprátky (MF92)
- odabovaný** příd. *opatřený dabingem*: dramaturg či redaktor hodil odabovaný film autorům dabingu pro nedostatečnou kvalitu na hlavu (LN97)
- od'ák** -a m. expr. *člen, příznivec politické strany ODA*: ví se o něm, že je pravověrný od'ák (SN1)
- odanovat** ned. *odklikat, odškrtat kladnou odpověď „ano“*: musí to všechno odanovat (ml.)
- odbalkanizovat** dok. *zbavit balkánského charakteru, kultury*: odbalkanizovat Balkán (Právo00)
- odbaštovat** dok. *zbavit vlivu, ideologie J. Bašty*: odbaštovat vládu (Právo99)
- odběrce** -e m. *kdo odebírá zboží (pro další distribuci)*: vedle celostátní distribuce máme i jednotlivé odběrce a prodejní místa (SN1)
- odbonmotovat** dok. *odpovědět formou bonmotu* (Ref197)
- odbřemenit** dok. *zbavit břemena*: odbřemenit zemědělce od starých transformačních zátěží (Právo02)
- odbyzantštění** -í s. *zbavení všeho, co souvisí s Byzancí*: Vladimír Špidla jde na odbyzantštění vládního týmu z druhé strany (Právo02)
- odčekat si** dok. (co) *čekáním odbyt*: absolventi si museli povinně odčekat roky, než byli připuštěni k režii (NBlesk01)
- oddotovat** dok. (co) *zrušit někomu, něčemu dotace*: odstátnit a oddotovat zemědělství (SN1)
- oddramatizování** -í s. *zbavení dramatičnosti*: oddramatizování situace (LN98)
- odecpanost** -i ž. *opak přecpanosti*: odecpanost je průchodnost obouma dvěma směry (LtN92)
- oderotizovaný** příd. *zbavený erotiky*: oderotizovaná ženská postava (Atelier98)
- ódésátko** -a s. *potomek příslušníka ODS*: senátor Václav Benda se svěřil, že se mu právě narodilo čtvrté vnouče – „ódésátko“ (Blesk98)
- odestébáčtění** -í s. *zbavení se bývalých spolupracovníků StB*: výzva k odestébáčtění (LN92)
- odestébáčtět** dok. *zbavit charakteristiky StB*: odestébáčtět estébácký pekelný stroj (LtN92)
- odevítkovaný** příd. *mající velké množství devítek v datu*: odevítkovaná (9. 9. 1999) svatba přinese jejich svazku štěstí (SN2)
- odezdikezdismus** -mu m. *nestálost v názorech podle úsloví „ode zdi ke zdi“*: vedle slova polopatismus se sem řadí jánabráchysmus (ze rčení já na bráču, bráča na mě), zabukismus (z idiomu stát a čekat za bukem), odezdikezdismus (ze spojení ode zdi ke zdi). Nevím, zda-li neurazím jemnocit našich dam, uvedu-li ještě vulgarismus vlezdoprdelismus (kéž by tento odporný způsob chování odešel s totalitním režimem) (LN91)
- odezdismus** -mu m. *nestálost v názorech podle úsloví „ode zdi ke zdi“*: jde o docela obyčejný „odezdismus“, kdy do oblasti, kam dříve tekly peníze, až se s nimi šeredilo, prameny prakticky vyschly, takže podnikatelé pomalu skomírají (cmpr94)
- odfáčovaný** příd. *zbavený fáčů*: odfáčovaný raněný (Story95)
- odfakultnění** -í s. *zbavení přízviska „fakultní“*: ofakultnění fakultních nemocnic (LN95)
- odfolklorizovat** dok. *zbavit folklóru*: důsledně ofolklorizovat hru (HN95)
- odfrustrovaný** příd. *zbavený zklamání, napětí a bezvýchodnosti*: odfrustrovaný japonský podnikatel (LN97)
- odhaiderizovat** dok. *zbavit se, očistit se od ideologie Haidera*: rakouská zahraniční politika má teď jedinečnou šanci se odhaiderizovat (LN02)
- odheslovat** dok. neol. *rozkódovat pomocí hesla*: odheslovat počítač (Blesk98)

odhungarizovat se dok. *zbavit se maďarského charakteru*: Slováci se musí odhungarizovat (LtN91)

odistický příd. *vztahující se k politické straně ODS*: „odistický“ senátor (MF01)

odjaponizování -í s. *zbavení všeho japonského*: odjaponizování země (Refl93)

odkasárnštění -í s. *zbavení kasárenského charakteru*: odkasárnštění kolínských činžákových koncepcí (Právo01)

odkasárnštění -í s. *zbavení kasárenského vzhledu*: odkasárnštění kolínských činžákových koncepcí (Právo01)

odkládací -a m. *pomůcka určená na odkládání, odložení něčeho*: stojánková odkládací pro pera a tužky (SNI)

odklausování -í s. neol. *zbavení jakékoli souvislosti s osobou V. Klause*: „odklausování“ volební kampaně (Refl03)

odklausovat dok. neol. *zbavit charakteru, vlivu V. Klause*: „odklausovat“ českou ekonomiku (Právo99)

odkočárkovat dok. *zbavit kočárku, vyndat z něj*: ji i druhou sestru jsem „odkočárkoval“, hlídal jsem je, krmil i žehlil plíny (BleskMag98)

odkolaborovat dok. *splnit kolaboraci*: Burian si tohle všechno mohl dovolit, už měl „odkolaborováno“ (LtN91)

odkomunizování -í s. *zbavení komunismu*: „odkomunizování“ společnosti (HN97)

odkriminalizovat dok. *zbavit nádechu kriminality*: „odkriminalizovat“ veškeré diskuse například o romské kriminalitě (Refl99)

odkupovač -e m. *kdo něco odkupuje, vykupuje*: v případě, že se někdo bude cítit jednáním odkupovačů poškozen, může se obrátit i na soud (LN03)

odlegitimizovat dok. neol. *učinit nelegitimním, nezákonným*: „odlegitimizovat“ zlozvyk kouření (Právo02)

odližit dok. *odložit vstup do ligy*: kvůli finále Intertoto Cupu si Liberec nechal svůj vstup do ligy odližit (MF04)

odlotření -í s. *zbavení lotrů*: podmínku odlotření obyvatelstva (LN01)

odložka -y ž. expr. *žena, kterou někdo nechal, opustil, odložil*: cílem je vyvolat monstrproces, během něhož by se veřejně odsoudily „Clintonovy sexuální zločiny“, uvedl člen nejmenované právnické firmy, která se prezidentových odložek ujme (SN2)

odložka -ě s. *místo určené k odkládání něčeho*: odložka zkrachovalých politických existencí (MF99)

odmáčkávat dok. *zbavit charakteru, vlivu M. Macka*: „odmáčkávat“ privatizaci zbytků státního majetku (Právo99)

odmetafyzičtění -í s. *zbavení metafyzična*: odmetafyzičtění křesťanství (LN91)

odmindrákovaný příd. *zbavený mindráků*: odmindrákovaný japonský podnikatel (LN97)

odmrzoutění -í s. *zbavení se mrzoutství*: důvod k odmrzoutění (MF98)

odnáboženštěný příd. *zbavený náboženství, ateistický*: málokterá země na světě je tak odnáboženštěná jako Česká republika (LN01)

odnaučovač -e m. *prostředek k odnaučování něčeho*: zázračné odnaučovače kouření (Blesk99)

odnebešťovat ned. *zbavovat nebeskosti*: Kepler odnebešťuje nebe (HN95)

ódovatět ned. *proměňovat se podle ideologie strany ODS*: nechceme ódovatět, nechceme svolávat mimořádné konference (MF97)

odpadkiáda -y ž. neol. *soutěž ve sbírání odpadků*: vyhlásit tzv. odpadkiádu (Právo99)

odpamátřit dok. neol. *zbavit označení památka, vyškrtnout ze seznamu kulturních památek*: zámek byl opět, po pěti letech ochrany, odpamátřen (LNMag97)

odpanit dok. *zbavit panenství*: Nero v eroticky laděném snímku Post Coitum odpanil Lucii Vondráčkovou (Blesk03)

odpankejtukpankejismus -mu m. *liberalismus v oblasti vysílání umožněný českou legislativou* (LN96)

odparagrafovat dok. *zbavit paragrafu*: Edvard Beneš si Austreibung der Deutschen aus der Tschechei dal odparagrafovat jak Rooseveltem, tak Stalinem (Resp93)

odparkovat dok. *ukončit parkování*: už jsem odbrzdil a odparkoval (MF02)

odpeřovat dok. i ned. *zbavovat, zbavit peří*: pštrosí peří je obnovitelný zdroj – pštrosa lze odpeřovat dvakrát ročně (MF93)

odpilipovat dok. *zbavit charakteru, vlivu I. Pilipa*: „odpilipovat“ přestupovou morálku českých politiků (Právo99)

odplachtovat dok. *zbavit plachty*: odplachtovat kamion (MF01)

odpohlavnit dok. *zbavit jednání souvisejícího s pohlavím*: v teoretické rovině si bojovníci proti harrassmentu kladou za cíl odpohlavnit pracovní prostředí (LN96)

odpohlavňující příd. *zbavující plodnosti*: pod kalhotami nosí bezpečně odpohlavňující „pampersky“ (MF99)

odpojištěný příd. *zbavený pojištění*: dražba dostihových, jezdeckých a odpojištěných koní (LN92)

odpolitizace -e ž. *odpolitizování*: jasný signál odpolitizace rady (LN01)

odpomníkovat dok. *zbavit pomníků, mýtu*: odpomníkovat Masaryka (LN93)

odprávníkovat dok. *obhájit si něco pomocí práva*: už naše paní učitelka říkávala: Vaculík, ten si odprávníkuje všechno (LN96)

odpražštění -í s. *zbavení pražského charakteru*: neustálé volání po decentralizaci, t. j. odpražštění (LN94)

odpražštění -í s. *zbavení se pražskosti*: neustálé volání po decentralizaci, t. j. odpražštění (LN94)

odpřírodněný příd. neol. *zbavený přírodního charakteru, rázu*: odpřírodněné pozemky (Právo00)

odpuzovadlo -a s. *tablety způsobující odpuzování něčeho, zvl. hmyzu* (Vlasta95)

odradikalizovat dok. *radikálně odmítnout, zamítnout*: zákonná předloha v diskusi pléna byla „odradikalizována“ tak důkladně, až se z ní vytratil jakýkoli smysl a cíl (Resp91)

odrohovat dok. *zbavit rohů*: odrohovat zvířata (MF04)

odrumlovat dok. *zbavit charakteru, vlivu J. Rumla*: „odrumlovat“ bezpečnostní politiku v české zemi (Právo99)

odřevit dok. (co) *vybavit dřevěným obložením*: odřevit kancelář (SN1)

odslzet dok. *oplakat*: měli jsme na ni generálku v Bratislavě, kde jsme si svoje už odslzeli (MF04)

odsmradit dok. *zbavit smradu*: samočinně odsmradit vnitřek (Refl02)

odsmutnit dok. *přejít smutkem*: odsmutnit si Vánoce (LN02)

odstigmatizovat dok. *zbavit stigmat*: odstigmatizovat psychiatrii (MF01)

odstoupený příd. expr. *propuštěný, odvolaný (z funkce, postu)*: trenér odstoupený ze svého místa (SN1)

odstresovač -e m. *prostředek zbavující stresu*: politika je pro mě skvělý „odstresovač“ (LN98)

odstupidnit dok. *zbavit stupidity*: odstupidnit seriál (MF00)

odstupitelný příd. *který může být propuštěn, odvolán z místa, funkce*: novinář je odstupitelný šéfredaktorem (SN1)

odsuníček -u m. *zdrob. k odsun*: 1945 nelidský odsuníček (Blesk97)

odšátkovací příd. *zbavující šátku*: při odšátkovacím obřadu vířily bubny (Právo98)

odšátkovaný příd. *zbavený šátku*: odšátkovaný za trest (Právo98)

odšátkovat dok. *zbavit šátku*: nemohli bratry Pšenice odšátkovat, protože si uvázali šátky na dvacet uzlů (Právo98)

odškolnit dok. *zrušit formální vzdělání*: „odškolnit společnost“ (MF96)

odšpidlovaný příd. *zbavený charakteru V. Špidly*: odšpidlovaný svět malých velkých konzumentů (MF04)

odšumovat dok. *zbavit šumu*: odšumovat film (Cinema01)

odšvejkovat dok. *odbyt podle způsobu Haškova Švejka*: komunismus se v severní Koreji nedal a nedá odšvejkovat jako kdysi ve východní Evropě (MF94)

odtajemnit dok. neol. *zbavit tajemna*: Zemanovi zřejmě nezbude než odtajemnit zákulisí svého loutkového divadla (Blesk00)

odtopolovávat ned. *zbavovat stylu charakteristického pro J. Topola*: „odtopolovávat“ text (LN95)

odtraumatizovat dok. *zbavit traumatu*: odtraumatizovat „sudetoněmecký“ problém (LtN91)

odtrubnit dok. *zbavit potrubí*: zčásti odtrubnit Koželužský potok (Právo00)

odtruchlit dok. *truchlením odbyt*: rozchod si musí každý prožít a odtruchlit sám (NBlesk03)

odvážlivkyně -ě ž. přechýl. *k odvážlivce*: odvážlivkyně ženoucí „sexuálního vyděrače“ k soudu (MF04)

odzávaznění -í s. *zbavení závaznosti*: kompletnímu „odzávaznění“ českých technických norem (HN97)

odzrcadlovat dok. *zbavit zrcadla, odhalit*: Aretino na mnoha místech prostě zálibně odzrcadluje dobovou sexualitu (LtN92)

odztrátovat dok. *zbavit ztrát*: dostali jsme se tak psychicky nahoru a dařilo se nám odztrátovat jejich servis (MF04)

odžínovaný příd. *ustrojený do džínsů*: globalizovaný odžínovaný svět (Refl99)

oficiozní příd. *mající oficiální charakter*: polemizovat s oficiozním výkladem události po říjnové revoluci (LNKult96)

ofutrálování -í s. *obrazné ukládání do futrálů, které mají zajišťovat nedotknutelnost, nemožnost zneužití*: ofutrálování našich oper aj . „národních klenotů“ (LN98)

ohaření -í s. expr. *přehnaná, bezohledná honba za něčím (např. za penězi a majetkem)*: měnit svobodu za finanční ohaření (SN1)

ohavlovaný příd. *pišící stylem V. Havla*: mohutně ohavlovaný Jára Kohout zesměšňuje jev, který vtipně nazývá potápkismem (LN00)

ohlupení -í s. *ohlupnutí*: ohlupení voličů (Právo00)

ohlupený příd. *učiněný hloupým*: ohlupený národ (Právo00)

ohřebíkováný příd. *opatřený hřebíky*: demonstranti byly vyzbrojeni ohřebíkovánými pálkami (LN91)

ochmýřovaný příd. *ozdobený chmýřím*: ochmýřovaný palec (Story96)

ochocholený příd. *ozdobený chocholy*: ochocholenými koňmi tažená rakev (MF94)

ochotnůstka -y ž. *zdrob. k ochota*: sedlák byl najednou samá ochotnůstka (LN92)

ochraňovna -y ž. *zařízení chránící někoho*: ochraňovna pro mládež mravně zpustlou (MF04)

okartovaný příd. *trestaný kartou*: s velmi ostrou hrou vyrukovala řada týmů, až neskutečně rychle přibývá okartovaných hříšníků (HN97)

okaření -í s. *lovení zvěře pomocí ok*: dát se na okaření (MF01)

okategorizovat dok. neol. *zařadit do nějaké kategorie*: majetek je třeba okategorizovat (Právo01)

oknař -e m. *myč oken* (ml.)

okněžněný příd. *vyznamenaný titulem kníže*: okněžněný lantkrabě kleggavský (LNMag02)

okolečkováný příd. *vybavený kolečky*: nová zábava – heeling, tedy ježdění na okolečkováných botách (MF04)

okorálkovaný příd. *ozdobený korálky*: okorálkovaná exotičnost (MF02)

okotletovaný příd. *s narostlými kotletami*: okotletovaný Jones (Cinema00)

okrabičkovat dok. *vložit do krabičky, opatřit krabičkou*: jednoduše dárek „okrabičkovat“ nebo vsunout do speciální uzavřené taštičky (MF97)

okravatěný příd. *mající na sobě kravatu jako výraz stylu vyžadovaného konvencí*; *okravatovaný*: dva okravatění mladíci (SN2)

okravatovaný příd. *vybavený uvázanou kravatou*: týmy okravatovaných obchodníků (Refl99)

okrskářka -y ž. přechýl. *k okršář*: místní okrskářka (MF03)

okufrovaný příd. *ověšený kufry*: nádražím spěchající okufrovaný cestující (SN1)

okurkománie -e ž. *obrovská poptávka po okurkách*: po zájmu o meruňky přišla okurkománie (MF98)

olympiádička -y ž. *zdrob. k olympiáda*: rozpustilá olympiádička (Právo04)

olyžený příd. *opatřený lyžemi*: tělesně postižený klient upoutaný na jakési „olyžené“ lehátko (Refl02)

omajákováný příd. *vybavený majáčky*: omajákováná auta s kouřovými skly (MF04)

omarmeládovaný příd. *umazaný marmeládou*: otočí ve svém notýsku list, dějiny se převalí přes omarmeládovaný okraj stránky (Refl95)

omedailovaný příd. *oceněný, ověšený medailí*: omedailovaný fašista (Refl95)

omluvománie -e ž. *(chorobná) potřeba se někomu omlouvat*: kdy vypukne omluvománie? (LN96)

omotýlkovaný příd. *vybavený motýlkem*: omotýlkovaná obsluha (MF97)

omylník -u m. *systém, který vkládá něco někam omylem*: omylník dojem z prvního vydání rozředil (Folk a Country97)

onaniště -ě s. expr. *místo, kde se onanuje* (MF01)

onástrojovaný příd. *vybavený hudebním nástrojem*: většina onástrojovaných lidí přitom nebyla oficiálními účinkujícími koncertu (Blesk00)

oněginovština -y ž. *způsob jednání E. Oněgina, jeho styl*: oněginovština je téma velice lidské (MF99)

onenovat dok. *používat nadměrně zájmeno onen*: J. Lux použil slovo onen a všichni politikové pak onenovali (ČRo2)

onlinově přísl. *způsobem on-line*: onlinově komunikovat s českou bankou (Týden03)

oparukovaný příd. *vybavený parukou*: oparukované karikatury (SOHO98)

opovize -e ž. *opoziční televize*: transparenty odmítající opovizi (LN00)

opovláda -y ž. *taková vláda, kdy jedna ze stran je současně ve vládě i opozici*: situace „opovlády“ (Refl02)

opozdilkyňě -ě ž. přechýl. *k opozdilec*: do třídy vstoupí trochu rozpačitě první opozdilkyňě (MF99)

opozičák -a m. expr. neol. *příslušník politické opozice* (LN98)

opršatělý příd. *vybavený velkými prsy*: skupina opršatělých modelek sklízí nevídaný úspěch (Blesk01)

opřilbovaný příd. *vybavený přilbou*: opřilbovaný ozbrojenec (LN99)

- oranžistický** příd. *vztahující se k oranžistům*: oranžová znázorňuje protestantský „oranžistický“ sever (Právo00)
- orchideárium** -ria s. *expozice orchidejí*: znamenité orchideárium (Právo01)
- orientománie** -e ž. *náruživé zaujetí pro orient*: módní vlna orientománie (MF00)
- originalitka** -y ž. *nepatrný originální jev, předmět, věc*: roztomilé originalitky pražského magična (Resp92)
- orlaření** -í s. *chování orlů*: sokolnické „orlaření“ (NBlesk99)
- orlátko** -a s. *mládě orla* (Právo03)
- ornitologizace** -e ž. *nabývání ptačího charakteru*: český tisk v posledních týdnech vstoupil do fáze jakési „ornitologizace“, nepíše se v něm totiž prakticky o ničem jiném než o jakýchsi sovách (LN03)
- orodovatel** -e m. *kdo oroduje, orodovník*: starošvédské slovo ombudsman znamená vlastně něco jako orodovatel (LN96)
- ortenovština** -y ž. *styl psaní J. Ortena*: proti „ortenovštině“ se vedla ideologická kampaň (LN92)
- orwelliáda** -y ž. *román G. Orwella, událost mající s dějem tohoto románu nějakou podobnost*: duch Evropy 2003 je v absolutním rozporu s duchem orwelliády 1984 (MF03)
- orwellismus** -mu m. *podřízené bezmyšlenkovité chování n. jednání typické pro postavy z románu G. Orwella*: uvědomělý občan pochoduje na místě, upažuje, vzpažuje, dělá křepké dřepy jak kretén, hotovej orwellismus (Právo00)
- orwellovština** -y ž. *jazyk románů G. Orwella*: omezování svobody pohybu lidí, nejasné zajištění možnosti zneužití záznamů, prostě orwellovština (MF99)
- osádrovaný** příd. *fixovaný sádrou*: psát fixou na osádrované končetiny (MF01)
- oscariáda** -y ž. *neol. udílení Oscarů, cen americké Akademie filmových umění a věd*: první oscariáda účtovala s filmy vzniklými v letech 1927 a 1928 (LN02)
- oskariáda** -y ž. *události týkající se předávání filmových cen Oscarů*: filmový svět očekává, jak dopadne kvapem se blížící oscariáda (SN1)
- oslámovaný** příd. *ozdobený slámou*: dnes jela kolona alegorických vozů, což bylo šest oslámovaných aut (MF02)
- osmyslnění** -í s. *dávání smyslu*: osmyslnění děje či stavu (LN98)
- osmyslňující** příd. *dávající něčemu smysl*: realita osmyslňující mřížky (MF04)
- osmyslovat** dok. *dát něčemu smysl*: stát znovu osmyslujeme (MF98)
- osnímkovat se** dok. *udělat sám sobě rentgenové snímky*: lékař s cévkou odešel na rentgen a osnímkoval se (Refl99)
- osnovátorka** -y ž. *autorka vyznačující se schopností fabulovat literární příběhy*: zručnou osnovátorku dvou desítek mysteriózních příběhů kritika řadí mezi nejznámější autory psychothrilleru (SN1)
- ospoilerovaný** příd. *motor. opatřený spoilerem*: ospoilerované auto (SN1)
- ostaršit** dok. *učinit starším*: bylo mi teprve 15 let, a tak mě výboři museli přes noc „ostaršit“ (HN97)
- ostrunit** dok. *vybavit strunami*: být ostruněn čtyřmi kovovými strunami (ČRo2)
- osvalený** příd. *expr. vyznačující se vypracovanými, nápadnými svaly*: osvalený chlapík z amerického filmu (SN1)
- osvetřovaný** příd. *oblečený do svetru*: ženy osvetřované proti mrazu venku (LN99)
- osvěžovna** -y ž. *expr. žert. pohostinské zařízení sloužící k (rychlému) občerstvení (osvěžení); občerstvovna*: zastavil jsem se v jedné místní osvěžovně (SN1)
- otalárováný** -ného m. *kdo má na sobě talár*: patetický odchod promovaných a otalárovaných při domněle středověkém chorálu (Refl04)

- otaškovaný** příd. *vybavený taškami*: bloumat „otaškovaným“ davem (Refl02)
- otepláčení** -í s. *navlékání tepláků*: nepodlehnutí hrůze z neobolševismu, alkoholismu, otepláčení (LN97)
- oteplákový** příd. *oblečený do tepláků*: oteplákování smutní Rumuni (LN94)
- othelování** -í s. *pojednávání o hlavní vlastnosti Othela – žárlivosti* (Právo99)
- otírátko** -a s. *hadřík na otírání*: otírátko potu (MF03)
- otlemenost** -i ž. *veselá, bujará nálada; veselost, bujarost*: ve srovnání s přehlídkou otlemenosti v Hospodě a „železném“ chvástání o stovkách připravovaných dílů bezduchých soap-oper působila jako balzám na duši také váhavá slova Petra Lébla (LN97)
- otomista** -y m. expr. *kdo má sklon užívat výraz „je to o tom“*: hemžení sebevědomých rétorických figurek je pořad snesitelnější než sevřené šiky politiků – otomistů, pro které je všechno a vždy „o tom, že“ (SN2)
- otomizmus, otomismus** -mu m. expr. *sklon k užívání výrazu „je to o tom“*: otomizmus se projevuje tím, že člověk zcela normálně mluvící zničehonic během hovoru řekne, že narozeniny jsou o dárcích nebo že zaměstnání je o penězích (SN2)
- ouklej** část. *OK, souhlas* (ml.)
- ovocnost** -i ž. *ovocná chuť, vůně*: nádech ovocnosti vůně vína pronásledují nepříjemné acetyldehydové tóny (MF04)
- ovuloidní** příd. neol. *související s ovulací*: ovuloidní obtíže (Blesk02)
- ozdůbkaření** -í s. *věšení ozdůbek*: lyrické ozdůbkaření (MF98)
- ozubenicový** příd. neol. *vztahující se k ozubačce*: tanvaldská ozubenicová trať patří k technickým unikátům (MF98)
- ozvěniště** -ě s. *prostor, kde se dělá ozvěna*: ozvěniště neboli sluchové zrcadlo (LN96)
- oženštění** -í s. *učinění ženským*: „oženštění“ titulních stran Cinemy (Cinema97)
- pacientstvo** -a s. *soubor pacientů*: potenciální pacientstvo příliš neútočí (MF04)
- padač** -e m. 1. sport. *kdo při zápasu padá*: králem „padačů“ byl tentokrát Kincl (MF00)
2. náb. *kdo odměřuje cestu délkou svého vlastního těla*: mezi poutníky je i množství tzv. padačů (Refl02)
- padouchovatý** příd. *mající vlastnosti padoucha*: šlo mně vždycky o to, aby i ten nejpadoouchovatější padouch byl pro tu dobu pravdivý (MF93)
- palachiáda** -y ž. *akce spojená s upálením J. Palacha*: ředitel Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR „palachiádu“ nepřeceňuje (MF04)
- paličkiáda** -y ž. neol. *krajkářský festival*: letošní program paličkiády obohatí výstava krajek (MF04)
- palivcovština** -y ž. *styl psaní J. Palivce*: „palivcovština“ byla spolehlivým doporučením k nevydání čehokoliv (LN93)
- památkářina** -y ž. neol. *práce památkářů*: památkářina je každodenní tvůrčí proces (Refl98)
- pamfletistika** -y ž. *obor zabývající se pamflety*: politická pamfletistika (LN98)
- pañácovat** ned. *dělat pañácu, hrát nějakou roli*: moje touha pañácovat je tak silná, že se divadla hned tak nevzdám (MF00)
- panáčkoidní** příd. *vztahující se k panáčkování*: panáčkoidní kolečka (ml.)
- panákoidní** příd. *podobající se svým vystupováním panákovi*: panákoidní figury večírků, soutěží, všemožných estrád (MF04)
- pand'átko** -a s. *mládě pandy*: ještě bílé pand'átko objevili čínští zoologové (Blesk97)
- paneláčník** -a m. expr. hanl. *obyvatel paneláku*: nelze se divit paneláčníkovi, že nechce platit za to, co je jeho trestem (SN1)

panelákismus -mu m. expr. hanl. *konstruování panelových domů*: půdní vestavby byly a dodnes často jsou reakcí na mnohaletý „panelákismus“ (MF99)

panelákov -a m. expr. hanl. *město přečpané panelovými domy*: ideálem se stává přečpaný panelákov typu Havířova (Refl00)

panelákově přísl. *jako panelák*: místnosti nebyly panelákově hranaté (HN97)

panelákovizmus, panelákovismus -mu m. expr. hanl. *pěstování panelákové výstavby (za minulého režimu)*: socialistický panelákovizmus (SN1)

panelismus -mu m. *banální architektura podobající se panelovým domům*: pro estetiky je funkcionalismus a následný panelismus – banální architektura – skutečným oříškem (Architekt98)

panelizace -e ž. *proces přeměny ve styl inspirující se panelovými domy*: důsledek „panelizace architektury“ (Refl04)

panenkovitě přísl. *způsobem podobajícím se panenkám*: panenkovitě neživotné baleríny (Refl93)

panisovat ned. *zpívat skladbu C. Francka Panis angelicus*: budeme dneska panisovat? (ml.)

panoptikálnost -i ž. *panoptický vzhled*: panoptikálnost politické scény (Refl97)

panoramující příd. *lačníci po něčem, zaměřující se na něco*: kamera panoramující po Beverly Hills (LN92)

panovinář -e m. expr. hanl. *špatný, bezchaarkterní novinář*: byli jsme nazýváni panovináři, cenzory, opisovači Tassu, kryptokomunistickým listem (SN1)

papalášství -í s. expr. hanl. *chování papaláše*: zemanovské bujné papalášství (Resp03)

papouškárna -y ž. *pavilon papoušků*: na Ohradě se má stavět papouškárna (MF00)

papouškovský příd. *podobající se pestrostí papouškovi*: scénky zaměřující kýženou „papouškovskou“ groteskní všednost za papírovou banalitu (LN94)

páprdózní příd. expr. hanl. *podobný svým stylem páprdovi, zastaralý, archaický*: klasika v podobě Harley Davidson se mi zdá už příliš páprdózní (MF04)

papřevrat -u m. expr. *nepravý zdánlivý převrat*: pokračovat v trendu zavedeném papřevratem (SN1)

parfémář -e m. *specialista na parfémy* (Refl99)

paromilství -í s. *záliba v parních lodích, parnicích*: shrnovat příčiny svého paromilství (LN03)

partáctví -í s. *způsob partáckého chování*: Škromach podporuje registrované partáctví (Týden04)

pařbička -y ž. *zdrob. k pařba*: malá pařbička (Blesk00)

pařížocentrismus -mu m. *nadměrné soustředování, soustředění řídicích orgánů, průmyslu, kultury apod. do Paříže; rozhodování o všem v Paříži, posuzování všeho z hlediska Paříže*: ve světě se nás ptali, co je to ten pragocentrismus. Po vysvětlení zareagovali: No jistě, to známe také, to je londýnocentrismus, pařížocentrismus (MF97)

pascalismus -mu m. *sympatie pro filosofii B. Pascala, inspirace touto filosofií*: utajený Camusův pascalismus (LN92)

patronovaný příd. neol. *zaštitěný patronem*: moderní próza patronovaná Proustem (LN92)

patronující příd. *mající patronát nad něčím*: velmoc patronující německé sjednocení (Právo98)

paviánismus -mu m. *opičí láska*: konec věku paviánismu (LN92)

pavilonově přísl. *způsobem typickým pro pavilony*: pavilonově řešené prodejny pro celoroční prodej (MF02)

paxista -y m. *mírotvůrce*: revolucionář i paxista (LN99)

peciválovitost -i ž. *vlastnost peciválů, peciválství, lenost*: neustále do nich rýpá, jako by ji provokovalo na jedné straně jejich mládí, na druhé ta peciválovitost (Právo00)

pejorativizující příd. *stávající se pejorativním*: pejorativizující poznámka o „rozhněvané veřejnosti“ (Resp93)

pejskování -í s. *hraní divadelního představení s pejskem*: Pejskování aneb Pejskohrátky se zvířátky (MF04)

penaltář -e m. neol. *kdo dává penalty*: nebyl jsem typický penaltář (MF04)

penězožrout -a m. *žrout peněz*: dalším „penězožroutem“ mohou být dvě hodiny, kdy se nechává pěna působit (MF98)

perfekciózní příd. expr. *mající charakter perfekcionismu*: evropské náboženské a filosofické soustavy jsou až příliš perfektní a perfekciózní (Refl00)

perníkovat ned. slang. *užívat, brát drogu pervitin („perník“)*: no a jemu z toho vyhrabalo, navíc pokud vím, tak občas perníkuje (Refl93)

peroutkovství -í s. *příslušnost, sympatie k literárnímu stylu F. Peroutky*: Fideliovo peroutkovství (LN92)

perverzník -a m. *kdo je perverzní*: polepšený perverzník (Refl03)

peříčkovitě přísl. *jako peříčka*: módní je tak zvaný bob s peříčkovitě stříženými pramínky na týlu (Blesk01)

pesticidovat ned. *používat pesticidy*: nehnojit a nepesticidovat (LN96)

pešanovat ned. *konzumovat zvl. alkohol v hospodě U Pešanů*: mnozí básníci a živnostníci dávali přednost vyhlášeným putykám pod heslem: Peněz nešanovat, zapípat si a pešanovat (LtN92)

petrarkizující příd. *stylizující se do způsobu psaní F. Petraky*: sen o platonické lásce v petrarkizující lyrice (LN92)

petrželkovice -e ž. *slivovice nazvaná podle Z. Petrželky* (MF02)

pididisk -u m. expr. *s kladným citovým zabarvením velmi malý disk*: zapůjčení pididisku (SN1)

pidikomedie -e ž. expr. *drobná filmová komedie*: s gusem natočená pidikomedie (SN1)

piklnictví -í s. *spřádání piklí, nekalostí*: politika piklnictví s pochybnými, nulovými ba zápornými výsledky (LN97)

piknikant -a m. *kdo přeneseně piknikuje*: kmenový piknikant (Atelier98)

piknikovat ned. neol. *dělat si piknik*: neobydlené ostrůvky, kde se rybaří, houbaří a prostě piknikuje (Právo99)

pingpongově přísl. *jako ping-pong*: pingpongově exotická Ukrajina (MF97)

pinochetismus -mu m. *politika inspirovaná myšlenkami Pinocheta*: proklamace pinochetismu (HN98)

pinochetofil -a m. *obdivovatel Pinocheta*: Adrian Karatnycky není žádný „pinochetofil“ (Resp98)

piraterie -e ž. *pirátství*: piraterie v oblasti zábavní elektroniky (SN1)

pirátština -y ž. *pirátský způsob jednání, mluvy*: je to další pirátština a pramení z toho, že firma M. I. C. C. tvrdí, že naše nájemní smlouva je neplatná (MF99)

pitbulovský příd. *vztahující se k pitbulovi*: pitbulovský majitel (MF03)

pitvák -a m. *kdo pitvá mrtvolu*: pracovat na pitevně jako „pitvák“ (MF99)

pivňačka -e m. *pivní dýmka*: nový vynález – pivňačka (Právo02)

pivomléčný příd. *skládající se z piva a mléka*: pivomléčný koktejl Johna Steinbecka (Týden02)

pivostředný příd. *zaměřený na pivo*: pivostředný podnik (MF97)

pivovice -e ž. neol. *pálenka z piva*: na řadu přijdou ještě větší kuriozity – výroba borůvkovice, jedlovice či pivovice (Právo02)

pižmoninec -nce m. *pavilon pro pižmoně*: o víkendu byl slavnostně uveden do provozu nový pižmoninec (Blesk00)

pláčačkomatch -e m. *zápas s policajtskými pláčačkami* (ml.)

plakátovitost -i ž. *sériovost*: tezovitost textu odsuzuje skoro všechny role k černobílé plakátovitosti (MF01)

plastomanie -e ž. expr. *nadměrná obliba předmětů, věcí z plastu; jejich nadměrná výroba a spotřeba*: jsme s to zastavit plastomanii? (SN2)

plašák -a m. *kdo plaší* (LN98)

plátkovna -y ž. neol. *továrna na děláni plátků z něčeho*: plátkovna sýrů Řípec (HN96)

plavkovitý příd. *připomínající plavky*: sólové tanečnice, oblečené do šedočerných plavkovitých postrojů (LN96)

playboyství -í s. *způsob chování playboyů*: mýtus rodiny Kennedyů, její moci, bohatství a playboyství je stejně živý jako před lety (LN92)

plazmkřeslo -a s. *křeslo, na němž leží pacient, jemuž je odebírána krevní plazma* (sms)

plechovkáč -e m. expr. *plechový hrnek*: zavdat si z oroseného „plechovkáče“ (Blesk04)

plentovat ned. *opatřovat plentou*: pořád dýchavičněji podpíráme a všelijak plentujeme svůj mýtus důležitosti (MF04)

plesování -í s. *tančení, bavení se na plese*: ples v divadle považuji za nejlepší, protože to není jen plesování jako takové, ale rovněž určitý kulturní program (MF02)

plezírovitý příd. *radostný*: plezírovitá rozkoš si na někoho hrát (Resp97)

plotostřih -u m. neol. *přístroj na střihání plotů*: kvůli zajímavým názvům zařazujeme do přehledu i odmechovač a plotostřih (Blesk98)

plukovnictvo -a s. *soubor plukovníků*: pupkaté plukovnictvo v tramvaji (MF04)

plutonista -y m. neol. *zastávce vědeckého názoru, že rozhodujícím faktorem pro vznik pevniny byla sopečná činnost*: plutonisté zdůrazňovali význam sopečné činnosti (Právo98)

pneumatikóza -y ž. expr. žert. *tloustnutí v pase*: jde na mě plíživá pneumatikóza (SN1)

pobebeovat dok. *poprskat sušenkami Bebe*: nech toho, nebo tě pobebeuju (ml.)

pobliózní příd. expr. *nutící ke zvracení*: pobliózní scénka nad mrtvolou (LNKult96)

počítačovat ned. *pracovat na počítači*: budeš ještě počítačovat? (ml.)

počlověčený příd. *toužící po člověku*: počlověčený svět, kde člověk žízní jen po člověku (LtN91)

podcenivě přísl. *způsobem podceňování*: to slovo ale nemíním nijak podcenivě (LN92)

podezřeničko -a s. *zdob. k podezření*: měl jsem takové malé podezřeničko (LN97)

podjatec -tce m. *kdo je podjatý*: úplně klidným hlasem jsem mu řekla, že je snob a podjatec, a šla jsem žehlit (Právo99)

podkapitalizovanost -i ž. *neschopnost stát se kapitalistickým*: řada odborníků dále poukazuje na celkovou podkapitalizovanost tuzemské ekonomiky (HN97)

podlahářství -í s. neol. *obor specializující se na podlahy, jejich výrobu, instalaci* (Právo00)

podlidový příd. *velmi nízký*: podlidové ceny (ml.)

pod'obávač -e m. *kdo předznačuje pomocí přístroje cestu d'ubkami*: správa silnic nasadila přitom naprostou novinku v oblasti značení cest, pod'obávače (MF04)

podpantoflismus -mu m. expr. *podřízené postavení muže v manželství*: prezidentův „podpantoflismus“ (Blesk99)

podpolitik -a m. expr. hanl. *níže postavený, podřízený a podprůměrný politik*: místní ctižádostivý podpolitici slibující rozsáhlé přerozdělování ze státního rozpočtu (SN1)

podporučnice -e ž. přechýl. *k podporučík* (HN99)

podraznictví -í s. *úskočný způsob chování*: české podraznictví a křiváctví (LN99)

podroušenec -nce m. *kdo se schovává pod rouchem*: velbloud projde spíše uchem jehly, nežli podroušenec branou Armády spásy (LN92)

podřídivě přísl. *podřízovým způsobem*: choval se velmi pokorně a podřídivě (Právo01)

podsolit dok. *solením podsypat*: vrstvu sněhu podsolit a tím zabránit jejímu přimrzání k vozovce (MF02)

podstroměčkový příd. *vztahující se k Vánocům*: přívětivá délka a zdařilá grafická úprava činí z Winter's Grace jednoznačně podstroměčkovou záležitostí (LN03)

podvěcař -e m. *kdo se dívá na věc zespoda*: rozdělit komentáry podle toho, odkud se na věc dívají, na nadvěcaře, podvěcaře, mimověcaře a vnitrověcaře (LN94)

podvrat'áctví -í s. *chování charakteristické pro nečistokrevného psa*: typické české podvrat'áctví (Atelier98)

podzamčstnat dok. *být nedostatečně zaměstnán*: třetina práce schopných lidí je podzamčstnána (HN96)

podzemník -a m. *příslušník undergroundu*: počítačová „podzemníci“ zkoumají principy fungování programů a techniky (MF04)

pofestivalí -í s. *období, doba po festivalu*: finanční problémy Mezinárodního filmového festivalu jsou odsunuty až na pofestivalí (SN2)

pohodáč -e m. expr. *klidný, vnitřně vyrovnaný (pohodový) člověk*: být agresivní, nebo pohodáč (SN1)

pochmelit se dok. *napít se alkoholu*: alkoholik se musí tzv. „pochmelit“ (LN93)

pojídačka -y ž. přechýl. *k pojídač*: největší pojídačka knedlíků (LN98)

pojišť'ovnický přísl. *z hlediska pojištění, pojišť'ování*: pojišť'ovnický výhodné nebo nevýhodné detaily (HN96)

pokřivenectví -í s. *pokřivení*: charakterového pokřivenectví Tučkovy generace (MF97)

poláčkofil -a m. *milovník K. Poláčka, jeho díla*: rychnovský poláčkofil (LN03)

policajtovina -y ž. „*zápach*“ *příslušníka policie*: z fízla táhla policajtovina jak z čerta síra (LN96)

policajtovitý příd. *podobající se policajtovi*: prodavač je v průměru o maličko prodavačtější (někdy o hodně, přijde na branži), zedník zedníkovatější, spisovatel spisovatelstější, ba i policajt policajtovitější (LN93)

polidš'ovatel -e m. iron. *kdo někoho (z rozmaru, z mocenské pozice) k něčemu násilím nutí (polidš'uje ho)*: kapric našich polidš'ovatelů (SN1)

polohoror -u m. *co připomíná horor*: nekomerční polohoror (SN1)

pololežmo přísl. *pololeže*: pásový dopravník pro lidi – na něj se za sebe může naskládat několik desítek postav v poloze pololežmo (LNMag02)

polozakázanost -i ž. *stav jakési neurčité zakázanosti (v podmínkách totalitního režimu)*: v období polozakázanosti se autorka věnovala neokázalým způsobem problémům stárnutí (SN1)

polskost -i ž. *identita, kultura příslušníků Polska*: kult polskosti (MF99)

pomádomanie -e ž. *náruživé zaujetí pro muzikál Pomáda*: loni uplynulo dvacet let od uvedení Pomády na filmovém plátně a svět doslova zachvátila vlna pomádomanie (MF99)

ponárodnění -í s. *učinění národním*: všechny strany v ČSFR stojí totiž pod brutálním tlakem směrem k ponárodnění (LN92)

ponorš'tění -í s. *učinění norským*: řada romských dětí byla pro „ponorš'tění“ odňata rodičům (MF00)

ponoukatel -e m. *kdo někoho k něčemu ponouká*: jižanský ponoukatel (ČNK)

ponoukávač -e m. *kdo k něčemu ponouká*: Mefisto, ponoukávač, co staví svou katedrálu z krásných obrazů i banalit (MF03)

popěračství -í s. *styl popírání*: výbojně mravní popěračství (Souvislosti96)

poplašnictví -í s. *dělání, vyvolávání poplachu*: poplašnictví se změnilo v tragédii (MF02)

poplivatelnost -i ž. (*míra*) *poplivání, hanění*: každý člověk má svůj index – promiňte mi ten výraz – poplivatelnosti (HN99)

pornobaron -a m. expr. *magnát obchodující s pornografií*: čeští pornobaroni stoupají mezi elitu internetového světa (HN01)

pornodonna -y ž. *zpěvačka Madonna, jejíž styl projevu se blíží pornu*: v metropoli německých médií – Hamburku – spouští „pornodonna“ velkou reklamní kampaň (LN92)

pornografizující příd. *stávající se pornografickým*: pornografizující pasáže (LtN91)

pornoherectví -í s. *svlékání za peníze před diváky*: v Česku se podle odhadů živí „pornoherectvím“ zhruba patnáct set mužů a žen (MF04)

pornoholik -a m. expr. *kdo je závislý na pornu, kdo si v práci náruživě prohlíží pornografické stránky* (ml.)

pornolog -a m. expr. hanl. *sexuolog*: to přece napsal ten pornolog, to není nic doktorského, to je jasný porno (SN1)

porozumivě přísl. *způsobem porozumění*: povídka působí cudně a porozumivě (LtN92)

porumlovský příd. *následující po působení J. Rumla*: klub porumlovské Unie svobody (Refl00)

pořadatelovat ned. *být pořadatelem*: děkuju všem, co na akci pořadatelovali (SN1)

poslancovitý příd. *podobající se poslancovi*: ministr je poněkud ministrovatější, poslanec je poněkud poslancovitější, celník poněkud celníkovatější, mašinfira poněkud mašinfirovatější (LN93)

poslavovat ned. *mírně, nehalasně slavit*: jen si tak jemně poslavovat (MF04)

poslíčkaření -í s. *povolání poslíčeků*: povolání novináře je posláním, ne poslíčkařením (LN97)

poslužbí -í s. expr. *doba po (pracovní) službě*: přeji vám příjemné ráno a příjemné poslužbí (SN1)

posměváčkovství -í s. *styl chování posměváčků*: silvestrovské posměváčkovství (Týdeník Rozhlas99)

posraniště -ě s. expr. *znečištěná plocha*: turisté z nelegálních campingů proměňují lesy v jedno velké posraniště (LN92)

postkompjútrový příd. *nacházející se v době překonání počítačů*: autoři si nedovedou představit postkompjútrovou situaci lidstva (LN02)

postotrokářský příd. *navazující některými sociálními, politickými ap. prvky na otrokářství; původem otrokářský*: o nás říkají, že jsme postkomunistický stát. Ale v tom případě jsou USA postotrokářskou zemí (SN2)

poststudenoválečnický příd. expr. *následující po období studené války*: aspiruje-li OSN v nynější poststudenoválečnické éře na světového manažera či četníka, měla by se podle toho také chovat (SN1)

postzemanovský příd. *následující po odchodu M. Zemana z politické scény*: postzemanovské vedení strany (Právo02)

posudkománie -e ž. *honba za posudky*: za sebe i za kolegy volám v hrůze z další vlny „posudkománie“ k ministerstvu (LN97)

posvévolnění -í s. *učinění svévolným*: nepotřebuje Evropa už nějaké to posvévolnění? (Právo99)

pošklebnictví -í s. *projevování názoru děláním pošklebků*: ujišťování o autorově pošklebnictví (Souvislosti96)

pošlapávač -e m. *kdo něco pošlapává*: pošlapávač velkých tradic ruské literatury (LN92)

pošlitrovský příd. *následující po působení J. Slitra*: pošlitrovská éra Semaforu (MF99)

- pošmudlinkování** -í s. expr. *pomazlení se dotykem*: pro mláďata je i pouhé pošmudlinkování smrtelné (Právo03)
- potápkismus** -mu m. *jev, který paroduje parodující, podle hudební komedie Potápka*: mohutně ohavlovaný Jára Kohout zesměšňuje jev, který vtipně nazývá potápkismem (LN00)
- potetovanec** -vce m. *kdo má na sobě tetování* (MF04)
- potteriáda** -y ž. *série dobrodružství o H. Potterovi*: potteriáda představuje ohromující komerční úspěch (Resp01)
- potterománie** -e ž. *honba za romány pro děti o čaroději H. Potterovi*: celým světem se začala šířit „potterománie“ (HN00)
- potůčkovat** ned. *stékat pramínky jako potůček*: voda začala na protějším svahu potůčkovat a strhávat ornici (MF03)
- pouličník** -u m. *přehlídka pouličních divadel*: původně Táborský pouličník vznikl jako osvěžení našich ostatních aktivit (MF01)
- poušťově** přísl. *jako poušť, vyprahle*: písečné duny jsou částečně prošlapané a porostlé trsovitou trávou ale z velké míry i poušťově písčité (MF99)
- pout'ování** -í s. *chození na poutě, účastnění se jich*: už jsem z toho pout'ování vypadla (MF98)
- povahovatě** přísl. *povahou*: napadený člověk se mění sice pouze povahovatě, ovšem za to dost podstatně (Ikárie99)
- poválkový** příd. *postavený v době po válce*: poválkový chodník (MF02)
- pověřenictvo** -a s. *soubor pověřených osob*: slovenské pověřenictvo oznámilo komunistické odhalení spiknutí proti republice (LN93)
- povesničit** dok. (co) *učinit vesnickým*: polidštit a povesničit v souladu se soudobými trendy urbanismu (Právo99)
- povlakující** příd. *vytvářející povlak*: povlakující materiál (MF04)
- povlávač** -e m. expr. *kdo se pro opilost pohybuje nejistě (povlává)*: působit v roli povlávačů (SN1)
- póvlizace** -e ž. expr. hanl. *přeměna, přeměňování něčeho v duchu póvlu k jeho obrazu*: doba je těhotná šílenstvím a póvlizací společnosti včetně té vzdělané (LN01)
- povolovač** -e m. expr. hanl. *kdo z úřední moci dává k něčemu povolení*: žasnu, kolik se vyrojilo „zakazovačů“ a „povolovačů“, kteří se už nemohou dočkat, aby strkali nos do života jiných lidí (SN1)
- povolovatel** -e m. *kdo něco povoluje*: potíže s povolovateli (Refl03)
- pozápadničtění** -í s. *přeměna v západní zemi*: naše pozápadničtění byla naše kooperace s Německem (Právo00)
- pozjišťovat** dok. *zjišťováním si opatřit*: pozjišťovat si co nejvíce informací o škole (MF03)
- poznámkovník** -u m. expr. žert. *zápisník pro poznámky ap.*: šéfredaktor si činil poznámky do svého poznámkovníku (SN1)
- pozpravodajštění** -í s. *učinění zpravodajským*: „pozpravodajštění“ zábavy v případě „reality shows“ (MF01)
- požárnost** -i ž. neol. *počet požárů za rok*: snížit požárnost (Právo99)
- poživačnictví** -í s. *způsob požívačného, konzumního života*: stvořit inscenaci o humpoláckém, nevzdělaném poživačnictví (HN98)
- pračeskoslovenština** -y ž. *prastarý jazyk Čechoslováků*: později se v rámci západoslovenské větve vydělila takzvaná pračeskoslovenština (LN03)
- pračlověčenství** -í s. *prastaré člověčenství*: Jablkoň je pořád přelévající se moře tónů ohraničené podmračeným pračlověčenstvím (MF97)

pragensista -y m. neol. *specialista na Prahu*: nejen pragensisté uchovávají v paměti jméno uznávaného znalce staré Prahy (MF00)

pragofobní příd. *mající odpor k Praze*: Poslanecká sněmovna je „pragofobní“ (Právo04)

pragokoncertní příd. *pořádaný uměleckou agenturou Pragokonzert*: protagonisté „pragokoncertního“ nadačního koncertu (SN1)

pranýřista -y m. *kdo něco pranýřuje*: velký pranýřista špatného dabingu (MF01)

prasismus -u m. expr. hanl. *způsob nevhodného renovování, zvl. památek* (ml.)

prášínek -u m. *zdrob. k prášek*: lehounký prášínek na spaní (MF98)

práškovatý příd. *mající vlastnosti pracího prášku*: prací prášek Fialový obr jest absolutně nejpráškovatější (LN92)

pratelevize -e ž. *pradávná televize*: fiktivní obraz vysílání „pratelevize“ v den úmrtí Karla IV. (MF94)

pravícování -í s. *škatulkování do pravice*: pravícování a levicování už není moderní (LN01)

prázdninovat se ned. *užívat si prázdnin*: tři měsíce se teď budu prázdninovat (LN92)

pražátko -a s. neol. *nemanželské dítě z pražské porodnice n. dítě z pražského nalezince dané za plat na vychování* (LN95)

prd'árna -y ž. *místnost, kde se „prdí“*, *nedělá nic užitečného*: snobská prd'árna (LN92)

prdlavkář -e m. *závodník, řidič velorexu*: „prdlavkář“ z Německa (Blesk99)

precizátor -a m. *kdo něco upřesňuje*: Senát má fungovat jako jakýsi precizátor zákonů (MF96)

prezentovatel -e m. *kdo něco prezentuje*: prezentovatel nemůže opustit svůj stánek ani na okamžik (MF97)

prezervativový příd. *vztahující se k prezervativům, k jejich užívání*: „prezervativová“ argumentace (LN91)

prezidentíček -a m. expr. neol. *zdrob. k prezident*: hodný prezidentíček (Vlasta95)

primadoidní příd. *připomínající primadonu*: vona je taková primadoidní (oral05)

primářování -í s. *vykonávání funkce primáře* (Resp95)

primářovat ned. neol. *vykonávat funkci primáře* (LN92)

primášovat ned. *dělat primáše*: album nazvané Ozvěny duše, uvolňuje Pavlicovi ruce od všeho, dokonce i od kapely, jíž primášuje – od Hradišťanu (MF95)

primitivňoučkový příd. expr. *zdrob. k primitivní*: primitivňoučkové triky (LN91)

problémář -e m. *kdo dělá problémy*: notorický problémář (MF01)

prodanit se dok. (kam) *dostat se vybíráním či zvyšováním daní někam*: národ, který se snaží „prodanit“ k prosperitě (HN04)

prodavačtý příd. *podobající se prodavači*: prodavač je v průměru o maličko prodavačtější (někdy o hodně, přijde na branži), zedník zedníkovatější, spisovatel spisovatelštější, ba i policajt policajtovitější (LN93)

programátorština -y ž. *mluva programátorů*: Z. Kubrová mluví o programátorštině a manažerštině a jak se programátoři nemohou domluvit s manažery (HN98)

prohrávač -e m. *kdo prohrává*: z Václava Klause se stává chronický prohrávač (Právo02)

promazlit dok. (kam) *mazlením se někam dostat*: čtyřnohý miláček má ve zvyku promazlit se celým večerem (Blesk99)

pronormovat dok. *prosadit splněním norem*: zahraniční zájemce musí české hřišťátko „pronormovat“ v zahraničí sám a na vlastní náklady (MF99)

pronuzovat dok. *trpět nouzí*: Skácel, který pronuzoval poslední roky, dostal najednou dvě mezinárodní ceny (LN92)

propolitikařený příd. *politikařením prostoupený*: volby propolitikařené skrz naskrz (LN03)

prorazítkovat se dok. *pomocí razítek se někam, k něčemu dostat*: za naší vlády se můžete k bohatství prorazítkovat (MF97)

prosezenina -y ž. *odumření měkké tkáně vznikající trvalým tlakem způsobeným dlouhodobým sezením* (ml.)

prosouložit se dok. (kam) *dostat se někam souložením*: herečka se ke své roli prosouložila (Právo04)

prostorák -u m. *mistr prostoru*: geniálně vymyšlené jméno roomster ve volném překladu znamená něco jako „prostorník“ či „prostorák“ (MF03)

prostorník -u m. *mistr prostoru*: geniálně vymyšlené jméno roomster ve volném překladu znamená něco jako „prostorník“ či „prostorák“ (MF03)

proštíhlený příd. *učiněný štíhlým, zůženým*: proštíhlený černý plášť maxi délky (Blesk01)

prošvejkovat se dok. *proplést se jako Haškův Švejk*: pokušení prošvejkovat se dějinami (LN97)

protextovat dok. *dostat se někam psaním textových zpráv*: mladík se snažil přes mobilní telefon protextovat domů (MF01)

protěžovitě přisl. *tvarem připomínající protěž*: zvláštní protěžovitě plstnaté kytky (LN92)

proticírkevnost -i ž. *vlastnost stavící se proti církvím*: proticírkevnost bude před volbami důležitým momentem zprůhlednění ideologické identifikace voličů levice (LN94)

protihrudkující příd. *zabraňující tvoření hrudek*: protihrudkující léky (Týden03)

protikandidovat ned. neol. *kandidovat proti někomu*: večer před volbami prezidenta se však rozhodl protikandidovat oblíbený nizozemský šachista (Resp93)

protinožní příd. expr. *pocházející z protilehlé části zeměkoule (od protinožců)*: odkoupení protinožních alb (SN1)

protišpidlovský příd. *stavící se proti V. Špidlovi, proti jeho politice*: protišpidlovský rebel (Právo04)

provazkiáda -y ž. *akce, kdy si každý čtenář přinese kousek provázku, který budou pracovníci knihovny symbolicky navazovat k dalším* (MF04)

prověrkář -e m. neol. *kdo dělá prověrky*: zveřejnit návrh zákona, který by měl svévoli prověrkářů částečně zabránit (Resp01)

provraždit dok. *vraždami si vydobýt, získat*: provraždit si cestu k moci (Právo02)

prozmrzlinovat dok. *vydělat prodáváním zmrzliny*: „prozmrzlinovat“ slušný peníz (Právo98)

prožívateľ -e m. *kdo něco prožívá*: prožívateľ dojmů sbíraných smysly ve světě (ČNK)

prožvaňovat se ned. expr. *žvaněním se někam dostávat*: čeští politici se začali prožvaňovat k dnešnímu stavu (Právo99)

prspěpínka -y ž. *spodní prádlo spínající ženská ňadra*: přímou předchůdkyní podprsenky byla na konci minulého století prspěpínka Sapfó, ozdobená výšivkami a knoflíčky (MF99)

prvnáčekovský příd. *vzathující se k prvnáčkům*: prvnáčekovské školní lavice (Ref199)

prvovolanec -nce m. *kdo volá do pořadu v rádiu poprvé* (Rádio Proglas)

přebarveně přisl. *s nadmírou barev*: představení vyznívá přestrojeně, přebarveně, přetančeně, pře..., pře... – jemně řečeno jaksí přeslazeně (MF99)

přebasovat dok. neol. *přezvučit basy*: zvuk sluchátek lze nazvat „hutným“, basů je dostatek, ale není přebasováno (LN98)

předákovat ned. *dělat předáka, vedoucího*: první díl se z 99 % odehrává pod zemí, na dole A. Zápotocký, kde vyprávěč Ivan předákuje (Právo99)

předákovatý příd. *mající schopnosti předáka*: předák to ze všech předáků nejředákovatější (LN98)

ředdiplomní příd. *jsoucí před diplomem*: ředdiplomní semináře (Fórum99)

předkufříkový příd. *nacházející se v době, kdy se nenosili kufříky*: ještě z „předkufříkových“ dob se datuje vzpomínka bývalého pracovníka sovětského generálního štábu (MF95)

přednovelizační příd. *předcházející novelizaci zákona, existující před ní*: návrh zákona, který by měl „přednovelizační“ pronájmy prodloužit ze dvou na deset let (SN1)

předdoktorovat dok. *přeplnit doktory*: v našich mnohých nemocnicích je předdoktorováno (MF96)

předopálený příd. *opálený před samotnou procedurou opalování*: „předopálená“ pokožka (HN97)

předopálit se dok. *opalováním se připravit na další opalování*: „předopálit“ se pomocí umělých lamp (LN01)

předrazítkovat dok. *předem opatřit razítkem*: máme předrazítkováno zhruba tisíc zásilek (Právo04)

předsókratík -a m. *filozof před Sókratem*: od předsókratiků k Aristotelovi (Ref197)

předurčenec -nce m. *kdo je předurčený*: předurčenec vyšších cílů jiného, většího národa (LN97)

přeekonomovat dok. *přeplnit trh práce ekonomy*: do budoucna počítáme ale s tím, že bude přemanažerováno, přeekonomováno (MF02)

přefestivalovat dok. *zahltit festivaly*: v Hradci je přefestivalováno (Právo04)

přefocenina -y ž. *fotoaparátem znovu vyfocená fotografie, obrázek, text* (ml.)

přefunkcionářovat dok. *přehtit funkcionáři*: v našem sportu je jaksi přefunkcionářováno (LN92)

přegalerizovaný příd. *přeplněný galeriemi*: přegalerizované město (LtN92)

přehercovat dok. *přehtit herci*: na jevišti je zase nekomorně přehercováno (Ref199)

přehotelovat dok. *přemnožit hotely*: v Krušných horách je doslova přehotelováno (MF98)

přehradismus -mu m. *„stavění přehrad“ mezi státy; zabraňování vzájemné komunikace, spolupráce*: ve srovnání s rozmáchlým mostismem je Gabčíkovo zanedbatelným přehradismem (LN92)

přejarmarkovat dok. *přehtit jarmarky*: bála jsem se, že už bude v Jilemnici přejarmarkováno (MF99)

překavanovat dok. *přehtit informancemi týkajícími se J. Kavana*: propagačně překavanováno (LtN92)

překeltovaný příd. *přeplněný keltským rockem*: překeltovaná doba (MF94)

překnihovat dok. *přebookovat*: překnihovat pasažéry na spoje ostatních leteckých společností (HN01)

přeleasingovat dok. *zahltit leasingovými společnostmi*: nezdá se vám, že je zde „přeleasingováno“ a nehrozí proto lavina krachů? (Právo98)

přelepovač -e m. neol. *kdo nelegálně přelepuje jedny plakáty jinými*: přelepovač plakátů (MF98)

přemanažerovat dok. *přeplnit trh práce manažery*: do budoucna počítáme ale s tím, že bude přemanažerováno, přeekonomováno (MF02)

přemarečkovat dok. *přehtit články souvisejícími s Marečkem*: v Necenzurovaných novinách bylo tehdy „přemarečkováno“ (Resp93)

přemaryškovat dok. *přehtit filmy od režiséra M. Maryšky*: současné době je v televizi „přemaryškováno“ (Ref193)

přemítavec -vce m. *kdo o něčem přemítá*: Štursův přemítavec patří do páru k Melancholickému děvčeti téhož autora (Právo03)

přemusilovat dok. *přehtit zpěvákem a moderátorem H. Musilem*: začínám mít pocit, že je přemusilováno (Blesk98)

- přenemocnicovat** dok. *přeplnit nemocnicemi*: v naší republice je přenemocnicováno (MF96)
- přepadač** -e m. *kdo někoho přepadává*: známí přepadači lékařů a záchranářů nejsou dodnes za mřížemi (MF04)
- přepáleně** přísl. *způsobem přepálení*: určité výhrady lze mít k přepáleně barevné a vlezle boubelavé animaci (MF98)
- přeperestrojkovat se** dok. expr. hanl. *změnit svou činnost, působnost (nikoli charakter)*: kulturně političtí bonzové se přeperestrojkovali na kulturně politické bonzáky (SN1)
- přeplukovat** dok. *přehltnit koncerty Sboru svatého Pluka*: nebojíte se, že může být přeplukováno? (MF01)
- přepomníčkování** -í s. *zanesení pomníčky*: hrozí přepomníčkování hor (Refl99)
- přeptákovat** dok. *přehltnit ptáky, seriály s ptačími hrdiny*: koncem týdne bude přeptákováno (Blesk97)
- přereklamovat** dok. *zahltit reklamami*: nemyslíte si, že už je přereklamováno? (Refl02)
- přeshakespeareovat** dok. *přehltnit hrami W. Shakespeara*: z jakési dramaturgické bezradnosti nebo pohodlnosti máme u nás přeshakespeareováno (Refl99)
- přesklepovat** dok. *přehltnit divadlem Sklep*: na ČT 2 bylo trošku „presklepováno“ (MF99)
- přesocializovaný** příd. *socializací přesocializovaní jedinci* (Refl04)
- přestátnění** -í s. *převedení ze státu na stát*: nejde o privatizaci, ale o „přestátnění“, neboť investory jsou většinou státní energetické podniky ze západní Evropy (MF96)
- přestrojeně** přísl. *příliš strojeně*: představení vyznívá přestrojeně, přebarveně, přetančeně, pře..., pře... – jemně řečeno jaksi přeslazeně (MF99)
- přestupnictví** -í s. *přestupování z jedné sociální vrstvy, skupiny lidí se stejným charakterem chování do druhé*: tolerance k přestupnictví (LN99)
- přesvíceně** přísl. *s přemírou světla*: když se někomu něco zdá, nemusí to být natočené rozostřeně a přesvíceně (Refl98)
- přetančeně** přísl. *s nadmírou tance*: představení vyznívá přestrojeně, přebarveně, přetančeně, pře..., pře... – jemně řečeno jaksi přeslazeně (MF99)
- přetělesnit** dok. *změnit svoji tělesnost*: dokázal se v mžiku přetělesnit a ve zkratce vystihnout jak osobnost malé holčičky, tak operní pěvkyně či zamilovaného mladíčka (MF98)
- přetrasovat** dok. *změnit trasu*: stávající železnici není nutné přetrasovat (HN96)
- přetraverzovat** dok. *přeručkovat*: po speciálním laně vybraný lezec přetraverzuje na druhou stranu (LN98)
- převanilkovat** dok. *přehltnit vanilkovým mlékem*: převanilkováno, hlásí základní školy, když hodnotí akci školní mléko (MF99)
- přeželarování** -í s. *přemnožení filmy od režiséra snímku Želary*: strach z „přeželarování“ (MF04)
- přeželarovat** dok. *přehltnit filmy od režiséra snímku Želary*: o cenách víc rozhodoval strach, aby tu nebylo „přeželarováno“ (MF04)
- přežvýkavkyňě** -ě ž. přechýl. k přežvýkavec: opěvovaná Soňa není přežvýkavkyňě, ale romantická dívka (BleskMag01)
- příběhogenní** příd. *mající prvky příběhu*: příběhogenní skutečnost (Resp96)
- příběhoidní** příd. *připomínající příběh*: skutečnost vnímal především jako příběhogenní, příběhoidní, příběhopudnou (Resp96)
- příběhopudný** příd. *pudící, ponoukající k vytváření příběhu*: příběhopudná skutečnost (Resp96)

přibidlovat dok. *přiřadit se pomocí bidla*: stačí bimbout a přibidluje kouzelný dědeček (LN98)

přiblblictví -í s. expr. hanl. *přiblblý způsob chování*: vaňkovsky naočkované přisprostlé přiblblictví (HN98)

přifilmovávat dok. slang. *dodatečně filmovat, přikreslovat*: fauly je nutné přifilmovávat a „dohrávat“, aby rozhodčí nezůstal na pochybách (MF01)

příprsovat dok. *srovnávat se s někým*: nechci se k němu nějak „příprsovat“, ale naše tvorba má některá podobná východiska (LN03)

přisírkovství -í s. expr. hanl. *chování charakteristické strachem, který obrazně může vést až k tomu, že se člověk posere*: rádobyoutsiderské přisírkovství (LN99)

přistanovat dok. *přidružit se se stanem* (odb.)

přitučňující příd. neol. *činící něco více tučným*: soli neobsahují přitučňující přísady (Právo98)

přivětrovávat ned. *zvyšovat intenzitu větru*: teď se uměle zasněžuje, možná by se mohlo i uměle přivětrovávat (ČRo2)

příznivectví -í s. *projevování přízně*: hudbě samotné absolutní příznivectví ku prospěchu není (Resp07)

pseudokonkrétno -a s. *zdánlivé konkrétno*: pohlit celou skutečnost a přeměnit ji na pseudokonkrétno (Právo99)

pseudovědátorství -í s. *rádoby vytváření vědy*: amatérské pseudovědátorství (LN92)

psinismus -mu m. expr. *legrace, psina*: dělat psinu a ne psinismus (LN97)

psuláš -e m. expr. hanl. *guláš ze psa* (ml.)

psychiatrizarovat ned. *zařazovat něco do oblasti psychiatrie*: Josef Nesvadba mluví o současné módě psychiatrizarovat společenské problémy (Story95)

pštrosátko -a s. *mládě pštrosa* (Ref198)

ptačka -ky ž. *hra, jejímž smyslem je ptát se na něco neznámých lidí*: takzvané ptačky (Právo99)

půďák -a m. *strašidlo žijící na půdách*: řádění půďáka (LN01)

puchýřující příd. *způsobující puchýře*: kontakt s bolševníkem způsobuje člověku četná puchýřující poranění (LNMag97)

púistika -y ž. *obor zabývající se medvídkem Pú*: v kapitolách z medvědologie a púistiky je řešen rozdíl mezi Púem a kocourem Garfieldem (Právo02)

půlkovat se ned. *dělit se půl na půl*: Maru, pojď, budeme se půlkovat (Vlasta95)

punkovitě přísl. *způsobem typickým pro punkery*: i pro pódiové vystoupení v nejpochemnějších svatostáncích světa se odívá punkovitě (LN93)

purizující příd. *propagující metody a styl puristů*: purizující Naše řeč (LN92)

pusina -y ž. *velká cukrářská pusinka*: tady mají pusiny (ml.)

puškinologie -e ž. *obor zabývající se osobou a dílem A. S. Puškina*: stručný průhled do „puškinologie“ izraelské a německé (Právo99)

putykózní příd. *vztahující se k putyce*: putykózní noc (Právo99)

puzzlcmánie -e ž. *náruživé až chorobné zaujetí pro hru puzzle*: vlna puzzlcmánie (LN00)

pygmalionismus -mu m. *pohlavní náklonnost k sochám* (MF96)

pyramidologie -e ž. neol. *obor zabývající se pyramidami*: za jednoznačného šampiona pyramidologie je ovšem považován britský archeolog William Flinders Petrie (MF97)

pyromuzikálový příd. *vztahující se k muzikálu s ohňostrojem*: soutěžní pyromuzikálové představení (Právo03)

rabínování -í s. *vykonávání funkce rabína*: za dvanáct let rabínování přivedl k členství v obci 800 Židů (MF04)

rádobyholanovský příd. *usilující podobat se stylu V. Holana*: rádobyholanovská vyznání (MF02)

rajtovačka -ky ž. *jízda autem, při níž se „rajtuje“*: ukončil sezónu „rajtovačkou“ za volanty své „ostré“ octavie (Blesk98)

rakovina -y ž. *způsob jednání poslance Raka* (ml.)

rakovinovitě přisl. neol. *způsobem typickým pro rakovinu*: zápecnictví se rakovinovitě šíří ve slovenské společnosti (HN96)

raráškovský příd. *vztahující se k raráškovu, rozpustilý*: raráškovské oči (Vlasta95)

rathizace -e ž. *vedení D. Rathem*: půl roku rathizace zdravotnictví přežije, další čtyři roky ne (leták)

rautovat ned. *konzumovat jídlo a pít na rautu*: aukce nepřekážela těm, kdo chtěli jen rautovat (HN97)

rebolševizace -e ž. *návrat bolševiků, ideologie s nimi spojené*: šéf lidovců Jan Kasal se rozhorlil nad „rebolševizací“ státní správy (LN00)

rečechizovat dok. i ned. *počeštit, počešťovat*: mnohem účelnější by bylo Němce asimilovat, „rečechizovat“ (Resp99)

rehistorizace -e ž. *zhistorizování*: nerealizovaná „rehistorizace“ Santiniho poutního kostela na Zelené hoře (Architekt98)

rejudaizace -e ž. *proces obnovení, obnovování židovských zvyků, kultury*: rejudaizace židovských komunit (HN97)

reklamník -a m. *tvůrce reklamy*: cynismus reklamníků počítá s tím, že divák s podílem svého hloupenutí na jejich finančním úspěchu už počítá (LN91)

reklamožrout -a m. *požírač reklam*: noc reklamožroutů (rekl.)

rekorytizace -e ž. expr. hanl. *nové rozdělování, rozdělení výnosných funkcí, postů (koryt)*: místo radikálního programu přichází „rekorytizace“ (SN1)

relikvijní příd. expr. *vztahující se k relikvii*: relikvijní osmašedesátník (LN92)

renacionalizovat dok. i ned. *zestátnit, znárodnit*: některé podniky bude nutné renacionalizovat (Právo99)

reportující příd. *dělající reportáže*: reportující žurnalista (Resp97)

reprezantabilita -y ž. *schopnost působit navenek jako typický představitel něčeho*: chceme, aby Reprezentační dům byl zbaven své reprezentability (SN1)

reptalství -í s. *reptavý styl, způsob chování, reptání*: věčné reptalství (LN95)

republikaření -í s. *zabývání se myšlenkou republiky, přemýšlení o ní*: věnovat se republikaření (MF02)

resetnutí -í s. *restartování, znovuoživení*: aby si Záviš z Falkenštejna uměl přiložit svoji s'atou hlavu na krk, vyžadovalo by to jeho resetnutí (Týden03)

restauračnost -i ž. *vlastnost restaurací*: restaurace v Latinské čtvrti je typickým příkladem pro Latinskočtvrtní restauračnost (Resp93)

restaurátořina -y ž. neol. *práce restaurátora*: vy to dělat nemůžete, restaurátořina, to je pokora, vy se nikdy nepodrobíte (MF03)

restitut -a m. expr. hanl. *restituent*: čtenáři nic neřeknou jména mocipánů a restitutů obrácených v prach (SN1)

restitutka -y ž. expr. hanl. přechýl. *k restitut*: oženit se s restitutkou (SN1)

rešeršistka -y ž. *žena dělající nějaký výzkum, podílející se na něm*: začínat jako pišící redaktorka a rešeršistka (Resp93)

revolucionaření -í s. *dělání revoluce* (Resp99)

režimista -y m. *autor, který víceméně bez problémů publikoval v minulém režimu*: registrovaný režimista (Refl93)

režimistický příd. *poplatný režimu*: hlavní režimistický deník (LN94)

rilkománie -e ž. *náruživé zaujetí pro R. M. Rilkeho, jeho poezii*: doba největší evropské rilkománie (MF92)

robotoidní příd. *podobající se robotu*: robotoidní tvář, cvičení (MF94)

rockerství -í s. *životní styl rockerů*: vysmívat se rockerství (LN01)

rockověoperetní příd. *související s rockovou operou, mající její charakter*: rockověoperetní pojetí Nezvalovy básnické předlohy (MF00)

rodokapsově přísl. *jako rodokaps*: Bang! je až rodokapsově čtivý, místy i vtipný a dívá se vpřed (LN93)

ropačka -y ž. přechýl. *k ropák*: severočeská ropačka (Story96)

rošádovat ned. *vyměňovat*: různě si partnery „rošádovat“ a nabalovat další (Blesk99)

rozanimovaný příd. neol. *animací rozložený*: rozanimované 3D modely postav (HN04)

rozárnictví -í s. neol. *výroba růženců*: historie rozárnictví (LN93)

rozborovat ned. *provádět, provést rozbor*: Restart kluby umožňují rozborovat a vytipovat vhodné zaměření pracovní kariéry účastníka (Právo04)

rozhlasáctví -í s. neol. *práce v rozhlase*: pronikat do potřeb a problematiky rozhlasáctví (MF04)

rozhodkyně -ě ž. *příslušnice rozhodčího senátu*: zkušená rozhodkyně (Právo04)

rozkolnice -e ž. přechýl. *k rozkolník*: Panna orleánská – odpadlice, rozkolnice a kacířka (HN00)

rozporující příd. *činící něco rozporným*: zprávy rozporující politiku prezidenta Bushe (HN04)

rozpoznavatel -e m. *kdo něco rozpoznává*: funkce rozpoznavatele hodnot (LN94)

rozpumpřlíkovat dok. *rozjet*: kapely to dokáží rozpumpřlíkovat (Folk a Country93)

rozsalamovat dok. *naporcovat, rozbalit jako salám*: rozsalamovat a rozfašířkovat reformu veřejných financí (LN03)

rozumbradovství -í s. *chování rozumbrady*: je trapné obviňovat Knížáka z rozumbradovství (MF96)

ruinózní příd. *podobající se svým stavem ruině*: ani dvacetiletá péče památkářů ruinózní stav objektu příliš nezlepšila (LN96)

rumlovština -y ž. *styl J. Rumla, jeho způsob jednání, mluvy*: označil celou věc za rumlovštinu (MF02)

rusifikátor -a m. *kdo implantuje ruskou kulturu*: lidový hněv proti rusifikátorům alias komunistům (LN96)

rybízovice -e ž. neol. *pálenka z rybízu*: z dálky vonící rybízovice, jeřabinovice, šípkovice i další netradiční pálenky (MF04)

rybníkaření -í s. neol. *rybníkářství*: historii rybníkaření na Třeboňsku (MF98)

rybožrout -a m. *kdo jí, žere ryby*: největšími „rybožrouty“ zůstávají dlouhodobě Japonci (Týden04)

rychloukarikatura -y ž. neol. *rychle kreslená karikatura*: rychloukarikatura se skutečně podobá reálnému vzhledu portrétovaných osob (NBlesk99)

rychloopakování -í s. *opakování něčeho v krátkém časovém intervalu*: duševní vývoj lidské bytosti je rychloopakováním statisíců let vývoje vzpřímeného člověka (SN1)

rychlorestaurování -e ž. *restaurování s rychlou obsluhou*: v jedné americké rychlorestaurování bylo pár černých návštěvníků obsluženo pomaleji než přítomné bledé tváře (SN1)

rýmoplivač -e m. *kdo plive rýmy*: rýmoplivač nežebrá česky, ale třeba polsky (MF04)

řeckost -i ž. *řecký styl*: vymítat z myšlení křesťanů démona „řeckosti“ (Resp97)

řečolog -a m. *kdo se vědecky zabývá řečí* (ml.)

řemeslníkovat ned. *dělat nějaké řemeslo*: mužský se vzteká a sprostě nadává jen ve chvíli, kdy doma musí řemeslníkovat (Vlasta95)

řepina -y ž. expr. *velká cukrářská pusinka mající barvu řepy* (ml.)

řitilezec -zce m. expr. hanl. *kdo obrazně řečeno leze do řiti, vlezlý, podlézavý člověk* (MF98)

sadovnický přísl. neol. *pro sad*: stromy sadovnický nehodnotné (MF97)

sakáč -e m. expr. hanl. *kdo dává najevo své vyšší společenské, zaměstnanecké postavení formálním oblečením, zejména sakem*: kouzelné mlýny trhu melou osmnáctileté kluky na sakáče a čerstvé maturantky na zkušené manažerky (SN2)

sambička -y ž. *zdrob. k samba*: lehká sambička (Ref193)

samoblbě přísl. *blbě samo o sobě*: vraždy a krutosti revolučního vítězství se samočinně a samoblbě proměnily v obraz spravedlivého trestu ze spáchané křivdy (LN94)

samodárek -rku m. *dárek sobě samému*: album vyšlo před šedesátými narozeninami šéfa kapely – je to hezký samodárek (SN2)

samonafukovačka -ky ž. neol. *podložka, která se nafukuje sama*: v Grónsku samonafukovačky uvnitř chrastily ledem, protože je museli dofukovat ústy (MF01)

samoobsloužit se dok. *obsloužit se sám*: než se ale muži stačili „samoobsloužit“, sebrala je přivolaná policejní hlídka (Blesk99)

samosvatý příd. *svatý sám o sobě*: reforma nemůže být samosvatá kráva (MF03)

sankčička -y ž. *zdrob. k sankce*: sáhnout k nějaké sankčičce (LN91)

sardinkovitě přísl. *způsobem připomínajícím sardinky v konzervě*: náměstí sardinkovitě zaplněné chrámy a pagodami (LN94)

sataniáda -y ž. *represivní akce komunistického režimu proti soukromým obchodníkům* (LN97)

saúdizace -e ž. *požadavek, že nic z toho, co mohou provést saúdské firmy, nesmí být zadáno zahraničním dodavatelům*: podle zásad „saúdizace“ se vyvíjel i projekt zápusťkové kovárny v Dammamu (HN01)

saunující -cího m. neol. *kdo podstupuje lázeň v sauně*: příliš vysoká vlhkost vyvolává u saunujících nepříjemné, skličující pocity (HN95)

savování, čavování -í s. *neustálé ptaní se francouzskou otázkou „ça va?“ (jak se máš?)*: už jsem měl toho savování dost (ČRo2)

savovat ned. neol. *čistit n. malovat přípravkem Savo*: celý týden jsme tady pomáhali, čistili zdi, savovali, odklízeli věci (MF02)

scénkovitý příd. *podobající se scénce*: scénkovité podání odsunu azylantů (Resp95)

scífista -y m. neol. *autor literárního žánru sci-fi* (MF99)

scifózní příd. *mající charakter žánru sci-fi*: na Stalkerovi toho vlastně mnoho scifózního není (LN99)

scrabblista -y m. *hráč scrabble*: nejpopulárnější slovní hrou na světě je Scrabble – to vám řekne každý pořádný scrabblista (HN98)

sebeupáleně přísl. *způsobem pohroužení sám do sebe*: sebeupáleně zaujatý světem drsných kluků chudinské čtvrti (Cinema00)

sebeupálit se dok. *upálit sám sebe*: vůbec jsem netušil, že se pokusil sebeupálit (Blesk97)

sebeuvidění -í s. *vidění sebe sama*: prolamovat se k sebeuvidění (LN94)

sebeznásilnění -í s. *znásilnění sebe sama*: rozlišíme znásilnění od sebeznásilnění (LN97)

scesista -y m. neol. *scesní umělec*: scesista Alfons Mucha (Právo04)

sekavě přísl. *způsobem připomínajícím sekání*: zpěvák umí být sekavě ostrý (MF98)

sektobijce -e m. *kdo vystupuje proti působení sekt*: obracet se na sektobijce Remeše (LN93)

sektolog -a m. neol. *kdo se vědecky zybývá sektami* (LN98)

senátec -tce m. *plat navíc pro senátory*: je nemravné, když peníze za dva měsíce navíc (že by sněmovce a senátec?) dostanou i bezesporu dobře placení politici (LN99)

senátorovat ned. *vykonávat funkci senátora*: senátoři senátorovali (Právo03)

senátorovna -y ž. *pracovna senátorů*: zeptal jsem se, kde je senátorovna, a kerberos mi zdvořile a poměrně jasně vysvětlil cestu (MF97)

separatérství -í s. *vyčleňování*: rockerské separatérství (Refl93)

serialista -y m. *tvůrce seriálů* (MF97)

seriáloidní příd. *jsoucí na způsob seriálu, pro něj typický*: na palubě lodi se odhrávají jen víceméně seriáloidní dialogy (SN2)

seriozita -y ž. *seriózní věc, záležitost, zpráva o ní*: magazín seriozit a kuriozit (SN1)

servisování -í s. *kontrolování v servise*: pravidelné servisování vozu (Refl98)

servisovat ned. *sloužit*: většina žen chce ale zvládnout všechno: servisovat rodině a vydělávat jako muž (MF03)

sestrovraždkyně -ě ž. přechýl. *k bratrovrah*: sestrovraždkyně bude během půl roku opět na svobodě (MF93)

sešvagřenost -i ž. *příbuznost spojená se vzájemnou podporou*: sešvagřenost politické reprezentace (LN92)

sexodrom -u m. *místo n. prostor, kde se provozuje sex, kde se „závodí“ v provozování sexu*: Červený mlýn dnes mezi všemi těmi sexshopy, sexodromy a pornokiny přece jen působí poněkud archaicky (Refl02)

sexoholik -a m. *kdo souloží nejlépe několikrát denně s každou ženou, která je k dispozici*: schůzky sexoholiků (Týden03)

sexometr -u m. *přístroj na měření vášni, pohlavního pudu*: intenzita pohlavního pudu není ovšem u žádného člověka měřitelná nějakým přístrojem. Neexistuje žádný sexometr, který by po zapojení ukázal na stupnici hodnotu naší vášně (Právo02)

sexpertka -y ž. expr. *odbornice (expertka) v otázkách sexu*: americká spisovatelka a „sexpertka“ zpochybnila veškeré mýty a prohlásila, že ženy chtějí mít kolem sexu taky nějakou legraci (SN1)

sextovka -y ž. *SMS zpráva se sexuálním podtextem, sdělením*: Martin Zikmund v knížečce tvaru kapesního telefonku dává rady, jak psát důvěrná sdělení, pojmenovaná jím podle síly milostného citu jako flirtovky, laškovky, sextovky a láskovky (LN02)

sextrace -e ž. *sexuální lustrace*: abych si to přiblížil domácím realitám, nazval jsem ten proces sexuální lustrací, čili „sextrací“ (LN92)

sexurálie -í ž. pomn. expr. *prostředky, předměty určené k provozování sexu poskytované místo mzdy v penězích* (ml.)

sgrafistika -y ž. neol. *obor zabývající se sgrafity* (LN93)

sgrafitář -e m. neol. *kniha obsahující různé druhy sgrafit*: prachatický sgrafitář (MF98)

schengenizace -e ž. neol. *zrušení hraničních kontrol (podle vzoru Schengenu)*: schengenizace prostoru (LN96)

schodišťátko -a s. *malé schodiště*: úzké schodišťátko (MF00)

schvalovna -y ž. *orgán schvalující něco*: z chorvatského parlamentu se stala schvalovna prezidentových rozhodnutí (Refl93)

sicilianizace -e ž. *přeměna, proměňování životního stylu v duchu (sicilské nedůvěry v ideje: sicilianizace světa* (LN91)

sigmoidní příd. neol. *podobající se řeckému písmenu sigma*: sigmoidní křivka (Jahodář)

silanizovat ned. *činit vláčným avivážním prostředkem Silan*: Silan silanizuje (LN94)

simpsonolog -a m. *kdo se vědecky zabývá seriálem Simpsonovi*: autor je významný český simpsonolog (LN99)

skákalka -y ž. *skákající holčička*: neposedná „cákalka“ a „skákalka“ (BleskMag97)

skanzenovitý příd. *podobající se skanzenu*: obyvatelé lehce skanzenovitého francouzského městečka (MF01)

sklonovat dok. neol. zkřížit pomocí klonů: ideální by ovšem bylo, kdyby se Radě ČT podařilo sklonovat pana Mathé s panem Puchalským (Právo98)

skopec -pce m. *kopec směřující dolů* (ml.)

skorověštinový příd. *blížíci se většinovému, mající jeho znaky*: změnit volební systém na skorověštinový (SN2)

skotačivec -vce m. *kdo skotačí*: samsonovský skotačivec (Folk a Country95)

skřetice -e ž. přechýl. *ke skřet*: skřetice Zlotra (Právo04)

skřetovský příd. *podobný vzhledem skřetovi, vztahující se ke skřetovi*: skřetovské rysy tupého trolla z Peer Gynta (Resp95)

slabikářovitě přísl. *přednesem se podobajícím slabikování ve slabikáři*: Ringo slabikářovitě zpívá, že „nikdy není tak zle“ (MF98)

slangovatět ned. *mluvit slangem*: nepodlehl svodu „slangovatět“ (LN97)

slanost -i ž. *slaná lahůdka* (ml.)

slavíkizace -e ž. *proces získávání volebních preferencí za pomoci slavných osobností, zvl. zpěváků*: i bez slavíkizace má příprava prezidentských voleb značně groteskní rozměry (LN02)

sledovač -e m. *kdo něco sleduje, pozoruje*; *divák*: úporný sledovač zpráv a televizních novin (MF04)

sledovačka -y ž. expr. *žena, která věnuje svou pozornost někomu, něčemu (sleduje někoho, něco)*: maminku už zpěvačka nemá, tak je její nejpečlivější sledovačkou babička (SN1)

slepícovitý příd. expr. hanl. *podobající se chováním slepici, hloupý, jednoduchý*: bezelstně slepícovitá Zina (LN97)

slibovač -e m. expr. *ten kdo slibuje*: politický slibovač (HN98)

sliveta -y ž. *etiketa na láhvi se slivovicí* (ml.)

sloganovitě přísl. *pomocí sloganů*: méně sloganovitě hodnotí minulou neděli média (Resp04)

slonárium -ria s. *zařízení pro chov slonů*: speciální pavilon – slonárium (MF04)

sloupoidní příd. expr. *podobající se sloupu*: sloupoidní nohy (ml.)

slovakofobie -e ž. *odpor ke Slovákům* (Ref199)

slovakolog -a m. *odborník na slovenskou historii* (LN92)

slovobraz -u m. *obraz nesoucí slovní poselství* (LtN91)

sluncesenovský příd. *vztahující se k filmu Slunce, seno...: sluncesenovskou trilogii nám televize Nova nabízí se železnou pravidelností* (Cinema97)

sluníčkovský příd. *vztahující se ke kapele Sluníčko*: typická sluníčkovská melodika (NBlesk97)

služebníčkovství -í s. expr. *chování charakteristické pro služebníčky; úslužné chování*: drobné podučitelské mudrlantství a služebníčkovství (MF01)

slyšina -y ž. *matoucí smyslový klam související se sluchem*: máš slyšiny (ml.)

slzičkový příd. *podobající se slzičce*: slzičkový tvar (MF98)

smetanismus -mu m. *prvek, motiv hudebního stylu B. Smetany*: smetanismus ve skladbách jiných autorů (Právo98)

smetanista -y m. *specialista na a dílo hudebního skladatele B. Smetany* (Právo01)

smíchudárce -e m. *kdo dává, vzbuzuje smích*: rád bych se osvěžoval občasným nahlédnutím do smíchudárce Rabelaise (LtN91)

smlouvovatě přísl. *způsobem smluv*: smlouvy ty stejně existovaly, leč bylo nutno je uzavírat i ještě smlouvovatěji (LN95)

smluvák -a m. expr. *příslušník Strany konzervativní smlouvy* (HN98)

smrtiště -ě s. expr. *hřbitov*: v češtině mi po návratu některá slova nenaskočila, tak jsem logicky odvozoval nová, „smrtiště“ místo hřbitov (MF01)

smrtonosnost -i ž. *vlastnost způsobující smrt*: smrtonosnost produktu (Resp98)

smskiáda -y ž. *soutěž v rychlosti psaní textových zpráv*: klubíčkovská smskiáda (MF04)

smůlovitost -i ž. *neúspěšnost*: smůlovitost při výběru spolupracovníků (MF94)

sněholetec -tce m. *kdo létá na sněhovém vozítku* (MF02)

sněmovce -vce m. *plat navíc pro poslance ve sněmovně*: je nemravné, když peníze za dva měsíce navíc (že by sněmovce a senátec?) dostanou i bezesporu dobře placení politici (LN99)

snickerizace -e ž. *vytváření konzumního životního stylu (souvisejícího s konzumováním tyčinek Snickers)*: Ritzerův termín mcdonaldizace se rychle zabydlel ve společenských vědách: na rozdíl od jiných, analogických výrazů, jako je například disneyzace nebo v Rusku ražená snickerizace (LN00)

sníček -u m. expr. *zdrob. k sen*: každé z těch traumatiček veze nějaký ten sníček (LN92)

snovidění -í s. *vidění pomocí snů*: uprostřed chaosu, mlh a snovidění se objevuje ústřední postava (LtN91)

sodomisticky přísl. *na způsob Sodomy*: zvířata sodomisticky hýčkaná v zemljankách (LN94)

sólující příd. neol. *mající sólo*: sólující kytarista (MF03)

songizace -e ž. *přeměna v píseň, song*: politizace a „songizace“ básnických textů (LN95)

sopranovitý příd. *podobající se hlasitostí sopránu, hlasitý*: dštít na Klause obžaloby a zároveň sopranovité chvály (Právo98)

soudnictvo -a s. *soubor soudců*: soudnictvo a valná část obyvatelstva nesympatizovaly s de Gaullem sídlícím v Londýně (MF97)

soudruhovat ned. *oslovovat se „soudruhu“*: hrdina přemýšlí nad světem, který je kolem něj, kdy se soudruhuje, třídněnepříteluje a podobně (LN02)

soudruhovat ned. *oslovovat se navzájem soudruhu*: v 50. letech se soudruhovalo, až se hory zelenaly (LN02)

soudruhovatý příd. *mající vlastnosti soudruha*: tak jsem tu viděla i jednoho ze soudruhů nejsoudruhovatějších (BleskMag97)

souhlasnice -e ž. *žena ze stejného hlasu ve sboru* (ml.)

souklad -u m. *opak k protiklad* (ml.)

souvláda -y ž. *společná vláda, spoluvláda*: novinkou pro naši demokracii bude podivná souvláda dvou třicetiprocentních siláků (SN2)

spásonoš -e m. *kdo přináší spásu* (LN02)

spermička -y ž. *zdrob. k spermie*: tak já jsem byla u tebe nejrychlejší spermička (BleskMag97)

splátkovat ned. *vyrovnávat splátkami, splácet*: splátkovat mzdy za květen po dohodě s odbory (MF99)

sportohraní -í s. *sportování hraním* (e-mail)

spoříněk -a m. *kdo spoří*: Švédové jsou spořínkové (LN93)

spratkojdní příd. expr. hanl. *připomínající svým chováním spratka*: spratkojdní trpaslice (ČNK)

správňáctví -í s. *umění přidat se vždy na tu správnou stranu* (MF02)

spřadatel -e m. *kdo něco sprádá*: spřadatel kuloárových intrik (ČNK)

spřeženství -í s. *spřáhnutí se s něčím*: obvinít někoho ze spřeženství s nečistými silami (Blesk98)

srabáctví -í s. expr. *bojácny způsob chování*: vnímat něco jako nerozhodnost nebo srabáctví (Právo03)

srabovina -y ž. expr. *způsob válčení zbabělců, srabů*: tohle není válka, to je srabovina (MF96)

sračkovitěúhořovitý příd. expr. hanl. *vyhýbavý a nic neříkající*: sračkovitěúhořovitě odpovědi (LN02)

srandičkář -e m. expr. *kdo si dělá srandu*: pro špičky disentu jsme byli srandičkáři (Ref197)

srandovat ned. *dělat srandu, legraci*: (Souvislosti96)

sraith ned. neskl. expr. *štvát někoho osobně jako D. Rath*: neměls mě sraith

srbizace -e ž. neol. *zavádění srbských zvyků, kultury*: systematická srbizace a potlačování projevů makedonského citění (Resp92)

srdcelamač -e m. *kdo láme srdce*: rock 'n' rollový srdcelamač (Blesk04)

srozumitelština -y ž. *srozumitelný jazyk*: přeložit něco do srozumitelštiny (LN91)

stabilák -a m. expr. *kdo je stabilní*: Michal Pejhrimovský je obranný stabilák (MF03)

stádovitě přísl. *způsobem připomínajícím stádo dobytka*: proto si najednou houfně rozmysleli, co kdysi stádovitě odmávali (MF01)

stara -y ž. expr. *veřejnoprávní televize (Česká televize)*: děkuji vám, kdo jste věrní naší staře Výraz vznikl jako reakce na pojmenování nové soukromé televizní stanice Nova. (SN1)

staroobřadec -dce m. *přívrženec starých obřadů*: hereze staroobřadců vůči oficiální pravoslavné církvi (Resp97)

staropříkaznický přísl. *způsobem přikazování z minulých dob*: vládnout přidělovým systémem a staropříkaznický (LN92)

státečkovatý příd. *mající charakter malého státu*: a jen co budeme ještě státečkovatější, dopřejeme si další (MF92)

stávkově přísl. *konáním stávek*: stávkově pohotově zemědělci (Ref198)

stehlíkiáda -y ž. *aféra spojená s bývalým majitelem Poldi Kladno V. Stehlíkem*: volební stehlíkiáda (MF96)

stěnolezectví -í s. neol. *sport spočívající v lezení po stěně*: maximální bezpečnost stěnolezectví (MF98)

stchyňovat ned. *stávat se budoucí tchyní*: je to bolestné, ale musíme si uvědomit, že každé malé mašličkové děvčátko je s největší pravděpodobností budoucí tchyní. Při pohledu na roztomilou dívenku vás samozřejmě nenapadá, že se i tady stchyňuje k nejhoršímu (MF01)

stíhačinařina -y ž. neol. *práce pilota stíhaček*: stíhačinařina, to není jako sednout si za volant autobusu (LNMag02)

stmelenec -nce m. *útvár vzniklý stmelením*: stmelenec českých a moravských okresů (MF01)

stmelovatel -e m. *kdo někoho stmeluje*: „stmelovatel“ české zahraniční menšiny (ČNK)

stohovatelnost -i ž. neol. *možnost poskládání téměř libovolného počtu křesel na sebe* (MF94)

stovkování -í s. *běhání na sto metrů*: premiéra hasičského stovkování se vydařila (MF02)

stranotvorný příd. *tvůřící stranu*: průkopník nového stranotvorného principu (LN98)

strašidlárium -ria s. *expozice strašidel*: první strašidlárium vzniklo v šatlavě náchodského zámku (MF98)

strašlivoučkový příd. expr. *zdrob. k strašlivý*: Croc své nepřátele likviduje nejrůznějšími strašlivoučkovými způsoby (Právo98)

strávnictvo -a s. *soubor strávníků*: převahu pravidelného strávnictva levných vyvařoven tvoří staří lidé (LN92)

strážnictvo -a s. neol. *soubor strážníků*: pražské strážnictvo (NBlesk98)

stresholik -a m. *kdo nevydrží bez stresu*: i stresholika lze milovat (MF96)

stresolog -a m. *odborník na stres*: stresologové se zatím přikláněli spíš k negativní odpovědi (Refl93)

striptýzově přísl. *způsobem podobajícím se striptýzu*: obranné pásmo obnažené přímo striptýzově (MF95)

stromkování -í s. neol. *sázení stromků*: pátý ročník volarského stromkování (MF98)

stromkovat ned. neol. *vsazovat stromky*: ve Volarech se bude stromkovat (MF98)

stromovědec -dce m. *dendrolog, kdo se vědecky zabývá stromy* (MF98)

středismus -mu m. *stranou n. hnutím deklarovaná středovost vystavovaná na odiv jako hlavní politická deviza*: český „středismus“ (Refl93)

středoproudař -e m. *příznivec středního proudu (v hudbě)*: album Aleše Brichty přiláká asi víc středoproudařů, než kolik zklame metalistů (SN1)

středověkářka -y ž. *odbornice na středověk* (ml.)

stříkatel -e m. *kdo postříky znečišťuje čisté plochy* (Právo04)

studiičko -a s. *zdrob. ke studiu*: umím hrát na různé nástroje a doma mám i studiičko (NBlesk03)

studiovost -i ž. *vlastnost studií*: inscenační proudy, které se dají zahrnout pod hlavičku „studiovosti a klubovosti“ (MF93)

stupidokracie -e ž. expr. hanl. *vláda hlouposti, stupidnosti*: seriál by vyloudil úsměv nad dnešní chudobou a drzostí tehdy ještě dokonale zprofanované komunistické stupidokracie (SN2)

stupidologie -e ž. expr. hanl. *obor zabývající se hloupostmi*: základy stupidologie (HN01)

sugarholik -a m. *kdo požívá mnoho cukru n. potravin cukr obsahujících*: zemitý bonviván, žíznlivý erotoman a sugarholik (Refl97)

superčlověk -a m. *naprosto, absolutně dokonalý člověk*: z vědeckého experimentu měl vzniknout superčlověk (SN1)

supervidovat ned. *provádět supervizi, dohlížet nad něčím*: ministerstvo zahraničí má právo koordinovat a supervidovat zahraničněpolitické aktivity (LN96)

surrealizující příd. *stávající se surrealistickým*: surrealizující poetika (LN94)

svalovkyně -ě ž. expr. *žena s vypracovanými svaly; kulturistka*: svalovkyně na reklamní fotografii (SN1)

svaložena -y ž. expr. *žena s vypracovanými svaly; svalovkyně; kulturistka*: soutěž svaložena, slavnosti svaložena (SN1)

svatbovat ned. *ženit a vdávat se*: puzeni žabí láskou vypravili se obojživelníci s uhrančivýma očima svatbovat (MF93)

svatozářný příd. *mající svatozář*: svatozářný obraz (Právo01)

světárna -y ž. *místo světáků* (Právo01)

svíčkování -í s. *vyrábění svíček*: druhý ročník Hromnicového svíčkování (MF01)

sviňáctví -í s. expr. neol. *úskočný způsob chování mající souvislost s chováním sviní*: křiklavé sviňáctví (MF03)

svinství -í s. expr. hanl. *svinský způsob chování, špinavost, nestoudnost*: úřední svinství (LN97)

svinstvíčko -a s. expr. *zdrob. k svinstvo*: režim založený na morální korupci nabízel nejisté výhody za jisté ústupky a loajální svinstvíčka či očí zamhouřeníčka (LN92)

swingáče -e m. expr. *zpěvník swingových písní* (Folk a Country93)

sýkorák -a m. *samec od sýkorky*: sýkorák koňadrák užívá viagru (Právo99)

symbolovatý příd. *mající charakter, vlastnosti symbolu*: jde přece o nejsymbolovatější symbol majetku (LN92)

symfonizující příd. neol. *činící symfonickým*: symfonizující hudba s podmanivými melodickými ornamenty (MF99)

syrák -a m. expr. *surrealista*: „syrák lidovec“ (Týden04)

sysloviště -ě s. *výběh syslů*: vyhlášení sysloviště za zvláště chráněné území (MF98)

systemář -e m. *odborník na systémy v oblasti radiokomunikace*: být zaměstnán jako obvodář, systemář

šakalovský příd. *podobající se chováním šakalovi*: velké novinářské šakalovské safari (LN94)

šaldovat ned. *psát stylem F. X. Šaldy*: potřebujeme spíše havlíčkovat než šaldovat (LtN91)

šalmajovitě přísl. *zvukem připomínající šalmaj*: šalmajovitě zakulacená forte (LN96)

šavlista -y m. neol. *šermíř*: maďarský šavlista (LN96)

šavlistka -y ž. přechýl. neol. *k šavlista* (LN96)

šéfkritik -a m. expr. *hlavní, nejvýznamnější, nejznámější kritik něčeho*: šéfkritik dřívějších vlád Zeman nemá tušení, jak se řídí kabinet (SN2)

šéfmoralista -y m. expr. *hlavní, nejvýznamnější, nejznámější moralista*: šéfmoralista Havel už dávno ztratil aureolu jediného spravedlivého (SN2)

šéfstávkovač -e m. *šéf stávkujících*: trofej vybojoval sám šéfstávkovač Dušek (MF97)

šéfstvo -a s. skupina šéfů: nenáviděné šéfstvo (MF04)

šejchovství -í s. *stát, v jehož čele stojí šejch; šejchát*: okruh naftařských šejchovství (SN1)

šibenictví -í s. *odsouzenost k pověšení na šibenici*: lid spojuje nejvíce stejná chamrad' a koryto, jakož i společné šibenictví (MF98)

šifrátor -a m. *přístroj určený k šifrování*: renomovaní světoví výrobci nabízejí dnes různé druhy šifrátorů (Refl94)

šikanovatel -e m. *kdo šikanuje*: z původní oběti se časem stane šikanovatel (MF03)

šikanózní příd. *mající charakter šikany*: šikanózní postup (LN01)

šimpanzoidněgoriloidní příd. *podobající se zároveň šimpanzi a gorile*: lidstvo se dělí podle různých živočišných předchůdců na gibbonoidní, šimpanzoidněgoriloidní a orangoidní (HN97)

šipkomanie -e ž. expr. *náruživé zaujetí pro šipky*: v hotelu, kde se na turnaji sešli evropští šipkaři, vládla tichá atmosféra šipkomanie (SN2)

šipkovice -e ž. neol. *pálenka z šipků*: z dálky vonící rybízovice, jeřabinovice, šipkovice i další netradiční pálenky (MF04)

širákování -í s. *nocování pod širým nebem*: stanování a širákování (Folk a Country96)

šířič -e m. *kdo něco šíří*: šířič pohledu na svět z dolních pater Václav Koubek (MF02)

šiškárna -y ž. *místnost pro skladování šišek, určená pro sbírku šišek*: místnost, které dendrolog říká šiškárna, je laické veřejnosti zatím nepřístupná (MF98)

šiškovat ned. *krmit knedlíčky ve tvaru šišky*: šiškovat husy (LN98)

šišoid -u m. *geometrický útvar připomínající šišku*: tvary stolů pak mohou mít podobu „šišoidů“ nebo nepravidelných kosodélníků či elips (MF94)

škatulkaření -í s. *škatulkování*: argument proti hudebnímu škatulkaření (MF99)

škromachiáda -y ž. expr. hanl. *vláda strany Z. Škromacha*: polistopadová léta, charakterizovaná nepoužitelným a stále trapnějším národoveckým socialismem, vrcholícím v pitomém šklebu škromachiády posledních měsíců (LN03)

škromachizace -e ž. *proměna něčeho podle politiky Z. Škromacha*: v rámci škromachizace našeho ekonomického prostoru je prý vláda potrestá za jejich aktivitu vyššími daněmi (MF03)

škromachovec -vce m. neol. *člen strany ČSSD v čele se Z. Škromachem*: pokud v ČSSD zvítězí škromachovci, tak komunisté půjdou k moci (Resp04)

škromachovina -y ž. expr. hanl. *jednání Z. Škromacha*: žertěť dává k dobru další škromachovinu (Právo01)

škromachovsky přísl. neol. *stylem Z. Škromacha*: po škromachovsku kopírovat totalitní modely nakládání státu s jedincem (LN03)

škromachr -a m. expr. hanl. *člen strany ČSSD v čele se Z. Škromachem*: ať žijí škromachři (Týden04)

škudibylství -í s. *vlastnost charakterizující osobu jako škodící všude tam, kde je*: babička – tchýně je z nich nejživější, právě tím škudibylstvím (Právo00)

šlapatel -e m. *kdo na něčem šlape*: speciální kolo, které je propojeno se zařízením, jež podle výkonu „šlapatele“ ukáže, jaký spotřebič by na jak dlouhou dobu dokázal doma silou vlastních nohou (Blesk00)

šlapet'ák -a m. expr. *člen skupiny Šlapeto*: populární malý šlapet'ák (MF01)

šlofičkování -í s. *odpočívání formou spánku*: kurs správného odpoledního šlofičkování (Právo02)

šmejdiště -ě s. *místo, kde se šmejdí*: šmejdiště tajných služeb (LN92)

šnekobaron -a m. *majitel šnečí farmy*: „šnekobaron“ Souček (MF06)

šnekožrout -a m. *kdo pojídá šneky*: bilance „šnekožroutů“ (MF06)

šokantnost -i ž. *vlastnost vzbuzující šok*: hlavní zpráva Televizních novin na světě – šokantnost pošpiněného Spejbla (LN03)

šokingující příd. *šokující*: šokingující fatalizátoři cechového jazyka jsou stále odecpanější (LtN92)

šourálek -lka m. *šourající se sportovec, cyklista*: šourálek se přisere do cesty (MF00)

španěloidní příd. *připomínající španělskou melodii, rytmus*: „španěloidní“ píseň (LN97)

špekáčkoviště -ě s. *místo na děláni špekáčků*: prodavač opasků se zoufale nudí v dýmu ze sousedního špekáčkoviště (Folk a Country96)

šperkovna -y ž. neol. *továrna na výrobu šperků*: šperkovna v Monte Carlu (Blesk03)

špidlat si ned. expr. *mluvit si sám pro sebe jako V. Špidla*: „Kterou řečí mluvíte?“ Špidla s kamennou tváří opáčil: „Jen si tak špidlám.“ (Týden04)

špidlí příd. *náležející, vlastní V. Špidlovi*: následný špidlí sběr sociálnědemokratických hlasů pro Pitharta skončil rovněž fiaskem (Týden03)

špidlismus -mu m. *ideologie V. Špidly*: prosazování špidlismu ve sněmovně (LN03)

špidlokracie -e ž. *vláda V. Špidly*: hrozící špidlokracie se děsím (LN98)

špidlomacie -e ž. expr. hanl. *diplomacie ve stylu V. Špidly*: česká diplomacie se nebezpečně přiblížila špidlomacii (LN02)

špidlování -í s. expr. *jednání V. Špidly*: trochu špidlování nemůže ublížit (Právo99)

špidlovatění -í s. *proměňování ve stylu V. Špidly*: špidlovatění naší sociální politiky (MF02)

špidlovec -vce m. neol. *přívrženec V. Špidly*: kdo jsou nejvěrnější „špidlovci“? (Týden03)

špidlovláda -y ž. *vláda V. Špidly*: příčinnivé rozhodnutí špidlovlády (Refl04)

špidlovsky přísl. neol. *stylem V. Špidly*: solidarita po špidlovsku (MF00)

špidlovština -y ž. *styl mluvy V. Špidly*: to, jestli je stát civilizovaný – a řekněme špidlovštinou – sociální, nepozná se podle toho, jak tučné polštáře strká pod zadek zdravým (MF03)

špindírstvo -a s. *soubor špindírů*: v souboji mezi nemravnou čistotou a mravní i tělesnou špínou vyhrávalo špindírstvo (Právo01)

špionomaniakální příd. *související se špiónskou mánií* rozvíjení špionomaniakálních mystifikací (MF97)

šplhaě -e m. *kdo, co šplhá popínavá rostlina*: neúnavný šplhač (MF95)

šprtounka -y ž. expr. *šprtka*: celá třída viděla, jak šprtounka Fikačka blije (LN02)

špuntiáda -y ž. *největší množství otevřených lahví sektu v jediný okamžik*: hromadná špuntiáda (Právo00)

- špuntomanie** -e ž. expr. *nadměrný, masový zájem o uzávěry (špunty) od nápojových lahví, o jejich shromažďování, sbírání*: soutěže vybízející ke sběru uzávěrů od lahví vyvolávají špuntomani (SN2)
- štědračka** -ky ž. expr. *štědrovečerní polévka*: polévka štědračka (Právo99)
- štěkanátek** -u m. expr. *karbanátek ze psa* (ml.)
- štvanectví** -í s. *štvání, překotné honění se za něčím*: videoklipové štvanectví není jediným údělem rockového písničkářství (MF96)
- šumidlo** -a s. *co šumí*: vlast není jen šumidlo rodných jezů (LN92)
- šumírologie** -e ž. *nauka hlásající příbuznost Maďarů a Sumerů či libovolných jiných prastarých národů*: vyznavač „šumírologie“ (Resp01)
- šupinkovatět** ned. neol. *pokrývat se šupinkami*: kůže mi začala šupinkovatět (LN98)
- švejkárna** -y ž. *způsob chování Švejka*: geniální pakárna, švejkárna i kafkárna (Právo04)
- švejkismus** -mu m. *způsob jednání charakterizující Haškovu postavu Švejka* (Refl93)
- tabakizovat** ned. *obtěžovat kouřením; nutit ke kouření*: nechám-li se coby kuřák pozvat do nekuřácké rodiny, musím se tam kouření vzdát, nikoli hostitele tabakizovat (Právo04)
- tabletenista** -y m. *hráč stolního tenisu*: domácí tabletenista (MF01)
- táborovost** -i ž. *přeměna celé společnosti na jeden jediný obrovský tábor, dirigovaný a strážný organizovanou menšinou, která vykonává funkci policejně byrokratické a vojenské diktatury*: podstatným znakem systémů, označovaných za totalitární, je táborovost (LN92)
- tahákoidní** příd. *podobající se taháku*: tahákoidní výpisky (ml.)
- tajnoslužebnictví** -í s. expr. *(nadměrné) využívání činnosti tajné služby*: tajnoslužebnictví a úřadofilie Zemanovy kryptovlády (SN2)
- takéturista** -y m. expr. hanl. *nepravý, pochybný turista*: lavičky slouží jako bezplatný hotel pro „takéturisty“ z východu (SN1)
- takymoravan** -a m. expr. hanl. *neopravdový, jen vnějškový zastávce, obhájce, představitel zájmů Moravy*: funkcílační „takymoravané“ zaštiťující se vůlí „občanů“ (SN1)
- takypřeklad** -u m. expr. hanl. *překlad nízké odborné úrovně*: pokud jde o kvalitu překladu, dovoluji si tvrdit, že dopadl dobře, a to nejen ve srovnání s řadou „takypřekladů“, které potkáváme dnes a denně (SN1)
- talentupustý** příd. expr. hanl. *jsoucí bez talentu*: talentupustý amatérismus (SN1)
- talibanizace** -e ž. neol. *proces zavádění, implantace talibánské kultury*: nábožensky založené zákony a učební osnovy podporující plíživou talibanizaci pákistánské společnosti (HN04)
- talibanizovat** ned. neol. *přijímat za své myšlenky Talibánu, přizpůsobovat mu svou ideologii*: ČSSD se bude bolševizovat a ODA talibanizovat, případně detalibanizovat (MF97)
- tankofobie** -e ž. *odpor k tankům*: zmocňuje se ho tankofobie (LN91)
- tatičkovství** -í s. *způsob chování charakteristický pro tatínky*: „tatičkovství“ českých prezidentů (LN99)
- tatrmánie** -e ž. expr. hanl. *vystupování tatrmanů, komediantů*: hřejivě soulových hlasů by na estrádě „tatrmánie“ bylo škoda (MF02)
- taxikaření** -í s. *provozování taxi služby* (Blesk97)
- taxikařit** ned. neol. *vykonávat povolání taxikáře*: s tatrovkou dokonce pár měsíců provokativně taxikařil (LN92)
- teenagerovat** ned. *chovat se jako teenager*: nahuštění teenageri přestali na chvíli teenagerovat (Ltn91)

technodítě -ěte s. *dítě techniky*: tvůrce opatřil poměrně slabý děj hýřivou obrazotvorností technodítěte (MF01)

technoid -a m. *technicky založený člověk*: úspěchy technoidů (Trend marketing04)

technonenávist -i ž. *nenávist, odpor k moderní technice, moderním technologiím*: důvodem „technonenávisti“ mohou být podvědomá falešná očekávání uživatelů (SN2)

technostrach -u m. *strach, obavy z techniky, technologií, z jejich zneužití*: Spielberg: technostrach (SN2)

technověk -u m. *věk techniky*: komická stránka protagonistů technověku (MF98)

telecomní příd. *vztahující se k Telecomu*: telecomní bojkot (LN95)

telekonzument -a m. expr. hanl. *kdo ve velké míře sleduje (doslova konzumuje) televizní vysílání*: tupí telekonzumenti (SN2)

telemanie -e ž. expr. *nadměrná, náruživá záliba ve sledování televizních pořadů; silná až chorobná závislost na televizním vysílání*: kromě telemanie je naše doba typická i horoskopomanií (SN1)

televizněreklamní příd. *související s televizní reklamou, užívaný v ní, jí propagovaný*: televizněreklamní šot, televizněreklamní šampon (SN1)

televiznictví -í s. *televizní vysílání, tvorba; obor televizní tvorby*: největší událost v dějinách českého televiznictví (SN2)

telezážitek -tku m. *zážitek dosažený sledováním televizních pořadů*: žijeme z jakýchsi telezážitků (SN2)

telkovitost -i ž. *životní styl, pro který je příznačné vysedávání doma u televize (telky)*: v divadelní inscenaci je „telkovitost“ rodičů zdůrazněna domácími papučemi ve tvaru králíčků (SN2)

tělovost -i ž. *schopnost těla*: tělovost promítající do obrazu duchovní poselství (LN91)

temelení -í s. *strach z jaderné elektrárny v Temelíně*: problém tentokrát nespočíval v nám tak známém „temelení“, tedy v tom, zda využívat jadernou energii, či nikoli (SN1)

temelínizovat ned. i dok. neol. (co) *(u)činit něco podobným (zejména zvyšováním finančních nákladů) výstavbě jaderné elektrárny Temelín*: železniční koridory tak trochu temelínizují naši ekonomickou situaci (SN2)

temelínobijce -e m. expr. *(aktivní) odpůrce jaderné elektrárny Temelín*: kritika pocházející od známého „temelínobijce“ (SN2)

temporalizovat se ned. neol. *definovat přesně svůj čas*: političnost umění je v tom, že se důsledně lokalizuje a temporalizuje (Právo04)

tenisovat ned. *hrát tenis* (ml.)

teokratizovat ned. *učinit teokratickým*: sekulární levice chce politické spektrum demokratizovat, pobožná pravice zase teokratizovat (Resp99)

teplíkismus -mu m. *způsob jednání, politika T. Teplíka*: setřást ze sebe teplíkismus (LN99)

terárista -y m. *chovatel plazů*: každý terárista jistě ví, že teplota v teráriu by se měla pohybovat kolem 28°C (NBlesk97)

těstíčkovitý příd. *podobající se těstíčku*: těstíčkovitá tvář (LN92)

testologie -e ž. *nauka o vytváření (znalostních ap.) testů*: testologie se na vysokých pedagogických školách nevyučuje (SN2)

testotvůrce -e m. expr. *autor, tvůrce (znalostních ap.) testů*: plýtvat penězi daňových poplatníků a nespornou invencí testotvůrců (SN2)

textaření -í s. neol. *psaní textů*: hudební textaření (MF01)

thatcherovatý příd. expr. *mající zvlášť výrazně zastoupeny charakteristické znaky koncepce M. Thatcherové*: čím bude politika vlády thatcherovatější, tím to bude mít stát těžší (SN1)

tchyňobijce -e m. *kdo bije tchýni*: tchyňobijec může vyfasovat až tři roky kriminálu

tigridovština -y ž. *příslušnost k pseudonymu Tigrid*: obě naše dcery si tu tigridovštinu daly připsat ke svým, sňatky nově nabytým příjmením (MF03)

titanicománie -e ž. *náruživé zaujetí pro film Titanic*: vlna Titanicománie zasáhla díky filmové verzi celý svět (MF98)

titanikovský příd. *vztahující se k Titaniku*: ústřední „titanikovský“ pár (LN03)

tlampačový příd. *vztahující se k tlampači, tlampačský*: tlampačový rozhlas (MF99)

tlapkodělný příd. *dělaný tlapkami*: krysí samičky pak jsou kvalifikovány na převážně jen tlapkodělné činnosti (LN92)

toboganovský příd. neol. *vztahující se k rozhlasovému pořadu Tobogán*: toboganovské zážitky (MF99)

topolovština -y ž. *způsob psaní, styl J. Topola*: problematičtější je stín jakési nepřekvapivé esenciální „topolovštiny“, který na textech leží (Resp96)

tornádolog -a m. *odborník na tornáda*: meteorolog a „tornádolog“ (MF04)

tošibovat ned. *kopírovat na kopírce značky Toshiba*: otázkou je, kdyby byla s první kopírkou přišla Toshiba, jestli bychom chodili tošibovat (LN96)

totálsocialistický příd. expr. hanl. *charakteristický pro totalitní socialistický režim*: nepopsatelná nádhera finální totálsocialistické harmonie (SN1)

traktátovitý příd. *podobný traktátu*: traktátovité, modelové srovnání dvou světů (MF03)

traktorovat ned. *jezdit s traktorem*: pokud člověku zbude k obživě traktor, nezbyvá mu než traktorovat (LtN91)

trampoidní příd. *podobný stylu trampů*: trampoidní skupiny (Refl94)

trampskost -i ž. *vlastnost trampů*: ortodoxní trampskost (Folk a Country93)

trampstvo -a s. *soubor trampů*: v próze se trampstvo silně přibližuje k fantasy (Folk a Country93)

tramvajenkový příd. *vztahující se k průkazu MHD, tramvajence*: tramvajenkové fotky (MF94)

tramvajosexuál -a m. *utvořeno k metrosexuál (ml.)*

transcendovat ned. *rozmlouvat jako o něčem přesahném*: o průniku umění a veřejnosti lze donekonečna diskutovat, vymezovat, diskurzovat a transcendovat (Atelier98)

trapasovitý příd. *mající charakter trapasu*: trapasovité prodlevy (Refl02)

trapnůstka -y ž. expr. *zdrob. k trapnost*: diplomatická trapnůstka (Refl98)

traumautičko -a s. *zdrob. k trauma*: každé z těch traumautiček veze nějaký ten sniček (LN92)

trautenberkiáda -y ž. *soubor krakonošských snímků*: tvůrci „trautenberkiády“ oblékli pohádku do reálu, tedy vtáhli ji do skutečnosti málem v „socialistický realismus“ (LN01)

trávožrout -a m. *živočich konzumující výhradně trávu*: typický trávožrout (Refl00)

trdlovitost -i ž. *blbnutí, pobláznění*: trdlovitost voličiho lidu českého (MF98)

trémistický příd. *trpící trémou*: člověk trémistický (HN01)

trenduchtivý příd. expr. *toužící být v souladu s aktuálními kulturními ap. trendy*: košile z bavlny namísto z konopí by pro trenduchtivé nezávisláky přestala být okamžitě zajímavá (SN2)

trenkoidní příd. expr. *podobající se trenkám*: koupat se v „trenkoidních“ bermudách (LN93)

trezorovaný příd. *uchovávaný v trezoru*: Komenského prvotisky trezorované v muzeu (LN92)

tribunovitě přísl. *jako tribuna*: terasa tribunovitě stoupá k despoticky vyhlížejícímu divadlu (LNMag97)

- tričkiáda** -y ž. *akce psaní a krslení na trička známými kreslíři*: „tričkiáda“ pod názvem „Co na myslí, to v Myslbeku“ (NBlesk97)
- trosečničení** -í s. *nouzové bydlení mimo domov připomínající trosečníka*: po měsíci „trosečničení“ to ale zoufalá Terrona nevydržela (Blesk00)
- troubínek** -nka m. expr. *zdrob. k trouba*: bylo patrné, že nešlo o nějakého troubínka (MF01)
- trpaslíkologie** -e ž. *obor zabývající se trpaslíky*: emeritní docent česko-polské srovnávací trpaslíkologie (LN92)
- trucnávštěva** -y ž. expr. *návštěva navzdory někomu, něčemu*: trucnávštěva lidovců v Rakousku (SN2)
- trucskupina** -y ž. expr. *uskupení, skupina vytvořená navzdory jiné (hlavní) skupině*: sektička prodělala standardní vývoj společenství kolem nějakého bezvýznamného gurma, různě se štěpila, vznikaly trucskupiny (SN2)
- trucvarianta** -y ž. expr. *postup, návrh zvolený navzdory, naschvál jiné variantě*: nikdo neuvěří, že Václav Klaus nepočítal s touto trucvariantou (SN2)
- trucverdikt** -u m. expr. *verdikt vyneseny navzdory jinému verdiktu, vyneseny někomu naschvál*: zastupitelé berou trucverdikt úředníků jako úmyslné zdržování stavby (SN2)
- trumpetistický** příd. *mající charakter zvuku trumpety*: Miles Davis nikdy nepěstoval okázale trumpetistický způsob hry (HN04)
- trumpetoidní** příd. *převažující zvukem trumpety*: trumpetoidní hit (MF99)
- trvaliště** -ě s. *trvalé bydliště*: v místě svého trvaliště se muž nezdržuje (MF00)
- tryskárna** -y ž. expr. *trysková tiskárna*: tryskárna pod lupou (*titulek článku*) (SN1)
- tržišťátko** -a s. *zdrob. k tržiště*: malé tržišťátko s rezavými zbytky jízdnic kol (Refl99)
- třebista** -y m. *kdo stále opakuje slovo třeba* (LN98)
- třetizemní** příd. *odehrávající se mezi dvěma zahraničními zeměmi*: třetizemní přeprava (HN01)
- třídněnepřítelovat** ned. *dělat z někoho třídního nepřítele*: hrdina přemýšlí nad světem, který je kolem něj, kdy se soudruhuje, třídněnepříteluje a podobně (LN02)
- tuberkuloidní** příd. neol. *podobající se tuberkulóze, mající příznaky tuberkulózy*: tuberkuloidní forma nemoci (Resp03)
- tuctuleť** -í s. *období dvanácti let*: průřez tvorbou celého „tuctuleť“ svádí k výběru spíše vážnějších opusů (SN2)
- tučňákovský** příd. *vztahující se k tučňákům, k jejich chování*: za úsměvnou tučňákovskou symbolikou se ovšem skrývá nelitostný souboj (HN01)
- tukožrout** -a m. *kdo se živí převážně tukem*: existuje tukožrout? (BleskMag97)
- tulenice** -e ž. přechýl. *k tuleň*: křtění tulenice (MF02)
- tulidlo** -a s. *kdo se k někomu tulí, hračka určená k tulení*: prezident je chronické „tulidlo“, zatímco premiér je spíše dominantní typ (LN99)
- tupárna** -y ž. expr. hanl. *expedice pro tupce, hlupáky*: Huascarán je vlastně taková tupárna; je to vlastně jen taková kupa kamení (Právo02)
- tupounství** -í s. expr. hanl. *styl chování typický pro tupé, omezené lidi*: tupounství pramení z poválečné severoamerické konjunktury (MF99)
- turbokošť** -ě s. neol. *košť poháněná turbínou*: Harryho přátelé si turbokošť nemohou dovolit (NBlesk02)
- tužtičkovitý** příd. expr. *podobající se tvarem tužce, tenký, vyzáblý*: zuřivě gestikulovat tužtičkovitými ručkama (LN93)
- tvarovatel** -e m. *kdo něco tvaruje*: tvarovatelé socialismu skripta
- tvrdíkizace** -e ž. *strategie, politika J. Tvrdíka*: na nemravnosti samotné „tvrdíkizace“ to ovšem nic nemění (LN03)

- tvrdíkovština** -y ž. *způsob mluvy, jednání J. Tvrdíka*: Špidlova tvrdíkovština (Týden03)
- tyčkyně** -ě ž. neol. *tyčkařka*: rozumná tyčkyně tedy zvyšuje svou laťku jen po centimetrech (MF04)
- tyčově** přisl. *za pomoci tyčí*: tyčově značenou cestu (LN03)
- tylovatý** příd. *charakterem podobný typickým postavám her J. K. Tyla*: tylovatí Češi hodlají co nejdříve odjet do Ameriky (LN97)
- ublíženec** -nce m. *komu je ubližováno*: ubližující ublíženec Jaroslav Tvrdík se včera omlouval (Právo03)
- ubrblanost** -i ž. expr. *reptání, nadávání na něco*: ryze lidský rys ubrblanost (LN97)
- ubulenec** -nce m. *kdo je ubrečený*: ubulenec, který uměl akorát fňukat a poslouchat ostatní (Souvislosti97)
- učeskorepublikovat se** dok. *unavit, vyčerpát se neustálým opakováním pojmenování Česká republika*: rozhlasoví či televizní komentátoři se zase můžou „učeskorepublikovat“ (MF98)
- udělátor** -u m. *přístroj vlastnoručně udělaný, podobný mikrofonu*: jelikož zpívá přes „udělátor“ podobný mikrofonu, který zkresluje zvuk foukací harmoniky, není mu rozumět ani slovo (LN03)
- udobřovák** -a m. *udobřující, usmiřující píseň, skladba ap.*: na řadu přišly i klasické „udobřováky“, které představovaly spíš příjemný odpočinek před dalšími šoky (SN2)
- udržovač** -e m. *kdo něco udržuje*: z radikálního reformátora se však pomalu stával „udržovač moci“ (MF02)
- uekologizovat** dok. *usoužit, utýrat neustálým ekologizováním*: uekologizovat k smrti (LN96)
- ufomág** -a m. expr. hanl. *kdo má nadpřirozenou schopnost s jistotou identifikovat UFO, vědět o přítomnosti mimozemšťanů (ufonů) ap.*: prostě to, že nevím, co to je, naprosto neznamená, že je to letadlo a sedí uvnitř Mart'an. Ať si zajedou za nějakým ufomágem (SN2)
- ufoman** -a m. *kdo věří na UFO*: staroegyptské záznamy o UFO se ukázaly být moderními výmysly fanatických ufomanů (MF02)
- ufórovat** dok. (co) expr. *přílišným tvořením vtipů (fórů) vyčerpát své schopnosti, talent ap.*: jen aby neufóroval svůj talent dřív, než to podepře i nápaditější hudbou (SN2)
- ufórovat se** dok. expr. *přílišným tvořením vtipů (fórů) se vyčerpát*: zdá se, že se opravdu ufóroval, tj. vydal na své první desce ze všech nápadů (SN2)
- ufoskeptik** -a m. *kdo přistupuje nedůvěřivě (skepticky) k UFO, k ufologii*: Jiří Grygar počítá sám sebe mezi ufoskeptiky (SN1)
- úchylouš** -e m. expr. *kdo je úchylný*: být úchylouš na čepice (Blesk03)
- ujablkovat** dok. *ukamenovat jablky*: ujablkovat k smrti (MF93)
- ukázňovatel** -e m. *kdo někoho ukázněje*: přísný i spravedlivý ukázněvateľ (ČNK)
- ukázněvateľ** -e m. *kdo někoho ukázněje*: ukázněné děti bez ukázněvatele vám třídu většinou promění v kůlničku na dříví (Ref197)
- ukončovák** -u m. expr. *jednání, čin, výrok, projev ap. způsobující ukončení poměru, vztahu ap.*: spolehlivým ukončovákem i té sebepevnější lásky se dost často stává zmínka o miminku v rodině (SN2)
- ukontrolovat se** dok. *nechat se kontrolovat*: návštěvníci se dali předem prověřit a ideologicky ukontrolovat (Resp97)
- ukonzultovat** dok. *unavit, vyčerpát někoho neustálými konzultacemi*: velvyslanec chce ministerstvo očividně ukonzultovat k smrti (HN96)
- ukrásnit** dok. *učinit krásným*: zdarma ukrásnit některé čtenářky Vlasty (Vlasta95)

ulitnatec -tce m. *živočich mající ulitu*: koupit si na svátky „ulitnatce“ (MF06)

ultrahypersuprakoalice -e ž. expr. *největší možná koalice, koalice všech (stran)*: nadpřirozená ultrahypersuprakoalice – i s komunisty (SN2)

ultrakonzumní příd. *nadměrně konzumní, spotřební*: party na zahradách, večírky v luxusních bytech s terasami, nejlepší restaurace, prostě ultrakonzumní život (SN2)

ultrakřivolaký příd. *velmi křivolaký*: firma nevzdala tu šílenou anabázi křivolakými ulicemi Prahy, či spíš ultrakřivolakými koridory pražské moci (SN2)

ultrapartaj -e ž. expr. *extremistická politická strana (partaj)*: zděsili se sami policisté: Třetina policistů a vojáků volila ultrapartaje! (SN2)

ultrapaternalistický příd. *krajně ochranářský (paternalistický)*: vytvořit hospodářsky a sociálně ultrapaternalistický stát (SN2)

ultrasladký příd. *přehnaně sladký, libivý*: v hitparádě Zlaté Prahy se nově objevila ultrasladká litvínovská čtyřka Lutenic (SN2)

ultrasocialistický příd. *krajně socialistický*: politik s kapitalistickou rétorikou, ale ultrasocialistickou politikou (SN2)

ultrasoučasně přísl. *velmi současným způsobem*: hudebně stojí obě alba na jedné loďce – ultrasoučasně se ohlížejí za 60. lety (SN2)

ultrašpatný příd. *mimořádně špatný*: už loni to bylo slabší, letos to bude ultrašpatné (SN2)

ultrašpinavý příd. *nadmíru špinavý*: Londýn jeho doby byl ultrašpinavé město (SN2)

ulyžovat se dok. *unavit, vyčerpát se lyžováním*: skutečně totální lyžování aneb tady se můžete „ulyžovat k smrti“ (LN02)

uměleckoidní příd. *blížící se oblasti umění*: uměleckoidní prostor (Resp97)

uměleckoidnost -i ž. expr. hanl. *vlastnost typická pro konvenční umělce*: chránit od uměleckoidnosti

umělohmotový příd. *umělohmotný*: umělohmotové lopatky (LN94)

uměnozpytec -tce m. *kdo zpytuje umění, kdo se jím zabývá*: básník a uměnozpytec (Resp01)

umítinkovat dok. *vyčerpát, unavit se neustálým pořádáním mítinků*: „Takže mítinky, mítinky a zase mítinky. Až se z toho umítinkujeme,“ říká žertem mluvčí ODS Václav Musílek (MF98)

umlčovatel -e m. 1. *kdo něco umlčuje*: román je také útokem na umlčovatele svědomí (Ref199); 2. *kdo umlčuje někoho*: režim sklízí hanbu umlčovatelů (ČNK)

umlouveně přísl. *s přemírou mluvení*: drama působí příliš umlouveně a značně rozvláčně (LN95)

umoudřeně přísl. *umoudřeným způsobem*: umoudřené pronesl (LN96)

umyvadlíčko -a s. *zdrob. k umyvadlo*: Malá Skála je údolí, takové nádherné maličké umyvadlíčko (MF00)

uniformizující příd. *proměňující se v uniformní*: uniformizující civilizace (Souvislosti96)

uodpověďovat ned. *prosazovat na stránky či do vysílacího času tolik odpovědí, aby se nedostalo na normální zprávy*: vláda chce mít možnost libovolné médium „uodpověďovat“ (HN99)

upečenec -nce m. *autor souboru knih Umělecké památky Čech* (ml.)

upelešit se dok. *udělat si pelech, zabydlet se*: u pomníku by se upelešili bezdomovci (Resp04)

upendrekovat dok. *zkrotit, ovládnout pendrekem*: kdyby se to v roce 1989 podařilo mocným „upendrekovat“, nebyla by tu dnes přece ani ČSSD (Právo04)

upírologie -e ž. *obor zabývající se upíry*: mezinárodní institut pro „upírologii“ (Resp01)

uplacírovat dok. *uplatnit*: pěkně „uplacírovat“ každý fór (MF04)

- upomínkovač** -e m. *přístroj, který zasilá upomínku*: „upomínkovač“, který umožňuje pravidelné zasilání zpráv ve stanovenou hodinu (LN03)
- úpravkyně** -ě ž. *žena upravující něco*: profesionální úpravkyně dabingu (MF98)
- upřímnost** -a s. *upřímná mysl, upřímné city*: komunikace mezi lidmi se koná vždycky prostřednictvím nějakých frází, teprve za nimi je srdce a upřímnost (SN2)
- ureformovat** dok. (co) expr. *reformováním, reformami zničit, vyčerpát*: Klaus může společnost utransformovat a ureformovat (SN1)
- urestituovat se** dok. expr. *restituováním, restitucemi se zničit, vyčerpát se*: v této zemi se urestituujeme k smrti (SN1)
- úřadofilie** -e ž. expr. hanl. *záliba v úřadech, v úřadování*: tajnoslužebnictví a úřadofilie Zemanovy kryptovlády (SN2)
- usouložit se** dok. *souložením se vyčerpát*: usouložit se k smrti (MF00)
- úspěšiček** -u m. *zdrob. k úspěch*: on je to spíše takový „úspěšiček“ (MF02)
- uspokojovatel** -e m. *kdo n. co uspokojuje někoho n. něco*: ospravedlnění společnosti a politiky spočívá výhradně v tom, že přidělíme společnosti roli uspokojovatele materiálních tužeb (LN94)
- ustrážit** dok. *uhlídat pomocí strážce*: nedokázali jsme ustrážit kanonýra Vodehnala, jenž nám dal tři góly (MF04)
- ušlápnutost** -i ž. *ublíženost, ukřivděnost*: ušlápnutost a plebejskost české politiky prosakuje na veřejnost (LN93)
- utendrovaný** příd. expr. *starostmi o tendr, tendry unavený, vyčerpaný*: poněkud utendrovaný ministr dodnes nepochopil, proč vlastně byl na místo šéfa obrany povolán (SN1)
- utopik** -a m. *kdo je utopický*: utopik, básník a rytec (Atelier98)
- utransformovat** dok. (co) expr. *transformováním, transformací zničit, vyčerpát*: Klaus může společnost utransformovat a ureformovat (SN1)
- úvalovitě** přísl. *způsobem připomínajícím úval*: za Borkem úvalovitě klesala Sahulova stráž (LtN91)
- uvážlivě** přísl. *více uvážlivě*: jestliže jsem až dosud při každé směně bytu postupovala uvážlivě, nyní bylo zapotřebí postupovat přímo uvážlivě, jak říkáme my, latiníci (Vlasta95)
- uvtipnutí** -í s. *upuštění vtipu*: dokázat se ukáznit a vypustit uvtipnutí (LN00)
- uvypisovat se** dok. *(zbytečným, zdržujícím) vypisováním veřejných soutěží se vyčerpát, zničit*: při přípravě našeho zastoupení na světové výstavě se veřejně uvypisujeme k smrti (SN2)
- uzáporňovat** ned. (koho) *činit někoho záporným*: lidé se zahrnují nevraživostí a deptají se, navzájem se uzáporňují (SN2)
- územář** -e m. neol. *strážník mající na starosti určité území*: jsou to takzvaní územáři (MF03)
- vackiáda** -y ž. *mediální aféra spojená se jménem generála M. Vacka (bývalého ministra obrany)*: všechny ty vackiády a další podobné aféry (SN1)
- vagónkář** -e m. *zaměstnanec vagónky Studénky*: premiér Zeman slibuje „vagónkářům“, že se s jejich zástupci během dneška setká (Blesk99)
- váchaloidní** příd. *podobající se nějaké schopnosti J. Váchala*: úhledný váchaloidní rukopis (Právo98)
- vachkovština** -y ž. *filmařská řeč, styl K. Vachka*: této vlně, škoře se podle jejího guru, dokumentaristy Karla Vachka, v branži říká „vachkovština“ (MF03)
- vampírismus** -mu m. *čarodějnické chování podobající se životu vampírů*: být znalý tématu čarodějnických procesů, magie a vampírismu (Právo00)

vánočkování -í s. *pečení vánoček*: soutěž Vánočkování (MF00)

vápenářství -í s. neol. *vápenný průmysl*: muzeum vápenářství (MF04)

vápenkář -e m. *aktivista VPN*: mocichtivý „vápenkář“ (LN97)

varlatář -e m. *policejní expert na kopy do rozkroků* (LN92)

varovač -e m. *kdo varuje před něčím*: uklidnit varovače (Resp93)

vaškování -í s. *psaní n. mluvení o V. Havlovi jako o Vaškovi*: familiární „vaškování“ a okouzlení vlastní rolí působí už skoro jenom jako folklor zašlých časů (LN99)

vašnostovství -í s. *styl chování typický pro vašnosity*: směšná touha vázat veřejnou funkci k požitkům, výsadám a vašnostovství (MF04)

vatikánolog -a m. *odborník na Vatikán, jeho politiku, teologii*: katolický laik, teolog, vatikánolog a odborník na východoevropskou církev (LN92)

vbubnovaný příd. *zakomponovaný*: poezie je rytmus vbubnovaný do slov (MF03)

věcař -e m. *člověk lpějící na některých svých věcech*: jsem věcař (ČRo2)

vegetka -y ž. expr. *vegetariánka*: jako vegetka nemá samozřejmě v lednici buřta (SN2)

vehementno -a s. *vehementní, úporná atmosféra*: vyschnou řeky a vůbec nastane parno, dusno a vehementno (LN92)

vejletět ned. expr. *procházet se na výletě*: je „vejlet“ – a není „vejletět“ (LN98)

vejškrábat ned. expr. *vyškrabávat*: je „vejškrab“ – a není „vejškrábat“ (LN98)

veletunel -u m. expr. *finanční podvod (tunel) ve velkém*: vládní veletunel (SN2)

velkohledač -e m. expr. *hledáč (pokladů) ve velkém*: velkohledač pokladů (SN1)

velkokapelovost -i ž. *vlastnost velkých kapel*: najazzovělá velkokapelovost (LN92)

velkomejdan -u m. expr. *velká oslava, slavnost (mejdan)*: Playboy uspořádal velkomejdan v pražském Rudolfinu (SN1)

velkoslezina -y ž. expr. *velká sešlost, setkání (slezina)*: velkosleziny v největším pražském sálu (SN1)

velkoustnatě přísl. *způsobem velmi otevřených úst*: velkoustnatě se chlubit (Story95)

velouš -e m. expr. *Velorex*: zvolit nejkrásnějšího „velouše“ (Blesk99)

velrybátko -a s. *mládě velryby*: vědci odvezli velrybátko do akvária v San Diegu (Blesk98)

veltínek -u m. *zdrob. k veltlín, veltlínské víno*: k salátům se hodí zase nějaké lehčí bílé, třeba veltínek nebo rosé (MF02)

velvyslancovat ned. *vykonávat funkci velvyslance*: dobrovolně velvyslancuje v Německu (LN92)

vepřoidní příd. *připomínající vepře*: vepřoidní hackeři hledají ideál v hongkongských filmech (Živel02)

verneovkovitý příd. *vztahující se k románům J. Verna*: tvůrce spíš usiloval o verneovkovité vzrušení (MF99)

vernisážovat ned. *dělat, účastnit se vernisáže*: v galeriích víkend co víkend městská honorace „vernisážuje“ (MF02)

věrozvěstkyně -ě ž. přechýl. *ke věrozvěst*: Česká strana sociálně demokratická, jinak věrozvěstkyně pravdy a poctivosti, se tváří velmi neochotně, pokud jde o zveřejnění jmen sponzorů (Refl97)

veršově přísl. *formou veršů*: veršově přeepsané záznamy vězňů z koncentračních táborů (Resp97)

vesnicovatý příd. *mající charakter vesnice*: vesnice vesnicovatá (MF04)

větrodeštismus -mu m. expr. hanl. *systém připomínající větrné deštivé počasí, jsoucí pohromou*: ústavní zákon připomíná svojí podstatou spíše éru větrodeštismu (LN94)

větve -í ž. mn. *Vietnamci*: brýle od větví (ml.)

- vhojovat** ned. slang. *hajením se vstřebávat*: dvoudobé implantáty se po zavedení do kosti nechají vhojovat po dobu několika měsíců (Refl99)
- víčkomanie** -e ž. *honba za soutěžními víčky z lahvi* (Právo98)
- vidba** -y ž. *co je určeno k zhlédnutí, k vidění (podle četba)*: videoklip určený k uvedení parfému Miss Dior doporučuji zdejším výrobcům televizní reklamy jako vidbu (SN2)
- videista** -y m. *kdo se zabývá elektronickým obrazem videa*: kalifornský videista (LN91)
- videogangster** -a m. expr. *výrobce, distributor videokazet s nelegálními kopiemi; videopiráta*: distributoři podávají na videogangstery trestní oznámení (SN1)
- videogramiáda** -y ž. *společné natáčení jednotlivých diváků s hlavním hrdinou filmu*: Svěrákův snímek Kolja čeká v Praze také tzv. videogramiáda (LN97)
- videokonferencování** -í s. poč. *pořádání videokonference; účast na ní; videokonferování*: software firmy IBM spojuje možnost stolního videokonferencování a operativní spolupráce (SN1)
- videotelefonovat** ned. *telefonovat zároveň se vzájemným sledováním účastníků hovoru*: možnost „videotelefonovat“ prostřednictvím mobilních telefonů kdekoli v dosahu mobilní sítě (HN96)
- vidlák** -a m. *město mající charakter vesnice, kde žijí tzv. vidláci*: Litomyšl nebyla žádný „vidlák“ (Refl99)
- vietnamizovat** ned. neol. *činit něco vietnamským, dávat něčemu vietnamský charakter*: „vietnamizovat“ konflikt (MF99)
- vílovitost** -i ž. *něžnost, jemnost, ženskost*; *vílovost*: líbí se mi způsob vstupování žen do situací a procento vílovitosti, které v sobě mnohdy uchovávají (SN2)
- vílovost** -i ž. *něžnost, jemnost, ženskost*; *vílovitost*: vílovitost je magnetem ve vztahu k ženě (SN2)
- vínapitel** -e m. *kdo rád pije víno*: mlsní vínapištelé si vín se specifickými rysy váží (SN2)
- vínoznalectví** -í s. neol. *povolání znalců vín*: někteří se na vínoznalectví dali proto, aby dál prošlapávali rodinnou tradici (Právo01)
- višnuista** -y m. *specialista zabývající se postavou boha Višnu* (LN92)
- vizírovat** ned. *prát v pracím prášku Vizír*: lidé se diví, že nemohou vyprat doběla prádlo. Můžete vizírovat nebo arielovat, ale jak tam jde rez, nic nepomůže (Vlasta95)
- vláhově** přísl. neol. *na vláhu*: červen byl vláhově výrazně podprůměrný (NBlesk03)
- vlásenkovitý** příd. *úzký*: vlásenkovité zatačky v klesání (MF96)
- vlastiplný** příd. *plný vlasti*: vlastiplný junák (Právo01)
- vlastnohubě** přísl. expr. *vlastní hubou*: Strož nadělal v Obrysu sbírce vlastnohubě bůhvíjakou reklamu (LtN91)
- vlekařina** -y ž. neol. *práce, profese vlekaře*: jednou z profesí, která je stále takřka výhradně mužskou záležitostí, je vlekařina (MF02)
- vlezdoprdelismus** -mu m. expr. hanl. *podlézavý způsob chování, jednání podle frazeologizmu „lézt do prdele“*: vedle slova polopatismus se sem řadí jánabráchysmus (ze rčení já na bráchu, brácha na mě), zabukismus (z idiomu stát a čekat za bukem), odezdikezdismus (ze spojení ode zdi ke zdi). Nevím, zda-li neurazím jemnocit našich dam, uvedu-li ještě vulgarismus vlezdoprdelismus (kéž by tento odporný způsob chování odešel s totalitním režimem) (LN91)
- vlezdoprdelista** -y m. expr. hanl. *podlézavý typ člověka*: ve své nadutosti, obklopen bandou bezcharakterních prospěchářů a vlezdoprdelistů, ani nezpozoroval úbytek svých příznivců (MF98)
- vlezdoprdelisticky** přísl. *podlézavým způsobem*: šéf ansámblu, jenž se vlezdoprdelisticky pokoušel o češtinu stylem „česky foják, tópry foják“ (Rockpop98)

vlezprdelismus -mu m. expr. hanl. *podlézavý, úslužný způsob chování*: vlezprdelismus let sedmdesátých (Resp91)

vlichocovač -e m. *kdo se někomu podbízí lichocením*: básník je vrtač artéských studní, nikdy ne „vlichocovač do přízně čtenářstva“ (LN03)

vlichocovat ned. *lichocením se podbízet*: vlichocovat se do ruské přízně (LN02)

vložák -u m. expr. *vložená směna navíc*: dozorkyně výhybek má bez „vložáků“ hrubého pět tisíc korun za měsíc (HN97)

vnímač -e m. *kdo (pozorně) vnímá něco*: bude připravovat krátké eseje či glosy pro rozhlasové „vnímače“ (SN1)

vnitrověcař -e m. *kdo se dívá na věc zevnitř*: rozdělit komentátory podle toho, odkud se na věc dívají, na nadvěcaře, podvěcaře, mimověcaře a vnitrověcaře (LN94)

vnuctvo -a s. *soubor vnuků*: mít vnuctvo (ČRo3)

vodkově přísl. *vodkou*: vodkově vyhlášená země (Refl97)

volač -e m. *telefonista* (ml.)

volantománie -e ž. *představa společnosti řízené či ovlivňované osvícenými a bystrými chlapíky*: vypravěčovi „volantománie“ učarovala (LN98)

volantovat ned. *točit volantem*: přijde doktor na kontrolu do blázince a na levé posteli leží chlap a dělá, že volantuje (Blesk04)

volkswagenizace -e ž. *přeměna ekonomiky v duchu automobilky Volkswagen*: není rozumné stavět výhradně na cizím kapitálu – to by byla ta volkswagenizace (Refl01)

voňavoučký příd. expr. *zdrob. k voňavý*: voňavoučká srst (MF99)

vopicoid -a m. *vybájený živočišný druh*: chovat vopicoidy pro své pobavení v klecích (Refl02)

vopicoidní příd. *související s vopicoidy*: vopicoidní civilizace (ČNK)

vraceč -e m. *kdo k něčemu vrací*: vraceč k tématu (ml.)

vrahounství -í s. *chování vrahů*: vrahounství a cynismus (Právo98)

vránovitě přísl. *způsobem připomínajícím hlas vrány*: klávesy zněly vránovitě nebo kolednický (Folk a Country96)

vraždař -e m. *vyšetřovatel vražd*: šéf jihomoravských „vraždařů“ (BleskMag97)

vstávač -e m. *kdo brzo vstává*: zvýhodněné sazby pro ranní vstávače (Vlasta95)

vstupenčička -y ž. *zdrob. k vstupenka*: nepatrňoučká vstupenčička (LN92)

všeználkovský příd. *podobající se člověku, který zná vše*: všeználkovské sebevědomí (Právo03)

vtipičitost -i ž. *rádoby vtipnost*: jedna věc je být vtipný, druhá vtipičitý. A já mám pocit, že dneska jde spíš často o projevy vtipičitosti než vtipu. Moc legrace v tom nebývá (Refl97)

vtipičitý příd. *rádoby vtipný*: jedna věc je být vtipný, druhá vtipičitý. A já mám pocit, že dneska jde spíš často o projevy vtipičitosti než vtipu. Moc legrace v tom nebývá (Refl97)

vtíring -u m. *vtíravé chování (psa)* (ml.)

vtíroblízing -u m. *vtíravé a zároveň lízavé chování (psa)* (ml.)

vyakčňný příd. *vyřazený*: vyakčňný ze studia práv (LNMag98)

vyakčnit dok. (co) *zbavit činnosti, výkonu*: v Gramoklubu vznikl akční výbor, který „vyakčnil“ téměř celý výbor dosavadní, demokraticky zvolený na poslední valné hromadě (LN97)

vyboulovat dok. *vytvarovat děláním boulí*: ty větší figury musí být duté a já je zezadu jaksi vybouluji (MF97)

vybrzdit dok. (co) *brzděním zbavit kapalin*: brzdy je nutné před uložením „vybrzdit“ při projíždění zcela do sucha (MF99)

výčtologie -e ž. *obor zabývající se výčty*: směřovat k ploché výčtologii (MF98)

vyčůránkovský příd. expr. *mazaný*: „vyčůránkovské“ hledisko (LN03)

vydavatelština -y ž. *práce, profese vydavatele*: slevit od kvalitně prováděné „vydavatelštiny“ (LN97)

vydíratel -e m. *kdo někoho vydírá, vyděrač, vydírač*: doufám, že ze strany vydíratelů jde jen o oťukávání terénu (SN2)

vydivit se dok. *přestat se divit*: jenom jsme se ještě dost nevydivili (LN92)

vydokladovat dok. *dokázat předložením dokladů*: kontrolním orgánům můžeme vydokladovat, že jsme peníze nezneužili, ale použili jen ve prospěch běženců (MF93)

vyfabrikovat dok. neol. *vytvořit*: ODS se podle Sobotky pokusila vyfabrikovat novou kauzu (Právo04)

vyfukovačka -ky ž. neol. *přístroj na vyfukování*: vyfukovačka obalů (HN01)

vygestikulovat dok. *gestikulací naznačit*: snažili jsme se Blackičkovi vygestikulovat, aby totéž učinil ještě jednou a auto zase odemkl (Story96)

vyhecovanost -i ž. *vyhecování*: u hráčů jsem postrádal větší vůli po vítězství a zdravou vyhecovanost (Právo01)

vyhněteně přisl. *způsobem hnětení*: obrazy se nanášejí v definitivní, vyhněteně hotové a už završené podobě (LN96)

vyhysterěný příd. *vyprovokovaný k hysterii*: vyhysterčená matka bijící dítě (MF02)

vychcanec -nce m. expr. *chytrák, kdo je prohnáný*: termín vychcanec (LN93)

vychcárna -y ž. expr. *místo, kde jsou „vychcaní“ lidé* (MF01)

východňárština -y ž. *jazyk východního Slovenska*: tlumočnice z bavorštiny do východňárštiny (Právo00)

vyignorovat se dok. (na co) expr. *záměrně se vyhnout něčemu, zanedbat něco; vykašlat se na něco*: pracovník úřadu se vyignoroval na problém černé skládky (SN1)

vyimitovat dok. (co) *provizorně něco vyrobit; napodobit něco*: rekvizity jsem vyimitoval po domáčku (SN1)

vyjetina -y ž. *vytisknutý dokument*: vyjetina z počítače (Právo99)

výjimkář -e m. *kdo má jako bývalý komunista nějakou výjimku*: poté, co z vedení strany odešel Vladimír Dlouhý, nahradil ho další „výjimkář“ – Bořek Valvoda (LN98)

výkaliště -ě s. *místo, prostor určený k odkládání výkalů*: výkaliště pro psy (MF99)

vykupovatel -e m. *kdo něco vykupuje*: pokud najdeme kradenou věc u soukromého vykupovatele surovin, ochotně nám ji vydá, aby neměl problémy (MF98)

vylízanec -nce m. expr. hanl. *kdo je hloupý, tzv. vylízaný*: brutální vylízanci objektivně existují (Ref193)

vymíst'ování -í s. *umíst'ování mimo*: vymíst'ování výroby z podniku (Blesk04)

vymíst'ovat ned. *umíst'ovat mimo*: zvláštní školy jsou vymíst'ovány do okrajových částí města (MF00)

vymlouvatel -e m. *kdo se vymlouvá*: věčný hříšník a vymlouvatel (MF03)

vymošťovat dok. neol. *vymačkat v mošt*: loni jsme vymošťovali skoro čtyři vagony ovoce (MF01)

vymyškováný příd. *vykonstruovaný*: „vymyškované“ konceptuální uvažování (MF00)

vyněžňovat se ned. *předávat si navzájem něhu*: vineš se ke mně, vyněžňujeme se, vydýcháš se až ze svalstva v bříšku (Právo03)

vypotřebit se dok. *vykonat potřebu* (ml.)

výpraskový příd. *určený k provádění výprasků*: výprasková lavice (MF04)

- výročista** -y m. expr. *příznivec, účastník oslav, akcí, pořadů ap. spojených s výročími někoho, něčeho*: v zásadě nejsem výročista (SN1)
- vysočinština** -y ž. *jazyk lidí pocházejících z Vysočiny*: přeloženo z vysočinštiny do českého jazyka: „Volil mě za prezidenta.“ (Týden04)
- vysouložit** dok. (co) *souložením získat*: samaice tučňáka si vysouložila dokonce 62 kamenů (NBlesk99)
- vystoličnit se** dok. *vyprázdnit se, zbavit se stolice*: poslanec se šel na toaletu vyčurat, přebalit neb vystoličnit (LN97)
- vysvahovat** dok. *vytvarovat do svahů*: vysvahovat a zpevnit okolní terén (MF03)
- vyšpiónit** dok. (co) *zjistit*: rozhodli jsme se „vyšpiónit“, jakými vtipy nás pobaví aktéři silvestrovských televizních šarád (Blesk03)
- vyšvejkovat** dok. *vykroutit se z něčeho*: přimět komika ke chvályhodnému a statečnému pokusu se z dalšího natáčení vyšvejkovat (LtN91)
- výtahářka** -y ž. přechýl. *k výtahář*: mladičká výtahářka (MF00)
- výtržničit** ned. *dělat výtržnosti*: v patnácti letech opustil školu a pak sedm let výtržničil a kradl (Refl03)
- vyviňovací** příd. *zprošťující obvinění*: právo na stávku je ve skutečnosti „vyviňovacím“ instrumentem (LN97)
- vyviňovat** ned. neol. *zprošťovat obvinění*: vyviňovat trestné činy spáchané během války a po ní (Právo03)
- vyvolenectví** -í s. *vyvolenost*: symbolika truchlivého vyvolenectví být básníkem (LN92)
- vyvzdorovávat** ned. *vzdorováním vydobývat*: román je ohrožený druh a musí si znova a znova vyvzdorovávat svou už zas nesamozřejmou existenci (Resp97)
- vyzápolit** dok. (co) *zápolením získat*: co se dá na životě „vyzápolit“, není zajímavé (LtN91)
- vyzimovat** dok. neol. *vymrznout*: přerostlá tráva vyzimuje a dělá potíže při jarním úklidu (Blesk97)
- vyzrcadlený** příd. *zrcadlicí se, odrážející se*: otevřít se mnohosti duší vyzrcadlených v cizích jazycích (LN99)
- vyzvětšovaný** příd. *postupným rozšiřováním zvětšený*: hrůzostrašně vyzvětšovaná těla roztočů v televizních reklamách (MF96)
- vyzvětšovat** dok. *postupným rozšiřováním zvětšit*: do tak velkého prostoru jsem své fotografie musel vyzvětšovat (MF00)
- vyžirkářství** -í s. *chování lidí, kteří někoho vyžirají*: stranicko-politické vyžirkářství (LN99)
- vzorňátko** -a s. *vzorné děťátko*: v roce 1964 jsem dokonce jako vzorňátko jel šestsettrojkou na novoroční setkání s prezidentem Novotným (Refl00)
- walkmanomanie** -e ž. expr. *módní záliba ve walkmanech*: jak při walkmanomanii ušetřit? (SN1)
- webově** přísl. *pomocí webu*: první webově ovládaná klimatizace (HN01)
- werflit se** ned. *hemžit se literaturou, obrazy z díla F. Werfla*: vídeňský Karl Kraus o Praze říkal, že se to tam werflí, brodí, kafká a kischuje (Resp92)
- werichologie** -e ž. *publikace zabývající se osobou a dílem J. Wericha* (MF95)
- werichovatět** ned. *podobat se charakterem J. Werichovi, napodobovat jeho styl*: Pecha už taky začíná werichovatět (Refl04)
- westernizovaný** příd. *proměněný podle vzoru západního světa*: westernizované země (Právo99)
- whiskomil** -a m. expr. *milovník whisky*: pro uši whiskomila je překlad „laděná whisky“ určitě hezčí (SN2)

- wimbledonizace** -e ž. *přeměna podle vzoru ekonomiky Wimbledonu*: profesor Jan Švejnar doporučil „wimbledonizaci“ českého bankovního sektoru (HN98)
- workoman** -a m. *kdo trpí silnou až chorobnou závislostí na práci*: práce s workomany (Právo99)
- workomanie** -a m. *náruživé až chorobné zaujetí pro práci* (Právo99)
- xenoaltruisticky** přísl. *nezištně, nesobecky, velkoryse vůči cizincům*: „xenoaltruisticky“ nakládat s již i tak nedostačujícími rozpočtovými prostředky (SN2)
- xindlizace** -e ž. expr. hanl. *přeměna, přeměňování společnosti v nevychovanou, zkaženou, nerespektující žádné konvence*: Stichova xindlizace
- zabatmanit** dok. *zahrát si na batmana*: pár lidí se prostě domluví, že si půjdou zabatmanit, a jedou (MF00)
- zabejčenost** -i ž. expr. *tvrdohlavost, neústupnost*: „zabejčenost“ při hře (HN04)
- zabřemeňující** příd. *zahlcující břemena*: člověk zabřemeňující společnost péčí o své potomstvo (MF01)
- zabukismus** -mu m. *opatrný způsob chování, jednání podle úsloví „stát, čekat za bukem“*: vedle slova polopatismus se sem řadí jánabráchysmus (ze rčení já na bráchu, brácha na mě), zabukismus (z idiomu stát a čekat za bukem), odezdikezdismus (ze spojení ode zdi ke zdi). Nevím, zda-li neurazím jemnocit našich dam, uvedu-li ještě vulgarismus vlezdoprdelismus (kéž by tento odporný způsob chování odešel s totalitním režimem) (LN91)
- zabydlovač** -e m. neol. *„rezidentní manažer“ mající za úkol obývat a zachovávat drahé domy v dokonalém pořádku, aby mohli být kdykoli převedeny případnému kupci*: dům je prodán a zabydlovači se musejí co nejrychleji vystěhovat (Ref197)
- zacvokatět si** dok. *užít si chování cvoka*: nádherně si „zacvokatět“ (MF97)
- zadarmovnictví** -í s. *poskytování služeb, výrobků ap. bezplatně (zadarmo)*: já jsem zasypáván zadarmovnictvím – včera jsem dokonce ve schránce našel letáček, který mi nabízel zdarma pohřeb (SN2)
- zadarmovník** -u m. *deník poskytovaný bezplatně (zadarmo)*: pražský zadarmovník můžete sledovat i na Internetu (SN2)
- zadresnit** dok. *učinit adresným*: dosavadní rodičovský příspěvek můžeme „zadresnit“ v zásadě dvěma způsoby (LN95)
- zadrnovat** dok. *zarovnat drny*: vyskládat svah kameny a pro zpevnění zadrnovat (MF04)
- zadýmovač** -e m. *přístroj na zadýmování*: požár se rozšířil z odloženého ručního zadýmovače (MF04)
- zagresivnit** dok. *učinit agresivním*: oživit a zagresivnit hru (Právo04)
- záhadologický** příd. *zabývající se záhadami*: oblíbeným námětem záhadologické literatury (Právo04)
- záhadologie** -e ž. *obor zabývající se záhadami*: česká záhadologie (Právo98)
- záchodářka** -y ž. neol. *žena pracující na veřejných záchodcích*: neoblíbenou profesí je záchodářka (Resp96)
- zajicoidní** příd. *podobající se svým mládím, nezkušeností „zajíčkovi“ zvl. v oblasti sexu (ml.)*
- zájmologie** -e ž. *způsob hledání vlastních zájmů*: za „zájmologii“ vidí šéf zahraničního výboru ministrovu snahu hledat spojence v německé konzervativní CDU-CSU (LN03)
- zakázkování** -í s. *dělání zakázek*: systém veřejného zakázkování (MF04)
- zaknihovávat** ned. *zavalovat knihami*: zaknihovávat obecně lidskou náchylnost k bačkovému klidu stárnutí (LN95)
- zakončovatel** -e m. *kdo něco zakončuje*: nekompromisní zakončovatel (MF94)

zaloužový, zavelkoloužový příd. *americký* (*doslova který je za velkou louží, tj. za oceánem*): zmíněná osvěta zaloužových pánů se odehrávala v podivném duchu; členové skupiny nekopírují zavelkoloužové vzory, ale sami tvoří (SN2)

zamhouřeně přísl. *zamhouřenýma očima*: tygr vstane, příkrčí se a zamhouřeně pozoruje (MF99)

zamhouřeníčko -a s. expr. *zdrob. k zamhouření*: režim založený na morální korupci nabízel nejisté výhody za jisté ústupky a loajální svinstvíčka či oči zamhouřeníčka (LN92)

zámkovatý příd. *mající charakter zámku*: málokterý český zámek je tak zámkovatý jako Hluboká (HN98)

zamobilovat dok. *zatelefonovat mobilem*: právo si o přestávce zakouřit a zamobilovat (Blesk02)

zanonymizovat dok. neol. *stát se anonymním*: architektura se zanonymizovala (LN93)

západničení -í s. *přizpůsobování se západnímu světu, prosazování, dělání západní politiky*: západničení by mělo přejít z huby do rukou (MF99)

zaparádovat si dok. neol. *předvést se*: zaparádovat si v novinách (LN93)

zapelyňkovat dok. *pelyňkem, pelyňkovou vůní zahltit*: zapelyňkovat místnost (ml.)

zapípat si dok. *konzumovat zvl. alkohol v hospodě U Pipanů*: mnozí básníci a živnostníci dávali přednost vyhlášeným putykám pod heslem: Peněz nešanosvat, zapípat si a pešanosvat (LtN92)

zápočtář -e m. *kdo uděluje zápočty, zápočtové listy*: ostatní zápočtáři své firmy zlikvidovali (Týden04)

zápočtování -í s. *zapisování do zápočtového listu*: stát zorganizoval „zápočtování“ mezipodnikových dluhů a pohledávek (HN96)

zaprezentovat dok. neol. *přihlásit*: při podpisu prezenční listiny nás již zaprezentovat nenechali a na start nepustili (MF02)

zapředsudkovaný příd. *zahlcený, ovlivněný předsudky*: zapředsudkovaný primitiv (Právo02)

zapšklouš -e m. expr. *kdo je zapšklý*: patientský zapšklouš, kterému se dívčí tetování nelíbí (MF99)

zapytlovat dok. *zavalit pytli*: zapytlovat vchody (MF03)

zarádiováný příd. *zaplněný velkým množstvím rozhlasových stanic (rádií)*: Ostrava je po Praze druhým nejzarádiovanějším městem (SN2)

zarouškování -í s. *pokrytí rouškami*: zarouškování od hlavy k patě (LN97)

zaručitel -e m. *kdo něco zaručuje*: vykonavatelé procesu se vydávali za zaručitele sociálních jistot (LN91)

zářivkovitě přísl. *zářením připomínající zářivku*: světlo není zářivkovitě umělé, ale tajuplné jako svit petrolejové lampy (LN96)

zásadnický přísl. *zásadově*: zásadnický spravedlivý (LN99)

zásahovat ned. neol. *provádět zásah*: policie má zásahovat jen v případě, že situaci nezvládne pořadatelská služba (LN93)

zásahuchtivý příd. expr. *chtivý, lačný zásahu proti někomu, něčemu*: zásahuchtivá část veřejnosti (SN2)

zastavárnictví -í s. neol. *obor specializující se na zastavování různých věcí*: mít ze zastavárnictví milióny (Ref198)

zašuplíkovat dok. *zařadit (do šuplíku)*: existuje cosi, co lze zašuplíkovat jako současný evropský film (MF03)

zašuplíkovaný příd. *zaškatulkovaný*: máme zašuplíkováno, že to a to je špatné (LtN91)

zašvejkovat si dok. *chovat se podle vzoru Haškova Švejka*: zlaté české ruce si pár desítek let zašvejkovaly, aby najednou samou kritičností nevěděly, kde jim hlava stojí (LN91)

zašvenkovat dok. *zaměřit se*: kamera hbitě zašvenkuje od zlotřilcovy tváře k psímu čumáčku (LN01)

zátišovitý příd. *podobající se zátiší*: „zátišovitě“ vidění světa (LtN92)

zatloukologie -e ž. expr. *nauka o lhaní (zatloukání)*: snad všichni muži se vyznají v zatloukologii (SN2)

zatměníchtivý příd. *chtivý, lačný vidět zatmění Slunce*: tisíce zatměníchtivých úředníků vyšly do ulic (SN2)

zatracovatel -e m. *kdo něco ztracuje*: zatracovatel všeho amerického (LN92)

zaučovatel -e m. *kdo někoho zaučuje*: v Norimberku se do úlohy zaučovatele už převtělil sám (Právo99)

zauzlenec -nce m. expr. *komplikovaná, složitá situace*: všechny tři strany bosenského zauzlence (SN1)

zavejcování -í s. expr. *uzavření do soukromí; znemožnění veřejného působení*: „zavejcování“ Vladimíra Boreckého (Refl99)

zavideokonferencovat si dok. *účastnit se konference pomocí telekomunikačních technologií přenášejících kromě hlasu též obraz*: je libo si zavideokonferencovat (LN94)

zbabělectví -í s. *zbabělý způsob chování*: dějinami vroubené zbabělectví (MF94)

zbačkorovatění -í s. *neschopnost, neochota opustit domov, nesmělost, slabošství*: čundr je nejlepší psychoterapie, jakou znám. A záchrana před zbačkorovatěním (Refl97)

zbačkorovatět dok. *stát se slabým, bezmocným*: nemohl jsem zbačkorovatět, protože na to nemám čas (Story96)

zbarabiznění -í s. expr. *přeměna v barabiznu*: kostel se nikdy nedočkal zruinovatění ani zbarabiznění (Refl93)

zbizarnět dok. *stát se bizarním*: v kteroukoli chvíli mohl náš všední den zbizarnět nečekaným setkáním (HN95)

zblairizovat dok. *přeměnit podle vzoru ideologie, politiky T. Blaira*: Socialistická strana se odmítá „zblairizovat“ tím, že se „realisticky podřídí zákonům trhu a globalizace“ (Právo99)

zblairovatět dok. *převzít politiku T. Blaira*: ne všichni u nás zblairovatěli (Právo02)

zbonsaizovat dok. *zmenšit, ořezat ve stylu bonsají*: darmé byly prosby z české strany, aby strom nechali, že ho společně prosvětíme a přiřízneme a zbonsaizujeme, aby nikomu nestínil (MF92)

zboubelatělý příd. *učiněný boubelatým*: zboubelatělá Lucie Vondráčková (HN00)

zbožichtivec -vce m. *kdo touží po zboží*: leckterý zbožichtivec se mohl právem cítit napálen (LN03)

zbruselizovat dok. *proměnit podle ideologického vzoru Bruselu*: pokud nás ES „nezbruselizuje“, my jej „zbalkanizujeme“ (MF93)

zbuldozerování -í s. *naprostá destrukce*: zbuldozerování poválečné kultury (MF00)

zdatnictví -í s. *zdatnost*: oslava zdatnictví existuje jen u Voskovce a Wericha (LN91)

zdominovat dok. *převahou ovládnout*: zdominovat vládní politiku (Resp94)

zdvořilovština -y ž. expr. *zdvořilá řeč, mluva*: bylo by veselejší dozvědět se, jak doslova zněla ministrova odpověď, než ji paní mluvčí přeložila do zdvořilovštiny (Právo99)

zebroidní příd. *připomínající zebra*: zebroidní pruhy (Blesk01)

zednářofobní příd. *mající odpor k zednářům*: zednářofobní skupiny (LN92)

- zedníkovatý** příd. *podobající se zedníkovi*: prodavač je v průměru o maličko prodavačtější (někdy o hodně, přijde na branži), zedník zedníkovatější, spisovatel spisovatelštější, ba i policajt policajtovitější (LN93)
- zemanismus** -mu m. *(vláda) ideologie M. Zemana*: ukazuje se, že v sociální demokracii po čtyřech letech zemanismu je stále dost lidí, kteří věří v odpovědnou a slušnou politiku (MF97)
- zemanizovat se** dok i ned. *stát se, stávat se loajálním k ideologii M. Zemana, (z)měnit, se v duchu ideologie M. Zemana*: tvrdím však to, že se strana zemanizovala (Blesk97)
- zemanocentrismus** -mu m. *nadměrné soustředění moci na M. Zemana*: odchody dvou původně sociálně demokratických poslanců znechucených zemanocentrismem změnilly poměr sil (MF97)
- zemanoid** -a m. expr. hanl. *stoupenec, příznivec M. Zemana (českého politika)*: kandidátovi do Senátu píchnou proti ODS zemanoidi (SN2)
- zemanoklaus** -e m. *osobnost se schopnostmi M. Zemana a V. Klause*: politické seskupení nemělo ve svém čele silnou osobnost, skutečného politického vůdce, prostě nějakého „zemanoklause“ (Právo02)
- zemanologický** příd. *zabývající se osobou M. Zemana, jeho názory, ideologií*: svědčí to o přístupu k nedávné minulosti víc než zástupné zemanologické diskuse, které se tak trochu snaží zapudit nepříjemnou minulost (Refl99)
- zemanovatět** ned. *začínat se podobat charakterem M. Zemaovi*: současný prezident do své funkce vnáší příliš mnoho politiky, zemanovatí a klausovatí, a to není dobře (MF02)
- zemanovitě** přisl. expr. hanl. *způsobem připomínajícím Zemana (českého politika)*: je tu už 9 let stále stejná parta, která se jen chvíli tváří klausovitě a chvíli zemanovitě (SN2)
- zemanovitý** příd. expr. hanl. *mající vlastnosti, chování M. Zemana (českého politika)*: v koalici ODS se lidovci nestali klausovatější, tak není důvod se obávat, že by se v možné koalici s ČSSD stali zemanovitější (SN2)
- zemanovka** -y ž. expr. *detektivka natočená podobným způsobem jako televizní seriál „Třicet případů majora Zemana“*: národ má rád českou detektivku a ta chybí – náklady na vznik nové zemanovky by byly velmi vysoké (SN2)
- zemanovkyně** -ě ž. *sympatizantka M. Zemana*: skalní „zemanovkyně“ Volfová (LN01)
- zemanovština** -y ž. neol. *styl mluvy, chování, vystupování charakteristické pro M. Zemana*: Špidla také nechce lidem poskytnout trochu té „zemanovštiny“ (Blesk03)
- zeměkulovitost** -i ž. *kulovitý tvar Země*: Aristotelés dokazoval zeměkulovitost především na základě měnicího se výskytu souhvězdí (Refl00)
- zeměměření** -í s. *zeměměřičství*: zůstat u zeměměření (Právo99)
- zemocionalizovaný** příd. *ovládaný emocemi*: zemocionalizovaný „prostý lid“ (LtN92)
- zesádelnatělý** příd. *učiněný obězním*: zesádelnatělý bolševik (MF01)
- zesenilnět** dok. neol. *stát se senilním*: ti mladší si mohou trochu počkat, až diktátoři patričně zesenilní (MF98)
- zesloupovatění** -í s. *učinění sloupovitým, statickým*: zesloupovatění (Versäulung, pillarisation) a segmentování společnosti (Akademický bulletin98)
- zestařovat se** ned. *dělat se starším, starým*: hráli se vám „dědci“ líp zamlada, když jste se ještě musel „zestařovat“, nebo vám jdou líp dnes? (LNMag02)
- zestejnění** -í s. *setření rozdílů, nabytí uniformity*: zestejnění života lidí (SN1)
- zestejňovat** ned. *činit stejným*: globalizace má tendenci zestejňovat (HN04)
- zestejňující** příd. *čínící stejným*: chránit identitu lokální, regionální i národní před zestejňující smrtí (Právo03)
- zesvětšťovat** -e m. *kdo něco zesvětšťuje*: velký zesvětšťovatel (Refl03)

zešachovatělý příd. *učiněný podobný sachům*: zešachovatělý svět (LN92)

zešpidlovatět dok. *převzít jednání V. Špidly, inspirovat se tímto jednáním*: na adresu Grosse uvedl, že velmi rychle „zešpidlovatěl“, když si jako prioritu vytyčil snížení preferencí KSČM a omezení vlivu komunistů (Právo04)

zevling -u m. expr. *nečinné přihlížení něčemu, okounění, zevlování*: pokud se místní mládež nevěnuje zevlingu v parku, pak je nejčastěji v hospodě (SN2)

zezábavnění -í s. *učinění zábavným*: „zezábavnění“ zpráv (MF01)

zezbytečnit dok. (co) *učinít zbytečným, dokázat zbytečnost, nesmyslnost něčeho*: cokoli lze zpochybnit, zezbytečnit (SN1)

zezemanovatět dok. *podobat se chováním, jednáním M. Zemanovi*: ve snaze být lidovější jako by zezemanovatěl (LN98)

zformálnět dok. *stát se formálním*: právní i etické normy by mohly zformálnět a stát se neúčinnými (LN99)

zgenerálkovat dok. *provést generální opravu, očistu*: „zgenerálkovat“ motor (NBlesk97)

zgumovatět dok. *získat konzistenci gumy*: lopuch nech na slunci zgumovatět (MF00)

zhaiderizovaný příd. *přeměněný ve stylu Heidera*: tvrdý postoj Evropy vůči zhaiderizovaným sousedům (Právo00)

zhavlovatět dok. *podobat se stylem jednání V. Havlovi*: „Tvrdík zhavlovatěl,“ prohlásil včera Grebeníček (Právo02)

zhlédnučtivý příd. expr. *chtivý zhlédnout něco*: zhlédnučtivý cizinec si může zobrazit anglické titulky (SN2)

zhollywoodizovaný příd. *učiněný podobným stylem Hollywoodu*: film ovšem nabízí víc než jen nabubřelou zhollywoodizovanou nudu (LN01)

zhollywoodizovat dok. *učinít něco stylem podobným Hollywoodu* (Cinema01)

zhudlařeně přísł. expr. *neprofesionálně*: vražda mezi mělnickými uhlobarony působí zhudlařeně (Právo98)

zhypochondrizovat dok. *učinít někoho hypochondrem*: čísla a křivky na obrazovce mohly laika zpanikařit a zhypochondrizovat (Souvislosti97)

zinfantilňující příd. *činící infantilním*: vyvést české loutkářství ze zinfantilňujícího předurčení čtyř desítek let socialistické kultury (MF03)

zintelektuálnit dok. *učinít intelektuálním*: žánr se nedá zintelektuálnit (MF98)

zjednodušenina -y ž. *zjednodušený výraz*: používat v cizích jazycích „zjednodušenin“ (LN94)

zjednoznačňování -í s. *proces, kdy se něco stává jednoznačným*: diplomacie jako hra s nenulovým součtem nesnáší simplifikaci a zjednoznačňování (MF01)

zkabaretnění -í s. *transformace v kabaret*: proces zkabaretnění faustovské látky v hrách Jiřího Suchého (LN95)

zkapacitnit dok. *rozšířit, zvětšit kapacitu*: zkapacitnit nejvíce používané spojení Prahy s Budějovicemi (HN97)

zkapacitňovat ned. *rozšiřovat, zvětšovat kapacitu*: zkapacitňovat kanalizaci (Právo04)

zkázněnost -i ž. neol. *ukázněnost*: maximální zkázněnost projevu (LN95)

zkečupovatět dok. expr. *získat konzistenci kečupu, změkknout, vyměkknout*: učitelé by ku prospěchu svému, svých studentů i zdejšího vzdělávání měli zkečupovatět (MF04)

zklasikovatělý příd. *učiněný klasikem*: klasik ne zcela zklasikovatělý (HN97)

zknedlíkovatělý příd. *učiněný podobný knedlíkům*: zknedlíkovatělá hmota (LN03)

zkolapsovat dok. *zkolabovat*: dopravní síť zkolapsovala (TýdRozhl99)

zkontrastnit dok. *učinít kontrastním*: zvětšit a zkontrastnit texty na čtení (Resp04)

zkonzumnění -í s. *učinění konzumním*: zástupci nejmladšího odvětví umění předstihli staré zavedené pokleslé žánry v komercializaci a zkonzumnění (Refl93)

zkrálíkizovaný příd. *naplněný motivy s králíky, texty o nich*: je to totálně zkrálíkizovaný podnik (lokál U mazaného králíčka), plný svižných říkanek o zajícovitých (MF98)

zkreslovač -e m. neol. *člověk n. přístroj, který něco zkresluje*: zkreslovač pravd; zkreslovač skutečnosti; zkreslovač hlasu; zkreslovač českých dějin

zkulisovatělý příd. *učiněný kulisou*: zkulisovatělý svět (LtN92)

zkýčářený příd. *zkažený kýčem*: „výchovný“ či „škodlivý“ vliv Kolji na apriorně zkýčářenou množinu diváků (LN97)

zkýčovatění -í s. neol. *učinění kýčem*: zkýčovatění Hrabala (LN98)

zlevicování -í s. *přeměna v levici*: zlevicování pravosti po volbách (LN01)

zlidovečtění -í s. *učinění lidoveckým*: sociálnětržní „zlidovečtění“ čtyřkoalice (Právo00)

zlidovečtět dok. neol. *proměnit se podle ideologie strany KDU-ČSL*: mnozí ze sociálních demokratů ani nechtějí příliš zlidovět, nýbrž spíše zlidovečtět (Právo01)

zlínocentrismus -mu m. *nadměrné soustředování, soustředění řídicích orgánů, průmyslu, kultury apod. do Zlína; rozhodování o všem ve Zlíně, posuzování všeho z hlediska Zlína*: abychom nebyli nařčeni ze „zlínocentrismu“ (Resp92)

zlodějčíkovský příd. *vztahující se ke zlodějčikům*: zlodějčíkovská soudržnost (LN03)

zlosynovatý příd. *mající vlastnosti zlosyna*: došlo i na Aristotela. Poprvé v roli literárněteoretické kapacity, podruhé v úloze zlosyna nejzlosynovatějšího (LN94)

zlozprávička -y ž. expr. *zlá, špatná zpráva*: nakonec aby si ty zlozprávičky vycucali redaktoři z prstu (SN2)

zmagičtění -í s. *učinění něčeho magickým*: někdy stačí k zmagičtění místa málo (HN00)

zmagorovatět dok. expr. *stát se magorem*: muži, kteří pracují osmnáct hodin denně, mohou velmi rychle zkolabovat nebo zmagorovatět (Refl97)

zmalířštění -í s. *učinění malířským*: jemnější grafické techniky umožňují zmalířštění grafického listu (MF03)

zmaškařený příd. expr. *nalíčený na maškarní představení*: „divoškým“ líčením zmaškařené postavy (MF96)

zmateriálnění -í s. *upřednostnění materiálních hodnot před duchovními*: podlehnout totálnímu zmateriálnění života (SN1)

zmečiarizovat dok. neol. *přeměnit podle vzoru ideologie V. Mečiara*: zmečiarizovat mediální sféru (LN98)

zmekdonaldovatět dok. *převzít uniformní, konzumní životní styl*: aby nezmekdonaldovatěla a upozadila pochybné měřítko hodnot, které se nazývá ošklivým slovem „rating“ (Fites99)

zmetafyzičt'ovat ned. neol. *činit metafyzickým*: zmetafyzičt'ovat utrpení a štěstí (Refl93)

zmetkovitost -í ž. neol. *vlastnost klasifikující nějaký produkt jako zmetek*: podle premiéra u některých komponentů vykazují letouny až 50procentní „zmetkovitost“ (Blesk01)

zmezkovatět dok. expr. *stát se mezkem, omezeným*: snad jsem zestárl nebo zmezkovatěl (LtN92)

zmiják -a m. *zmijař, kdo loví zmije a živí se jejich prodejem*: „profesionální“ zmiják (MF04)

zmobilnění -í s. *učinění mobilním*: sklony společnosti ke všeobecnému zmobilnění (Resp92)

zmockerěný příd. *přestavěný podle architekta J. Mockera*: „zmockerěný“ Karlštejn (LN02)

zmonolitnění -í s. *učinění monolitem*: zmonolitnění se dosahuje spárou betonovanou na stavbě (Fórum98)

zmrvtvolnit dok. *učinit mrtvolným*: Kukleta zmrvtvolnil domácí obranu (LN93)

zmuzejnění -í s. *učinění něčeho muzejním*: ochránit život před „zmuzejněním“ (LN99)

znadnárodnit dok. *učinít nadnárodním*: znadnárodnit PESC pouze v některých státech (LN96)

znaivňovat ned. *činit naivním*: Dudáka Švandu se divadelníci nepokoušejí hrát jen s pietou, která téma o nezodpovědném lidovém hudebníkovi zbytečně znaivňuje (Právo02)

znakující příd. *domlouvající se pomocí znaků*: i pouze znakující vychovatelky učí děti způsobům komunikace (LN97)

znárodňovatel -e m. *kdo něco znárodňuje*: bývalí znárodňovatelé (MF99)

znásilněníčko -a s. *zdrob. k znásilnění*: 1968 hromadné znásilněníčko (Blesk97)

znebojeschopnění -í s. *učinění neschopným boje*: znebojeschopnění české armády (LN97)

znehybňovatel -e m. *kdo znehybňuje* (ČNK)

znělkař -e m. *tvůrce znělek*: stát se „znělkařem“ (MF93)

znemocňovat ned. *činit někoho nemocným*: moc přece zároveň zmocňuje i zmermocomocňuje, bohužel také znemocňuje a dělá z dříve vidoucích dnešní slepé (Právo99)

znemravňovatel -e m. *co činí nemravným*: krvavé romány jako znemravňovatelé duší (Ref193)

znemravňovatel -e m. *kdo n. co činí někoho nemravným*: ukazovati na krvavé romány jako znemravňovatele duší (Ref193)

znepřijemňovatel -e m. *kdo něco znepřijemňuje*: znepřijemňovatel bydlení (Blesk00)

znesvětitel -e m. neol. *kdo něco znesvěcuje*: znesvětitel hrobky vlastní rodiny (Blesk98)

zneužíváče -e m. *kdo něčeho zneužívá*: zneužíváče sociálních dávek (MF02)

znevýznamňovat ned. *činit něco nevýznamným*: znevýznamňovat deklaraci (MF96)

znicotňování -í s. *činění nicotným*: ponižování a znicotňování člověka (LN91)

znicotňovat ned. *činit nicotným*: V. Klaus znicotňuje úlohu vlády v ekonomice (Právo01)

znicotňovat ned. *stávat se ničím, měnit se v nic*: nelze souhlasit s tím, že jsme pouhým odkladem své nicoty, že žijíce zároveň se svým životem i „znicujeme“ (LtN92)

znicotňující příd. *činící nicotným*: znicotňující účinek (LN92)

znormálnit dok. *učinít normálním*: mám tak týden na to, abych se zadaptoval a znormálnil svůj život (Právo98)

znovutátínkovství -í s. *opětovné otcovství*: prožívat jako padesátník znovutátínkovství (SN1)

zodolnit dok. *učinít odolným*: lépe zabezpečit znamená zodolnit proti případnému dalšímu zásahu (MF01)

zombiolog -a m. expr. žert. *znalec jevu zombie*: přední zombiologové dokázali, že zombie se rozmnožují kousnutím, nikoliv zpěvem (SN2)

zónovat ned. *vytipovávat*: zónovat místa určená k odpočinku (Vlasta95)

zoomující příd. neol. *zvětšující nebo zmenšující zobrazení textu, objektů ap. prostřednictvím zoomu*: své fotografie Nohel vytvořil zoomujícím stereomikroskopem (MF99)

zoozahradník -a m. *kdo pracuje v zoologické zahradě*: vedle zoozahradníků a řezníků nenávidí ochránkyni zvířat i lovci (SN2)

zpandulákovat dok. *učinít z někoho loutku, s kterou je možné manipulovat*: buď se osobnost zpandulákuje (a smí se pak přidat ke kulturtrégrům), anebo umlčí (LtN91)

zpapaláštit dok. expr. hanl. *stát se papalášem*: dal jsem si za úkol zpapaláštit (MF98)

zparchantělost -i ž. *neobratnost, pokaženost*: jazyková „zparchantělost“ vždy pouze několikastránkových povídek organicky souvisí s jednáním vypravěče (MF03)

zpendrekovat dok. *zbít pendrekem*: zpendrekovat nevinné občany (Právo99)

zpeněžovatel -e m. *kdo něco zpeněžuje* (Právo04)

zpěvandule -e ž. expr. *zpěvačka*: když jsme jezdily ty tzv. estrády, ona byla ta zpěvandule a já jsem to zase všechno opovídala (BleskMag97)

zpěvníkotéka -y ž. *sběrka zpěvníků*: budete si moci doplnit svoji diskotéku, kazetotéku a zpěvníkotéku o úplně nové tituly (SN2)

zpěvově přísl. *stylem typickým pro zpěv*: na albu zpěvově i textově vyniká Petr Kapinus (MF00)

zpimprlovatět dok. *učinit charakterem podobným pimprlatům*: plastický obraz toho, co expozice sama tak trochu „zpimprlovatěla“ (MF97)

zpitnění -í s. *upravení vody na pitnou*: dostal jsem pilulky na zpitnění vody (SN1)

zplnomocněnkyně -ě ž. přechýl. *ke zplnomocněnec*: zplnomocněnkyně slovenské vlády pro romské komunity (Refl04)

zplnoplavnit dok. *učinit zcela plavitelným*: zplnoplavnit úsek od Ústí nad Labem k německé hranici (MF01)

zpohybnit dok. *učinit pohyblivým*: chirurgové liberecké nemocnice lidi rovnají, snaží se je zpohybnit po úrazech, léčí nádorová onemocnění (MF99)

zpochoptelnit dok. *učinit pochoptelným*: zpochoptelnit a justifikovat „právo otylců“ (LN93)

zpochybňovač -e m. *kdo něco zpochybňuje*: Češi jsou tradiční zpochybňovači všeho (Blesk02)

zpojistitelnit dok. *učinit pojistitelným*: zpojistitelnit zemi (Právo00)

zpozitivnit dok. *učinit pozitivním*: zpozitivnit náhled na zpracování podniků (LN96)

zpozitivňovat ned. *činit pozitivním*: Genus stejně jako Gen chtěl inspirovat a zpozitivňovat současnost (HN95)

zpožděnka -y ž. *doklad s informacemi o zpožděném vlaku*: se zpožděnkou jsem přišel k okénku prodeje lístků a žádal zpět alespoň peníze (MF99)

zpravděpodobňující příd. *činící pravděpodobným*: „zpravděpodobňující“ okamžiky (MF96)

zpravicovění -í s. *přeměna v pravici*: zpravicovění levosti po volbách (LN01)

zprocesnit dok. *uvést do procesu*: indicie a informace je třeba zprocesnit, aby se staly důkazy (Resp95)

zproviněnění -í s. *učinění provinčným*: zproviněnění Míroovy imaginativní malby (LN95)

zprůměrněný příd. *učiněný průměrným*: zprůměrněný a vykořeněný občan (LtN92)

zprůměrnět dok. *stát se průměrným*: chce-li Broňa zprůměrnět, musí žít nešťastně (LtN91)

zprůtočnit dok. *učinit průtočným*: zprůtočnit koryto řeky formou snížení břehů (MF02)

zradar -u m. *zrazující radar* (reakce na americký radar): pozor zradar! (transparent)

zraňovatel -e m. *kdo někoho zraňuje*: zabila svou krev (dceru), aby „ranila zraňovatele“ (MF98)

zrestriktivnit dok. *učinit restriktivním, snížit*: zrestriktivnit měnovou politiku formou zpomalení růstu úvěrů podnikům (HN97)

zrevolucionalizovat dok. neol. *učinit něco revolučním*: zrevolucionalizovat umění (Atelier98)

zrockovění -í s. *učinění více rokovým*: album především ztělesňuje celkové přitvrzení a „zrockovění“ výrazu skupiny (MF94)

zrozenkyně -ě ž. přechýl. *ke zrozenec*: horoskop „zrozenkyně“ (MF99)

zrůdař -e m. expr. *kdo vypadá jako zrůda*: zrůdař se teatrálně uklonil a počal s gusem recitovati málo známé Kaddáfího verše (MF99)

zruinovatění -í s. *přeměna v ruinu*: kostel se nikdy nedočkal zruinovatění ani zbarabiznění (Refl93)

ztošovštění -í s. *učinění podobným vládě n. politice J. Tošovského*: technokratické „ztošovštění“ čtyřkoalice (Právo00)

ztotalitnělý příd. *učiněný totalitním*: ztotalitnělý svět (LtN92)

ztotožňovatel -e m. *kdo něco ztotožňuje s něčím*: racionalistický ztotožňovatel lidského a božského myšlení (ČNK)

ztransparentnit dok. *učinit transparentním*: ztransparentnit informace o emitentech (HN99)

ztřetinkování -í s. *rozdělení na třetiny*: ztřetinkování majetku (LN93)

ztunelovatět dok. *začít se podobat tunelu*: prostory jsou větší, ztunelovatělo to, mozaika ze šutrů zmizela (MF03)

zúhlednit dok. *učinit úhledným*: zklidnit a zúhlednit prostředí v sálech (MF03)

zunitarizovat dok (co) *změnit v unii*: zunitarizovat federaci (SN1)

zuřivkyně -ě ž. přechýl. *k zuřivec*: Černé mušky jsou malé černé zuřivkyně (LN93)

zústavění -í s. *zanesení do ústavy*: zústavění zásady vyrovnanosti rozpočtu (LN94)

zužitečnit dok. *učinit užitečným*: zužitečnit pistoli (MF01)

zvěrohodňující příd. *činící něco věrohodným*: důkaz zvěrohodňující výpověď (LN97)

zveřejňovatel -e m. *kdo něco zveřejňuje*: zveřejňovatel informací (LN93)

zviditelňovadlo -a s. expr. *prostředek ke zviditelňování, ke zviditelnění*: nejokázalejším, ale kupodivu ne nejúčinnějším zviditelňovadlem je reklama (SN1)

zvizuálnění -í s. *převedení do vizuální podoby*: práce režiséra spočívala ve zvizuálnění předlohy (SN1)

zvizuálnit dok. *učinit viditelným*: zvizuálnit vztah k tak definitivní situaci, jakou je smrt (MF97)

zvlídnit dok. *učinit vliďným*: zvlídnit tmavomodrý svět malým pacientům oční kliniky ozvučením jejich pokojů (Právo04)

zvnějšnit dok. *učinit vnějším*: zvnějšnit žal (LN95)

zvonečkovitě přisl. *zvukem se podobající zvonečku*: pták při letu zvonečkovitě zpívá (BleskMag98)

zvonkohrář -e m. neol. *opravář zvonkohry*: specialista zvonkohrář (MF03)

žabkování -í s. *skákání stylem žáby*: Haškovo vítězoslavné žabkování na ledě (MF98)

žabokryší příd. expr. *omezený, postrádající nadhled*: žabokryší perspektiva (SN2)

žalmovat ned. *zpívat žalm*: drozdí žalmují (Právo99)

žalobníčkovství -í s. *styl chování žalobníků*: upozornit státní orgány na podobnou lichvu není žádné žalobníčkovství (HN97)

žánrismus -mu m. *způsob psaní spisovatelů podřizujícím se charakteristice konkrétního žánru*: cesta od surreálně fascinujícího Hrabalova dryáčnictví k uhlazenému žánrismu (LN94)

žebříčkování -í s. *vytváření žebříčků hodnot*: dnešní „žebříčkování“ a nesmyslné statistiky se většinou ve své podstatě liší (Refl03)

želvárium -ia s. *zařízení pro chov želv*: pohled z okna skýtá krásný výhled na želvárium (SN1)

želvátka -a s. *mládě želvy*: želvátka se vylíhnou (Story96)

ženskoženský příd. *naprosto, typicky ženský*: povýšenecký vzdělanec Myšpulín, prostý, ale upřímný Bobík, vylekaný až zbabělý Pind'a a ženskoženská Fifinka (SN2)

židlař -e m. *důchodce pózující na židli v rámci Pražského quadriennale* (ml.)

židlovitost -i ž. *soubor vlastností židle*: postihnout židlovitost židle (ČRo2)

židofob -a m. *kdo se bojí Židů, má k nim odpor*: strana židofobů a krajních nacionalistů (LN01)

židonegroidní příd. *mající rysy žida i negra*: židonegroidní Tiger Rag (ČNK)

židozедnářofobní příd. *mající odpor k židozедnářům*: židozедnářofobní hysterie (LN92)
žiletkář -e m. *kdo krade peněženky pomocí žiletky, kterou rozřízne kabelku*: případy takzvaných žiletkářů (MF98)
živloid -u m. *příznivci revue Živel*: my, živloidi, se rádi prohlašujeme za technooptimisty (Právo00)
živočichožroutství -í s. *konzumace zvířat*: opovrženíhodné živočichožroutství (MF04)
životněprostředářský příd. expr. *vztahující se k ochraně životního prostředí; působící v této oblasti*: vysoce postavený životněprostředářský úředník (SN1)
životopiskyně -ě ž. přechýl. *k životopisec*: Lautrekova životopiskyně Julia Freyová (Ref102)
živoučký příd. expr. *zdrob. k živý*: u hlodavců jde o orgán velice živoučký, jenž přenáší feromonální signály do mozku (HN01)
žížkovština -y ž. *jazyk, mluva Žížkovců*: ovládat perfektně žížkovštinu (MF98)
žralokárium -ia s. *zařízení pro chov žraloků*: projekty na přestavbu místní přehrady v žralokárium (SN1)
žralokofobie -e ž. *strach ze žraloků*: v Austrálii trpí lidé silnou žralokofobií (HN01)
žumpař -e m. neol. *kdo vyvází žumpy*: profesionální žumpař (LN92)
žumpoid -a m. *kdo má nějakou souvislost s žumpou*: označení člena PCW za žumpoida (ČNK)

X. Závěr

Úkolem výkladových slovníků je vykládat významy lexikálních forem určitého jazyka. Bohatá slovní zásoba češtiny je zachycena v několika jazykových slovnících. Více méně současnou slovní zásobu představují tři neznámější výkladové slovníky. Největší z nich je Příruční slovník jazyka českého čítající čtvrt miliónu slov, na druhém místě je Slovník spisovného jazyka českého s téměř 200 tisíci slovy, nejmenší, ale zato neznámější z výkladových slovníků je se 48 tisíci slovy Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Vedle těchto slovníků existují i speciální výkladové slovníky. Historické slovníky popisují slovní zásobu vymezeného historického období. Jako příklad může posloužit Gebauerův Slovník staročeský. O původu slov se můžeme dočíst v etymologických slovnících, nářeční slovní zásobu zachycují slovníky dialektů, slovní zásobu různých sociálních skupin předkládají slovníky profesních mluv, argotů a slangů. Nejmladší slovní zásoba je uvedena ve slovnících neologizmů, které zachycováním nových slov reagují na změny ve společnosti. Většina z těchto nových slov je určena k zařazení do běžných výkladových slovníků podle toho, jak ukáže čas. Všem těmto slovníkům je společná jedna vlastnost. Slova v nich zachycená se týkají určitého společenství, ať již velkého (všichni uživatelé jednoho jazyka), nebo menšího (nářeční skupiny, skupiny určitého pracovního kolektivu atd.). Všechny také mají informovat o významu slov, s nimiž se uživatel jazyka setkává v psané či mluvené podobě buďto běžně, nebo v nějakém kolektivu, popř. ve starších textech.

Hlavním cílem této práce bylo zachytit, alespoň částečně, nová slova vyskytující se ve slovní zásobě jednotlivých uživatelů jazyka – okazionalizmy. Tak vznikl Slovník okazionalizmů, který bychom pro charakter těchto lexikálních jednotek mohli nazvat i jako slovník individualizmů, neboť na tvorbě těchto slov se podílí jedinec – individuum a tím se aktivním způsobem zapojuje do procesu formování jazyka ne pouze jako obyčejný uživatel, nýbrž i jako tvůrce s celou svou osobností a jedinečností.

Individuální vlastnosti okazionalizmů podtrhuje zvláště styl související s tvůrčím přístupem k jazyku. Užití okazionalizmů je ovlivňováno snahou po aktualizaci usilující často záměrným odchýlením se od běžných lexikálních jednotek oživit konkrétní jazykový projev a tím druhotně obohatit celý jazyk. Jejich existence v textu či promluvě je z hlediska poskytnutí informace převážně irelevantní, jsou to jednotky z tohoto úhlu pohledu postradatelné a nadbytečné, z estetického hlediska však naprosto opodstatněné. Vznikají

příležitostně a odhalují svou formou možnosti jazykového tvoření češtiny. Při jejich tvoření dochází převážně k inspiraci současnými slovotvornými prostředky jazyka, ojediněle je možné se setkat s výrazy, které se o slovotvornou normu neopírají. Záměrem autorů okazionálně tvořených slov je překvapit nebo zaujmout posluchače nebo čtenáře nevšedním výrazem. Okazionalizmy někdy vynikají svou originalitou, která patří též mezi prostředky upoutat pozornost okolí. Originalita předpokládá nejen dobrou znalost jazyka, ale též obratnost při jeho aplikaci v konkrétních situacích, kde se ve velké míře uplatňuje autorův pozitivní vztah k jazyku a smysl pro estetiku. Okazionalizmy se vzhledem k jejich individuálnímu charakteru nestávají součástí lexikálního systému, proto je počítáme mezi okrajové útvary slovní zásoby.

S přihlédnutím k perifernosti okazionálních jednotek je nutné chápat Slovník okazionalizmů jako experiment, jehož smyslem je upozornit na možnosti jazyka a lexikální bohatství, které by jinak zůstalo zapomenuto. Zatímco minulá období – kdy jediným, často velmi omezeným prostředkem pro zachycení mluvy bylo písmo – nám o existenci okazionalizmů nepodávají žádná svědectví, dnešní doba se vyznačuje nezměrným množstvím médií, která uchovávají jazyk různými způsoby, ať již prostřednictvím tištěných dokumentů, zvukových nahrávek nebo elektronicky zpracovaných dat. Lze ovšem předpokládat, že i v dávné minulosti docházelo ke vzniku okazionalizmů, i když jistě ne v takové míře, jako je tomu dnes, kdy se jazyková komunikace dostala na čelné místo mezi ostatními lidskými činnostmi.

Slovník okazionalizmů není pouze slovníkem zachycujícím specifický druh slovní zásoby a vysvětlujícím významy jednotlivých hesel. Jeho nedílnou součástí tvoří kontext, který umožňuje pozorovat, v jakém prostředí a za jakých okolností slovo vzniklo. S přihlédnutím k hlavnímu zdroji – databázi Českého národního korpusu – poskytuje i další informace. Práce s databází ČNK byla přínosná nejen z hlediska kvantity okazionálních jednotek, ale též z hlediska jejich kvality. Frekvence týkající se jednotlivých slov zpravidla nepřesahuje jeden jediný výskyt. Přitom je nutné si i přes velké množství jazykového materiálu v korpusu uvědomit kvantitativní omezenost databáze. Kvalitativní hledisko se pak zaměřuje zvláště na druh slov vyskytujících se v dané oblasti, v našem případě v publicistice. Ukazuje se, že převážná většina okazionalizmů nevyniká takovou originalitou jako okazionalizmy z oblasti beletristických žánrů (autorské, umělecké, básnické neologizmy) v čele s poezií. Originalitou se vyznačuje převážně nečetná skupina podstatných jmen vzniklých napodobováním slov, frazeologizmy, podstatná a přídavná

jména složená, a některá slovesa. Prakticky všechny nalezené výrazy patří mezi motivovaná slova. Nedostatek originality je u publicistiky narozdíl od beletrie dán užítkovostí tohoto stylu, jehož jazyk je primárně určen ke sdělování informací bez citového zaujetí, zatímco např. poezie charakteristická autorským subjektivismem nesleduje ryze pragmatický cíl a otvírá se tak hře s jazykem. Užítkovost publicistického stylu způsobuje, že většina slov příležitostně tvořených v publicistice je chápána v jejich širším pojetí. Toto pojetí souvisí s častým kolísáním výrazů mezi okazionalizmy a vlastními neologizmy, přičemž rozhodujícím faktorem v procesu klasifikování jednotky jako okazionální je čas, tedy doba, která ukáže, že slovo, s přihlédnutím k jeho frekvenci v jazyce, nebylo uživateli jazyka (mluvčími) přijato do úzu.

V době zanikání mnoha malých jazyků pod vlivem jazyků větších a progresivnějších, mezi nimiž vystupují do popředí jazyky světové v čele s angličtinou, je důležité si povšimnout schopnosti češtiny (patřící spíše mezi jazyky malé) udržet se na vysoké úrovni. Zvláště v oblasti lexika se ukazuje, jak je tento jazyk dynamický a přitom stabilní. Nejen neologizmy ve vlastním smyslu slova, ale charakterem svého vzniku též okazionalizmy poukazují na schopnost češtiny obohacovat svou slovní zásobu deformací cizích slov pomocí českých formantů, ale také tvořením originálních slov na základě prostředků vlastních.

XI. Bibliografie:

XI. 1 LITERATURA

Martincová, O.: Okazionální pojmenování a jejich tvoření v současné češtině. In: *Filologické studie* 13, 1985, s. 19–30.

Martincová, O.: Okazionální pojmenování v češtině a slovenštině. *SlavPrag* 30, 1987, s. 85–91.

Martincová, O.: *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha 1983.

Staněk, V.: Okazionalismy v současné české publicistice. *NŘ* 85, 2002, č. 1, s. 57–67.

XI. 2 PRAMENY

Akademický slovník cizích slov. Praha, Academia 2000.

Čermák, F.: Jazykový korpus. Prostředek a zdroj poznání. *SaS* 56, 1995, s. 119–140.

Český národní korpus - ORAL2006. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2006. Dostupný z WWW: <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>.

Český národní korpus - SYN2000. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2000. Dostupný z WWW: <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>.

Český národní korpus - SYN2005. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2005. Dostupný z WWW: <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>.

Český národní korpus - SYN2006. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2006. Dostupný z WWW: <<http://ucnk.ff.cuni.cz>>.

Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Nakl. Lidové noviny 2002.

Filipec, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. Praha, Academia 1985.

Martincová, O.: Aktuální problémy neologismů a neologizace. In: *Filologické studie* 8, 1978, s. 7–16.

Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 1. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 1998.

Martincová, O. a kol.: *Nová slova v češtině 2. Slovník neologizmů*. Praha, Academia 2004.

Martincová, O. a kol.: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha 2005.

Mluvnice češtiny I. Praha, Academia 1986.

Pala, K. – Všianský, J.: *Slovník českých synonym*. Praha, Nakl. Lidové noviny 2000.

Příruční mluvnice češtiny. Nakl. Lidové noviny 2000.

Rejzek, J.: *Český etymologický slovník*. Voznice, Leda 2004.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha, Academia 2007.

- Slovník spisovného jazyka českého I. – IV.* Československá akademie věd, Praha 1960.
- Sochová, Z. – Poštolková, B.: *Co v slovnících nenajdete.* Praha 1994.
- Staněk, V.: Neologismy v díle Karla Čapka. *NŘ* 83, 2000, č. 2, s. 77–96.
- Wittgenstein, L.: *Filosofická zkoumání.* Filosofický ústav AV ČR, Praha 1993.
- Ziková, M.: Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter. *NŘ* 84, 2001, č. 2, s. 81–89.

IX. 3 SEZNAM ZKRATEK

- BleskMag – Magazín Blesku
- ČNK – Český národní korpus
- ČRo2 – Český rozhlas 2 Praha
- ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
- HN – Hospodářské noviny
- KDU-ČSL – Křesťanská demokratická unie – Česká strana lidová
- LN – Lidové noviny
- LNMag – Magazín Lidových novin
- LtN – Literární noviny
- MF – Mladá Fronta Dnes
- ml. – mluva
- NBlesk – Nedělní Blesk
- ODA – Občanská demokratická aliance
- odb. – odborný text
- ODS – Občanská demokratická strana
- ORAL2006 – mluvený korpus 2006
- Refl – Reflex
- rekl. – reklamní text
- Resp – Respekt
- sms – textová sms zpráva
- SN1 – Slovník neologizmů 1. díl
- SN2 – Slovník neologizmů 2. díl
- SYN2000 – synchronní korpus 2000
- SYN2005 – synchronní korpus 2005
- SYN2006PUB – synchronní korpus psané publicistiky 2006

XI. Anotace

Základní údaje: Vít Michalec
Okazionalizmy v současné češtině, zvláště v publicistice, Praha,
163 stran

Popis obsahu: Diplomová práce se zabývá příležitostně utvořenými slovy, která nazýváme souhrnně okazionalizmy. Vzhledem k obsáhlosti tématu není více věnována pozornost oblasti těmto jednotkám jazyka vlastní – beletrii, nýbrž takovým oblastem, které souvisejí s každodenním používáním jazyka, především publicistice. Od vymezení pojmu okazionalizmus se dostáváme k problematice části určující hranice mezi okazionalizmy a neologizmy. Vznik okazionálních pojmenování je dále sledován z hlediska stylu, vztahu jazyka a společnosti, z hlediska jazyka a jednotlivce v závislosti na prostředí, v němž dochází k jejich tvoření. Nechybí ani téma zaměřující se na jazykovou hru, která nezřídka vede uživatele jazyka k používání těchto jednotek. Druhý obsáhlejší díl pojednává o zdrojích okazionalizmů v čele s Českým národním korpusem a o metodice vyhledávání (v této elektronické databázi) založené zpravidla na principu selekce a frekvence. Jeho podstatnou součástí je slovník okazionalizmů čítající přes 2500 slovníkových hesel, u nichž je kromě popisu významu uveden i kontext.

Klíčová slova: okazionalizmus, neologizmus, lexikum, publicistika, Český národní korpus, komunikace, příležitostnost, jazyková aktualizace, expresivita, jazyková hra